

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SİMÜLASYON KURAMI BAĞLAMINDA
TERÖR SORUNSALI: “SİMÜLATİF TERÖR”**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Rıdvan ŞİMŞEK**

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Abdullah TAŞKESEN

OCAK – 2010

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SİMÜLASYON KURAMI BAĞLAMINDA
TERÖR SORUNSALI: “SİMÜLATİF TERÖR”**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Rıdvan ŞİMŞEK**

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Bu tez 21/01/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fuat AYDIN

Yrd. Doç. Dr. İsmail HİRA

Yrd. Doç. Dr. Abdullah TAŞKESEN

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Rıdvan ŞİMŞEK

25.12.2009

ÖNSÖZ

Terör, etimolojik ve tarihi anlamının ötesinde insan zihnini ve hayatını tehdit eden bir duruma gelmiştir. Bunun temel sebebi, terörün zaman ve mekân sınırlılıklarını tanımayan bir yayılma şiddeti ve esneklik boyutuna ulaşmasıdır. Bu nedenle artık terörü salt bir şiddet faraziyesiyle ve lokal bir olay olarak görüp ele almak imkansız olmuştur. Terör, günümüzde yarattığı sanal güvenlik alanları ve sosyal psikolojiyle simülatif bir karakter arz etmektedir. Terörün bu karmaşık yapısı birçok bilim alanının dikkatini çekmiştir. Artık sosyoloji disiplini de terör olgusuyla daha ciddi ve derinden ilgilenmeye başlamıştır.

Baudrillard, Kıta Avrupa'sının 20.yüzyıldaki son büyük düşünürlerinden biri olarak, "simülasyon" kuramıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Modern sonrası dönemde Batı sosyolojisinin kurulmasında özel bir yeri olan Baudrillard'ın simülasyon kuramı, bir bakıma dijitalizmin felsefesi olarak da okunabilir. Baudrillard'ın medya okuma biçimi ve post modern hayatın tezahürleri hakkındaki çarpıcı fikirlerinin başta sosyoloji olmak üzere, sosyal bilimlerin ve hatta tüm bilgi alanlarının ilgilerine mazhar olduğu bilinmektedir. Fiber optik kablolarla, uydu ve dijital nesnelere bir bakıma işgal edilen ya da bir Panoptika'ya çevrilen yeryüzünün sosyolojisini kurmaya çalışan Baudrillard, sadece Batıya ve sadece Batıdan bakması sebebiyle tek gözü kapalı olsa da olan biteni iyi gördüğünü kanıtlamıştır.

Bu çalışmada Baudrillard'ın simülasyon kuramından hareketle "terör" kavramı ve olgusu, yeni bir okumayla, simülatif göstergeleri göz önüne alınmak suretiyle analiz edilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösterip yüreklendiren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Abdullah TAŞKESEN'e, eleştirileri ile ufkumu açan Doç. Dr. Fuat AYDIN'a ve bu meşakkatli etütler boyunca benden yardımlarını esirgemeyen kıymetli dostlarım Mehmet DOĞAN, Ali ÖZTÜRK ve Zeynep ŞİMŞEK'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Rıdvan ŞİMŞEK

21.01.2010

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE OLGUSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. Terör/Terörizm Olgusunun Kavramsal Çerçevesi ve Tanımı.....	6
1.2. Terör/Terörizm Olgusunun Tarihsel Çerçevesi.....	20
1.3. Terör Türleri.....	30
1.3.1. Çıkış Kaynağı Bakımından Terör.....	32
1.3.1.1. Devlet Terörü.....	32
1.3.1.2. Devlete Karşı Terör.....	34
1.3.1.3. Küresel Terör.....	35
1.3.2. İlham Kaynağı Bakımından Terör.....	36
1.3.2.1. Siyasal (İdeolojik) Terör.....	36
1.3.2.2. Etnik (Ayrılıkçı) Terör.....	37
1.3.2.3. Dini Terör.....	38
1.3.3. Kullanılan Yöntem Bakımından Terör.....	41
1.3.3.1. Gerilla Terörü.....	41
1.3.3.2. Suikast Terörü.....	43
1.3.3.3. İntihar Terörü.....	44

1.3.4. Kullanılan Araçlar Bakımından Terör.....	45
1.3.4.1. Biyolojik ve Kimyasal Terör.....	45
1.3.4.2. Nükleer Terör.....	45
1.3.4.3. Siber Terör.....	46
BÖLÜM 2: SİMÜLASYON KURAMI.....	49
2.1. Jean Baudrillard'ın Hayatı ve Görüşleri.....	49
2.2. Jean Baudrillard'ın Sosyolojisi.....	57
2.3. Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı.....	69
BÖLÜM 3: SİMÜLASYON KURAMI BAĞLAMINDA TERÖR	92
3.1. Simülatif Terörü Besleyen Tanım ve Olgu Alanları.....	92
3.1.1. Terör ve Medya.....	94
3.1.2. Terör ve Propaganda.....	103
3.1.3. Terör Kültürü.....	104
3.1.4. Terör ve Manipülasyon.....	114
3.1.5. Terörist Profilin Okunuşu.....	119
3.1.6. Teröre Yeni Yaklaşımlar: Terörizm Efsanesi.....	123
3.2. Simülatif Terör.....	131
3.2.1. Simülatif Terörün Sosyolojik Temelleri.....	131
3.2.2. Simülatif Terör.....	138
SONUÇ	150
KAYNAKLAR.....	159
ÖZGEÇMİŞ.....	170

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BM	:Birleşmiş Milletler
CIA	:Merkezi İstihbarat Teşkilatı
DTM	:Dünya Ticaret Merkezi
ETA	:Bask Vatanı Ve Bağımsızlığı
FKHC	:Filistin Kurtuluş Halk Cephesi
FKÖ	:Filistin Kurtuluş Örgütü
IRA	:İrlanda Cumhuriyet Ordusu
NBC	:Nükleer Biyolojik Kimyasal
PKK	:Kürdistan İşçi Partisi
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
THKO	:Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP/C	:Türkiye Halk Kurtuluş Partisi – Cephesi

Tezin Başlığı: “Simülasyon Kuramı Bağlamında Terör Sorunsalı:“Simülatif Terör”	
Tezin Yazarı: Rıdvan ŞİMŞEK	Tezin Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. A. TAŞKESEN
Kabul Tarihi: 21 Ocak 2010	Sayfa Sayısı: V (ön kısım) + 170 (tez)
Ana Bilim Dalı: Sosyoloji	Bilim Dalı: Sosyoloji
<p>Bu çalışma, terör olgusuna Jean Baudrillard’ın “simülasyon” kuramı bağlamında teorik, bilimsel bir çözümleme yaklaşımı geliştirme çabasının ürünüdür. Bu bağlamda, terör olgusunun kavramsal ve tarihi gelişim süreciyle beraber; Baudrillard’ın fikir evreninin ve simülasyon kuramının kavranıp tahlil edilmesi gerektiği düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu teorik parametlerin ışığında, terör olgusunun analizi için yeni ve özgün bir yaklaşım ortaya konulması amaçlanmaktadır.</p> <p>Bugün dünyanın bir düzenden mahrum olduğu ileri sürülebilir. Kadim düzenden eser yoktur. ‘Yenidünya düzeni’ denilen sanal intizam projelerinin ise bir söylemden ibaret olduğu anlaşılmıştır. Bu yargıdan dünyanın bir kaos içinde olduğu sonucunu çıkarmak da mümkün değildir. Çünkü kaos, kendi içinde bir düzeni ifade etmektedir. Acaba dünyanın bu durumuna sosyal bilimler çerçevesinde nasıl bir isim verilebilir? Sosyoloji, bu yeni ve karmaşık olguyu nasıl ve hangi kavramsal donanımla çözümleyecektir? Terör, neden bir paradigma unsuru haline gelmiştir? Terörün dünya sisteminin işleyişinde kurucu bir fonksiyonu var mıdır? Terör sadece güvenlikle ilgili bir olgu mudur? İnsanın zihinsel, sosyal ve tarihi olarak vardığı nokta ile terörün var oluş biçimleri ve yarattığı sonuçlar arasında bir ilişki var mıdır? Terör, uygarlığımızın bir oyuncağı olabilir mi? Eğer uygarlığımızın oyuncağı ise, yapısal bir evrim geçirerek, bizi bu oyunun esiri haline mi getirmiştir? Terör, gerçek mi, yoksa sanal ve sibernetik bir olay mıdır? Tezimizde, bu ve benzeri sorular/sorunlardan hareketle, terör olgusunun simülatif karakteri ortaya konulmaktadır.</p> <p>Çalışmamız terör olgusunu, tarihi ve sosyal gelişimiyle; Baudrillard’ın sosyolojisini ise simülasyon kuramı bağlamında, eleştirel analize tâbi tutmaktadır. Teorik düzeyde, eleştirel, yorumlayıcı ve anlamlandırıcı bir yöntemle ele alınan terör olgusundan ve simülasyon kuramından hareketle, terörün simülatif mahiyetinin teorik çerçevesi belirlenmektedir.</p> <p>Bu bağlamda, terörün kavram olarak tanımlanamaz, olgu olarak sınırları belirsiz, hukuken mücadele edilemez esneklikte; zaman, mekân ve değerden bağımsız, herkesi ve her şeyi hedef haline getiren bir hiper şiddet olduğu sonucuna varılmıştır. Kısacası günümüzde terörün simülatif bir düzlemde cereyan ettiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bütün analiz ve değerlendirmelerin sonucunda elde edilen bulguların ışığında; gerçekten çok sanal, hakikatten çok yalan ve izah edilemez bir belirsizlik uzamında var olan bir terör olgusuyla karşı karşıya olduğumuz söylenebilir. Bu, her anlamda simülatif terördür.</p>	
Anahtar kelimeler: Terör, Simülasyon, Baudrillard, Simülatif Terör	

Title of the Thesis: "Terror Problematic In The Context Of Simulation Theory:
"Simulated Terror"

Author: Rıdvan ŞİMŞEK

Supervisor: Assist. Prof. Dr. A. TAŞKESEN

Date: 21 January 2010

Nu. of pages: V (pre text) + 170 (main body)

Department: Sociology

Subfield: Sociology

The purpose of this thesis is to develop a scientific analysis to the terror case within Jean Baudrillard's "simulation" theory in the context of theoretical approach. So with the conceptual and historical development of terror case; it is aimed to analyze and understand Baudrillard's ideas and simulations. Within this theoretical parameters it is aimed to develop a new and original approach for terror case analysis.

Today, it is suggested that the world is lack of an order. There is no sign of the ancient order. It is understood that the virtual layout projects called "New World Order" is just a discourse. It is impossible to say that world is in a chaos however, the chaos describes a layout in itself. I wonder which name can be given to this condition of the world according to social science. How and with which conceptual equipment can sociology solve this new and complex case? Why terror did became a matter of paradigm? Does terror have a function as a founder in functioning of the system of the world? Is terror only a case of security? Is there a relationship between the point that a person can reach mentally, socially and historically and the results of terror's existence ways? Can terror be a toy of our civilization? If it is the toy of our civilization has it structurally changed and made us prisoners of this game? Is the terror true or is it a virtual and a cybernetic event? In this study, within such questions / problems the simulated character of terror case is revealed.

Our study critically analyses the terror with its historical and social development and Baudrillard's sociology in the context of simulation theory. By the terror case and simulation theory taken up in a theoretical critical and interpretative way, the theoretical framework of terror's simulated nature is determined.

Therefore, it has been concluded that terror is a hyper-violence that can not be defined as a concept, its limits are uncertain and it has the flexibility that could not be fought legally: It is also independent of time, space and value and it has made everyone and everything become the target. Shortly we can say that terror runs in a simulated plane today. At the end of all these analysis, assessment and their results it can be said that we are faced a terror case that is really very virtual, truly lie and that is existed in an uncertain and non-defined extain. That is the simulated terror.

Keywords: Terrorism, Simulation, Baudrillard, Simulated Terror

GİRİŞ

Amacı

Bu tez, Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı bağlamında terör olgusunu analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu analiz; bir taraftan terör denilen olgunun kavramsal ve tarihi oluşumunu irdelerken, diğer yandan Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramını anlamının ve anlamlandırmanın terör olgusunu anlamak bakımından kritik bir değerde olduğunu göstermeyi gaye edinmektedir. Bunun üzerinden, terörün simülatif evreni üzerinde karşılaştırmalı teorik bir kritik gerçekleştirilmiş olacaktır.

Bu çalışma bir yanıyla terör olgusuna ilişkin olarak ortaya konulmuş diğer ilmi etütlere bir katkı; bir yanıyla da, sözü edilen çalışmalarda değinip geçilen ama esaslı bir biçimiyle ortaya konulmamış olan, terörün "düşünceyi karartan", ferdi ve cemiyeti belirsizliğe ve ümitsizliğe mahkûm eden ve onların zihniyet ve bilinçaltı katmanlarında travma yaratan yüzünü teşhis ve teşrih etmeyi gaye edinmektedir. Bu cümleden olarak, bu çalışma aynı zamanda teröre ilişkin yapılmış olan psiko-sosyal analizlere kuramsal bir katkı yapmayı da amaçlamaktadır.

Memleketimizin en temel meselelerinden biri olması hasebiyle terör olgusunu ve hadisesini bütün yönleriyle anlamak ve anlamlandırmak için bu çalışmanın bir kapı aralayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, evrensel manada terörün insanlığa yönelttiği tehdit karşısında afallamanın anlamsız olduğunu ve bu anlamsızlığın onu güçlendiren psikolojik bir cephane olduğunu göstermek istemektedir.

Önemi

Bu çalışmanın önemi, sosyal bir olgu olarak tezahür eden terörün, psiko-imgesel ve bilinçaltı kompartımanlarında daha yıkıcı tesirler meydana getirdiği yönünde eleştirel bir okuma biçimini öneriyor olmasıdır. Zira vakıalar sadece yazılı ve görsel medyada cereyan eden şekilleriyle sınırlı kalmış olsalardı, onların ilgili olduğu alanlara doğru bir tasnifleme ameliyesi anlamlı olabilirdi. Mesela size çok önemli gibi gelen bir hususta atılmayan veya atılmayan bir manşet neye delalet etmektedir? Böyle bir hadisenin, sözü geçen hususta en radikal biçimde atılmış bir manşetten daha önemli olduğunu kavramak; terörün sınırları hakkında bize bir fikir verebilir. Buradan hareket ederek,

şöyle garip gelen bir durumla karşılaşıldığı söylenebilir: Terör, sadece “olan” ile sınırlandırılmaz. Belki “olmayan” yönleriyle terörün daha müstehcen bir yapı arz ettiği söylenebilir.

Bu çalışma, insanı holistik bir bakış açısından hareketle görmenin, onunla ilgili sorunsalların analizinde vazgeçilmez bir başlangıç olduğunu argümante etmeyi hedeflediği için önemlidir. İnsanı bir bütün olarak telakki etmeksizin onunla alakalı meseleleri layıkıyla izah etmenin kadük kalacak girişimler olacağı ileri sürülebilir. Bir tarihin, bir coğrafyanın, bir kültür ve medeniyetin neticesi olarak telakki edilebilecek insan; ait olduğu tarih, coğrafya, kültür ve medeniyetin şablonları içerisinde değerlendirilebilecek bir insandır. Bu şekilde yapılacak bir izah, tipolojik bir izah olmaktan uzak olacak ve diğer insanı alakadar etmeyen bir analiz olacaktır.

Burada şu da soru önemlidir: Amerika terör ile hem epistemolojik, hem ontolojik, hem sosyolojik olarak ve hem de askeri güç biçiminde alakadar olmak için neden 11 Eylül 2001 tarihini beklemiştir? Bir soru daha: Burada “beklemek” fiili hakikate etken bir fiil olabilir mi? Yani, bilinçli bir öznenin iradesiyle tecessüm etmiş bir bekleyiş mi olmuştur? Eğer cevap “evet” olacaksa, bu durumda söz konusu eylemin faili bizzat kendisidir denebilir. Şayet cevap “hayır” olacaksa, o zaman bu “şerri” def etmek için Amerika'nın başvurduğu her türlü çareyi irrasyonel saymak ihtimal dâhilindedir. Burada terörün yaptığı metafizik değiş-tokuş büyüleyicidir denebilir: Dünyaya rasyonel bir düşünüş ve hayat pazarlayan “en büyük benim” iddiasındaki sistem patronunun, aslında irrasyonel bir zihniyet ve düşünüş biçiminin yegâne timsali olduğunu gösterdiği söylenebilir. 11 Eylül'ün, sanıldığı gibi maskları düşüren bir efekttten ibaret olduğu da söylenemez. Belki de 11 Eylül'ün, terörün gerçek yüzünü deşifre eden bir vakıa değil; onu tamamıyla perdeleyen bir oyun olduğu söylenebilir. Burada bir amaçlılıktan söz edildiği sanılmamalıdır. Terör hususunda dikkat çeken asıl husus, terör olaylarının tamamıyla rastlantısal bir karaktere bürünüyor olmaları ve ona gösterilen reflekslerin ve oluşan tepkimelerin de bu paralelde cereyan etmekte olduğudur. Ortaya çıkan manzaranın; tamamen bilinçdışı, irrasyonel ve sanalite kaynaklı yapay algılamaların meydana getirdiği şiddet örüntülü bir refleksler seremonisi olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın öneminin, terörün bu simülatif karakteri hakkında yeni ve orijinal bir teorik analiz denemesi olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Yöntemi

Bu çalışma terör olgusuna yeni bir perspektif katmayı amaçlayan, teorik ve karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu bağlamda Baudrillard'ın "simülasyon kuramı"yla terör olgusu sentezlenerek olgunun kazandığı yeni boyut konusunda kuramsal bir bağlam üretilmeye çalışılacaktır.

Öncelikle terör olgusu, literatür taraması ile okunan kaynaklar üzerinden eleştirel bir incelemeye tabi tutulacaktır. Bu sebeple evvela terörün bir kavram olarak var oluş macerası irdelenecek, yapılan tanımlamalar eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirilerek, terörün günümüzde kazandığı hususiyetleri de içerecek yeni kapsamlı bir tanımlaması yapılmaya çalışılacaktır. Bu tanımlamayı yapabilmek için tarihi seyir içinde geçirdiği değişimle beraber terörizm kavramının ortaya çıkışı, uygulayanlar, uygulandığı alanlar, beslendiği kaynaklar, aldığı formlar, kullandığı araçlar sınıflandırılıp, tasvir edilerek, etimolojik tahlil ve tarihsel analizle incelenecektir.

Buna ek olarak Fransız düşünür ve sosyolog Jean Baudrillard'ın biyografisi, düşünce kaynakları, entelektüel kimliği ve sosyolojisi kendi eserleri yanında ikinci el literatürün ele alışı çerçevesinde eleştirel bir okumayla incelenecektir. Baudrillard'ın genelde bilim ve teknik ile ama daha çok siber teknoloji ve medya ile alakalı olarak yaptığı değerlendirme ve eleştirilerle ortaya koyduğu "simülasyon" kuramı belirli örnekler üzerinden mercek altına alınarak analiz edilecektir. Bu kuram çerçevesinde terör kavramının kazandığı yeni karakter ve özellikler karşılaştırmalı olarak irdelenerek teorik bir çalışma ortaya konacaktır.

Tez, ilgi alanları birçok konuyu ihtiva etmesi bakımından zorlu bir çalışmayı gerektirmektedir. Öncelikle günümüzde farklı alanlarda ve çeşitli yönlerde dikkatlerin üzerinde yoğunlaştığı terör olgusu ile ilgili çok geniş bir literatür ile karşı karşıyayız. Ancak zamanımızın sınırlı oluşu inceleyebileceğimiz kaynaklarında sınırlı sayıda tutulmasını zorunlu kılmıştır. Baudrillard ve simülasyon kuramı konusunda ise yazarın bir çok eseri dilimize kazandırılmış olmasına rağmen, terör literatürünün aksine yazar ve kuramı üzerinde yeterli düzeyde çalışma yapılmamış olması çalışmamızın belirli sayıdaki literatür ile sınırlı kalmasına neden olmuştur. Gerek terör gerek simülasyon literatürü ile ilgili bir takım birincil kaynaklar yabancı dillerde olmaları nedeniyle ikincil kaynaklar üzerinden ele alınmıştır.

Bu bağlamda çalışmamızın sınırlarını terör olgusunun günümüzde aldığı yeni durumla yani simülatif durumla sınırlandırdık. Bu yüzden terörün literatür boyutu ve Baudrillard'ın yaklaşımı simülatif terörün anlaşılmasına zemin hazırlayacak boyutuyla irdelenecektir. Diğer bir unsur olarak ise, simülatif terör boyutunun spekülative ve teorik analiziyle sınırlı kalınacaktır. Tez içinde geçen uygulamaya dair örnekler analiz edilmek için değil teorik ve spekülative çerçevenin anlaşılması için ele alınacaktır.

Yukarıda amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları kısaca izah edilmeye çalışılan bu çalışmada; evvela teröre ilişkin zengin literatür hassas ve detaylı bir biçimde, eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu zengin literatür bağlamında, terörün kavramsal oluşumundan günümüze gelinceye dek geçirdiği dönüşüm ele alınmıştır. İkinci olarak, Jean Baudrillard'ın hayatı ve sosyolojisiyle alakalı literatür taranmış; onun bir düşünür ve entelektüel olarak özgün ve özel yeri "simülasyon" kuramı eşliğinde ifade edilmeye çalışılmıştır. Özel olarak Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı analiz edilmiş ve bu kuramın uygulama biçimlerinden misaller vermek suretiyle konu izah edilmiştir. Buradan, terör olgusunun "hiper-gerçek" boyutunu analiz eden çalışmanın teorik çerçevesine varılmıştır.

Çalışmamız üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde evvela terör literatürü ile alakalı geniş çaplı bir inceleme yapılmış ve terör denen olgusunun kavramsal tanımlamaları analiz edilmiştir. Bu bağlamda terörün tarihsel çerçevesi, olgusal analizi ve terör türlerinin analizi ele alınmıştır.

İkinci Bölümde; Fransız düşünür ve sosyolog Jean Baudrillard'ın hayatı ve sosyolojisi simülasyon kuramını hazırlayan unsurlar bağlamında incelenmiştir. Genelde bilim ve teknik ile alakalı ama daha çok siber teknoloji ve medya ile alakalı olarak yaptığı değerlendirme ve eleştirilerle son yıllarda ismini hemen her entelektüelin bir şekilde duyduğu Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı mercek altına alınmış ve incelenmiştir.

Üçüncü Bölümde ise, "simülatif terör" olarak adlandırdığımız günümüzdeki terörü besleyen olgu ve alanlar ortaya konulmuştur. Bu açıklamalardan sonra, Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı ile günümüzde son şeklini alan terör olgusu arasındaki bağlar irdelenerek; simülasyon kuramının terör hadiselerine, metodolojik yaklaşım çerçevesinde, teorik bir uygulaması yapılmıştır. Buradan, esas olarak terörün

simülatif bir karakter kazanmış olduğu ve psiko-imgesel bir yaklaşım biçimi bulmadan bunun izahının yapılamayacağı vurgulanmıştır.

Hülasa, her meselede olduğu gibi terör hadisesinde de mevcut paradigmalardan iflas ettiği ve bu meseleye ancak yeni bir paradigma sayesinde nüfuz edebileceğimizi fark etmenin ehemmiyeti vurgulanacaktır. Metodolojik olarak teorik bir sentez üretimini esas alan bu çalışma; bunu, sözü geçen terör literatürünün incelenip çözümlenmesi ve Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı bağlamında analiz edilmesiyle sağlanmaya çalışacaktır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE OLGUSAL ÇERÇEVE

1.1. Terör/Terörizm Olgusunun Kavramsal Çerçevesi ve Tanımı

Bu bölümde, çeşitli yaklaşımlar çerçevesinde geliştirilen tanımlar ışığında, terör kavramına açıklık getirilmeye çalışılacaktır. Ne var ki bu, görüldüğü kadar kolay değildir. Çünkü terör kavramı ve tanımı; terörün aldığı simülatif karakter ve değişen dünya şartları göz önüne alındığında, izahı zor bir hal almıştır. Terörle bir biçimde iç içe yaşamamıza rağmen ona yönelik tarif ve tanımların farklılık arz etmesi, hem kavramın kendisiyle hem de tarif eden insan ve çevrelerle alakalı girift bir hadisedir.

Her olgu gibi terör olgusuna ilişkin tüm tanımlamalar da kavramı ifade noktasında eksik ve kusurludur, çünkü gerçeklik her zaman herhangi bir genellemeden daha zengin ya da daha karmaşıktır (Laqueur, 2002:99). Günümüzde terör, “yüzlerce yapıcı, düzenleyici ve geliştirici faktörleri sinesinde barındıran son derece karmaşık” toplumsal bir olgu olduğundan ve de, “ya genellemeci ve indirgemeci bir tarzda yahut daha da kötüsü, ideolojik nazarla bakıldığı”ndan bu konuda bilimsel tespit ve teşrihler yapılamadığı görülmektedir (Aydın, 2003:31).

Bu zorluklara rağmen mevcut tanımlamalardan hareketle üzerinde asgari düzeyde de olsa uzlaşılabilir bir tanıma ulaşmamız gerekmektedir. Bunun için etimolojik yapısından hareketle sözlük ve ansiklopedilerde, siyasal bir sorun olarak yasalarda, akademik bir problem alanı olarak değişik alanlarda ki akademisyen ve uzmanların metinlerinde nasıl tanımlandığına bakıp, sonunda kendi terör tanımımızı ortaya koyacağız.

Öncelikle terör/terörizm kavramının anlaşılması için etimolojik yapısına, sözlüklerde ve ansiklopedilerde nasıl tanımlandığına kısaca değinelim. Terör kavramına ilk defa Dictionnaire de l'Académie Française'nin 1789 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır. İhtilâl öncesi ve ihtilâl esnasında hem monarşinin hem de monarşiye muhalif siyasi kesimlerin uyguladıkları şiddet siyasetini sürdürdüğü zaman dilimini isimlendirmek için kullanılan “terör rejimi-rejime de la terreur” adlandırması ile terör kavramı, politik bir anlam ile dönemin tarihçilerince kullanılmaya başlamıştır (Akmaral, 2004:23).

Latince, "bilinmeyen ve öngörülemeyen bir tehlike karşısında duyulan aşırı korku ve endişe, dehşet" (Öktem, 2004:133), anlamındaki "terrere"den gelen ve Fransız Devrimi ile siyaset literatürüne girmiş "terör" sözcüğünün Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nde (2005:1961) "yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, korkutup kaçırma, caydırma, dehşete düşürmek, tedhiş" gibi anlamları vardır. Fransızca Petit Robert sözlüğü kelimeye "bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku" anlamını vermiştir (Yayla, 1990:335). Oxford Ansiklopedik Sözlüğünde (1990) ise "genellikle siyasi nedenlerle, halkın gözünü korkutmak ve halkı yıldırma için dehşet ögesini kullanmak" olarak tanımlanmaktadır. Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü'nde (1992) de terör, "kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri" olarak tanımlanmaktadır.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'nde (1986) terör; "Bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş" olarak; terörizm ise "bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylem, bu şiddet eylemlerinin tümü" olarak tanımlanmıştır. Büyük Türkçe Sözlükte, Terörizm tedhişi siyasi fikrini yayma ve kabul ettirmede bir usul olarak kullanma görüşü, tedhişçilik olarak tarif edilmektedir (Doğan, 2001:1297).

Terör ve terörizm kavramları arasında eylem ve yöntem olma bakımından bir ayrım vardır. Caşın (2008:34) terör teriminin, dehşet ve korkuyu belirtirken terörizmin, bu olgunun süreklilik ve siyasal içeriğine vurgu yapmakla ondan ayrıldığını ifade etmektedir. Yüksel ise terör kavramının, çok genel bir yaklaşımla, uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade etmede kullanıldığını, terörizm kavramının ise, bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade ettiğini belirtir. Yüksel, literatürde terörizmin, siyasal nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yanı ağır basan bir savaş biçimi; siyasal süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleri, olarak tanımlandığını söylemektedir (Yüksel, 2004:44). Şenocak, terörün kabaca her türlü şiddeti; terörizmin ise siyasal amaçlar için bir dizi şiddet eylemini ifade ettiğini belirtmekte ve bu ayrımın terör ve terörizm konusunda uluslararası alanda konsensüs sağlanmış tek nokta olduğunu söylemektedir (Şenocak, 2006:6). Biz çalışmamızda terör ve terörizm arasındaki "eylem/yöntem" veya "bir şiddet/bir dizi şiddet" olma bakımından bir ayrımı vurgulamaktan ziyade gerek "eylem–tekil bir şiddet olayı"

gerekse “yöntem-hedefe yönelik bir dizi şiddet olayı” olarak beliren bütünsel bir terör olgusunu ortaya koymak için her iki kavramı da kullanmaktayız.

Terör ve terörizm kavramları arasındaki ilişkiye kısaca değindikten sonra, ansiklopedik sözlüklerde geçen terör ve terörizm tanımlarını ele alarak kavramsal ve olgusal çerçevemizi belirginleştirmeye devam edelim:

“1962 yılında Fransa’da basılan Grand Larousse Encyclopedique terörü "Bütün topluma, devrimci topluluktan şiddet eylemi: şiddet ile yönetimi ele geçirmek için sürekli bir irade" şeklinde tanımlaması belki de o yıllarda yapılan bir istisna tanım olmaktadır. Encyclopedia of the Social Sciences’ da ise "Terörizm, örgütlü bir grubun ya da tarafın istediği sonucu, sistemli şiddet kullanımı suretiyle sağlamak için başvurduğu yöntem ya da kavramdır." şeklinde bir terör tanımı yer almıştır. Ana Britannica’ da "Siyasal bir hedefe ulaşmak devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma" şeklinde yer almıştır. The Penguin Dictionary of International Relations’ da terör tanımı da şu şekildedir; "Politik amaçları gerçekleştirmek için, sistemli bir şekilde, şiddet kullanma veya kullanma tehdidinde bulunmadır".International Relations The Key Concepts’te ise "Beklenmedik ve tasarlanmış saldırı veya saldırı tehdidiyle belirli amaçları gerçekleştirmek" diye tanımlanmaktadır” (Şenocak, 2006:8).

Yasal bir sorun olarak karşımıza çıkan terör/terörizm sorunsalının şimdi de devletler düzleminde nasıl ele alındığına bakalım. Fransız Terörizm ile Mücadele Mevzuatı 16. maddesinde: "Terör, baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan bir faaliyettir." (Şenocak, 2006:17) şeklinde tanımlanmaktadır. İngiliz Terörle Mücadele Kanunu’nda terörizm; "siyasi kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması maksadıyla şiddet kullanılması" şeklinde tarif edilmiştir. Alman Ceza Kanunu’nda terör; “Amaç ve faaliyeti, cinayet, adam öldürme veya soykırım ve diğer suç fiillerine yönelen bir oluşum” olarak nitelendirilmiştir (Taştan, 2009). İtalyan Ceza Yasası’nda "demokratik düzeni yıkmak" amacına yönelik eylemler terör kapsamında ele alınmaktadır. İspanyol Ceza Yasası’nın da, "Anayasal düzeni yıkmayı ve toplumsal barışı ciddi şekilde bozmayı amaçlayan eylemlerden” terör diye bahsetmektedir. Portekiz Ceza Yasası’nda ise, "Ulusal çıkarları tehlikeye koyan devletin kurumlarını değiştirmeyi ya da bu kurumların mevcut işleyiş tarz ve düzenini bozmayı amaçlayan, kamu makamlarını bir şey yapma ya da yapmamaya zorlayan ve birey ya da grupları tehdit eden eylemler" terör kapsamında ele alınmaktadır (Beşe, 2002:28).

Kıta Avrupası’nda yasalarda yer alan tanımların yanında konuyu daha ayrıntılı olarak

ele alan 20 Temmuz 2000 tarihli İngiliz Terörizm Yasası'nda ise terörizm şu şekilde tanımlanmaktadır:

1. "Bu yasada bir eylem ya da tehdit oluşturan eylem, aşağıdaki hallerde 'terörizm' anlamına gelmektedir: (a) alt bent (2) kapsamındaki eylemler; (b) başvuru ya da tehdit oluşturan eylemin, hükümeti etkilemek ya da toplumu ya da toplumun bir bölümünü sindirmek amacıyla hizmet edecek şekilde tasarlandığı haller; ve (c) başvuru ya da tehdit oluşturan eylemin siyasi, dini ya da ideolojik bir amacı ile gerçekleştirilmesi için yapıldığı haller"

2."Eylem şu hallerde bu alt-bent kapsamındadır: (a) bir kimseye karşı ciddi bir şiddet içeriyorsa (b) mala mülke karşı ciddi bir zarar içeriyorsa (c) eylemi gerçekleştiren şahsın dışında bir kimsenin hayatını tehlikeye koyuyorsa (d) bir toplumun ya da toplumun bir bölümünün sağlık ya da güvenliği için bir risk yaratıyorsa (e) eylem, elektronik bir sisteme ciddi şekilde müdahale edecek ya da sistemi karıştıracak şekilde tasarlanmışsa."

3. "Alt-bent 2 kapsamındaki başvuru ya da tehdit oluşturan eylem, ateşli silahlı ya da patlayıcıların kullanılmasını içeriyorsa, alt-bent 1(b)'deki unsurları karşılamasa da terörizmdir" (Beşe, 2002:27).

İngiltere'de bu kadar kapsamlı bir terör tanımlaması yapılmasında Avrupa Birliği ülkeleri arasında terör konusunda, IRA ile olan mücadelesi düşünüldüğünde, en hassas ülke olmasının rol oynadığı söylenebilir.

Amerikan yasalarında terörizm şu şekilde tanımlanmaktadır:

a-ABD ya da başka bir Ülkenin ceza kanunlarına aykırı olarak şiddet içeren ya da insan yaşamını tehlikeye sokabilecek b- herhangi bir şekilde i) sivil halkı korkutmak veya zorlama ii) korkutma ve/veya zorlama yoluyla hükümet politikalarına müdahale iii) adam kaçırmak ya da suikast yoluyla hükümet işleyişine müdahale niyetinde olan aksiyonları kapsar" (Şenocak, 2006:19).

Ülkemizde ise 4928 sayılı Kanununun 20'nci maddesi ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1'inci maddesinde terör şöyle tanımlanmaktadır;

"Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir" (www.mevzuat.adalet.gov.tr).

Bu kanunda madde başlığı “terör tanımı” olsa da bir tanımlama yapılmadığını, terör suçu olarak kabul edilen eylemlerin neler olduğu üzerinde durulduğunu ve asıl olarak terörizm olgusuna vurgu yapıldığını görmekteyiz.

Devletler düzeyinde terör olgusunun nasıl tanımlandığını gördükten sonra bir de uluslar arası kurum ve kuruluşlarda terörün tanımlanması konusunda nasıl bir konsensüs sağlandığına bakalım.

“Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi 23 Eylül 1999 tarihinde aldığı 1426 sayılı kararda terör eylemini; “Bireyler ya da gruplar tarafından, bir ülkeye, o ülkenin kurumlarına, genel olarak halkına ya da ayrılıkçı amaçlar, aşırı uçta ideolojik fikirler, fanatizm ya da rasyonel olmayan ve sübjektif faktörler doğrultusunda belirli kişilere karşı, şiddete başvurma ya da şiddete başvurmakla tehdit etmek yoluyla ve resmi makamlar, toplumda belirli kişiler ya da gruplar arasında ya da genel olarak halk arasında, terör ortamı yaratmak amacıyla işlenmiş bir suç” olarak tanımlamıştır (Taştan, 2009).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ise 17 Aralık 1999 tarih ve 54/164 sayılı kararında terör eylemlerini; “İnsan haklarını, temel özgürlükleri ve demokrasiyi yıkmaya yönelik, devletlerin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehdit eden, meşru olarak kurulmuş hükümetleri istikrarsızlığa uğratan, çoğulcu sivil toplumu tehlikeye atan ve devletlerin ekonomik ve sosyal kalkınması üzerinde olumsuz sonuçlar doğuran faaliyetler” olarak tanımlamıştır” (Taştan, 2009).

Devletlerin ceza hukuklarında, terörle mücadele kanunlarında ve uluslar arası kuruluşların kararlarında yer alan terörizm tanımlarının ortak bir özelliği dikkat çekmektedir; yalnızca devlete karşı işlenen faaliyetler terör olarak nitelendirilmekte, "Devlet terörü" konusuna ise hiç değinilmemektedir. Bu durumda devletin kendi ürettiği terörden bahsetmesi bir paradoks oluşturabilir ancak, bu durumun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çünkü devlet terörünün, devlete yönelik terörden vahim sonuçlar doğurması daha muhtemeldir.

Devletlerin ve devletler düzeyinde oluşturulmuş uluslararası kuruluşların terör tanımlamalarında “terör”le “siyasi suç” kavramlarının iç içeliği nedeniyle farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu teşhis ve tanımlamalarda devletlerin, ekonomik, siyasi ve askeri çıkarları belirleyici olmaktadır. Tanımların ortak noktasının ise terörün yalnızca devlete, siyasal yapıya yönelik eylem olarak alınması ve tanımlanması olduğunu görüyoruz.

Bütün bu tanımlama ve tarifler bizzat akademi çevrelerini bile tatmin etmemiş görünmektedir ki Arıboğan, sosyolojiden, tarihten, psikolojiden, felsefeden ve

siyasetten bihaber tek yönlü yaklaşımlarla sorunun tanımlanıp, çözümlenemeyeceğini bu nedenle, terörizmin ne olduğunun ve nasıl ele alınması gerektiğinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Arıboğan, 2006:126). Etimolojik tanımlamalar yanında terör kavramının devletler arenasında yasal tanımlamalarına değindikten sonra bu konuda uzman akademisyen ve yazarların terör olgusunu nasıl tanımladıklarına bakalım.

T.P. Thomton'ın "terör, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere dizayn edilmiş sembolik bir fiildir" şeklinde bir tanımlama yaptığını Başeren aktarmaktadır. (Başeren, 2002:184) W.T. Mallison ile S.V. Mallison terörü şöyle tanımlamaktalar. Terör "sosyal ve siyasal amaçları elde etmek için aşırı ölçülere varan şiddet kullanma veya şiddet tehdididir" (Yayla, 1990:336). Yonah Alexandre ise: terör "gerçek veya hayali hedefleri ele geçirmek üzere geniş bir korku iklimi oluşturmak amacıyla organize bir grubun şiddet kullanmasıdır" şeklinde bir tanımlama yapmaktadır (Yayla, 1990:337). Giandomenico Picco ise terörizmi hoşgörüsüzlüğe dayalı, ona yaklaşımlardaki tutarsızlıktan beslenip, kimi bulacağı belli olmayan bir olgu olarak gören şu yaklaşımı ortaya koymaktadır:

"Korku, ayrımcılığın çok demokratik bir şeklidir; bugün benimledir, yarın başka birisiyle. Terörizm, hoşgörüsüzlüğün canice ortaya çıkışıdır. Hoşgörüsüzlüğe verilen taviz, insanlık için her zaman çok kötü olmuştur. Hoşgörüsüzlüğün canice tezahürüne hızla, sebatla ve kararlılıkla karşılık vermek gerekir. Ama etkili ve güvenilir olmak için tutarlılık şarttır. Başka bir deyişle nerede karşılaşırsak karşılaşıalım, hoş görüsüzlükle kararlılık ve cesaretle mücadele edilmelidir" (Taşkesen, 2008:15).

Şenocak, Prof Dr. Franco Ferracuti'nin "Terörizm büyük boyutta bir savaşın (sonunda global bir nükleer felakete dönüşme ihtimalinden dolayı) göze alınmadığı dünyamızda 'vekalet yoluyla savaş'tır" diye bir tanımlama yaptığını ve savaşa göre daha ucuz ve lokal olan terörizmin "cazibesi" üzerinde durduğunu ifade etmektedir. (Şenocak, 2006:11).

Yılmaz Altuğ terörizmin "-izm" ekinden dolayı oluşan bir ideoloji olduğu çağrışımının yanlışlığına dikkat çekerek onun bir yöntem olduğunu vurgulayan şu tanımı yapmaktadır: "Bir azınlığın hedef aldığı amacı demokratik ve normal yollarla

gerçekleştiremeyeceğini anlayarak bu amaca, dehşet, terör yolu ile topluma korku salarak varmak istemesine terörizm denir. Terörizm bir ideoloji değil stratejidir" (Altuğ, 1989:5) Mevlüt Bozdemir, kitlelere bir takım düşünce ve davranışların zorla benimsetilmesini terörizm olarak niteleyen şu tanımı yapmaktadır: "Terör; insanları yıldırma, sindirmek yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit eylemidir" (Yayla, 1990:337). Bu tanımda günümüzdeki terör olgusunu da açıklayabilecek kapsamda terörün düşünce ve davranışları değiştirmeye yönelik eylemler olarak ele alındığını görüyoruz. Emin Gürses örgütlülük ve şiddet temelinde bir terör anlayışından yola çıkarak: "örgütlerin şiddet tehdidi veya korku yaratmak için şiddet kampanyaları başlatmaları terörizmdir" şeklinde terörün sürekliliğinin terörizm olduğu tanımlamasını yapmıştır. (Gürses, 2001:17) Sertaç Başşeren'de terörün sürekliliğinden hareketle: "terörizmden bahsedebilmek için aynı siyasal olaya yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı gereklidir" demektedir. Başşeren hedef kitlelerin şiddet kullanmadan sadece şiddet tehdidi altında tutulmalarının da terörizm olarak görülmesi gerektiğini dile getirmektedir (Başşeren, 2002:2). Sulhi Dönmezer, insanlar arasında her türlü alanda sorun çıkarmaya yönelik hukuk dışı şiddet kullanımını terör olarak niteleyen şu tanımını yapmaktadır. Terör, "şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma, savaş tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır" (Yayla, 1990:337). Taner Tavas ise terörizmin psikolojisi ve hedefleri üzerine yaptığı değerlendirmede "Genel olarak teröristler; bireyi toplumdan izole edip, yalnızlaştırıp, sahipsizlik duygusuna sürüklemek; yerleşik düzeni gözden düşürüp, düzen karşıtlarını harekete geçirmek; davanın duyulması ve propagandasını yapmak; intikam almak ve hükümetleri pazarlığa zorlamak amacıdadır" demektedir (Tavas, 2002:20). Erten ve Ardalı, "dehşet, aşırı korku-dehşet saçma ve bu amaçla yaralama, yıkma ve öldürme davranışları" nı terör olarak tanımladıktan sonra "terörde, heyecanlandırmak, şaşkınlık yaratmak yoluyla aşırı korku ve dehşet uyandırmak, cezalandırmak ve yıldırma söz konusudur" demektedirler. Terörün amacının da "korkuyu kısa aralıklara yayarak kişide ve kitlelerde acil bir ölüm kalım güdülenmesi yaratacak belli bir hedefe yönlendirmek" olduğunu belirtmektedirler (Erten ve Ardalı, 1996:143-144). Şenocak ise terörizmi sosyal alanların tümüne şamil bir şekilde şöyle tanımlamaktadır: "terörizm; siyasal, ekonomik, kültürel ve politik amaçlarını gerçekleştirmek ve propagandasını yapabilmek

için belli bir devlete, etnik-dini kültürel bir gruba ve/veya etkin çok uluslu şirketlere karşı yapılan bir dizi şiddet eylemini ve/veya şiddet kullanma tehdidini içeren eylemlerdir” (Şenocak, 2006:23-24).

İsmet Karacan “Terörizm: Kavram ve Yapısı” adlı sunumunda, terörizmin “ne bir konvansiyonel savaş şekli, ne adi bir suç, ne de iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir delilik” olmadığını, politik amaçlara erişmek için kullanılan bir strateji olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Karacan, terörizmin “çeşitli ve birbiriyle ilişkisiz grupların ürünü” ve bu nedenle soğuk savaş gibi bu mücadelenin de uzun ve belirsiz bir süreç olduğunu ifade etmektedir (Karacan, 1984:195). Terörizmin anlaşılması için teröristin amaçlarının bilinmesi gerektiğini düşünen Karacan bu amaçları şu şekilde sıralar:

“a- Terörist kendi amaçlarına uygun tepkiler yaratmaya çalışır. b- Terörist reklam arar. c- Terörist sosyal düzenin yıkılmasını hedefler. d- Terörist, tutukluların bırakılması, fidye almak v.s gibi belirli kazançlar sağlamaya çalışır. e- Terörist işbirliği yapmaya zorlamak ister. f- Terörist düşmanını cezalandırmaya çalışır” (Karacan, 1984:196-197).

Hafizoğulları hukuki bağlam içerisinde terör olgusunu ele alınarak şöyle bir tanımlama yapmaktadır:

“...hukukta terör ve terörizm dendiğinde, genel olarak, demokratik düzeni yıkmak amacıyla yönelik olarak, karakterleri icabı korkuya açık olan toplum bireylerinin özellikle iradelerinin direncini kırmaya, azaltmaya elverişli sayılan vasıtalarla gerçekleştirilen ve tüm değerlere ilgisiz, bağışlamasız, acımasız bir şiddet kullanımı anlaşılmaktadır” (Hafizoğulları, 2000:41).

Şükrü Alparslan da terörü siyasal amaçlarla, mevcut düzene, devlete yönelik şiddet ve şiddet tehdidi olarak tanımlamaktadır:

"Toplumun mevcut düzenine karşı olup bunu kısmen ya da tamamen değiştirerek savunulan herhangi başka bir görüşe uygun düzeni kurmak isteyen; bu istekle kişilerde korku, panik ve ümitsizlik duyguları oluşturarak devlete ve sağladığı düzene olan güveni sarsmayı, böylece sosyal disiplini bozmayı, giderek toplumun tüm tepki gösterici güçlerini felce uğratmayı amaçlayan; bunun için, kullandığı amacın niteliği gereği 'siyasal şiddet' olarak kabul edilen şiddeti canlı ve cansız her şeye karşı, ayrıca şiddet tehdidi şeklinde de kullanan kişi veya toplulukların eylemleri tedhişçiliktir" (Yayla, 1990:338).

Bütün tanım ve tariflerin terör ile şiddet arasında tabii bir korelasyon bağıni ikame ettiği görülmektedir. Alvin Toffler'ın da ifade ettiği gibi, toplumlarda, hoşnutsuzlukların oluşturduğu küçük grupların varlığı kaçınılmazdır. Ancak, siyasal sistem dengesini ve

gücünü koruduğu sürece, bu durum çok fazla korku verici olarak kabul edilmemektedir.

Toffler, terörün kısa serencamını şöyle analiz etmektedir:

“Değişen dünya dengeleri ve uluslararası ilişkilerdeki farklılaşmalar sonucunda, sıcak savaşlar yerini soğuk savaş metotlarına bırakmıştır. Soğuk savaşın gereği olarak ortaya çıkan psikolojik savaş türü ve bu savaşın vazgeçilmez unsuru olan düşük yoğunluktaki çatışmalar (Low Intensity Conflict), terör kavramını da beraberinde getirmiştir. Terör hareketleri, günümüzde periyodik olarak ve dalgalar halinde ortaya çıkmakta, zamanla önemini yitirmekte ve daha sonra tekrar hız kazanmaktadır. Terörün hız kazandığı bu dönemler ile uluslararası siyasal ilişkiler, bölgesel ülke düzeyindeki siyasal ve toplumsal sorunlar arasında yakın ilgi gözlenmektedir: Nitekim terör, günümüzde uluslararası ilişkilerde ne kadar etkili bir araç olduğunu kanıtlamış ve çok sayıda devlet tarafından politikalarını yaşama geçirme yöntemi olarak, yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur. Sağlıklı bir değerlendirme yapıldığında terör örgütleri, ileri sürdükleri şekilde hedeflerine ulaşamayacakları gibi, zamanla marjinalleşmeye de mahkûmdurlar. Buna rağmen, toplumdaki dengesizlik ve aksaklıkların, hoşnutsuz kişilerin ortaya çıkmasına yol açtığı ve bir takım güç ve devletlerin de terörü, hedeflerine ulaşmada bir araç ve baskı unsuru olarak gördükleri sürece terörizm varlığını devam ettirecektir” (Toffler,1992:267).

Kavramın etimolojik tarifleri ve Toffler gibi sürece dayalı tanımlamaları yanında siyasal boyutunu irdeleyen izahlar da vardır: “Siyasal literatürde terör denilince akla ilk gelen devlete karşı terördür” (Gündüz, 1996:16). Terör kavramının politik, iktisadi, siyasal, etnik kulvarların teşekkül ettirdiği anlayış farklarına göre değişik haller alması çeşitli tartışmalara sebebiyet vermiş görünmektedir. Gündüz, Chomsky'nin bu meselede yaptığı bir öneriden söz etmektedir.

“Chomsky, ABD'deki uygulamalardan hareketle, devletin, yerleşik rejime muhalefetin her türlüünü terör olarak nitelendirip çeşitli simgelerin gölgesinde gerçekleştirdiği eylemleri de terör olarak gördüğü için medyanın bu konuda kamuoyu oluşturmaya yönelmesini önermektedir (Gündüz, 1996:34).

Günümüzde uluslararası bir boyut kazanmış olmasına rağmen, ne Türkiye'de ne de Dünya' da terör teriminin tanımı ve kapsamı konusunda görüş birliği yoktur. Terör, terörizm, terörist, terör örgütü konularındaki tanımlar; çoğunlukla bakılan tarafın verdiği anlamı yansıtmaktadır. Diğer bir deyişle, bir tarafa göre vatan haini ve terörist olan; karşı tarafa göre kimi zaman bir milli kurtuluş veya özgürlük savaşçısı, kimi zaman bir halk kahramanı veya bir din savaşçısı olabilmektedir. İktidarı ele geçirincede milli kahraman olabilmektedir. Bu durum ise, söz konusu kavramlar konusunda herkesin fikir birliğine sahip olduğu bir tanım yapmayı güçleştirmektedir.

Şenocak'a göre, terörizmin tanım sorununun en önemli nedeni devletlerin bu sorundan aynı oranda sıkıntı çekmemeleri ve/veya bu sorunlara karşı koyacak güçlerinin eşit olmamasıdır. Bir anlamda bazı devletlerin bu sorunu bahane ederek kendi dış politikalarını hayata geçirebilmektedir. Hatta bazı devletler dış politikalarını gerçekleştirmek için doğrudan teröre destek vermektedir. Beşe, terörizm kavramının tanımlanmasındaki problemin siyasal şiddetin en yaygın şekli olarak terörizmin göreceliliğinden kaynaklandığını ifade etmektedir. “Şiddetin bütün şekilleri, sosyal ve yasal kontrol modellerinin formüle edilmesine esas teşkil edecek olan sosyopolitik değerlendirme temelinde, kriminal boyutu açısından benzer nitelikler; fakat amaçları, araçları, failleri ve kurbanları bakımından farklılıklar gösterebilir” diyen Beşe, “siyasal şiddet” kavramını oluşturan şiddet” olgusu ve “siyasal” olma durumunun, zaman ve mekan düzleminde farklılıklar göstermekte olduğundan, “siyasal şiddet” ve onun en yaygın şekli olan “terörizm”in de, kavramsal olarak evrensel olmadığını belirtmektedir (Beşe, 2002:23).

Şenocak, Townshend’in, terörizm kavram ve olgusunun tanımlanmasındaki sıkıntıları gördükten sonra terörizmin tanımından çok onunla nasıl mücadele edilebileceğini araştırmanın daha doğru olacağını belirttiğini aktarmaktadır. Townshend’in “devlet basma kalıp sorunlarla uğraşarak saldırıyı kavramakta yavaş davranmamalıdır” diyerek ardından ABD ve Birleşik Krallığın ceza kanunlarında belirttiği tanımlara yer vermekle bir anlamda her ülkenin kendi terörizm tanımını yapıp bir an önce eyleme geçmesi gerektiğini savunurken yanıldığını söyleyen Şenocak, terörizmin ulusal sınırları aştığı hallerin zamanla çoğaldığı ve günümüzde hemen hemen bütün terör faaliyetlerinin birden fazla ülkeyi ilgilendirir hale geldiği bu durumda, her devletin kendi tanımından yola çıkarak “terörle mücadele” adı altında kendi ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek isteyeceğini ve bunun da uluslararası alanda daha büyük sorunlara yol açacağını ifade etmektedir (Şenocak, 2006:22-23).

Günümüzde terörün en önemli yanı, uluslararası bir nitelik kazanması ve bu ilişkilerini oldukça geliştirmiş olmasıdır. Artık teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırları ile sınırlı kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Dolayısıyla teröristler, uluslararası bağlantılarını ve modern teknolojiyi de kullanmak suretiyle milletlerarası

etki yapan eylemler düzenleyebilmektedirler. Bu yaygın ve olgu düzeyinde gerçekleşen hadisenin, terörün tanımlanmasında subjektif reflekslere kapı araladığı düşünülebilir.

Kavramları, tanımları etrafında bile bir araya gelinemeyen sorunların çözülebilmesi çok zordur. Toplumsal barışın sağlanması, fikri huzur ve özgürlük ortamının sağlanması açısından, kavram karmaşasının ortadan kaldırılması da bir zorunluluktur. Bu güne kadar yapılan tanım ve tarifler, meselenin karmaşıklığını görmek için bir önermeden öte işlev ifade edememektedirler. Arıboğan, bu nedenle meselenin köklü analizler sonucunda anlaşılabilceğini ileri sürmektedir.

“Terörizm de tıpkı bir elma ağacı gibi derin analiz gerektirir. Eğer yalnızca ilk görünen resimle vizyonumuzu sınırlı tutarsanız, elinde bombalar ve silahlar olanı terörist, terörizmin tamamı zannedebilirsiniz. Oysa onun hangi zeminden beslendiği, yaşamak için nasıl bir yaşam döngüsüne ihtiyaç duyduğu, nasıl bir sistemin parçası olduğu, ondan ve yan ürünlerinden beslenen asalaklarının kimler, hangi kurumlar olduğunu tespit etmeden, çok boyutlu bir analiz yapmak mümkün değildir. Tek boyutlu resim, yani yalnızca görünenlerle ilgilenen bakış, teröristi öldürürsün ve terörizm biter mantığının yansımasıdır. Oysa teröristlerin öldürülmesi ağacın budanmasına eş değerdir ve eskisinden çok daha heybetli bir profil ortaya çıkarabilir. Bu nedenle kurumsal işbirliğini doğru temeller üzerinde kurgulamak esastır” (Arıboğan, 2006:127-128).

Arıboğan'ın bu değerlendirmelerinden sonra terörizm olgusu kapsamında terörü yeniden bir izaha tabi tutan Başeren (2006:8) şöyle demektedir: “Terörizmden söz edebilmek için belli bir siyasi hedefe yönelmiş birbirleriyle bağlantılı bir dizi terör olayına ihtiyaç vardır. Terörizm “siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır”. Hafizoğulları (2000:47), ise terörün düşünsel kaynaklarına bir eleştiri yönelterek bir terör tanımlaması ortaya koymaktadır; “...terör ve terörizmin bir “fikriyat”ı yoktur, açıkçası o bir “ fikir paraziti”dir. Bundan ötürü, terörün ve terörizmin, sağcısı solcusu olmaz, terör terördür, “şiddetin örgütlenmesidir, kör bir şiddet hareketidir” .

Teröre ilişkin bütün tarif ve tanımlamaların terör kavramının izahına bir biçimde yardımcı olduğu bir hakikattir. Evvela, gerek Latince'den türemiş haliyle gerekse daha sonra bu kavram çerçevesinde kazanmış olduğu anlamların yetersiz, dar kapsamlı ve yanlı olduğu anlaşılmalıdır. Bunun sebebi, korku ve tedhiş hadisesinin, bizzat terör olayının sebep olduğu bir travma olmaktan öte anlamlar kazanmış olmasıdır. Bir terör olayının var oluşunu sağlayan, duyuran, bizi ondan haberdar eden tüm iletişim mekanizması burada başlıca amil olmak bakımından dikkate değerdir. Daha ötesi, sözü

edilen bu olayın yorumlanması, haberde bu olayla alakalı kullanılan terim ve kavramların yerleştirildiği bağlam; olayın kendisini aşacak bir nitelik arz edebilir.

Açık olan bir gerçek var ki, bugün yeryüzünü siber ağlarla ören iletişim kanalları bir terör olayı olmaksızın da bir korku ve tedhiş fırtınasını insanların başına musallat edebilmektedir. Salgın bir hastalık veya çevreyle ilgili mistik ve mitik hale sokulan bir haber ve yorum da insanları en az bir terör olayı kadar tesir altına alabilmektedir. Bu nedenle terör hadisesinin korku faktörüyle izah edilmesi artık pek tutarlı gözükmemektedir. Davies de terörün korku ve korkutucu boyutunu toplumsal bir analizle ele almaktadır.

“Korku, teröristlerin cephaneliğindeki en temel silahtır. Teröristler, korku unsurunu hedeflerine ulaşmak için kullandıkları gibi, taraftarlarını kontrol ve disipline etmek içinde kullanırlar. Başkan Mao Tse-thung’un sözleriyle ifade etmek gerekirse: “Bir kişiyi öldür, bin kişiyi korkut.” Korku birçok şeyden oluşabilir: acı, yorgunluk, sıkıntı, yalnızlık, soğuk, susuzluk veya açlık bunlardan bazılarıdır. Ölme ve yaralanma korkusu, teröristin deposundaki en önemli stokudur. Düşmanlarımıza korku salmak, aynı zamanda sıradan insanların çoğunu etkilemek demektir. Bir sonraki bomba nerede patlayacak? İçinde şarbon olan bir mektup alacak mıyım? Korku yaratmak bir teröristin başarısı sayılır; bir saldırı planlanırken hedeflenen en büyük amaç odur, çünkü korku basın ilgisini garantiler” (Davies, 2006:33).

Bugün herhangi bir film senaryosu üzerinden, yani sanal ve kurgusal bir düzlemde reel düzleme taşınabilen bir mistifikasyon olgusu yaratabilen bir iletişim düzeninden ve paradigmasından söz etmek mümkündür. İnsan ve hayatla alakalı her meselenin, yani her bilgi öbeğinin ters yüz edilebildiği bu zamanda “terör” kavramını ancak tedrici bir tarife tabi tutmak durumunda olduğumuz söylenebilir. Daima değişen ve mesafe alabilen bir tanımlama ile “düşman”la mücadele etmek bir yana, onu doğru dürüst tanımanın dahi bir imkân dâhilinde olduğunu söylemek zordur. Burada açık olarak görülmektedir ki terör kavramını sadece korku yaratımı ve dehşet yüklü bir infial olarak tanımlamak kısır bir tanımlama olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, terör ve terörizm olgusunun kavramsal çerçevesine ve bunların tanımlarına ilişkin serdedilmiş düşüncelerin yukarıda zikredilenlerden daha hacimli olduğunu ileri sürmek mümkündür. Terör ve terörizm hakkında ve bunların kavramsal ve olgusal çerçevesine dair genel olarak beliren zihniyet yapılarından örnekler sunmayı amaç edinen bu etütler, burada yeni bir kavramsallaştırma adına dile getirdiğimiz “simülatif terör” tanımını ve çerçevesinin mahiyetini belirlemek için de gereklidir.

Öncelikle metodolojik bir yaklaşım olarak, alternatif bir tanım alanı, kavramsal ve olgusal çerçeve biçiminde ileri sürülen bir terör kavramı peşinde olunmadığı bilinmelidir. Burada esas vurgulanmak istenen konu ve yapılmak istenen şey, terörün insan hayatında marjinal bir meşgale veya spontane/refleksif bir şiddet eylemi olarak algılanmasının meydana getirdiği tanımlama ve teşhis çalışmalarının artık bir işe yaramadığıdır. Güvenlik, uluslar arası ilişkiler, insandaki şiddet potansiyel, kültürel çatışmalar, işgal, başkaldırı, zulüm, ilkelik... gibi insan hayatının ve tarihinin temel istikamet alanlarını oluşturan donelerden hareketle yapılacak / yapılmış her terör tanımı ve kavramsal çerçeve ancak marjinal, fraktal, belli bir coğrafya için... doğruluk değeri taşıyabilir. Burada, yukarıda da gösterildiği gibi, teröre ilişkin hemen bütün açıklamalar ve tespitler itiraz edilemeyecek gerçeklerle oluşturulmuştur. Fakat bunlar yukarıda zikredilen donelerle hareket edilerek yapılan tanımlamalar ve tespitler oldukları için modern sonrası dönemde cereyan eden bir tek terör hadisesini bile izah edememektedirler. Neden?

Çünkü insanlık Batı uygarlığının merkez güç tesiriyle ve onun öncülüğünde eskiye hiç benzemeyen bir sosyal ve ekonomik, politik ve kültürel bir kargaşayla karşı karşıyadır. Bugün insanlık, başta Batı uygarlığı olmak üzere büyük bir şiddet stokuyla yaşamını sürdürmektedir. Yaşadığımız hayat her açıdan şiddeti doğurabilecek enstrümanlarla dolup taşmaktadır. Arabanın icadı dünyanın en büyük terörist eylemi olarak görülebilir. Nükleerden söz etmeye bile gerek kalmamıştır. Her akşam televizyon başına ışınlanan milyarlarca insan en az bir şiddet görüntüsünü kesinlikle izlemek zorunda bırakılmıştır. Üstelik onu, bunu yapmak zorunda bırakan şey kendisidir. Böylesine bir şiddet pazarının ortasında öncelikle bu şiddeti tanımlamak gerekmektedir. Bu sanal bir şiddettir. İnsanın gerçeği elinden alınmıştır. İnsan sadece sahiciliği yakalamak için bile şiddet uygulamak mecburiyetinde kalmıştır. Şiddetin her türlü gereci, bu şiddeti üreten ekonomik ve politik mekanizmanın aynı zamanda ekmek kapısıdır. Askeri sınaî kapital, dünyanın tek gerçek ve anlaşılır sermayesidir. Dolayısıyla şiddeti üretmeye yeter potansiyel halindeki ayrımları kaşımak, insanları birbirine düşürmek kolaydır. Bütün bu sosyal alt yapı analizini dikkatle irdelemek gerekmektedir; bu bir.

İkinci olarak, yukarıdaki şiddet ve insan arasındaki ilişkinin çağdaş yorumu “simülatif terör”ün sadece alt yapısı mesabesinde. Asıl “simülatif terör” bu şiddetin cereyanı ve

sonrasında meydana gelen algı kırılmaları ve değişimlerle alakalıdır. Bütün bu toplumsal çerçeveden hareketle vuku bulan bir şiddet olayı, teknik olarak beni/seni hiç de alakadar etmemesi gerekirken; televizüel hayat ve fiber optik kablolar aracılığıyla her akşam yemek yerken kan banyoları içinde paramparça insan bedenlerini izlemek zorunda kalıyoruz. Bu, bir iletişim terörizmidir ve simülatif terör bu noktadan başlamaktadır. Anında yayın her türlü gerçeği öldüren bir katildir. Canlı yayın denen şey, gerçeği aktaran bir mistifikasyondur; gerçek değildir. Olay ile anlam arasındaki mesafeyi öldüren bu anındalık insandaki her türlü sahih duyguyu öldüren bir işleve sahiptir. Gerçek, böylece ölmüş olur. Ondan sonra vuku bulan her türlü olay artık bir spekülasyon ve zihin bulanıklığı için bir sermayedir.

Üçüncü olarak, bugün reel bakımdan bir şiddet olayının analizini yapmak imkânsız hale gelmiştir. Çünkü canlı yayınlanan şey şiddet, şiddetin failleri, mağdurları değil; zihinleri bulandıran bir kargaşa olarak yıkım görüntüleridir. Bu yıkıntıların arasından şiddetin faillerini görmek imkânsız hale gelmiştir. Daha da vahimi, bir şiddet olayının failini tespit etmek anlamsız bir eylem haline gelmiştir. Çünkü bu taşeronun arkasında muhakkak başka bir güç var! imajı insanların zihnine kazanmıştır. Terör, bu sebeple anlamsız bir hadisedir. Bir gayesi, hedefi, başarı çitası, usulü kalmamıştır. Terörün; zamansız ve mekânsız, öngörülemez bir şiddet olması sebebiyle yarattığı korkunun bir saygınlığı da kalmamıştır.

Bu güne dek yapılmış terör analizlerinin tümünün ortak bir noktası vardır ve bunun üzerinde durmak gerekmektedir: teröre ilişkin bütün analizler, kavramsallaştırma ve çerçeve inşa etme çalışmaları, bir özneyi hedef alarak yapılmış tetkikler olarak karşımızdadır. Bunun doğru bir tutum olduğunu söylemek zor görünmektedir. Terör, terörizm, terörist kavramlarının oluşturduğu yapı; yani terör olgusu, bir ideal zemininden hareket ederek, bir sebep sonuç ilişkisi çerçevesinde özgür seçimler yapmak suretiyle bir ferden veya grubun yaptığı/gerçekleştirdiğı şiddet olayları değildir. Malraux'un da intihar için dediğı gibi, dünyanın en bilinçli en özgür seçimlerinden biri olarak intihar, bugün terör olgusunun en sert ve tehditkâr enstrümanlarından, yöntemlerinden birisidir. Hâlbuki intihar eylemcilerinin hikâyelerine bakıldığında, onların en edilgen ve kumanda edilebilir insan tipolojilerinden oluştuğı gözlemlenebilir. Daha da ilginç olanı şudur: bugün birçok intihar eylemi, intihar

eylemcisinin bile haberi olmaksızın vuku bulmaktadır. Bugün terör efsanelerinin yarattığı zihni karmaşaya dayanmak suretiyle kusursuz bir intihar eylemini elini sürmeksizin gerçekleştirmek mümkün ise, artık hakiki bir terör olayından söz edilemez demektir. Sinema, kusursuz terör eylemleri için çok zengin bir envantere sahiptir. Bir olayın sahtesi gerçekten daha yaygın ve anlaşılır olduğu zaman, ara ki gerçeği bulasın. Bu sebeple bugün terörün ne faili ne de öznesi vardır. Hatta bugün terörün yöneldiği bir hedefi olduğunu söylemek bile mümkün değildir. Bu, teröristin masumiyeti değildir. Bu, insan hayatının gelip dayandığı noktada, terör yoluyla var olan şiddetin kitle iletişim sistemleri tarafından pazarlanmak suretiyle bir kurguya dönüşmesidir. Bu, “simülatif terör”dür. Simülatif terör, yukarıdaki veriler ışığında, terör olgusuna yönelik kapsayıcı bir tanımlama olarak görülebilir. İnsan uygarlığının yarattığı yapısal şiddet, teknolojinin meydana getirdiği şiddet gereçleri, her olayın yeryüzüne anında ve adamına göre değişen yansıtılma kaosu ve sonuncu olarak da bütün bu yapısal şiddet enstrümanından dilediği gibi senaryolar üreten ve uygulayan karanlık güç merkezleri... simülatif terör, bu yapının adıdır. Bu sebeple yeryüzünün herhangi bir köşesinde meydana gelen bir şiddet olayının gerçek olduğunu ileri sürmek zordur denebilir. Mühim olan o sanal gerçeğin hangi sahici sonuçlarıyla seni abluka altına alacağıdır. Dolayısıyla simülatif terör, sanal ve dijital bir senaryodan başka bir şey değildir. Simülatif terör, gerçek terörün dünya sistemi, insanlığın uygarlık düzeyi tarafından öldürülmesi olayıdır. Çünkü gerçekten şiddet olsaydı, insan bir özne muamelesi görebilecekti. Şiddet, bütün iletişim mekanizmaları tarafından çeşitli şekillerde tüketilmek suretiyle ölüme mahkûm edilmiştir. O zaman şiddet iyi bir malzemedir denebilir. Dünyada iyi bir malzemesi olan ne varsa reklâmını da yapmak zorunda bırakılmıştır. Bu nedenle dünyanın en büyük dava adamları gibi hareket eden kimi kişi ve örgütlerin aslında dünya sisteminin askeri sınaî organizasyonlarında çalışan geçici işçiler olduğunu söylemek mümkündür. Bütün bu olguya “simülatif terör” diyoruz.

1.2. Terör/Terörizm Olgusunun Tarihsel Çerçevesi

Simülatif terörün kapsam ve mahiyetinin çözümlemesi bağlamında bir zemin teşkil etmesi bakımından terörün tarihçesine kısaca bir göz atmak gerekmektedir. Burada kapsamlı bir tarihçe çalışmasından ziyade, “simülatif terör” olarak adlandırdığımız

günümüzdeki terör olgusunun alt yapısını oluşturan olay ve olgular genel bir yaklaşımla ele alınacaktır.

Literatürde,1789 Fransız Devrimini izleyen Jakobin “Korku (Terror) Hükümlerliği” ile ilişkili olarak ve daha önceki, Mart 1793 ve Temmuz 1794’deki, yaygın siyasal şiddetin, genel düşünce ve eylem sürecini tanımlanmak için kullanılmış (Caşın, 2008:224) olmasına rağmen insanlığın varolduğu ilk günden buyana varolan bir olgu olduğu söylenebilir. Terör, esas itibariyle bir şiddet olayına gönderme yapan bir karakter arz ettiği için, tarihteki ilk şiddet vakasının dahi bu bağlamda değerlendirildiği görülmektedir. Bu cümleden olarak terörün tarihini Habil’in kardeşi Kabil’i katletmesi vakasına kadar götürülmesi söz konusu olmuştur (Başeren, 2006:58).

Terörizmin politik veya başka bir amaç için araç olarak kullanılması çok eskilere dayanan bir sürecin sonucudur. Tarihsel süreçte hem devletler ve hem de gruplar ve bireyler, terörü çeşitli gayelere ulaşmak için kullanmışlardır. Bu anlamda insanlık tarihinde kaydedilen ilk terörist hareketin Batı dünyasında meydana geldiği ileri sürülebilir. Çünkü tarihte bilinen ilk terör hareketi olan Siccarii veya Zealots olarak adlandırılan örgüt Batının o dönemdeki temsilcisi Roma’nın sınırları içerisinde faaliyet göstermiştir. M.Ö. 50-70 yılları arasında Filistin’de bir dini mezhep olarak kurulan Siccariiler, Roma ordularının Kudüste giriştikleri işgal ve yıkıma karşı güçlü bir direniş hareketi ve kitlesel intihar saldırıları başlatmışlardır. Romalı asker ve sivillere Sica denilen bir hançerle, genellikle gündüz ve kalabalık ortasında saldırmışlardır (Caşın, 2008:230).

Batı dünyasında Roma İmparatoru Julius Ceasar’a M.Ö. 44 yılında yapılan planlı suikast da dikkate değer bir terör hareketi olarak öne çıkmıştır (Kongar, 2003:77). Doğu-İslam dünyasında ise, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’ye düzenlenen ve amacına ulaşan suikastlar, tamamen siyasi mahiyet arz eden ve tarih üzerinde ciddi tesirler etmiş birer terör hadisesi olarak hatırlanabilir.

M.S. 1090–1275 yılları arasında, yani Siccariiler’den yaklaşık bin yıl sonra Haşhaşin Hareketi olarak bilinen, ürkütücü bir terör hareketi görülmektedir. Haşhaşinlerin lideri Hasan Sabbah, terörizmi bir mücadele yöntemi olarak benimsemiş ve en şiddetli biçimde uygulamıştır. Terörün; ferdi bir cinayetin ötesinde, planlanmış, temel bir ideolojiye dayanan ve siyasi-sosyal bir hedefi olmak bakımından dikkat çeken bir

örneği olarak Haşhaşınlar, Alamut Kalesi'ni bir üs olarak kullanarak, sistematik şiddet uygulamak suretiyle tarihte daima korku verici bir terör figürü olarak görülmüştür (Zafer, 1999:12).

Latince kökenli bir kelime olarak Avrupa dillerine geçen terör kavramının tarihte bugünkü anlamda ilk kullanıldığı yer ve zaman da dikkat çekicidir. Terör, bir kavram olarak, esasında Fransız ihtilali ertesinde bir dönemi isimlendirmek için kullanılmıştır. Bu anlamda modern tarihte terörizmin Fransız ihtilâli ile ortaya çıktığı ileri sürülebilir. İhtilâl öncesi ve ihtilâl esnasında hem monarşinin hem de monarşiye muhalif siyasi kesimlerin uyguladıkları şiddet siyasetini sürdürdüğü zaman dilimini isimlendirmek için kullanılan terör kavramı, politik bir anlamı veya dönemi ifade etmektedir. İhtilâlden sonra, 1793 yılında devrimle iktidara gelen Jakobenler, Fransa'da yeni bir rejim kurmak için terörü bir şiddet ve baskı politikası biçiminde ve sistematik şekilde uygulamışlardır. Robespierre'in başını çektiği Fransız devrimcileri, terörü politik bir program haline getirmişlerdir. Fransız Devrimi sırasındaki bu olağanüstü hal durumunun adına "Terör Dönemi" denmiştir (Zafer, 1999:2-3).

Buna benzer bir şekilde politik bir program çerçevesinde terör uygulayan bir diğer devrimci hareket de Rus anarşistlerdir. Bakunin ve Nechayev'in "Revolutionary Catechism" dönemi olarak bilinen zaman aralığında terörizm hem teorik hem de politik olarak yeni bir çehre kazanmıştır. Gerek Fransız ve gerekse Rus deneyimlerinde yeni bir çehre kazanan terör olgusu, her ne kadar milli ve sınırlı bir görünüm arz etse de, aslında modern uluslararası terörizmin ideolojik temellerinin bu dönemde atıldığı ileri sürülebilir (Topal, 2004:41).

Avrupa merkezli bu yeni ideolojik terör olgusu, daha sonraki yıllarda diğer Avrupa ulusları arasında da yayılacak ve özellikle milliyetçilik ve siyasal yeni fraksiyonların doğuşuna etki edecek, en nihayetinde faşizme kadar gelen bir süreci tetikleyecektir. Bu dönemden sonra özellikle militan milliyetçilik amacıyla şiddet, bombalama ve suikastlar meydana gelecek, terör olgusal bir devreye girecektir. 20. yüzyılın başından itibaren özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, genelde tüm siyasi iktidarlara ve büyük devletlere karşı etnik gruplar terör silahını kullanmış ve bağımsızlık mücadelelerini bu çerçevede sürdürmüşlerdir. Nihayetinde Avusturya İmparatorluğu Veliahdı Arşidük Franz Ferdinand'ın Bosna'da bir suikast

sonucu öldürülmesi, terörün 'hedef' paradigmasının mahiyeti konusunda önemli bir örnektir. Bu manada, Osmanlı Padişahı ve İslam Halifesi II. Abdulhamid Han'ın da başarısız bir bombalı suikasta maruz kaldığı unutulmamalıdır.

II. Cihan Harbi ertesinde değişen dünya dengelerine paralel olarak terör çok farklı bir mahiyet kazanmış ve sosyal bir olgu olarak hayata tesir etmeye başlamıştır. Bundan sonra terörist eylemler, daha ziyade bir komuta kontrol mekanizmasına bağlı olarak ve tanımlanmış siyasi, toplumsal ve ekonomik araçlara sahip tanımlanabilir bir örgüte mensup kişilerce gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, günümüzde bizi ilgilendiren yönüyle terörizm 1960'lardan itibaren kaydettiği gelişmeler bağlamında incelenmelidir. Bu dönem modern uluslararası terörizm dönemi olarak adlandırılmaktadır. Zira uluslararası terörizm, esas itibarıyla 1960'ların sonunda politik şartların ve teknolojik gelişmelerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oldukça gelişmiş olan silah teknolojisi gerek maliyetinin, gerek tahrip gücünün çok yüksek olması nedeniyle ulusal amaçlara ulaşabilmek için başvurulan nizâmî savaşları kullanılabilir bir yol olmaktan çıkmıştır. Bunun yanı sıra, Latin Amerika'da, Fidel Castro'nun Küba'daki başarısından esinlenen kırsal gerilla hareketlerinin başarısız olması üzerine solcu gerilla grupları terörist taktikler kullanmaya başlamışlardır. Benzer şekilde, Arapların 1967 Arap-İsrail savaşını kaybetmeleri üzerine Filistinli gruplar, İsrail ve onun destekçilerine karşı global bir saldırı hareketine başlamışlar, Avrupa, Japonya ve ABD'de de çeşitli öğrenci gruplarının düzenlediği kitlesel eylemlerin başarısız olması üzerine terörist taktikler başlıca yol olmuş, diğer gruplar tarafından da kullanarak dünya genelinde yayılmıştır. Buna geleneksel terörist grup stereotipine uyan Japon Kızıl Ordusu, Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu ve İtalyan Kızıl Tugaylar gibi solcu örgütlenmeler ve etnik milliyetçiliğe dayanan IRA, ETA gibi terör örgütleri dikkat çeken yapılanmalar olarak bilinmektedir (Topal, 2004:42).

1993'teki Dünya Ticaret Merkezi (DTM) binasına gerçekleştirilen terör saldırısı ve Oklahoma City'deki saldırı, terörün bilinen yüzünün değişiminde radikal dönümler olarak görülebilir. Bu saldırıda 'hedef'in küresel boyutlar arz etmesi ve başka türlü gönderenler barındırması terörizm tarihinde yeni olarak değerlendirilebilecek gelişmelerdir. Orta Doğu kökenli terör hareketleri ve Japonya'daki Aum tarikatı gibi oluşumlarda daha ziyade din faktörünün belirginliği göze çarpmaktadır (Seydi, 2003).

Marksist veya milliyetçi nitelikli terör örgütleri de terör tarihinde dikkat çeken bir yer tutmaktadırlar. Ebu Nidal, FKHC gibi örgütler modern dönemin etkili hareketleri olarak görülebilir. 1980'lerde ve 1990'larda ortaya çıkan yeni terör gruplarının daha karmaşık, daha belirsiz karakterde oldukları söylenebilir. Hizbullah, Mısır İslami Cihadı, El Kaide gibi örgütler ise yeni tip örgütlere girmektedirler (Seydi, 2003).

Terörün örgütlenme modelinde meydana gelen değişimin bu dönemden itibaren kalıcı bir özellik kazandığı görülmektedir. Bu dönemde örgütlerin alt gruplar oluşturmak suretiyle faaliyet gösterdiklerine şahit olmaktayız. Bu nedenle, istihbarat servislerinin klasik, sürekli ve statik yapısı olan örgütleri izlemekte kullandıkları yöntemler burada işlevsiz kalmakta ve istihbaratçıların şüphelenebileceği ve izleyebileceği bir grup bulunamamaktadır. Bu gevşek örgütlenme modeli hatta yarı zamanlı (part time) faaliyet gösteren terörist örgütler bazı devletler veya hükümet dışı örgütler tarafından da etkilenebilmekte veya kontrol edilebilmektedir. Terör, yapısal ve operatif anlamda büyük transformasyonlar yaşamasına rağmen aslında dinamik bir bünye karakteri kazanmakta ve geçmişte yapılan teknik hatalardan dersler çıkarmaktadır. Her yeni terörist nesil öncülerinden daha akıllı, daha stratejik ve yakalanması daha zor örgütler oluşturabilmektedir. Alman Kızıl Ordu Fraksiyonunun 3. kuşağı buna iyi bir örnek olarak görülebilir. Bu gruplar, önceki vakaların mahkeme tutanaklarını defalarca okumuş, karşı tedbirler geliştirme stratejileri bile geliştirmişlerdir. Yenidünya düzenine ve onun mantığına göre örgütlenmiş gruplar çoğu kez yaptıkları eylemleri üstlenmemektedir. 1995'te Tokyo metrosunda yapılan sarin gazı saldırısı, Oklahoma City olayı, 1993'te Bombay'da 317 kişinin ölümüyle sonuçlanan araba bombalama seri terörü, 1994'te Buenos Aires'te 96 kişinin ölümüyle sonuçlanan Yahudi topluluğu merkezinin bombalanması gibi olaylar hiçbir örgütün üstlenmediği olaylar olarak tarihte kalmışlardır. (Rustemova, 2006)

Terörün ve terörizmin, 11 Eylül olayı ile beraber, bütün tarih boyunca en üst zirvesine çıktığı söylenebilir. Dünyada dokunulamaz olarak bilinen ve okyanuslarla korunan süper güç Amerika'nın sembolik değeri tartışılmaz üç merkezine yapılan sıra dışı terör saldırısı, yeryüzü paradigmasını kökten etkilemiş, dünyayı belirsiz ve sınırsız bu güç karşısında çaresiz halde bırakmıştır. Bu saatten sonra dünyanın hiçbir merkezinin güvende olmayacağı söylenebilir.

Terörizmin II. Cihan Harbi ile beraber kazandığı yeni biçim sonrasında bir olgudan, bir terör olgusundan söz edilebileceği düşünülebilir. Smith de terörizmin İkinci Dünya Savaşı neticesinde oluşan yeni düzenin bir türevi olduğu görüşündedir. “...terörizm asıl İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Avrupa sömürgelerinin bağımsızlıklarını kazanma adına girişimlerde bulunmaları ile birlikte dünya çapında yaygın bir hale geldi.” (Smith, 2006:35). Terör konusunda, dönemsel bir analiz bağlamında Hafizoğulları’nın da analizleri bu yöndedir. “Terör ve terörizm, siyasi bir mücadele vasıtası olarak, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmış ve uygar toplumların mutlaka giderilmesi gereken bir hastalığı olmuştur” (Hafizoğulları, 2003:46). Bu analizler de göstermektedir ki, terörün bir olguya intikal evresinde İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan paradigma dikkate değerdir.

Sanal bir kutuplaşma siyaseti sayesinde modern ulus-devleti koloni haline getiren dünya sistemi, gerek uydularına ve gerekse rakip blokun uydularına her türlü müdahaleyi meşru gören, hatta zaruri gören politik bir çerçeveden hareket etmiştir. Bunun neticesinde, Baudrillard’ın deyimiyle bir “için için kaynama” hadisesi vuku bulmuştur. Ortadoğu coğrafyasında yeni bir aktör olarak sahne alan İsrail, Mezopotamya’nın bütün kadim insicamının da dağılmasında bir etken olmuş, zaten kararsız bir dengede seyreden bloklar arasındaki rekabette işlemsel bir nesne haline gelmiştir.

Her türlü zihni ve sosyolojik müdahaleye açık hale getirilen bu coğrafya, otoriter ve totaliter idare(siz)lerin kırbaçlarına maruz bırakılmıştır. Darbeler ve askeri isyanlarla bütün sosyal ve kadim geleneği alt üst olan bu coğrafya, Osmanlıdan tevarüs ettiği bütün mirası bir çırpıda unutmuş ve patlamaya hazır bir bomba haline getirilmiştir. Ataerkil bir sosyal tarihin eseri olan Ortadoğu coğrafyası, iktidarı bir mabut gibi algılamış ve dolayısıyla iktidarı ele geçirmek yegâne gaye olarak sosyal ve siyasi hareketlerin önüne konulmuştur.

Böyle bir sosyal ve siyasal zeminde, gerekli müdahaleler neticesinde nasıl bir terör neşet edilebileceği, tarihin gösterdikleriyle sabittir. Paralel biçimde, Latin Amerika ülkeleri bir çeşit laboratuvar olarak her iki blokun merkez ülkeleri tarafından kullanılmış; marjinalize edilmiş değil, homojenize edilmiş bir terör kültürü ve askeri darbeler süreciyle bu coğrafyalar adeta terörize edilmiştir. Terörize edilmiş bir dünyanın infilak etmesini sağlayan asıl gelişme ise, Berlin duvarının yıkılmış olmasıdır.

Tamamen sanal ve aslında hiçbir zaman olmamış bu duvarın yıkılışı, etnik bir infilak meydana getirmiş; Balkanlar, tarihte görülmemiş bir soykırım acısıyla karşı karşıya kalmıştır. 11 Eylül hadisesinden sonra ise sistem genel olarak tüm insanlığa ve özel olarak da İslam âlemine tam anlamıyla bir savaş açmış; aradan geçen 10 yılda başta Irak, Afganistan ve şimdilerde de Pakistan başta olmak üzere hemen tüm İslam âlemi tarihe eşine az rastlanır bir jenocide maruz bırakılmıştır. İşin acı tarafı bu soykırımın bir numaralı müsebbiplerinin bizzat Iraklı, Afganistanlı ve Pakistanlı olmalarıdır.

Bilinçaltı ve üst-ben kodlarıyla oynanmış insan kitleleri en mukaddes değerler adına her gün pazarlarda ve mabetlerde kendi insanlarını havaya uçurmaktadırlar. Dünyanın geri kalan kısmının durumu bundan farklı değildir. Küresel kriz, dünya sisteminin tüm egemenlerini ve reayasını korkular içinde bırakmıştır. Dünya tıkanmış durumdadır. Adaletin kılıcından başka bu kader düğümünü çözecek bir şey kalmamıştır. Bugün için artık nihayet bir terör olgusundan söz etmek mümkün değildir. Baudrillard'ın dediği simgesel değiş tokuş benzeri hadisenin tam ortasında olduğumuz için: Bugün artık terör ve terörizm, marjinal-fraktal bir yapı arz etmemektedir. Bütün hayatımız ve geleceğimiz terörizmin tehdidi altındadır. Bugün dünyanın marjinal unsuru olan şeyler, yeryüzünün yasal hukuki kurumlarıdır.

Dünyanın en prestijli yasal-hukuki kurumu olan Birleşmiş Milletlerin herhangi bir dernek lokali kadar itibarı kalmamıştır. Günümüzü belirleyen temel paradigma “terörizm”dir. Simülasyon çağında olmak demek, simetrik bütün düzeneklerin anlamlarını tüketmesi neticesinde tersine evirilmeleri, asimetrilerini inşa etmeleri demektir. Bu konsept üzerinden meseleye biraz daha reel düzlemde yaklaşmak gerekmektedir.

Hüseyin, sorumluluk mevkiinde bulunanların terörizm olgusuna ve terör hadiselerine bakıştaki absürtlüğe dikkat çekmektedir. “Resmi bakış açısı, terörizmi siyaset arenasının dışına sürüp çıkarmakta, olaya bütünüyle cinayet gözüyle bakmaktadırlar” (Hüseyin, 1990:17). Hâlbuki bugün terörizmin temel karakteristiğine baktığımızda hemen herkesin tespit edebileceği bir vakıa olarak terörizm olgusunun devlet ile ilişkisidir. Devlet destekli terörizm, genelde kendi amaçlarını paylaşan yabancı devletler veya kendi devletleri tarafından manipule edilmeye müsait örgütler tarafından yürütülerek, görüntüde hükümetin ellerini kirletmesine gerek kalmadan ülkenin düşmanlarına karşı

savaşılması sağlanmaktadır. Terörün bir olgu olarak hayatımızda yer aldığını belirten Davies, onun yaygın karakterinden de söz etmektedir. “Uluslararası terörizm artık günlük hayatımızın bir parçası haline geldi. Her kıtada, hemen hemen her ülkede görülüyor” (Davies, 2006:42-43). Klasik anlamda ülkeler arasındaki şiddetli çatışma demek olan savaşın, nispeten devre dışı kaldığı bir dönemden söz eden Mazarı, ortaya çıkan yeni tehdidin niteliğine vurgu yapmaktadır. “...iki kutupluluğun sona ermesi ile birlikte, ülkeler geleneksel olmayan güvenlik konuları ve tehditler ile gittikçe daha çok yüz yüze kalmaktadır” (Mazarı, 2006:207).

Her ne kadar bugün aldığı biçim için net haritalar çizilemese de terörizmin son 60 yıllık serüvenini bir şekilde izah etmek mümkündür. Hafızoğulları, ülkemiz açısından hadisenin bir yönüne şöyle değinmektedir:

“Terör, genel olarak H. Marcus’un düşüncelerinin etkisiyle ilk kez öğrenci hareketleri olarak ABD’de ortaya çıkmış, Avrupa’ya ve oradan da tüm uygar dünyaya yayılmıştır. Terör ve terörizmin, ülkemizde, “burjuva devletini silahlı mücadeleyle yıkarak sosyalist devleti kurma” amacı güden “68 kuşağı” denen gençlik kesimiyle başlamıştır. Faşizan yöntemler, soğuk savaşın etkileri, geri kalmış toplumun özürleri, vs. “Sosyalist Devlet” özlemlerini artırmış, teröristi kahraman kılmıştır. Sosyalist Devlet kurmak için yola çıkan teröristler, “Burjuva Devletini” değil, sonunda tabiri caizse “kazı koza karıştırarak” devleti yıkmaya kalkışmışlardır. Faşizan uygulamaların devleti zayıf düşürmesi, terörle mücadelede zaafa uğraması, kendilerine devletin bekçiliği görevini veren, “komünizm düşmanı milliyetçi – mukaddesatçı” denen terörist kitlelerin oluşmasını ve örgüleşmesini sağlamıştır” (Hafızoğulları, 2003:46-47).

Buradaki rölatif değerlendirmeler dikkat çekicidir. Gerçekten sol ve sosyalist bir ülkenin kurulmaması için solun bir kesiminin teröre bulaştırıldığını söylemek de mümkündür. Dahası, solun gençlerini teröre bulaştıran fikir babaları, 9 Mart Darbe teşebbüsünün de mimarlarıydılar. Sonuç olarak, bir sosyal olgunun analitik nedenleri doğru tespitlere dayansa bile, doğru analizlere götürmeyebilir.

Terörün günümüze gelinceye kadar bir bakıma bir tarihi süreç geçirdiği söylenebilir. Terörün de kendine ait tarihi kodları olması, onu bir ilerleme kodlamasıyla algılamayı gerekli kılmaktadır. Tophoven, günümüze ulaşan terörizm olgusunun tarihi gelişiminde “gerilla” tipolojisini önemseyen değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre, Aytiooloji (gözlemlerin sebebini izah etme bilimi), gerilla faaliyetlerinin evvelce askeri olaylara sahne olmuş coğrafi bölgelerde yoğun olduğunu tespit etmiştir (Tophoven, 1993:132).

Bununla beraber, terörizm olgusunun değişen karakteri hakkında da izahatlarda bulunan Tophoven, bu intikali 3 aşamada ele almıştır:

“1. Her devirde mevcut olmuş olan terörizm, bugün dünya çapında her zamankinden daha geniş boyutlara ulaşmıştır. Bu yüzden yapısıyla, arka plandaki çıkış noktalarıyla, değişik ihtimal ve görüntüleriyle dikkatli kritik bir vukufu incelenmelidir. İlgili araştırma daha başlangıç safhasında olmakla beraber problem belli olmuştur.

2. Terörizm mahiyeti itibariyle modern gerilla hareketlerinin değişik şekilleriyle bağlantılıdır. Bu gerilla hareketleri terörizmden politikaların vasıtaları olarak faydalandıkları ölçüde terörizm etkilidir. Özellikle modern sanayi toplumlarında gerilla hareketleriyle bağlantılı olarak terörizm, ciddi hatta var oluşla ilgili bir tehdit meydana getirebilir. Burada terörizmin tesirini büyüten elemanlarını da görmelidir: birincisi gerilla hareketlerinin itici güçleri olarak politik-ihtilalci hedeflere ulaşmada terör vasıtasının artan bir şekilde kullanılması; ikincisi de gerilla cephaneliklerinin toplu imha silahları ile teçhiz olacak kadar mükemmelleşmesi.

3. Terörizm ve gerilla hareketleri özellikle günümüzde aynı köklere sahiptir. Psikologların, sosyologların, davranış ve çatışma araştırmacılarının araştırmalarına göre bu kökler büyük ölçüde modern sanayi cemiyetlerinin yapısında ve zengin sanayi milletleri ile üçüncü dünyanın fakir milletleri arasındaki gerilimde (Kuzey-Güney Gerilimi) yatmaktadır” (Tophoven, 1993:11-12).

Meselenin temel sebeplerinden birisini Kuzey-Güney (zengin-fakir) farklılaşmasına, karşıtlığına dayandıran Tophoven, bir bakıma bu yüzyıldaki “şehirleşme” olgusunun ve “şehrin” yeni bir coğrafya olarak ortaya çıkışını da değerlendirmiş olmaktadır.

“Değişik şekillerdeki şehir terörizmi eski bir tarihi görünümüdür. Son on yılda kır gerillasından şehir gerillasına doğru büyük bir kayma olmuştur. Modern gerilla hareketleri savaş alanını şehirlere kaydırmışlardır..... Kendilerini baskı altında tutan iktidarın münferit temsilcilerini katletmelerini ya tamamen ‘sembolik bir hareket’ yahut da ‘ceza’ olarak görürler; fakat hiçbir zaman güdümlü bir genel stratejinin parçası olarak görmezler. Genellikle gerilla operasyonları düşmanın ordusuna, gizli servisine veya stratejik açıdan önemli tesislere karşı yapıldı. Modern şehir gerillası ise vasıtalarının seçiminde pek kılı kırk yarmaz: Banka soygunları, uçak kaçırmalar, rehin almalar hatta cinayetlerle bir genel emniyetsizlik havası yaratmaya çalışırlar” (Tophoven, 1993:140).

Yukarıda görüşleri belirtilen Tophoven’in diyalektik analizlerine teorik düzlemde katılmayan fikirler de mevcuttur. Lancaster Üniversitesi öğretim üyesi Bülent Diken, günümüzde terörizm olgusuna şöyle bir yaklaşım geliştirmiştir.

“Modern terör, şiddetin eski bir biçimi değildir. O, tutkudan değil, görsellikten, tüm politika yapma biçimlerinin yok olup tamamen olayların yokluğu tarafından üstlenilen patlayıcı bir formdan ortaya çıkan bir şiddetten beslenir. Yani, modern terörün vardığı son aşama, 'güvenlik politikası' adı altında sürdürülen 'devlet terörü'dür. Bugün, teröre karşı verilen savaştan doğan en büyük felaket, 'siyasetin' ortadan kayboluşudur. Bu yüzden, güvenlik politikasından bahsetmek yanıltıcı

olacaktır. Bahsedilmesi gereken şey, güvenlik politikasının müstehcen/perde arkası gerçeğinin, peşi sıra çok daha fazla teröre sebebiyet vermesidir. Baudrillard'ın deyişiyle, "güvenlik takıntısı, yani, kalıcı korku içinde yaşamak, terörizmin gerçek zaferidir". Aslında, güvenlik politikasının teröre karşı savaşının ikonu haline gelen yüz artık Levinasçı bir yüz değildir; tam olarak 'Marlboro Man'in -Irak yanarken "sigara tütüren asker"-, yüzüdür. Öldürme zevki ve savaş arasında bir ayrım yapmaksızın öfkeden deliye dönmüş gibi koşuşturmanın kibirli alışkanlığına dayalı olan 'çılgın savaşçı' miti, özellikle bu bağlamda ilgi çekicidir. 'Marlboro Man'in yüzünün ifade ettiği, "Amerika'nın ve İsrail'in cezasız kalan bir ikonu" haline gelen 'çılgın savaşçı' mitidir. Sürdürülen güvenlik politikaları vatandaşı, bir çocuk gibi korunmaya muhtaç biri ve korku içinde bir özne olarak yeniden tanımlar. Artık herhangi biri ve herkes korunmalıdır. "Savaş", der Clausewitz, "politikanın başka yollarla devam etmesidir" (Diken ve Taşkale, 2006).

11 Eylül sonrası, Amerika ile birlikte dünyanın değişen güvenlik algısı ve politikasının daha doğrusu politikasızlığının etik bunalımını Diken ve Taşkale şu şekilde tespit ve tahlil etmektedirler;

“Teröre karşı savaş ya da güvenlik politikası, bizzat politikanın kendisinin yok olduğu bir sürecin devamı olarak görülmelidir. Aslında, terörün ve güvenliğin tüm politika yapma biçimlerini ortadan kaldırdığı böyle bir ortamda kategorik, 'Kantçı bir etik' yeterli değildir. Artık can alıcı soru, ahlâki bir duruşun içeriği değil, daha ziyade etik olarak yaşama önceliğini taşıyanın kim olduğu kararının verilmesidir. Diğer bir deyişle, önemli olan, haklara sahip olma hakkı, ortak bir insanlığa ait olma hakkı ve sözü ve konuşmayı bırakmama hakkıdır. Çünkü egemen istisnaya karşı tam anlamıyla evrensel bir etik, politikasızlığın hâkim öznesinin yüzüne ve çıplaklığına tanıklık edebilen bir şeydir. Şayet konuşma ve tanıma, yas olasılığı için, sonuçları olabilen bir erdem için gerekliyse, bizim sorunumuz konuşmadaki/sözdeki güvenin ölümüne tanıklık ediyor oluşumuzdur” (Diken ve Taşkale, 2006).

Yukarıda yapılan analizler, terörün henüz bir mantığının olduğu zamanlara ait olduğu var sayılabilir. Fakat içinde bulunduğumuz yüzyılda meydana gelen terör olayları, terörün her türlü kavranış simetrisini değiştirmiş ve onu belirsiz bir süreç halinde bırakmıştır. Dinçyürek, bu olaylarından örneklerle, aynı zamanda terörün 'tavikli bomba' karakterine de dikkat çekmiştir.

“Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a çakılan uçakların yarattığı terör eyleminden bugüne dünyanın yaşadığı değişimlere bakıldığı zaman varılan en önemli ve doğru değerlendirme, bir terör eyleminin kendisinin trajikliği ve korkunçluğu kadar, bu eylemin yarattığı sonuçların da terör ve hatta ondan da tehlikeli ve vahim olabileceğidir”(Dinçyürek, 2004: 385).

Nitekim Dinçyürek'in sözünü ettiği terör hadiseleri, kendisinin korktuğu vahameti gerçekleştirmiş; bu olaylardan sonra terörden daha etkili bir şiddet ve tedhiş olayı vuku bulmuştur. “Bir adım ötesinde ise Bush yönetimi haydut devlet ya da "şer eksenini" olarak tanımladığı devletleri ortadan kaldırma girişimi içinde askeri işgali meşrulaştırma

gayreti ve çabasına düşmüştür” (Dinçyürek, 2004:385-386). Bu çabaların neticesinde işgaller olmuş ve bu işgaller yeni terör oluşumları için adeta bir memba biçimi almıştır. Dinçyürek, korktuğu vahameti şöyle ifade etmektedir:

“Bunun en çarpıcı sonucu, 11 Eylül teröründen daha fazla sivilin öldürülmüş olmasıdır. Irak'a savaş yoluyla demokrasi getirme adına "Pandoranın kutusu" açıldı, Irak etnik savaş potansiyeli taşıyan, terör ile direnişin birbirine karıştığı ve tam anlamıyla istikrarsız, güvensiz bir ülkeye dönüştürüldü. İçi boş yol haritaların söylemi içinde, İsrail-Filistin sorunu tam bir çözümsüzlük girdabına sokuldu (Dinçyürek, 2004:386).

Sonuç olarak, günümüzde terör olgusunun karmaşık ve belirsiz bir hal aldığı ileri sürülebilir. Başta merkez ülkelerin sistem dışı faaliyetlerinin bir alanı olarak yaygınlaşan terör, daha sonra sistemin kontrolden çıkan mekanizmalarının faaliyet alanına doğru genişlemektedir. Yeryüzünde vuku bulan adaletsizliklerin bir neticesi olarak beliren bir terörün yanında, çok etmenli menfaat alanlarına dönük gayeler için de üreyen bir terör söz konusudur.

Bütün bu karmaşık ve belirsiz alanların yarattığı terör olgusu, kendi içinde bir işbirliği ve hiyerarşi de takip etmektedir. Yani sistemden bir kopuş olarak beliren terör, kendi sistematüğini yaratacak bir olgunluk düzeyine de ulaşmıştır. Terör için ihalelerin düzenlendiği bir çağdayız denebilir. Şimdi bu olguyu analiz etmek gerekecektir. Teröre ilişkin tarihsel ve kavramsal bir çerçevenin teşekkül ettiği bu bölümden sonra, olgunun analizine ve türlerine bakılabilir.

1.3. Terör Türleri

Bu olgu çerçevesinde, terörün aldığı biçimlere özgü olmak üzere terör türlerinin bir analizini yapmaya başlayabiliriz. Öncelikle terörün nasıl sınıflandırıldığına bakalım:

Asaf Hüseyin terörü; politik, bireysel ve kriminal olmak üzere üç grupta ele alır. Politik terörün kökeninde laik-anti laiklik olgusu olduğunu ifade eden Hüseyin, bireysel terörizmin ise liderlerin muhaliflerini yok etme yolunda, devleti ve işbirlikçilerini eylemlerinde destek olarak kullandığını belirtmektedir. Kriminal terörizmi ise ne siyasi ne de bireysel nitelik taşımayan tamamıyla kriminal nitelikte eylemler olarak tanımlamaktadır (Hüseyin, 1990:45).

M. Sami Denker, terörizmi şu şekilde sınıflandırmıştır: a- Yukarıdan terör b- Aşağıdan Terör c- Siyasi ve İdeolojik Terör d- Bölücü Terör e- Irksal Terör f- Dinsel Terör g- Entelektüel Terör (Denker, 1997:3).

Walter Laqueur ise II. Dünya savaşı sonrasında gerçekleşen terör hareketlerini temel olarak üçlü bir ayırım yapmıştır: 1-Ayrılcı Terörizm, 2-Sui Generis Terörizm (Latin Amerika' da ki ülkelerde meydana gelen terörizm), 3- Kuzey Amerika, Japonya, Batı Avrupa'da görülen “Yeni Sol” akımlarla başlayan şehir terörizmi” (Yayla, 1990:352-353). Laqueur'ün bu sınıflamasına dördüncü olarak bu “Yeni Sol” akımlarla etkileşim içinde gelişen İslamcı ideolojiler ile başlayan terör de eklenebilir.

Yayla terörizmi üç farklı kategoride değerlendirmiş ve sınıflandırmıştır: “1- Devlet terörü / devlete karşı terör. 2- Kır terörü / şehir terörü. 3- İç terör / uluslararası terör” (Yayla, 1990:359).

Şenocak, International Relations The Key Concepts'te terörizmin dört gruba ayrıldığını aktarmaktadır: 1- Ulus ötesi organize suçlar; 2- Ülke destekli terörizm (Libya, Afganistan, Irak destekli); 3- Milliyetçi terör; 4- İdeolojik terördür. (sosyalizm ya da komünizm destekli). Lambert'in terörün 1- Kişisel (grup) terörü 2- Devlet terörü olarak ikiye ayırdığını belirten Şenocak, Antonio Cassese'in da terörü beşe ayırdığını aktarmaktadır:

a- İlham kaynağı bir ideoloji b- Ulusal bağımsızlık mücadelesi içindeki gruplar (IRA-ETA gibi) c- Self-Determinasyon prensibi çerçevesinde hareket eden gruplar (Filistin Kurtuluş Örgütü) d- Baskıcı rejimlere karşı mücadele eden gruplar (Özellikle Latin Amerika' da) e- Devlet destekli terör” (Şenocak, 2006:9-10).

Terör sınıflandırmalarını ele aldıktan sonra, terör incelemelerinde temel alınan yaklaşımlara da kısaca değinmekte fayda vardır. “Terörizmin sebeplerinin çok parametrelili ve farklı siyasal, ekonomik, ideolojik, sosyo-kültürel, psikolojik alt nedenlerden kaynaklanan bir şiddet eylemi olduğu bilinmektedir” diyen Caşın (2008:159) terörün analizinde dört temel yaklaşımdan, “siyasal-örgütsel-psikolojik-realist” yaklaşımlardan bahsetmektedir. Siyasal yaklaşım, terör eylemlerinin ortaya çıkmasında siyasal ve sosyal çevrenin belirleyici olduğunu, terörü anlamak için siyasal ideoloji ve yapıların incelenmesi gerektiğini ileri sürer. Örgütsel yaklaşım, terör eylemlerinin bireysel değil örgütlü yapıların planlı icraları olması nedeniyle, rasyonel anlamda grup stratejisi projeksiyonunda irdelenmesi gerektiğini ileri sürer. Psikolojik

yaklaşım, terör eylemlerini onu gerçekleştiren bireylerin psikolojik kimliklerinin incelenmesi ile anlaşılacağını ileri sürer. Realist yaklaşım ise, terörün asli kaynaklarının kurumsal olarak öncelikle Batı Devletleri tarafından kurgulandığını, onların kontrolündeki düşünce merkezlerinde yorumlanıp, yine kontrollerindeki kitle iletişim araçları ile dünyaya servis edildiğini savunur.

“Söz konusu yoruma göre, Batılı aktörler terörizmi ‘etkili bir propaganda’ düzeni oluşturmak maksadı ile bir araç olarak kullanmaktadırlar. Bu bağlamda, terörist faaliyetler dünya kamuoyunu yönlendirmek amacı ile hareket etmekte, medya ve akademik çevrelerin bilgilendirilmesini ‘Batı Daima’ masumdur eksenini etrafında kanalize etmektedir. Bu noktada Hitler’in askerlerinden Gobbels’in “Sokağı kontrol eden, devleti kontrol eder” ilkesini takip eden görüşlerin “Terör odaklarını kontrol eden dünyayı kontrol eder” ilkesi ile tesir ölçülerini kendi siyasal amaçları doğrultusunda kolladıkları iddia edilmiştir” (Caşın, 2008:164)

Terörizm olgusunu dikkate aldığımızda, meydana gelen şiddet sarmalını şekil ve mahiyet itibariyle analiz etmek kaçınılmaz görünmektedir. Şekil ve mahiyet itibariyle ortaya çıkan sistematik şiddeti yani terörü kategorize etmek lüzumu ortaya çıkmaktadır. Bugün yer küre üzerinde meydana gelen terör hadiselerinin karakteristik bağlamda farklılık arz ettiğini ve bunların tasnifinin mümkün olduğunu görmekteyiz. Yukarıda çeşitli yazarların yaptığı terör-terörizm sınıflandırmalarını ele aldıktan sonra bunları genel olarak bir tasnife tabi tutabiliriz. Pek çok çeşidi bulunan terör-terörizm olgusunun kullanılan araçlar, açıklanan amaçlar, uygulanan metotlar ve destek alınan kaynaklar açısından sınıflandırılabilirliğini görmekteyiz. Bu bağlamda biz de terör-terörizm türlerini;

a) Çıkış kaynağı bakımından; Devlet terörü, Devlete karşı terör, Küresel terör, b) İlham kaynağı bakımından; Siyasi (ideolojik) terör, Etnik (ayrılıkçı) terör, Dini terör, c) Kullanılan yöntem bakımından; Suikast terörü, Gerilla terörü, İntihar terörü, d) Kullanılan araçlar bakımından; Biyolojik ve Kimyasal terör, Nükleer terör, Siber terör, şeklinde başlıca terör türleri olarak sınıflandırıp, genel hatları ile tanıtacağız.

1.3.1. Çıkış Kaynağı Bakımından Terör

1.3.1.1. Devlet Terörü

Devlet terörü ya da terörizmi diye adlandırılan terör türü “yukarıdan gelen-dikey terör”, “örtük terör”, “ devlet destekli terör”, “dâhili terör”, “baskıcı terör” ve “ kont-gerilla terörü” gibi adlarla da anılmaktadır. Devlet Terörü terörizmin oluşumundaki en önemli

ve en tehlikeli kaynaklardan bir tanesi olduğu halde, bu terör çeşidi gerek akademik çalışmalarda gerekse kitle iletişim araçlarında yeterli düzeyde ilgiyi çekmemekte, ele alınmamaktadır.

Devlet terörünü diğer terör türlerinden ayıran toplum içinde gizlenmiş birey grup ya da gruplarca değil, kamuoyunca bilinen siyasi çehrelerce ve kurumlarca uygulanıyor olmasıdır. Burada özellikle terörün işlevsel ve işlemsel bir mahiyet almasıyla beraber işlemcilerin kimliğinde ciddi gerçeklerle yüz yüze geldiğimiz söylenebilir. Başeren, meselenin kavramsal çerçevesi ve olgu mahiyetini şöyle izah etmektedir:

“İktidar sahiplerinin kendi iktidarlarını sürdürebilmek için iç politika aracı olarak teröristlere başvurmalarını devlet teröristi ya da yukarıdan aşağıya terörist olarak adlandırılmaktadır. İçerde rejimin sürdürülebilmesi için teröristlere başvurulması, Nazi Almanya’sı eski SSCB ve doğu bloğu ülkelerindeki gibi totaliter rejimlerde kurumsallaşmıştı” (Başeren, 2006:12).

Devlet terörünü “Devlet(Batı) Destekli Teröristizm” olarak gören, Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintock ve Richard Falk’ın basını çektiği düşünürler, terörün asıl olarak devletler tarafından uygulandığını savunmaktadırlar. Bu yaklaşıma göre, teröristizmde sorumluluk Batılı devletlerin, İsrail’in ve özellikle de ABD’nindir. (Yalçınar, 2006:105) Batı tarzı örgütlenmiş ulus devletlerin kendi toplumlarını biçimlendirmek, yönlendirmek için kullandıkları bir araç olan terör, asıl ve daha kapsamlı olarak da Batı tarafından Batı-dışı dünyanın kontrolünde bir yöntem ve araç olarak kullanılmaktadır.

Terörün araçsal mahiyeti üzerinde değerlendirmelerde bulunan Hüseyin (1990:88), “Terör, maalesef, emperyalizmin avukatlarının dilinden anlayıp etkilendikleri bir silah olarak” bugün de etkinliğini genişleterek ve tarzını çeşitlendirerek hayatımıza müdahale etmeye devam etmekte olduğunu ancak temelde büyük devletlerin bir günahı olduğundan söz etmektedir. “İnsanlığı telafisi imkânsız zararlardan koruyabilme amacıyla terör düşük maliyetli bir araç” (Hüseyin, 1990:92) olarak daima büyük devletlerin ilgisine mazhar olagelmıştır.

Devlet terörü kapsamında istihbarat servislerinin gerçekleştirdikleri yasal olmayan şiddet eylemleri de ele alınabilir. İstihbarat servisleri de terör eylemlerinin ana aktörlerinden biri olarak görülmektedirler. Bütün “gizli operasyon”ların kahramanları onlardır. Çünkü “...teröristizm geleneksel düşmanın yerini almaya başlayınca istihbarat

servisleri bilgi toplamakta zorlanmaya başladılar. İsrail istisna olmak kaydıyla, istihbarat servislerinin terör örgütlerine sızmak için gerekli yetenekleri ve personelleri yoktu” (Davies, 2006:264). Burada Davies’in istihbarat servisleri için “bilgi toplamak/sızmak” gibi operatif tabirler kullanması çok masum bir bakış açısı gibi görünmektedir. 20. Yüzyılda gerçekleşen birçok terör hadisesinin ve hükümet darbesinin arkasında dünya egemenlerinin gizli servislerinin doğrudan veya dolaylı bir dahli vardır.

Devletin kendi istihbarat birimleri aracılığıyla yön verdiği eylemler ya da bir başka terör örgütünün desteklenmesi şeklinde ortaya çıktığı savunulan devlet destekli terörizm yaklaşımına karşı duran Batı yanlısı görüş, devletin terörist ya da teröriste destek veren konumunda olamayacağını savunmakta ve devletin “terörist” tanımının kapsamı dışında tutulması gerektiğinin üzerinde durmaktadır (Yalçınar, 2006:103).

1.3.1.2. Devlete Karşı Terör

Devlete karşı terör olarak öncelikle, modern ulus devletlerin yapı ve işleyiş dinamiklerinden kaynaklanan sorunlar karşısında vatandaşların grup veya birey olarak devlet mekanizmasına yönelttikleri terör anlaşılmaktadır. İç ve dış desteklerle çeşitli nedenlerden dolayı bir ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını hedef alan terör hareketlerini devlete karşı terör olarak adlandırmak mümkündür. Bu terör türü etnik, kine dayalı, dini ve ideolojik birtakım saiklerle harekete geçen grupların devletin kurumsal varlığına ve yönetimine yönelttikleri tehdit ve tedhiş eylemlerini içerir.

Devlet terörünü birey ya da grupların devlet kurumlarına veya temsilcilerine yönelttikleri şiddet eylemlerinden ziyade “Devlete (Batı’ya) Karşı Terörizm” olarak gören aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur ve Yonah Alexander’ın da bulunduğu uzmanların öncülüğünü ettiği yaklaşım, terörizm eylemlerinin temel olarak Batı’yı, Batılı demokrasileri hedef aldığı görüşündedir. Bu yaklaşıma göre bu tür terör eylemleri üçüncü dünya ülkelerinden, Ortadoğu’dan ve de Sovyet temelli -günümüzde Sovyetlerin yerini köktenci İslam almıştır- bir “terör ağı”ndan kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda Batılı devletler, kendilerine yönelik terörist saldırılara “karşılık veren” ya da “misilleme”de bulunan, bunu da bir meşruiyet zeminine oturtan taraflar olurlar (Yalçınar, 2006:102).

1.3.1.3. Küresel Terör

Devlet terörü ve devlete karşı terörün günümüzde kitle iletişim araçlarında, teknolojik ve ekonomik alanda görülen küresel ölçekteki gelişmeler paralel olarak ortaya çıkan yeni bir olguda küresel terör olgusudur. Küresel terörizm kavramı, küreselleşme şeklinde kavramsallaştırılan olguyla doğrudan alakalı olarak, terörle ilgili tüm söylemlerde kullanılan temel bir argüman olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küresel terör kavramsallaştırmasıyla anlatılmak istenen, tüm nitel ve nicel karakteriyle terörün nesnel ve yaygın yeni biçimidir. Nájera, küresel çağda sorunların da küresel olduğunu ve bu nedenle çözümlerin de küresel düzeyde düşünülüp üretilmesi gerektiğini, bu düzeyde en önemli sorununda küreselleşen terör olduğunu vurgulamaktadır (Nájera, 2006:143).

Mazari küreselleşme olgusunu yaygın terör olgusunun temel zeminlerinden birisi ve belki de en önemlisi olarak algılamaktadır.

“Büyüyen terörist tehdidin temel kaynaklarından birisi de günümüzde yaşanan küreselleşme sürecidir. Küreselleşme, gerici grupların şiddeti kullanma ve uluslararası düzeyde dikkat çekme kabiliyetini artırmıştır. İletişim olanakları grupların birbirine bağlanmasını sağlamış ve fonların küresel çapta transfer edilmesi, dünyanın bir tarafındaki gruplara başka bir grup tarafından birkaç saat veya gün içinde finanse edilmesini sağlamıştır” (Mazari, 2006:223).

Küreselleşme ile birlikte terörist grupların eylemlerinin küreselleşmesini ifade eden bu yaklaşımların yanında küresel terörden bahsedildiğinde unutulmaması gereken en önemli husus, dünya siyasetinin küresel aktörlerinin, egemen Batı devletlerinin Batı-dışı dünyada gerçekleştirdiği birçok eylemin de bu kapsamda küresel terör niteliği taşıdığı gerçeğidir.

Küreselleşme, Batının ekonomik düzeni olan kapitalizmin ulaştığı yeni aşamaya, modern ulus-devlet örgütlenmesinin cevap veremediği günümüzde bu modeli aşmaya yönelik geliştirilen yeni yapılanma önerisi olarak, Batı-dışı toplumlara dayatıldığı bu sürecin kendisi şiddet yüklüdür ve doğal olarak şiddet üretmektedir. Bu durum görülmeden küresel terörü, küreselleşmenin getirdiği imkânlardan faydalanan kimi birey ve grupların başvurduğu bir terör türü olarak ele almak eksik bir yaklaşım olacaktır.

1.3.2. İlham Kaynağı Bakımından Terör

1.3.2.1. Siyasal (İdeolojik) Terör

Siyasal amaçlarla bireysel ve toplumsal şiddete başvurulması şeklinde tanımlanan, siyasal terörü, Kongar, kendilerini dünyaya nizam vermekte görevli görenlerin genellikle başvurdukları bir yöntem olarak görmektedir (Kongar, 2002:79).

Siyasal (İdeolojik) terör daha çok mahiyet kapsamlı bir tanımlama biçimi olarak değerlendirilebilir. Bir fikrin yok sayılması veya gereken saygıyı görmemesi sebebiyle doğan klasik bir çatışma zemininden beslenen siyasal terör, kurumsal sistemler tarafından büyük bir tehdit olarak algılanmaktadırlar. Kimi zaman güç merkezlerini ele geçirmek için de organize olan grupların yarattığı bu şiddet, yayılcı fikri yapısı sebebiyle daima tahammül edilemez bulunmuştur. Başeren, bu tür terör organizmalarının hedef ve mantığını şöyle analiz etmektedir:

“Kurulu düzeni yıkmak, iktidarı ele geçirmek isteyenlerin düzene karşı başlattıkları mücadelede kullandıkları terörizme, ayaklanmacı terörizm ya da aşağıdan yukarı terörizm diyoruz. 1970’lerde ortaya çıkan terör örgütlerinin önemli bir kısmı Marksist donanıma sahipti ve kendilerini devrimci anti-emperyalist hareketin bir parçası olarak görüyorlardı”(Başeren, 2006:12).

İdeolojik terörün “Avrupa’da 1980’lerden itibaren sahneden çekildiğini ve en aşırı sol ideoloji örgütlerin yerini aşırı sağ ideolojili örgütler aldığını” (Başeren, 2006:13) belirten Başeren, aynı zamanda dönemsel dönüşümlere de gönderme yapmaktadır. Bal ise, ideolojik terör ile demokrasi kültürü arasında bir ilişki kurmakta ve “soğuk savaş döneminin ideolojik terör örgütleri karşısında bocalayan demokratik devletler terörün söylemleri karşısında sitemlerini geliştirerek demokrasilerini daha güçlü ve dirençli duruma getirmişlerdir” (Bal, 2000:69) demektir.

Dünya görüşüne istinaden şekillenen politik fikirler, hayat ve insan hakkında farklı ve çelişik unsurlar ihtiva ederler. Bu çelişiklik, güç veya başka bir sebeple şiddetle telafi edilmeye çalışıldığı zaman ortaya politik terörizm dediğimiz bir olgu çıkmaktadır. “Gerek batılı ülkelerde ve gerekse Orta Doğu’da görülen siyasi terör olaylarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçünün Batı kökenli oluşu meselenin tüm boyutlarıyla kavranabilmesini pek güçleştirmektedir” (Hüseyin, 1990:25). Batı’lı siyasi modellerin Orta Doğu’ya empoze edilmesi suretiyle bugüne kadar köklü hiçbir gelişme kaydedilemediği söylenebilir. Hüseyin, özellikle Ortadoğu’da meydana gelen politik

terörizmin zemini üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ona göre “Sömürücü güçler tarafından ihdas edilmiş kukla monarşilerinin yanı sıra, görülen bir başka anormal politik gelişme; Irak, Mısır, Libya, Cezayir ve Sudan gibi bazı ülkelerde gücün ordu tarafından gasp edilmiş olmasıdır” (Hüseyin, 1990:26).

Yine Hüseyin, Ortadoğu ülkelerinin tabii gelişimine mani olunmasının sorunları derinleştirdiğine dikkat çekmektedir. Burada meydana gelen sorunların ve vuku bulan şiddet eylemlerinin kökeninde yaratılan yapısal tedhişin sebep olduğunu belirten Hüseyin, mevcut durumun normal olarak değerlendirilebileceğini bile iddia etmektedir.

“Orta Doğu devletleri, normal bir durumda değildirler. Anormallik, fiziksel manada bir anormallik değildir. Anormallik, İslami Devlet anlayışının zamanın akışı içerisindeki tabii seyrine ve tabii oluşumuna engel olunmuş olmaktan, nehrin tabii mecrasının dışında mecralarda akıtılmaya çalışılmasından kaynaklanan bir anormalliktir. Yüzey, bir gözlemeye pek sakın gözükebilir. Ne var ki, derinler de ortam son derece gergindir. Orta Doğu'da devletin politik terörizmin vücut bulmasına katkıda bulunan unsurlardan biri olarak ortaya çıkışının yapısal sebepleri vardır. Avrupa için politik terörizm, son derece anormal bir olgudur. Oysa Orta Doğu ülkeleri için politik terörizm, mevcut yapısal durum göz önünde bulundurulursa, son derece normal bir oluşumdur” (Hüseyin, 1990:27).

1.3.2.2. Etnik (Ayrılkçı) Terör

Etnik terör (ayrılıkçı terör), belirli bir etnik kimliğe sahip kişilerin içinde yaşadıkları ülkenin siyasi yapısı içerisinde tek unsur olmamaları durumunda, yaşadıkları ülkeden, toprak talepleriyle birlikte ayrılıp kendi devletlerini kurmak amacıyla hareket etmeleri temelinde ortaya çıkan terör hareketleridir (Akbulut, 1988:20). Etnik terörizm, modern ulus-devlet paradigmasının çözülmesiyle alakalı olarak ortaya çıkan bir terör türüdür. Yeni kabilecilik olarak da adlandırılan etnik terör, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan düzendeki köklü değişimlerden sonra daha da hız kazanmıştır. Berlin duvarının yıkılmasıyla sembolize edilen Doğu Bloğu'nun çözülmesi aslında partneri olan Batı Bloğu'nun da çözülmesi anlamına geliyordu. Bu büyük çözümlüş her türlü yapay beraberliği bir anda faş etmiş; ulus devlet modeli böylece dağılmaya başlamıştır. Başeren, Küreselleşme denilen olgunun bu süreçte daha da tesir ettiğine inanmaktadır.

“Küreselleşme dediğimiz batı değerlerinin dünya ölçeğinde yaygınlaşması, eski yapılar bakımından siyasal ufalanmaya yol açmaktadır. Bu siyasal ufalanma beraberinde etnik çatışmaları ve bu çatışmalarda kullanılan etnik terörizmi getirmektedir. Etnik terörizm, etnik iç savaşlarda kitle terörizmine dönüşebildiği gibi, ayrılıkçı hareketlerin bir aracı olarak da kalabilmektedir” (Başeren, 2006:14).

Eski Yugoslavya'nın çözümlenmesinden bu türden bir etnik ayrışma ve münaferet meydana gelmiş ve etnik terörün tarihte eşine az rastlanır bir biçimini Sırp'lar, 90'lı yılların başında Bosnalılara uygulamışlardır.

Dini terörizm, modern düşüncenin iflası ve modernleşme kuramlarının yarattığı sarmal karmaşadan doğan güvensizlik ve boşluk anaforundan bir kaçışı ifade etmektedir. Yalnız ve çaresiz "fert", Batının bireyi olamamanın getirdiği ruhsal gerilimi, ancak ana kaynakların nostaljik romantizmiyle aşmaya çalışmaktadır. Haklı olarak görülebilecek bu arayış, modern sonrası sistemlerin telkin ve manipülasyonları neticesinde radikal çıkışlara zemin hazırlamış; içinde bulunulan haksızlık ve zulümlere bir başkaldırı yöntemi olarak terörü öne çıkarmıştır. Başeren, bu durumun özellikle bir dine hasredilmemesi gerektiği konusunda uyarıda bulunmaktadır.

"Tarih boyunca, dinsel fanatizmin terörizme başvurduğu ve bunu söylemiyle meşrulaştırmaya çalıştığı görülmüştür. Ne dinsel fanatizm ne de bu fanatizmin terörizme başvurması her hangi bir dine mahsus bir durum değildir. Dünyanın bütün büyük dinleri terörizme karşı olmasına rağmen, her dinden fanatiklerin gerçekleştirdiği ve kendi dinsel söylemleriyle meşrulaştırmaya çalıştıkları terörizm örnekleri bulmak mümkündür" (Başeren, 2006:16).

Modern devlet yapılanmasında ideolojik bir paradigma olarak beliren laik devlet olgusu, uygulandığı hemen tüm ülkelerde dine pek müsamaha göstermemiş ve bu da dindar insanları rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlık çok değişik semptomlara sebebiyet vermiş ve harici müdahaleler sonucunda bazı terör hadiseleri vuku bulmuştur. Başeren, bu konuda dindar insanların eğitiminde bir engel olmamasına dikkat edilmesi fikrindedir. Zira dinini iyi öğrenmeyenlerin veya yarım yamalak öğrenenlerin bu terör hadiselerine daha fazla bulaşma riski söz konusudur. "Özellikle dinci terör söz konusu olduğunda, terörü önleme, ancak insanlara temel haklardan olan "dinini öğrenme" imkânının verilmesi halinde mümkündür" (Hafizoğulları, 2000:51).

1.3.2.3. Dini Terör

Terörist eylemler kullanarak dini-politik amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefleyen terörü "dini terör olarak tanımlayan Gün, bu terör türünde ayrımcılığın, din temeline dayalı faktör üzerine kurulduğunu ve bu saikle harekete eden terör organizasyonlarının, kendi dini inançları doğrultusunda yeni bir yönetim sistemi kurma çabasında olduklarını ifade etmektedir. Gün'e göre dini terör eylemlerinde şiddet kullanımı, dini bakımdan da meşrulaştırıldığından, oldukça tehlikeli şekillere bürünebilmektedir; zira

gerçekleştirilenlerin Tanrı adına olduğu inancı olayın vahametini daha da artırmaktadır (Gün, 2000:84).

Dini terör kavramı ile ilhamını dinden alan çeşitli dini grupların gerçekleştirdikleri terör olayı anlatılmaktadır. Ancak soğuk savaş sonrası Batının geliştirdiği güvenlik konseptinde dini terör İslami terör kavramsallaştırması çerçevesinde ele alınır ve işlenir olmuştur. Diğer dinlerin Batının yeni güvenlik konseptinde öncelikli bir tehdit teşkil etmemesi bunda rol oynamıştır. Bugün İslami terör kavramının, 11 Eylül ile beraber dünya politik arenasında en fazla kullanılan kavram olduğu bir gerçektir. Müslüman coğrafyasına bakıldığı vakit, hemen her din ve kavramla beraber kullanılabilecek “terör” kavramının özellikle İslam ile beraber son zamanlarda çokça kullanılmasının zihinsel hazır bulunuşluk zemininden kaynaklandığını söylemek gerekir. Çünkü yukarıda tasnif edilmeye çalışılan hemen tüm terör türlerinin Müslüman coğrafyada bir örneğini görmek mümkündür. Fakat Müslümanların ve İslam’ın ayrı ve özel bir biçimde “terör” kavramıyla eşleştirilmesi sadece bir manipülasyonla da izah edilemez. Bu, ortaçağdan bu yana Batının “turcia” kavramına zaman içinde ve bugün bulunduğu karşılıktır. Haçlı saldırılarında İslam âleminin bekçiliğini yapan kavme/millete topyekûn Turcia/Türk diyen zihniyet, bugün aynı biçimde toptancı ve indirgemeci bir tanımlamayla “şeytanlaştırma” işlemini terör kavramı ile yapmaktadır. Müslüman âleminden teröristlerin fişkırdığı, terörizmin bu âlemde de bir karşılık bulunduğu tarihi bir gerçektir. İslam’ın 4 halifesinden ikisi terörist eylemler neticesinde ve hem de namazda şehit edilmişlerdir. Sadece bu vakıyı sağlıklı bir analize tabi tuttuğumuzda İslam ve terörün, bir canıyla şehit ettiği insan kadar birbirinden uzak olgular olduğu gerçeğiyle karşılaşırız. Seydi, söz konusu kavramın oluşum süreci ve çerçevesi hakkında detaylı bir analizde bulunmuştur. Ona göre bu kavram, bir denklemden başka bir şey değildir.

“Aslında İslamî terör, militan İslam gibi kavramlar daha çok 1980’li yıllardan sonra, özellikle de Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle dünya siyasi literatürüne giren kavramlardır. Fakat 11 Eylül 2001 olaylarından sonra bu kavramlar üzerine yapılan vurgular Müslüman kimliğinin terörist kavramıyla özdeşleştirilmesi sonucunu doğurdu. İslam eşittir terörizm; terörist eşittir Müslüman; daha ziyadesiyle de Arap eşittir terörist denklemleri kuruldu” (Seydi,2003).

Seydi, kurulan bu denklemin zihinlere ve bilgi kanallarına işletilmesinde geleneksel oryantalizmin genlerinden beslenen modern oryantalizmin ve oryantalistlerin büyük

rolü olduğunu ileri sürmektedir. İletişimin yeni oryantalistleri diyebileceğimiz bu zümre, ilgisiz bilgi elemanlarını aynı karelerde afişe etmek suretiyle bir imaj kirliliği meydana getirmektedirler. Zamanla bu imajların bir bilgi ve inanca dönüşmesi ise kaçınılmaz olmaktadır.

“Bu anlayışın yerleşmesinde çağdaş oryantalistlerin katkısı büyüktür. Ortadoğu'daki herhangi bir çatışma ya da İslamî terör olayından bahsederken camide namaz kılan insanların görüntülerinin, ya da ezan seslerinin görsel medyaya taşınması bu denklemi dünya kamuoyu nezdinde kuvvetlendiren unsurlar olmuştur” (Seydi, 2003).

Terör ve din arasındaki kurulan veya var olan bu ilişkilerin kafa karıştırıcı bir tarafı olduğunu belirten Seydi, esas meselenin yine tanım alanlarında belirildiğini ileri sürmektedir:

“Terörizmin tanımlanmasında bazı önemli güçlükler bulunmaktadır. Her nevi şiddet eylemini terörizm kapsamında değerlendiren görüşler olduğu gibi, şiddet içerse dahi eylemi, ideolojik veya siyasal söylemlerdeki benzeşme dolayısıyla terörizm kavramı dışında tutan yaklaşımlar da mevcuttur. Ortadoğu'da yaşanan şiddet olaylarının terörizm kavramında karşılaşılan anlam kargaşasına yol açan en bariz örneği oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu hareketler genelde terör eylemi olarak görülürken, bölge halkı başta olmak üzere bir kısım uzmanlar yaşananların milli karakterde bir hareket olduğunu ve bağımsızlık mücadelesinden ibaret olduğunu dile getirirler. Ama başkası ne olarak tanımlarsa tanımlasın, hâkim gücün tanımının siyasi anlamda kabul gördüğüne şahit oluyoruz” (Seydi, 2003).

Batı'nın haber ve enformasyon merkezlerinin indirgemeci ve mahkûm edici tavırlarının bizzat Batı dünyasında da eleştirilere sebebiyet verdiğini dile getiren Seydi, bir din ekosundan olduğu için herhangi bir terör faaliyetiyle anılan insanların aynı zamanda kendi dinleriyle anılmasının ahlaksız bir davranış olduğunu ve bunun sebeplerini şöyle irdelemektedir:

“Burada şiddet eylemine katılanların Müslüman olmalarından ve İslamî söylemler geliştirmelerinden dolayı terörün başına konan 'İslam' ibaresinin yarattığı paradoksal bir durum var: barış anlamına gelen 'İslam' ile şiddet ve çatışma öğelerini içeren 'terör' kavramları nasıl olur da yan yana kullanılabilir? Batı'nın bu yaklaşımlarına batı mediasından da bazı eleştiriler gelmektedir. İngiliz The Independent gazetesinin Ortadoğu muhabirliğini yapan Robert Fisk, İslamî terörün ortaya çıkmasının ve tırmanmasının temelinde Amerika'nın Ortadoğu'da onurlu davranmaması, İsrail saldırılarını desteklemesi, uzun süre Irak'a ambargo uygulayıp Iraklı çocukların ölmesine göz yummasının yattığını söylüyor. Dikkat çektiği bir nokta da Batı'nın tehdit altında olduğunun sürekli vurgulanmasına rağmen, Ortadoğu insanının maruz kaldığı terörün hiç gündeme gelmemesidir.” (Seydi, 2003).

Müslüman dünyada cereyan eden hadiselerin ve şiddet seremonisinin basit tanımlamalarla anlaşılamayacağını belirten Seydi, öncelikle bu dünyanın maruz kaldığı sistematik ve hegamonik şiddetin bir terör olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

“Örneğin İsrail'in müttefiki Falanjist milislerinin, Filistin Mülteci kampları Sabra ve Şatilla'da üç gün süren ve 1.800 kişinin hayatına mal olan cinayetler serisini gerçekleştirdiği 16 Eylül 1982 tarihi, modern Ortadoğu'nun o zamana kadar şahit olduğu en büyük terörizm eylemidir. Bunu FKÖ'nün Lübnan'dan çıkarılması için tasarlanan ve ABD'nin onayı ile Lübnan'ın İsrail tarafından işgali izlemiş ve bu işgal hepsi sivil olan yaklaşık 17.500 kişinin ölümüne mal olmuştur. Bu, İkiz Kulelere olan saldırıda kaybedilen insan sayısının 5 katıdır. Ama Lübnan'daki o masum ölümler için Amerika'da ya da başka bir Batı ülkesinde 'mumlar yakılıp anma törenleri' düzenlenmedi. Adı her zaman Sabra ve Şatilla katliamlarıyla birlikte anılan Ariel Şaron'un dünya terörüne karşı savaşa İsrail'in de katılmak istediğini ilan etmesi, üstelik "İsrail'in politikalarıyla ABD'nin politikaları Harry Truman'dan bu yana bu kadar aynı çizgide olmamıştı" gibi açıklamaları bölge insanının umutsuzlaşmasına sebep olmakta, umutsuzluk da fanatizmi beslemektedir” (Seydi, 2003).

Neticede, terör ve din arasında bir münasebet kurmanın da bir dinle bağlantılı olması zarureti varmış gibi görünmektedir. Batı âleminin ve enformasyon dünyasının Müslüman dünyada cereyan eden şiddeti tanımlarken kullandığı dil, tam anlamıyla fanatik bir din yobazlığını andırmaktadır. Dinle arasında büyük zamanlardan beri dev mesafeler koymuş olan Batı dünyasının olayları dinle bağlantılı ve dinden kaynaklı olarak algılamak ve lanse etmek istemesi paradoksal bir hadise olsa da anlaşılabilir. Bunda, bir Yahudi kültürü toplamı olduğunu övünerek ifade eden ve bu olayların temel müsebbibi olan İsrail'in etkisi ise barizdir.

1.3.3. Kullanılan Yöntem Bakımından Terör

1.3.3.1. Gerilla Terörü

Gerilla hareketlerinin meşru bir savaş yöntemi mi, yoksa terörizmin bir türü mü olduğu konusunda iki temel yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar doğal olarak tanımlama konusunda da farklılıklar ortaya çıkarıyor. Gerilla hareketlerinin politik şiddet olduğu konusunda hem fikir olan bu iki yaklaşımı da genel hatları ile ele alacağız.

Gerilla hareketlerini meşru bir zeminde ele alan yaklaşıma göre Gerilla savaşı, temelde vur-kaç metoduna dayanan ve nizamî savaşın yerini almış, resmen ilân edilmemiş savaşın içinde bir mücadele şeklidir. Gerilla savaşı gerçekleştirildiği mekâna göre iki

başlık altında ele alınır. Politik amaçlara ulaşmak için, toplanma, operasyon ve transfer bölgelerinde askeri personele ve güvenlik güçlerine karşı şiddet kullanımı “kırsal gerilla savaşı” olarak, şehirdeki özellikle askeri tesislere, güvenlik güçleri personeline ve karar verici seviyedeki siyasi liderlere politik amaçlara ulaşmak için düzenlenen saldırılar ise “şehir gerilla savaşı” olarak adlandırılmaktadır. Gerillayı teröristten ince bir çizgiyle de olsa ayıran, seçilen hedefin niteliğidir. Gerilla, asker gibi uluslararası hukuk kapsamında bir savaşa katılmış kişidir ve toprak için mücadele vermektedir. Savaş hukuku kurallarına göre hareket eden askerden farklı olarak küçük gruplar halinde örgütlendiklerinden aşırı hareketlilik ve düzensizlikten kaynaklanan avantajlarını bilerek savaşmaktadırlar. Gerilla savaşı, düşmanın alt yapısını tahrip etmeye, bölgeleri askerden kurtarmaya uygundur ve düşmanın askeri kuvvetlerini hedef alır. Henüz düzenli birliklerin oluşturulmadığı durumlarda veya düzenli birliklerin yok edilmesi halinde ya da düzenli birliklerin operasyon düzenleyemeyeceği alanlarda gerilla savaşına başvurulur. Terörist kelimesinin anlam bakımından olumsuz çağrışımları olduğundan teröristler kendilerini özgürlük, ulusal bağımsızlık, sosyal eşitlik ve adalet gibi idealler için mücadele eden gerilla şeklinde tanımlamakta ve bu statünün, kavramın sağlayacağı olumlu imajdan faydalanmak istemektedirler. Teröristleri gerilla statüsünde kabul etmek terör örgütlerini meşrulaştırmak anlamını taşıyacaktır. Pek çok gerilla hareketinin terörist yöntemleri kullanmasına ya da terörist gruplarca desteklenmesine rağmen, terörizm ile gerilla savaşını birbirinden ayırmak gerekir (Zafer, 1998:76).

Gerilla hareketlerini terörizmden ayıran bu yaklaşımın yanında onu terörizmin görünümülerinden biri olarak ele alan yaklaşımlarda vardır. Bu yaklaşımlara örnek olarak Hüseyin’e göre gerilla hareketleri en eski, en klasik terör türlerinden biridir. Gerilla terörizmi, ortaya çıktığı ülkelerde özellikle dağlık sarp bölgelerde kümelenen bu yapılar, sistem güçlerinin en çekindiği şiddet kaynaklarıdır. Tamamen bir bölgenin coğrafi yapısına göre sürdürdükleri stratejiler, tüm merkezi planları dağıtabilmektedir. Bu yüzden gerilla yapılanmalarına karşı düzenli orduların başarı şansı pek olası görünmemektedir. Hüseyin, gerilla örgütlerinin değişik yapı ve karakterlerinden söz etmektedir. Hemen her türlü terörizmin gerilla yapılanma stratejisinden etkilendiğini ileri sürmektedir. Hüseyin’e göre “çoğu uzman, terörizm ile gerilla faaliyetleri arasında bir ilişkinin mevcut olmadığını düşünür, oysa tam aksidir. Politik terörizm, gerilla savaşının taktiklerinden biridir” (Hüseyin, 1990:49). Hüseyin, bir gerilla lideri olarak

görülen Che Guevara'nın da gerilla taktiğini savunanlar gibi terörizm yanlısı olduğunu onun şu sözleri ile ortaya koymaktadır: "Halkı ezen kuvvetlerin, zalimliği ile tanınmış liderlerinin etkisiz hale getirilişinde terör, çok değerli bir taktik olarak kullanılmalıdır". Bu nedenle gerilla taktiklerinin, tek başlarına düşünülecek olurlarsa bir amaç olmadıkları, amaca gitmek için kullanılan terörist eylemler içeren birer araç olduklarını ifade etmektedir (Hüseyin, 1990:49).

1.3.3.2. Suikast Terörü

Tarihin ilk dönemlerinden beri kullanılan bir terör yöntemi olarak suikast biçiminde beliren bir şiddet olgusu vardır. İnsanın özne olarak daha anlamlı olduğu zamanlara has bu terör çeşidi, var sayılan belanın telafisi anlamında kesin bir çözüm olduğu düşünülecek uygulamaya kondu. Modern öncesi uygarlıklarımızda sıkça karşılaşılan bu şiddet türünde her anlamda lider kültü oluşturabilmiş şahsiyetlere yönelmiş bu şiddet, kesin sonuç vermesi bakımından belirgin bir hedefe matuf olmasıyla dikkat çekicidir.

Modern sonrası dönemde daha spesifik bir olguya dönüşen suikast şiddet, kült liderlerden başka şahsiyetlere yönelmesi bakımından analiz edilmelidir. Özellikle istihbarat servislerinin planlama ve uygulama alanı olarak modern dünyada var olan bu şiddet, dolaylı yaptırımlara vesile olmasıyla önem kazanmaktadır. Suikast terörizmi denen olgu da bu sözü edilen istihbarat servislerinin temel faaliyet alanı olarak görülebilir. Davies, Amerika ve İsrail'in uluslararası arenada yasal yollarla sistemleri için tehlikeli gördükleri kişi ve liderleri etkisiz hale getiremeyeceklerini gördüklerinde suikast terörüne yöneldiklerini şu şekilde ortaya koymaktadır;

"Diplomasi yetersiz kaldığında, düşmanlarımızı daha geleneksel yollarla bertaraf etmeyi seçeriz. Gazetelere bakılırsa, Amerika terörist tehdidi bastırmak için bir kez daha suikast yolunu denemeye kara verdi. Bu, tüm müzakere girişimlerini provoke eden bir tutumdur. Suikast seçeneğini en iyi kullanan ulus İsrailililerdir. Örneğin Münih Olimpiyatları katliamından sorumlu olanları birer birer tespit ettiler ve sırayla öldürdüler. İsrail'in suikast politikası bugün de devam ediyor ve Amerika, İngiltere gibi birçok ülke İsrail'den suikast teknikleri öğrenmeyi talep ediyor. Ülke, helikopter dâhil birçok vasıta kullanarak çeşitli suikast metotları kullanıyor" (Davies, 2006:268-269).

Uygarlık paradigmasının değişimiyle beraber daha olgusal bir hal alan suikast terörizmi, artık şahsı, şahsiyeti değil; şahsın ait olduğu toplumsal değerleri hedef alması bakımından irdelenmelidir.

1.3.3.3. İntihar Terörü

İntihar terörizmi, Sabbahiler ve Japon savaş pilotlarının terör eylemlerinden çok daha derin ve kompleks bir tür olarak ortaya çıkmıştır. Amerika'nın Irak'ı işgali ertesinde yaygın bir biçimde şahit olunan intihar terörü, akıl almaz bir karaktere sahiptir. Özellikle Ortadoğu coğrafyasında vuku bulan bu şiddet türü, tam ve gerçek anlamıyla analiz edilebilmiş değildir. İntihar eylemlerinin tamamen cemiyete dönük olması ise oldukça trajik bir hadisedir. Mutlak bir belirsizliğe sahip olan bir terör türü, bir ölüm piyangosu olarak da görülebilir. Nitekim bireysel terörün zararını piyangoya benzeten Hüseyin, onun gücünün her anlamda belirsizliğinden geldiğini belirtir. "Rasgeledir ve özelliği itibariyle devlet terörüne kıyasla daha tehlikelidir" (Hüseyin, 1990:47).

Özellikle 11 Eylül saldırılarının ertesinde işgal edilen topraklarda gerçekleştirilen intihar eylemlerini, hiçbir felsefi veya aşkın düşünceyle izah etmek mümkün değildir. Her ferdi var olmaklığı zemininde büyük bir tehdit haline getiren bu terör türü, doğal olarak din âlimlerinin, entelektüellerin ve uzmanların dikkatlerine muhtaçtır. Davies, esas korkulacak terörün bu olduğunu ileri sürmektedir.

"Tokyo'da kimyasal saldırılar düzenlendiğini, Amerika'da şarbon yüklü mektuplar gönderildiğini biliyoruz, ama bizim için asıl tehdit intihar bombacılarıdır. Bu teknik yıllardır birçok yönden geliştirilmiştir. İntihar bombacıları artık akıllı bombalara, lazerli füzelere ve multi milyon dolarlık savaş uçaklarına sahipler. Biz, Batı'da teröre karşı savaş için milyar dolarlara varan bütçeler ayırırken, örgütler sahip oldukları genç insan sayısıyla bu bütçelerin yerini doldurabiliyor. Tamamen gizli tesislerde tam donanımlı rehberlik sistemleri geliştiriyorlar. Bu şekilde yüzde yüz doğruluk oranıyla hedeflerini belirleyebiliyorlar. Bu vasıtalar, tehdit altında kaldıklarında tekrar programlamaya gerek duymadan operasyona son verebiliyor veya hemen ikinci bir hedef belirleyebiliyorlar. Öldürücülükleri sınırsız, her gün binlerce kişiyi ortadan kaldırabilirler. Bunlar, intihar bombacıları. İntihar bombacıları, belirli bir ödül karşılığında hayatlarını feda etmek için hazırlanıyorlar, o ödül de düşmana mümkün olan en fazla zararı verebilmek" (Davies, 2006:246-247).

İntihar terörünü günümüzün en korkunç terör türlerinden biri kılan unsur, onun günümüz dünyasının dayandığı temel kutsallardan birini, yaşamayı, hiçe sayarak gerçekleştirilmesidir. Bu modern paradigmaya bir meydan okumadır. Bu tür terörizmin Baudrillard'ın deyişiyle "herkesi, her yerde, her zaman vurabileceği için çözülemeyen orijinal bir yanı vardır" (Baudrillard, 1991:50).

1.3.4. Kullanılan Araçlar Bakımından Terör

1.3.4.1. Biyolojik ve Kimyasal Terör

Biyolojik ve kimyasal terör, insan ve hayvanlarda ölüme veya yaralanmalara ya da bitkilerde hasara neden olmak amacıyla, biyolojik maddelerin kullanılması ile gerçekleştirilen terör şeklinde tanımlanabilir. Gün, kimyasal ve biyolojik terörün, uluslararası sistemin parçası olmayan grupların, sistemde söz sahibi olma hedeflerini gerçekleştirme çabalarıyla doğduğunu belirtmektedir. Gün'e göre bu terör, kimyasal toksitlerin ve biyolojik hastalıkların kısa sürede kitlesel imha kabiliyetleri olması bakımından oldukça etkili ve tehlikeli bir terörist yöntemdir. Kimyasal ve biyolojik silahların araştırmaları büyük finansal destek ve beyin gücü gerektirdiğinden genellikle devletlerin birbiri aleyhinde, olası bir savaş sırasında kullanmak üzere gerçekleştirdikleri silahların teröristlerin eline geçmesi sonucu oluşmaktadır. Bu silahların yarattığı tehdit oldukça büyük olduğundan, anılan tehdit unsuru ile hedefe ulaşılmaya çalışıldığını söyleyen Gün, kimyasal ve biyolojik terörü, yayılma riski, etkileyeceği alan ile etki süresi ve şekli bakımından terörün en korkunç türlerinden kabul edildiğini belirtmektedir (Gün, 2000:84).

Sınırları ve alanları belirsiz olduğu için saydam bir karaktere bürünebilen biyolojik terörizm, gelecekte en tehlikeli terör biçimi olarak görülmektedir. Biyolojik terörizm bu bağlamda üzerinde durulması gereken bir terör türüdür. Davies, uzun zamandır görmezden gelinen ve reddedilen bu tehdidin son yıllarda etkinliğini arttırdığını, hem bazı radikal ulusların hem de bir takım terör örgütlerinin, en tehlikeli patojenleri üretebilecek ve onları terör aracı olarak kullanabilecek kapasiteye ulaştıklarını ve bu terörün gelecekte çok can yakabileceğini söylemektedir (Davies, 2006:251).

1.3.4.2. Nükleer Terör

Nükleer terörizm, nükleer kavramının yarattığı bütün tedhişi daha da ileri taşıyabilecek terör olarak görünmektedir. Nükleerin bizzat varlığı Baudrillard'ın kavramsallaştırmasıyla bir "caydırma" paradigması yaratmış, hatta modern ve post modern terör patlamasının bile bu paradigmanın bir eseri olduğu değerlendirilmiştir. Marjinalliğe mahkûm bırakılan devletlerin içinden bu gücü elinde bulunduranların bir gün bu silahları herhangi bir terör örgütüne ve tacirine satmayacağını ise kimse garanti

edemez. Egemenlerin temel panik noktası da herhalde burasıdır. Davies, nükleer silahların bir gün alınıp satılabileceği uyarısında bulunmaktadır. Bu ticaretin devletlerle terör örgütleri arasında vuku bulacağını söyleyen Davies, isim vermekten de kaçınmamaktadır.

“Daha öncede belirtildiği gibi, nükleer bir bomba yapmak aslında çok zor değil. Şu anda dünya çapında elli civarında terör örgütünün, bu şekilde bomba üretebilecek kapasiteden yoksun olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Fakat böyle bir bomba yapabilecek düşman ülkeler olduğu söyleniyor; örneğin Kuzey Kore. Bu ülkenin ürettiği nükleer bombaları parasını ödeyen herkese sattığı da söylenenler arasında” (Davies, 2006:253-254).

Bu cümleden peşin bir düşmanlaştırma hamlesinin çok derinlerde olduğu gözden kaçmamaktadır. Böyle bir davranış biçimini de belki de bir terör tanımına yerleştirmek gerekecektir. Ya da buna simülatif terör demek makul olabilir. Çünkü mesele satmak meselesiyse, hangi ülkelerin daha iyi tüccar olduğu bilinmektedir.

1.3.4.3. Siber Terör

Siber terörizm, dünyamızı sarıp sarmalayan teknik ve teknolojik nesneleşmenin tabii bir neticesi olarak ortaya çıkan terörizm türüdür. Siber terörizm, Desouza ve Hensgen tarafından şöyle tanımlanmaktadır:

“Bilgi sistemleri doğrultusunda, elektronik araçların, bilgisayar programlarının ya da diğer elektronik iletişim biçimlerinin kullanılması aracılığıyla, ulusal denge ve çıkarların tahrip edilmesini amaçlayan, kişisel ve politik olarak motive olmuş, amaçlı eylem ve etkinliklerdir” (Atıcı ve Gümüş, 2009).

Davies, siber terörizmden korunmanın mutlak bir güvenlik paradigmasına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Fakat sibernetik sistemlerin devasa kompleks yapısı göz önüne alındığında, kapılara bekçi koymanın bir şey ifade etmeyeceği muhakkaktır.

Davies, bu konuda iki öneri sunmaktadır:

“Siber terör tehdidinden korunmanın ilk yolu askeri, ekonomik ve politik organizasyonlarımızı izole etmektir. Bu, yetkili kişilerin dışında kimsenin kullanımına açılmayan şebekelere kurmak demektir. İkincisi, bu tür sistemler için yazılım hazırlayan firmalar yazılım personelleri ile ilgili yüksek güvenlik önlemleri almalıdırlar” (Davies, 2006:257).

Bilişim araçları üzerinden yürütülen siber terörün yanında bu araçlardan beslenen terörden de bahsedilebilir. Herhangi bir konu ile ilgili enformasyon ve temel bilgilerle internette kolayca ulaşılabilir olmasının terör ve terörizm açısından etkisini Davies şöyle değerlendiriyor.

“İnternette satılık silah da bulabiliyorsunuz, evde el yapımı bomba imha etmenin tariflerini de. İnternet, savunmasız bir hedef tespit etme ve hedefte kimlerin yaşadığını veya barındığını tespit etme kolaylığı sağlamasıyla, terör örgütleri için önemli bir silah oluyor” (Davies, 2006:258).

Terör-terörizm türlerini ele aldıktan sonra sonuç olarak, terör ve şiddetin insanın kapasitesine paralel olarak bir yığın genişleme ve nüans arz ederek, farklı biçimlerde tezahür ettiğini söyleyebiliriz. Tarihten beri şiddet yoluyla bir gayeye ulaşmak, daima kullanılagelen bir usul olarak karşımıza çıkmaktadır. Suikastlar, lider cinayetleri, sembolik merkezlere ve şahıslara yapılan saldırılar, provokasyon temelli şiddet olayları... bilinen terör çeşitleri olarak hep vardı. Modern dönemle beraber ve teknik gelişmenin getirdiği bir dizi gelişmeye paralel olarak terör de bu düzey yükseltisinden nasibini almış, bir bakıma çağdaş bir karakter kazanmıştır. Bu nedenle, bugün bir olgu olarak işlenen birçok terör olayı, çağımızın bütün karmaşıklığını yansıtan bir çeşitlilik arz etmektedir. Terörün artık güvenlik bağlamından sıyrılarak bir bilim alanı olarak ciddi analizlere konu olduğu görülmektedir. Bu anlamda terörün nitelik ve nicelik, felsefî, analitik, diyalektik karakteri göz önüne alınarak bir türünden söz etmek olası hale gelmiştir. Bu da insanlığın karşı karşıya bulunduğu tehdit ve tehlikeleri analiz etmekte hiç de cimri davranmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Burada garip bir durumun ortaya çıkışı fark edilmelidir. Her analiz ve çözümleme terörist yapılanmalara da aynı zamanda pedagojik ve lojistik bir kaynak niteliğine bürünmektedir. Bunun ortaya koyduğu tehlikenin mahiyeti ayrıca analiz edilmelidir.

Teröre ilişkin tarihsel ve kavramsal bir çerçevenin teşekkül ettiği bu bölümden sonra, simülatif terörden söz etmek ve bunun kavramsal yapısına değinmek mümkün gözükmektedir.

Simülatif terör, insanlık tarihinden bu yana var olan bütün terör enstrümanlarının bileşkelerini oluşturabilen, bu enstrümanlarla dilediği gibi oynayabilen ve neticede şiddetin var oluş nedenlerini bile unutturabilen karmaşık, kompleks bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün dünyada var olan şiddet olgusuyla mal ve hizmetlerin var oluş biçimi arasında bir fark kalmamıştır. Şiddetin bir piyasası, borsası ve değeri vardır. Bunun ihaleleri, taşeronları ve sermayedarları vardır. Bir şiddet olayının esas müsebbiplerini bilemediğimiz gibi, esasta bu şiddetin kimlere yöneldiğini de bilmeyecek durumdayız. Meydana gelen karmaşadan fayda umanlar vardır; fakat bu faydanın bir bumerang gibi dönüp esas şer merkezlerini vurduğu da bir gerçektir.

Simülatif terörün esas göstergelerini kitle üzerinden tanımlamak yerinde olacaktır. Herhangi bir şiddet olayından doğrudan ve dolaylı olarak hiç etkilenmemesi beklenen kitleler ve coğrafyalar bile müdahalelere maruz kalmaktadırlar. Şiddet bağımsız bir değişken olarak tarihte ilk defa özne konumuna çıkmıştır. Bugün dünya üzerinde bir şiddet olayıyla ilgili olarak meydana gelen iletişim biçimiyle mesela Barselona futbol takımının bir maçının meydana getirdiği iletişim biçimi arasında fark kalmamıştır. Hiper enformasyon, her türlü olayı gerçek bağlamından koparıp sanal bir iletişim ve etkileşim evreni yaratırken bunu en çok da şiddet hadiselerinde başarıyla uygulayabilmektedir. Bu sebeple artık gerçek bir terörist eylemin olduğundan hiç kimse söz edemez. Burada söz konusu olguya “simülatif terör” demek gerekmektedir. “Simülatif terör” olgusunu temellendirebilmek için de ikinci bölümde, Baudrillard’ın sosyolojisi ve simülasyon kuramı ele alınacaktır.

BÖLÜM 2: SİMÜLASYON KURAMI

Bu bölümde terör olgusunun çağımızdaki düzlemine daha iyi kavrayabilmek adına başvuracağımız simülasyon kuramının teorik alt yapısı bağlamında; Baudrillard'ın hayatı, sosyolojisi ve özgün olarak 'simülasyon' kuramı üzerinde durulacaktır. Burada Baudrillard'ın hayatına değinmemizin temel sebebi, onun simülasyon kuramını anlamaya çalışırken sosyal ve kültürel ekosuyla beraber anlamak zaruretidir. Kıta Avrupasının fikri tekâmülü ve Avrupa aydınının macerasını bilmeksizin Batı'ya ait bir fikrin kavranılması son derece güç olacaktır. Esasen tüm fikirler ve olaylar kendi bağlamları çerçevesinde bir anlama dâhil edilebilirler. Bu sebepten ötürü, terör olgusunu sümülatif karakteriyle ele almak istediğimiz bu çalışmada, simülasyon kuramını izah etmek gereği duyuyoruz. Bunu için de söz konusu kuramın mülkiyetini elinde bulunduran fikir adamının hem hayatını hem de yetişme bağlamlarını ele almanın faydalı olacağını düşünüyoruz.

2.1. Jean Baudrillard'ın Hayatı ve Görüşleri

Fransız filozof/sosyolog, simülasyon kuramcısı Jean Baudrillard, 27 Temmuz 1929'da Fransa'nın kuzeydoğusunda yer alan sanayi şehri Reims'te, kırdan kente yeni göç etmiş bir ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ortaokul yıllarından itibaren yoğun bir okuma ve çalışma süreci içerisine giren Baudrillard, bu sıkı çalışmasının semeresini, üniversite yıllarında çalışmadan girdiği sınavları başararak almıştır (Altun, 2006:153). Altun, Baudrillard'ın öğrenim hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Baudrillard, orta öğrenimine Reims Lisesi'nde başlamıştır. Bu okul, 1920'li yıllarda “Grand Jeu” (Büyük Oyun) adı verilen akımın önde gelen isimlerinin (René Daumal, Roger Gilbert-Lecomte ve Roger Vailland) hocalık yaptıkları bir okuldur ve bu isimlerin buradaki etkisi uzun süre devam etmiştir. Baudrillard, bir düşünce okulu olarak gördüğü Grand Jeu'den hocası Emmanuel P.'nin ona bahsettiğini ancak kendisinin bu düşünce okulunu daha sonra keşfettiğini belirtmiştir” (Altun, 2006: 153).

Baudrillard, orta öğrenimine başladığı yıllarda Fransa, Alman işgali altındaydı ve işgal yılları onun siyasi kimliğinin oluşumunda önemli rol oynamıştır. Bu yıllarda Marksist söylemle direniş hareketleri meydana getiren gruplara sempati duymaya başlayan Baudrillard, lise eğitimini bu savaş yıllarında tamamlamıştır. Alman işgaliyle beraber bir biçimde Almanya'yı ve Alman dilini merak etmeye başlayan Baudrillard, Almanca

öğrenmeye koyulmuştur. Almanca öğrenmeye başladıktan sonra Alman filozoflarıyla ve sanatçılarıyla yakınlaşmış ve onların düşüncelerini yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Bu yıllar, aynı zamanda Baudrillard'ın Friedrich Nietzsche'nin fikirleri ile de tanıştığı dönemdir. Henüz o yıllarda "Nietzsche'nin büyük bir hayranı" olduğunu belirten Baudrillard'ın, ona duyduğu ilgi bir ömür boyu devam etmiştir (Altun, 2006:154). Baudrillard'ın kimi düşünceler ve muhitlerle ilişkisi bağlamında Altun şöyle demektedir:

"Baudrillard, lise yıllarında hocası Emmanuel P. aracılığıyla patafizikle tanışmış ve bu akımdan çok etkilenmiştir. Patafizik, Baudrillard'ı çok erken yasta pozitivist bilim anlayışına karşı muhalif bir tutum almaya itmiştir. "Baudrillard, patafiziğin onda bıraktığı en büyük etkinin, onun sayesinde "aklı kurban edebilme"si olduğunu belirtmiştir" (Altun, 2006:155).

"Baudrillard, bütün düşünsel serüveni boyunca, "bilimlerin bilimi" olarak nitelediği ve çözüm ya da tartışma odaklı değil, imge odaklı olarak gördüğü patafiziğin "oyun olarak bilim" anlayışını temel almıştır" (Altun, 2006:155).

Baudrillard, daha sonra Paris'in saygın liselerinden birisi olan IV. Henry Lisesi'ne, bir yıllık yoğun bir eğitime katılmak ve üniversiteye hazırlanmak üzere geçiş yapmıştır. Burada ki eğitiminin ardından girdiği Sorbonne Üniversitesinde Almanca okumuştur. Baudrillard, bu yıllarda Nietzsche, Schopenhauer ve diğer bazı önemli filozofların metinlerini Almanca orijinallerinden okumuş, ancak bu metinlerin felsefi metinler olmadığını, kendisinin de bu metinleri sistematik bir tarzda okumadığını belirtmiştir (Altun, 2006:157). Değişik okullarda 10 yıl Almanca öğretmenliği yaptıktan sonra 1960'larda Henry Lefebvre ve Roland Barthes rehberliğinde çalışmalara başlamıştır. 1966 yılında Nanterre Üniversitesi asistanlığa başlamıştır. 1966-1967 yıllarında Utopie dergisinde yazmıştır.(Baudrillard, 2005:34) Wilhem E. Mühlman ve Peter Weiss'in eserlerini Fransızcaya aktaran Baudrillard'ın en erken metinleri Nietzsche üzerine bir tezi içeren yazılardı. Bir süre tercüme faaliyetleriyle meşgul olmuştur. Brecht'ten şiirler, Peter Weiss'ten tiyatro oyunları ve Wilhem E. Mühlman'ın "Üçüncü Dünyanın Devrimci Cennetleri'ni, 1968'de çevirmiştir. Baudrillard, 1960'ların başlarında öğretmenlik ve çevirmenliğin yanında bir yandan da Seuil Yayınevi için editöryal çalışmalarda bulunmuştur. Bu editörlük tecrübesi, Baudrillard'ın Paris'in entelektüel hayatına çok hızlı bir biçimde nüfuz etmesini sağlamıştır. Baudrillard'ın bir yazar olarak

kendisini göstermesi ise Sartre'ın çıkardığı *Les Tempes Modernes*'de yayımlanan edebiyat incelemeleri ile mümkün olmuştur (Altun, 2006:159).

Sartre'ın dergisinde yazmanın yanı sıra Baudrillard'ı Sartre'a esas olarak yakınlaştıran çok önemli bir etken de, Cezayir sorunudur. Zira ortaya çıktığı dönemde Fransa'daki siyasal kutuplaşmaların en önemli unsurlarından bir tanesi olan Cezayir sorununda Sartre'ın takındığı tavır, Baudrillard'ı çok etkilemiştir. Bu durum, onun muhalif kimliğinin oluşumunda hep önemli bir rol oynayacaktır. Cezayir'in bağımsızlık mücadelesi Baudrillard fikriyatının siyasallaşma sürecinde kayda değer bir gelişmedir (Altun, 2006:156). Sartre, erken dönemlerden itibaren Cezayir'in bağımsızlık mücadelesini desteklemiş ve siyasal iktidarla karşı karşıya gelmiş bir entelektüel olarak meşhur olmuştur. Baudrillard'ın Sartre'a duyduğu yakınlık 1960'ların başında kaleme aldığı ilk yazılarını Sartre'ın dergisinde yayımlatmasında da kendisini gösterir.

Baudrillard'ın fikri yaklaşma bağlamında esas etkisinde kaldığı düşünür ise Barthes olmuştur. Barthes'ın modern toplum ve kültüre ilişkin semiyolojik çözümlerine hayranlık duyan Baudrillard, onun antropolojinin imkânlarından yararlanma biçimini ve kavramlarını kullanarak Batı toplumlarına ilişkin bir yaklaşım geliştirmesini çok önemsemiştir. Baudrillard, bu bağlamda Marcel Mauss'un 'armağan' kuramını da incelemiş, bu kuramı Bataille'in antropolojik tahlilleri ile birleştirerek kendisi için ileride de yararlanacağı bir düşünce evreni inşa etmiştir. Kellner ve Best'in sözünü ettiği, toplum ve kültür eleştiricisi ve bir 'high-tech' toplum teorisyeni olan Baudrillard, Barthes'ten fazlasıyla yararlanmıştır (Best ve Kellner, 1996:161).

Baudrillard, bu dönemde Marksist perspektiften henüz sıyrılmamakla beraber, özgün fikirleriyle dikkat çekmeye başlamıştır. Düşünce üretmeye başladığı bu dönemlerde, ütopycı Marksist bir perspektiften beslenen Baudrillard, giderek tüketim kültürünün semiyolojik çözümlemesini yapmaya koyulmuştur.

Baudrillard, *Le Système des Objets (Nesneler Sistemi)* başlıklı doktora tezini 1966 senesinde tamamlamış ve Paris Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde savunmuştur. Baudrillard'ın doktora çalışmasının Mayıs Olayları ile aynı dönemlerde yayımlanması, onun Fransa'da radikal bir toplum kuramcısı olarak ün yapmasını sağlayan temel hadiselerden biridir. Marx'ın kimi çözümleme yöntemlerinin yanı sıra, esasen Roland Barthes'ın ve psikanalizmin tesiriyle ortaya konulmuş bu çalışma, iki yıl sonra kitap

olarak basılmıştır. Baudrillard, doktorasını tamamladığı senenin sonunda Nanterre Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde ders vermeye başlamıştır (Baudrillard, 1999:Giriş).

Baudrillard, 1966 yılında Paris Nanterre Üniversitesi sosyoloji bölümünde başladığı okutmanlık görevini 1987 yılında bırakmıştır. Baudrillard, yazdığı “Foucault’u Unutmak” kitabıyla akademi çevrelerinde düşünsel bir sarsıntıya sebep olmuş ve yirmi yıldan uzun bir süre başasistan olarak görev yapmak zorunda kalmıştır. Anılarında ve söyleşilerinde üniversitenin mezarlaşmasından söz etmesinin bir sebebi de bu olmuştur. 1977 yılında Éditions Galilée, seksen yedi sayfalık Oublier Foucault (Foucault’yu Unutmak)’yu yayımladığında Baudrillard, Fransa’da bir yandan popüler olmuş, fakat aynı zamanda eleştiri oklarının da hedefi haline gelmiştir. Baudrillard, burada Foucault’yu modası geçmiş olmakla itham etmiş, bu sebeple bu kitapçık, onun Fransız akademi dünyasının büyük bir bölümü tarafından rencide edilmesine sebep olmuştur. Zira Foucault, bu eser yayımlandığında şöhretinin zirvesinde ve çağdaş Fransız düşüncesinin dünyadaki en önemli temsilcilerinden birisi olarak kabul edilmekteydi. Ancak 1990 yılında Profesör unvanı alan Baudrillard, sonraki dönemde üniversitedeki öğretim görevliğinden emekliye ayrılmış ve 7 Mart 2007’de Fransa’da ölmüştür (Baudrillard, 1999:Giriş).

Baudrillard, aktüel bir sosyal eleştirmen olan Henry Lefebvre ile tanıştıktan sonra topluma yönelik bir bakış derinliği kazanmıştır. Esasen, Frankfurt ekolünün tesirinde fazlasıyla kalmış ve toplum meseleleri üzerinde disiplinler arası bir bakış açısıyla düşünmeye başlamıştır. Baudrillard’ın sosyoloji ile ilgilenmesi, kendi deyimiyle rastlantısal bir şekilde Henry Lefebvre aracılığıyla olmuştur. 1968 öncesinde Barthes ile ilgilenmekte olan Baudrillard, hemen her ilmi disiplini merak eden ve araştıran birisiydi. Özellikle simgeler ve semboller ilmi olarak sistematik bir bilim haline gelen semiyoloji, Baudrillard’ın çok ilgisini çekmiştir. Baudrillard, semiyotikçi olarak algılanacak kadar semiyoloji ile alakadar olmuştur (Adanır, 2008:87-88).

Bilimsel çalışma konusunda hiçbir yöntem sınırlaması tanımayan Baudrillard, bir okula-ekole, toplumsal harekete ya da entelektüel disipline mensup olmamakla, özgün bir entelektüel olarak haklı bir şöhrete sahiptir (Gane, 2008:13). Baudrillard, hiçbir fikrin ve ekolün militanı olmamakla kendini tanımlamıştır (Baudrillard, 2005:29). Nihilist olmakla itham edilmesine rağmen, bu kavrama mesafeli yaklaşıma çalışmış, kavramın,

kendince anlaşıldığı şekliyle anlaşılması şartıyla, kendini ve kuramını nihilist olarak nitelemekten de çekinmemiştir.

“Nihilist olmak radikal bir alay ve şiddet yoluyla egemen sistemleri tahammül sınırlarına kadar zorlayıp, bu meydan okumaya kendi ölümleri aracılığıyla yanıt vermelerini ihtar etmekse, o zaman ben kuramsal düzeyde bir terörist ve nihilistim”(Baudrillard, 1991:60).

Bütün ilim sahalarıyla, Antropolojiden psikanalize dek her disiplinle kendi yöntem ve teknikleri muvacehesinde ilgilenen Baudrillard, esas uğraşlarını sosyoloji alanında yoğunlaştırmıştır. Baudrillard aynı zamanda dilbilimin sağlam bir araştırma alanı ve yöntem biçimi olduğunu vurgulamış, işine yaramadığı vakit her yöntemden vazgeçebilmiştir. Batının akademi çevrelerinde kült haline gelmiş bilimsel dogmatizmalara asla pabuç bırakmamış, diyalektik değil olasılaştırma mantığı çerçevesinde gerçeğini inşa etmiş, bu yöntem ve teknik çabalarla hemen her ilim sahasına geniş ve derinlemesine bir alaka ile bakabilmiştir (Baudrillard, 1991:69-70).

Baudrillard'ın en temel talihsizliklerinden biri de şöhretinin kabarmaya başladığı zaman ile post modern söylemlerin yaygınlaşma zamanının denk gelmiş olmasıdır. Hâlbuki Baudrillard, kendisine postmodern denilmesinden hoşlanmadığı gibi, post modernizm kavramının da boş bir anlam kümesinden ibaret olduğunu söylemiştir. Kendi ifadesiyle belirtecek olursak, radikal teori ya da patafizik olarak kuramını niteleyen Baudrillard, kendisini de “kuramsal terörist” olarak tanımlamayı yeğlemiştir. Kendisine atfen yapılan “postmodernliğin başrahibi” nitelemesini hiçbir biçimde kabule yanaşmayan Baudrillard, postmodernizmin bir kavram bile olmadığını, hatta hiçbir şey olmadığını dile getirmiştir. D. Kellner'ın Baudrillard'ın postmodern olduğu söylemine karşılık; M. Gane, çözümlemesinde, Baudrillard'ın yalnızca postmodernizme karşı olmadığını, bilakis bütün çabasının onunla savaşmak olduğunu iddia etmiştir (Gane, 2008:13). Baudrillard'ın söylemlerinin postmodernizm'le ilişkisi, belki modernizm'den kopuşla aynı seviyede olan ve bütün hatlarıyla postmodernizmden uzaklaşarak kurulan kışkırtıcı bir ifşa etme çabası olarak değerlendirilmiştir (Torun, 2007:65). Çünkü Baudrillard'ın 1970'lerde modernizmi eleştirmek için kullandığı simülasyon kavramı, gerçekten de modern sonrası meta anlatıların en derin düşüncelerinden bazılarını içeriyordu. Postmodern düşüncenin ve düşünürlerinin aynı yıllarda ortaya çıkışı Baudrillard'ın postmodernist düşünürlerle beraber algılanmasına sebebiyet vermiştir. Bunun bir başka sebebi de entellüktüel camianın Baudrillard hakkında yaptığı değerlendirmelerin

postmodern söyleme yakınlık ihtiva etmesidir. Mesela Bauman, Baudrillard'ı "postmodern deneyimini ve karmaşıklığını yansıtacak biricik yazar" şeklinde izah etmiştir. Aynı şekilde Chris Horrocks onu "Tüketim kültürü ve enformasyon toplumu anlayışımızı radikal biçimde değiştiren, inşa ettiğimiz temelleri yerle bir etmiş düşünür" (Gane, 2008:28) olarak görmüştür. A. Kroker ve D. Cook, Baudrillard'ı "postmodern kültürün ve toplumun yazarı" şeklinde tarif ederken, Mike Gane onu "bizim modern toplumumuzu temellerine kadar sarsan ve meydan okuyan bir dünyanın kusurlarını ifşa eden düşünce adamı" (Gane, 2008:24) diye tanımlamıştır. Bütün bu tanımlamaların üzerinden bizzat kendisinin kendisini tanımlaması da onun postmodernistlerin rahibi olarak nitelenmesine katkıda bulunmuştur. "Siz de kimsiniz Mösyö Baudrillard?" şeklindeki bir soruyla muhatap olduğunda, Baudrillard şöyle cevap vermişti: "Görmüyor musunuz?" "Ben bir asiyim" (Gane, 2008:23).

"Başlangıçtan bu yana (objet=) nesne benim için en önemli sözcük olmuştur. Bu bakış açısını yeğlememin nedeni (sujet=) özne sorunsalından kaçabilmektir" (Baudrillard, 2005:17) diyen Baudrillard, bu sözle bir yandan ontik her türlü çıkmazdan kaçışın bir yolunu bulmuş gözükürken, diğer yandan aslında bunun imkânsızlığını da vurgulamak istemiştir. Nitekim ilk eseri olan *Nesneler Sistemi/Le systeme des objects* (1968), adlı kitabında nesnelere sisteminin ana hatlarını ortaya koymuş ve yabancılaşmayı farklı göstergebilimsel bir süreç olarak anlatmaya gayret etmiştir. Burada, tüketim toplumunda kullanım değerinin işlevsel mantığının yerini gösterge/değer mantığının aldığını söyleyen Baudrillard, yeni bir kölelik biçimi olarak, tüketici bireyi üreten simgesel düzenin bizi kuşattığından söz eder. Burada Barthes'in göstergebilimsel metodunu nesnelere çözümlemesine uygulamış (Gane, 2008:35) olan Baudrillard, bir sonraki eseri olan *Tüketim Toplumu'nda / La Societe de Consommation* (1970), üretim ve tüketim ile alakalı olarak batıda ekonomi-politik şeklinde sistemleştirilmiş olan refah toplumu sorunsalına eğilmiş; Marksist teoriden tevellüt eden bütün paradigmayı adeta sarsmıştır. Zira ona göre "1960'lı yıllarda üretim, öncelikli konumunu yitirmiş; tüketim olgusu nesnelere ön plana çıkarmıştır" (Baudrillard, 2005:17). Bu eserle Marksist bir gelenekten gelmiş olmasını mazide bırakan ve *Göstergenin Ekonomi Politikğine Eleştirel Bir Bakış* ve *Üretimin Aynası* adlı kitaplarında Marks'tan farklı bir biçimde hayata ve ekonomiye eğileceğini/eğildiğini görmekteyiz. Marksist gelenekten bu radikal kopuş ve söylenmemiş fikirlerle giderek belirli bir düşünme biçimi geliştiren Baudrillard,

Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm / L'Échange symbolique et la mort (1976), adlı eseriyle bir sitem ortaya koymaya doğru önemli bir adım atmıştır. Göstergenin klasik çağıyla, üretim çağının sona erdiğini iddia eden Baudrillard, ayrıca Marx ve Saussure'ün, kapitalist düzenin "klasik" döneminde yaşadıkları için kuramlarının eskimiş olduğunu ileri sürmüştür. Baudrillard'ın bu çalışmalarını, *Baştan Çıkarma Üzerine / De la seduction* (1979), *Simülakrlar ve Simülasyon / Simulacred et Simulation* (1981), *Çaresiz Stratejiler / Le Strategies Fetales* (1983), *Kötülüğün Şeffaflığı / La Transparence du mal* (1990), gibi eserler takip etmiştir. Bir dizi seyahat esnasında ve sonrasında meydana gelen izlenimlerini *Cool Anılar I-V* (1980–2004) ve *Amerika* (1986), adlı eserlerinde dile getiren Baudrillard'ın üslubu bu eserlerde daha da yetkinleşmiş ve adeta şiirsel bir anlatım halini almıştır. Yer yer Nietzsche, zaman zaman Kafka, kimi zaman Fransız klasik dönem romanlarındaki ağdalı üslubu andıran bu metinler, aforizmik ve ironik bir anlatımın hâkim olduğu günlükler olarak dikkat çekici bulunmuştur. İzlediği filmleri, dinlediği konserleri, aktüel gözlemlerini bir sosyoloji kürsüsünde ders verir gibi tenkit eden Baudrillard için hayattaki her unsur düşünmek ve yazmak için birer vasıtaadır. Bazen ders açıklamalarından, bazen astrolojiden, kimi zaman cep telefonundan, bazen televizyondan ve kimi zaman da bilgisayarın üzerimizdeki tahakkümünden söz etmiştir. Tanrının varlığı, pornografi ve sanal savaş dediği Körfez savaşına dek hayatımızı meşgul eden her meselede farklı ve özgün bir yaklaşım tarzı geliştirmiştir. Büyük metropoller, hava limanları, metrolar, müzeler, hayvanat bahçeleri ve kitlelerin yoğun olduğu her yer, Baudrillard düşüncesi için simülatif çağın birer dekoru olarak önemli yerler durumundadır (Başaran, 2004:197-203).

Baudrillard'ın kitleye yönelik düşünceler üreten bir 'kalabalık âlimi' olduğunu ileri sürmek zor görünmektedir. O, aynı zamanda her nesne veya göstergeden teolojik düzeyde müteal / aşkın bir taraf bulup çıkararak bir düşünür olarak da görülmelidir. Baudrillard'ın postmodern bir düşünür olarak algılanmasının sebeplerinden birisi de onun bu aşkın ve metafizik yönüdür. Bir filozof olarak Baudrillard'ın metafizik mevzulardan söz etmesi yadırganmayabilir ve fakat onun 'nesne' ve onun göstergelerinden hareket ederek insanı götürdüğü yer, kuşkusuz boş ve maddi bir âlem de değildir. Baudrillard'ın düşünce dünyasını inşa eden temel kavramların hemen hepsinin son derece güçlü imajinatif bir mahiyet arz ettikleri düşünülmüştür. Bu nedenle, 'patafizik' kavramı, Batının ve belki de kendisinin uydurduğu bir sığınaktır.

Çünkü Baudrillard, hemen her meselede insanı umutsuzluğa sevk edecek bir cereyan taşısa da, esasen insanı merkeze alarak konuşması sebebiyle tüm felsefe birikiminin ve medeniyet miraslarının da bir bakıma çağdaş sözcülüğünü yapmaktadır. Batının ve batı yaşam tarzının (Amerikan rüyasının) temelden kofluğunu fazlasıyla deklare eden Baudrillard, birçok suçlamaya maruz kalmıştır. Kaplan'a göre o da böylece atalarının kaderini yaşamak durumunda kalmıştır. Baudrillard, Katharcıydı ve Katharcılar, hayır ve şer, iyilik ve kötülük hususunda kesin görüşlere sahip olmakla meşhurdular. Baudrillard'ın "kıyametçi" gibi görünen düşünce evreninin en önemli kaynaklarından biri buydu (Kaplan, 2007:10).

11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta bulunan "İkiz Kuleler"e gerçekleştirilen saldırı ve sonrasında dünya siyasetinde yaşanan yeni gelişmeler, Baudrillard'ın kışkırtıcı düşüncelerini daha gür bir edayla seslendirmesine vesile olmuş, böylece dünya çapında ismi sık sık anılan bir entelektüel olarak belirlemiştir. Baudrillard, 11 Eylül saldırıları sonrasında terör ve şiddet meselesine yeniden eğilmiş, birçok televizyon programlarına katılmış, dergi ve gazetelere demeç vermiştir. 11 Eylül'ün anlamı ve dünya siyasetinin alacağı biçim ile alakalı birçok konuşma gerçekleştirmiştir. Ayrıca *L'esprit du terrorisme (Terörizmin Ruh)* isimli kitabını ve *Power Inferno* adlı eserini kaleme almıştır. Baudrillard'ın bu kitaplarında dikkat çektiği başlıca husus terörizmin, anarşizm, nihilizm ya da fanatizmin geleneksel tarihinin bir ürünü olmadığı, aksine küreselleşmenin çağdaş ortağı olduğudur. Terörizmin mantığını kavramak için küreselleşmenin ve özellikle de onun tikel ve evrensel ile olan ilişkisini incelemek gerektiği düşüncesini dile getirmektedir (Altun, 2006:177).

Baudrillard'ın simülasyon, illüzyon, nesne, değer, simgesel değiş-tokuş, ayartma, müstehcen, kötülüğün şeffaflığı, sanal, kaos, son, kusursuz cinayet, yazgı, değiş-tokuş, ikilik, düşünce... (Baudrillard, 2005: 5) gibi kelime ve kavramlarının, hem ontolojik hem de epistemolojik manada insanı sarmalayan bir karakter taşıdığı düşünülebilir. Bu nedenle din, sanat, edebiyat, ekonomi, ahlak, kitle, toplumsal... Baudrillard için mekanik olgulardan öte bir anlam taşımak bakımından konu edilmeye layıktırlar. Baudrillard, Batı düşüncesini rasgele tenkit eden bir düşünür değildir. Onun, 'felaket tellalı' diye lanse edilmesinin sebebi, gerçekten Batının ve Batı hayat tarzının 'son'unu iyi okumuş olmasından ileri gelmektedir. Onun için siyonist, hain, sahtekâr ve benzeri

suçlamaların yapılmış/yapılıyor olmasının arkasında, Batı düşüncesinin hazırlıksız yakalanmışlığı vardır. Simülasyon kuramının şeytani bir düşünce olarak görülmesi, belki taalluk ettiği gerçekliğin çıplaklığını afişe etmesinden ileri gelmektedir (Baudrillard, 2005:19).

Sonuç olarak, Jean Baudrillard'ın bir kriz kuşağının, üretken ve sıra dışı bir düşünürü olduğu söylenebilir. Gerek fikirleri, gerek eserleri ve gerekse içinde bulunduğu tartışmaları göz önüne aldığımızda, onun 20.yüzyılın en dikkat çekici sosyologlarından/filozoflarından biri olduğu söylenebilir. Simülasyon kuramıyla dünya düşünce evreninde haklı bir saygınlık kazanmış olan Baudrillard, özgün ve orijinal fikirleri, ekollerle mesafeli oluşu, doktriner yaklaşımlara ihtiyatlı bakışı sayesinde sadece Batıda değil, dünyanın hemen her yerinde saygın bir düşünce adamı olarak bilinmesini sağlamıştır. Batının kolektif bilincine ettiği muhalefet, Batı hayat tarzına getirdiği radikal eleştirilerle Batı dışı dünyanın ilgisine mazhar olan ender fikir insanlarından birisi olan Baudrillard, bundan uzun bir süre daha isminden ve fikirlerinden söz ettirecek gibi görünmektedir. Baudrillard'ın sosyolojisi bağlamında ele alınan hayat hikâyesinin özlü bir çerçeveye oturtulduğu bu kısımdan sonra, onun sosyolojisinin ana temalarına değinilecektir.

2.2. Jean Baudrillard'ın Sosyolojisi

Baudrillard sosyolojisini; temel kavramları, yöntemleri ve ilmi yaklaşım tarzları çerçevesinde ele alacağımız bu bölüm, temelde Baudrillard'ın düşünme tarzını anlamamız için bir etüt olup özgün bir disiplin incelemesi iddiasında değildir. Burada Baudrillard sosyolojisini oluşturan temel kavramlarla zamanın ruhu arasındaki bağlar üzerinde durulmak suretiyle, kompleks bir yapı arz eden simülasyon kuramının anlaşılmasına vesile olması amaçlanmıştır.

Batı düşüncesinin II. Cihan Harbi sonrasında bir duraklama içinde olduğu hususunda tartışmalar sürerken Jean Baudrillard, başta Fransa olmak üzere ve daha sonra özellikle İngiliz dili ekosunda/Anglo Sakson dünyada parlayan bir düşünür olarak sağlam bir zemin edinmiştir. Esasen Kıta Avrupa'sından, Anglo Sakson âleme yönelmiş sert ve alaycı tenkitlerin son asisi olarak görülen Baudrillard'ın kendi camiasından daha fazla ilgi ve alakayı Anglo Sakson camiadan gördüğü bir gerçektir. Savaş sonrası dönemde harap olmuş Avrupa'nın, özellikle Fransa'nın dünya çapında düşünürler yetiştirdiği bir

gerçektir. Özel olarak bir Baudrillard kuşağından söz etmek bile imkân dâhilinde görünmektedir.

20.Yüzyıl Batı toplumunun yaşadığı en büyük kriz olarak görülen 1929 krizi sonrasında doğan bu kuşak, bir yandan I.Cihan Harbi'nin bütün felaketini hissetmişken, diğer yandan II. Cihan Harbi felaketine şahit olmuş, bir bakıma travmatik bir bilinçle var olmuşlardır. Sartre, Barthes ve daha birçok etkili düşünürün çağdaşı ve arkadaşı olan Jean Baudrillard, erken yaşta Alman idealizminin düşünce kaynaklarına bir şekilde nüfuz etmiş ve Avrupa'nın yaşadığı yarım asırlık bunalımın bir bakıma ontik ve epistemik köklerine de vakıf olmuştur.

Sosyolojinin bizzat varlığının temelinde bir kriz olgusunun yattığı ileri sürülebilir. Batı tarihinin endüstri devrimiyle beraber içine girdiği toplumsal karmaşayı yeni bir dille okuma ve yorumlama çabası olarak ortaya çıkan sosyoloji; toplumu, toplumsalı ve onunla alakalı her içtimai meseleyi kendine bir sorun alanı olarak belirlemiştir. Bu açıdan bakıldığında vakit, aslında sosyolojinin Batı hayat tarzının makineye teslimiyetinden sonra ortaya çıkan sorunların bir çeşit envanteri olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

Bu cümleden olarak Batı hayat görüşünü ve biçimini en-boy düzlemde radikal tenkitlere tabi tutan Jean Baudrillard'ın teknik olarak bir sosyolog olmadığı söylenebilir. Batı ilim sahasında adet olduğu üzere, her ilim kompartımanında olduğu gibi sosyoloji sahasında da klişeleşmiş kelime ve kavramların tahakküm sürdüğü bir zemin olduğu göz önüne alındığında onun sosyolog olduğunu söylemek güçleşmektedir. Çünkü Jean Baudrillard, akademinin ve sosyolojinin klişe kavram ve yöntemlerinin hiçbirine itibar etmemiş; antropolojiden etnolojiye, mikro fizikten patafizige, oradan semiyoloji ve mitolojiye kadar hemen her ilim sahasından kavram ve yöntem transferleri yapmak suretiyle orijinal sentezlemeler yapmıştır. Bu çabasıyla bir bakıma akademinin ve klasik üniversite 'mezarlığı'nın huzurlu bir sakini olmak mertebesinden de uzak kalmıştır.

Jean Baudrillard, cari sosyoloji kuramları, kavramları ve yöntemlerine bağlı kalmasa da nevi şahsına münhasır bir toplum bilimci olmak bakımından onu sosyolog olarak görmek durumundayız. Çünkü her ne kadar onun sosyolojinin felsefesini yaptığı ileri sürülebilecekse de, Baudrillard temel olarak hayatı ve sosyaliteyi bir mesele olarak algılamıştır. Baudrillard, filozof Nietzsche gibi 'hakikat' meselesinin peşinden gitmiş de olsa, ondan farklı bir 'yaşamsal yanılısama' noktasına varmıştır(Horrocks, 2000:21).

Nietzsche, hakikati 'kendinin bilincinde olan bir yanılsama' olarak görmüştü. Baudrillard ise, yanılsamayı kitle iletişimin ve dijital akılcılığın teknolojik bakımdan bütünleşik gerçekliğinde üretilen, geç-postmodern dünyanın fenomen ve olaylarına içkin bir form olarak tasarlayarak Nietzsche'den de ileri götürmek zorunda kalmıştır (Horrocks, 2000:21).

Jean Baudrillard, Batı yaşam tarzını, her türlü nesneyle bağlantısı/ilişkisi çerçevesinde felsefi analizlere tabi tutmuş bir sosyologdur.

1960 sonrası Fransız düşüncesinin ve çağdaş Batı felsefesinin bu önemli düşünürü, önce Anglo-Sakson dünyada şöhret olmuştur. Baudrillard'ın bu şöhretinin perde arkasında, onun düşüncelerini önemseyen bir entelektüel muhitin buradan çıkmış olması vardır. Bu muhit, Baudrillard'ın metinlerini İngilizceye aktarmış ve düşüncelerini farklı toplumsal görüngüler üzerinde uygulama konusunda çaba göstermiş bir muhittir (Başaran, 2004:197).

Özellikle 11 Eylül hadisesi, Baudrillard'ın yıldızını tam anlamıyla parlatmıştır. İleri sürdüğü sıra dışı fikirler ve öngördüğü felaketlerle adeta bir kâhin gibi görülen bu sosyolog; bu hadiseyle beraber paradoksal bir biçimde kendi simülatif âleminden gerçekliğe rücu etmiştir. Televizyon ve gazetelere demeçler vermiş, söyleyecekleri merak edilir olmuştur. Türkiye'nin her konuda olduğu gibi ilimle alakalı meselelerde de modacı bir yapısı olduğu gerçektir. Bu süreçle beraber Baudrillard Türkiye'de de hızla okunmaya, tartışılmaya ve eserleri tercüme edilmeye başlanmıştır. Bugün hemen bütün eserlerinin Türkçeye çevrildiğini söylemek mümkündür. Baudrillard sosyolojisinin, Türkiye'de artık en azından merak edilen bir kuram olduğu muhakkaktır.

Baudrillard'ın eserlerine bakıldığı vakit, metinlerinde oldukça farklı bir sosyal bilimci tipinin var olduğu görülebilir. Biyolojiden matematiğe, fizikten tıbbı, kimyadan astronomiye hemen her ilim sahasından kavramlarla (metastaz, möbius şeridi, kara delikler, viral, entropi, histerezis vb) süslediği kuramı ve metinleri, adeta yer yer Baudelaire şiirlerini andırır. Nitekim Mike Gane, Baudrillard'ın matematik, astronomi, kimya, biyoloji, fizikteki ve teknolojiadaki gelişmeleri takip eden bir düşünür olduğu fikrindedir (Gane, 2008:13).

Baudrillard'ın ilk eserlerinde Marksist çözümleme yöntemleri belirgindir. Baudrillard, Marksizmin sistem karşıtı düşünürler için başlıca çözümleme yöntemi olduğu bir dönemde yetişmiş ve düşünce üretmeye başlamıştır. Marksizmin önemsemediği “üst-yapı” formlarının, özellikle sanatın sağlayabileceği kurtuluş imkânları üzerinde duran bir muhitin bitişiğinde yetişen Baudrillard'ın Marksist kurama görelî bir mesafede durduğu ileri sürülebilir. Bu sebeple gerek sözü edilen muhit ve gerekse Baudrillard, Marksist kuramın ekonomik determinizmine, Marksizmin geleneksel özne tanımına ve üretim temelli toplum düşüncesine muhalefet etmişlerdir (Güçlü vd, 2008:174-175).

Marx'ın düşüncelerini çekici bulduğunu bildiğimiz Baudrillard, aynı zamanda Barthes'ın göstergebilim yaklaşımından da tesirler almıştır. Saussure'ün dilbiliminden, Lefebvre'nin gündelik hayat çözümlemelerinden de fazlasıyla yararlanmışır. Baudrillard'ın; Bataille basta olmak üzere, kültürel antropolojiyi bir tür Batı eleştirisi üretmek üzere kullanan düşünürlerden, psikanalizden, Nietzsche'nin kültür eleştirisinden ve patafizikten de ciddi oranda etkilenmiş olduğu söylenebilir. Mc Luhan'dan infilak edip içe göçme/implasyon kavramını, Marcel Mauss ve Georges Bataille'den simgesel mübadele/trompel'oeil kavramını ödünç almış, yine Georges Bataille'nin lanetli pay/la Port Mudite kavramını kullanmıştır. Ayrıca, Gaston Bachelard'ın epistemolojisinden ve Alfred Jarry'nin patafiziğinden etkilenmiştir. Baudrillard; Saussure'ün anagram (çevrik söz) düşüncesinden, Bataille'ın harcama ile lüksle egemenlik arasında gördüğü ilişkiden, Mauss'un armağan (değiş-tokuş) yaklaşımından, Nietzsche'nin çözümlemelerinden ve patafizikten hareket ederek radikal bir eleştiri kuramı inşa etmeye çalışmıştır (Başaran, 2004:197). Baudrillard'a göre Marksizm ve Freudculuk artık radikal bir tenkidi temsil etmekten uzaktırlar. Ona göre, Mauss'un armağan (değiş-tokuş) kuramı ve Saussure'ün anagram (çevrik söz) düşüncesi bunlardan daha radikal toplum ve tarih eleştirileriyle doludur (Baudrillard, 2002:18-43).

Baudrillard'ın *Üretimin Aynası* adlı eserinden sonraki çalışmalarında Marksizmi, Batı hayatını ve ekonomi-politiğini artık yetersiz gördüğü ileri sürülebilir. Baudrillard'ın 1968 sonrasında Marksizme getirdiği en temel eleştiri, marksizmin yeterince radikal olmadığı yönündedir. Marksist ekonomi-politiğin mevcut toplumsal yapının eleştirisi noktasında yetersiz kaldığını düşünen Baudrillard'ın söz konusu eserinde ve onu izleyen

çalışmalarında ele aldığı Marksizm eleştirisi, esas olarak Marksist değer kuramına yönelmiştir. Esasen Baudrillard'ın Marksizmi dogmatik bir tarzda ele almaması, onun sosyolojisinin temel direncini oluşturmuştur. Çünkü Baudrillard'ın düşünce tekâmülünde Marksizm hiçbir zaman esas mihver olamamıştır (Başaran, 2004:200).

Baudrillard'ın ilk çalışmalarında klasik Marksizmin “üst-yapı unsurları” olarak nitelediği, bu nedenle de önemsemediği kültürel formların analizi yer almıştır. Marksist kuram tarafından ve bir gelenek halini almış olarak önemsenmeyen ve “yüzeysel” olarak görülüp es geçilen içtimai unsurlar, hayatı boyunca Baudrillard'ın temel ilgi alanları olarak kalmıştır. Çünkü Baudrillard, Alfred Jarry (1873–1907) tarafından geliştirilen ‘Patafizik’ ilmine ilgi duymuş biri olarak daima mikroyu/tikeli epistemik bir mesele olarak algılamıştır. Zira patafizik, evrensel değil tikel hakikatlerle ilgilenir ve hayali sonuçlar üretmek suretiyle tekil istisnalara hükmeden yasaları açıklamayı gaye edinir.

Baudrillard, kapitalizmin yeni bir aşamada olduğunu ve klasik kuramların bunları göremediğini, istese de göremeyeceğini ileri sürmüştür. Bu yeni aşamanın en belirgin görünümü, tüketim süreçlerinin toplumsal örgütlenmenin temeline yerleşmesi şeklindedir. Burada, yeni üretim teknolojilerinin ortaya çıkması elzem olmuştur ve buna paralel olarak aynı zamanda her yerde olabilen ürünlerin ve sınırsız tüketim iştahının sınırlarını çizdiği yeni bir kapitalist aşama ile karşı karşıya olduğumuzu ileri sürmüştür (Başaran, 2004:198).

Baudrillard, üretime ve tüketime konu olan herhangi bir nesnenin artık basit bir ürün olmadığını düşünür. Ona göre bu ürün, aynı zamanda bir gösterge olarak algılanmak durumundadır. Baudrillard'a göre tüketim ile göstergeler arasında bir korelasyon söz konusudur. Dolayısıyla ürün ile ürünün gösterge gönderenleri arasında ayrılmaz bir bağ vardır; bunun neticesi nedensiz bir tüketimdir. Dolayısıyla üretim mekanizmasına veya paradigmasına dayalı tüm politik ve felsefi kuramlar eskimiştir. Çünkü yaşanan zaman üretimin değil tüketimin hükmettiği bir çağdır (Başaran, 2004:198). Baudrillard, tüketim olgusunun bir “gösterge içerme ve göstergeler tarafından içerilme süreci” olduğuna inanmaktadır. (Baudrillard, 2004:239.). Buna göre tüketim toplumunu oluşturan alt ve üst yapı sistemi, tarihte ilk kez bireylere bütünlüklü bir tatmin sunmuş, tüketim fenomeni otantik bir dil aracılığıyla yeni bir kültür inşa etmiştir; bu kültür

içerisinde tüketim hem bireysel ve hem de kolektif ifade araçlarına dönüşen bir mahiyet kazanmıştır. Bununla beraber, “özgürlük” simgesi altında palazlanan rekabetçi ideoloji de, bir zamanlar üretimin altın kuralı iken artık bütünüyle tüketimin alanına özgü bir işlevsellik kazanmıştır (Altun, 2006:238).

Baudrillard, Batı toplumunda insanların, artık başkalarının elinde olmayı edinme yarışı yaptıklarını ileri sürmüştür. Göstergelerin egemenliği altındaki tüketim toplumunda, bireylerin aldatıldıklarını, çünkü bireylerin kendi kaderlerini tayin edebilecekleri şeklinde bir fikre zorlandıklarını ileri süren Baudrillard, tüketim sürecinin yalnızca nesnelere değil, toplumla ve dünyayla da aktif bir ilişkide olduğunu düşünür. Baudrillard’a kalırsa, yaşadığımız çağda “tüketimin nesnesi olmak için, nesnenin gösterge olması gerekir” (Altun, 2006:238).

Bu, seri üretimin sınırsızlığı için iyi bir yoldur. Nasıl ki endüstri devrimi nesnelere seri üretimini beraberinde getirmişse, göstergelerin de seri üretimi (göstergelerin sonsuz oyunu) söz konusudur.

Baudrillard sosyolojisine göre kapitalizm yeni bir örgütlenme mantığı içerisinde işlemektedir. Burada şeyi anlamlandırma biçimlerinin kendilerine has kuralları ve kendine özgü bir mantığı vardır. Bu kurallar ve mantık düzenine Baudrillard “kod” demektedir. Kod, gerçeğin ıskalanmasına yardımcı olan veya buna imkân tanıyan şeyin adıdır. Baudrillard, ilk çalışmalarında özellikle tüketim nesnelere basit birer “nesne” olmaktan, birer “gösterge” olma süreçlerine doğru evrilmesini temel bir sorunsal olarak analiz etmektedir (Güçlü vd., 2004:175).

Baudrillard, tüketim nesnelere somut ihtiyaçlarla bir ilgisi olmadığını düşünmektedir. Bu nesnelere, ihtiyaçların karşılığı olan maddi ürünler olmadığı, tam aksine sonsuz arzuların muhatabı olan ve bir anlamlandırma sistemi inşa eden bir yapı olduğunu ileri sürmüştür. *Anahtar Sözcükler* isimli eserinde, nesne meselesine yaklaşımının temel çerçevesi hakkında Baudrillard şöyle demektedir:

“Başlangıçtan bu yana nesne benim için en önemli sözcük olmuştur. Bu bakış açısını yeğlememin nedeni özne sorunsalından kaçabilmektir. Düşüncenin sürekli nesne sorunu üzerinde yoğunlaşmasının nedeni alternatif bir seçenek sunduğuna inanmamdır. Bunun aynı zamanda yaşadığımız çağla da ilgisi var. 1960’lı yıllarda üretim, öncelikli konumunu yitirmiş ve tüketim olgusu nesnelere ön plana çıkarmıştı. Asıl ilgilendiğim konu imal edilmiş bir nesneden çok nesnelere oluşturdugu göstergeler sistemi ve aralarında kurdukları söz-dizimsel ilişkilerdir.

Özellikle de tüketim ve kâr gibi şeylerin maddi gücünden dem vurulan bir dünyada nesnelere çok da gerçekçi olmayan bir dünyaya gönderme yaptıklarını fark etmişim. Oysa bana göre nesnelere, içinde yer aldıkları göstergeler dünyasında, kullanım değerinin elinden çok hızlı bir şekilde kaçarak kendi aralarında oyun oynamaya, bir ilişki kurmaya başlamaktaydılar. (...) Nesnenin pasif konumundan çıkarak bir tür özerkliğe sahip olabileceği, hatta kendisini egemenlik altına almaya çalışan öznenin intikam alma kapasitesine sahip olduğunu düşünüyordum. Nesnelere kendilerinden her zaman istediğimiz gibi yararlanabileceğimiz dilsiz ve edilgen bir evren gibi algılanmışlardır; oysa ben bu evrenin bizim ona sözlendiklerimizden başka söyleyecek şeyleri olduğunu düşünüyorum, çünkü nesne, göstergenin gösterdiği 'şeyin' önüne geçtiği, onu gizlediği ve hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı bir evrende yaşamaya başlamıştı. Dolayısıyla nesne, gerçek dünyanın varlığı kadar yokluğunu da ortaya koymanın yanı sıra, özellikle de öznenin yokluğunun altını çiziyordu." (Baudrillard, 2005a:17-19).

Jean Baudrillard'ın 'nesne' meselesinde derinlemesine analizler yapmasının sebebini, Barthes'e ve fikirlerine duyduğu ilgide aramak gerekmektedir. Baudrillard, Barthes'ın "göstergelerin sonsuz oyunu" kavramını esas almaktadır. Buna göre, göstergeler aracılığıyla anlam üreten her söylemin bir "metin" gibi ele alınması gerekir.

Baudrillard'a göre bütün bu sebeplerden dolayı Marksist değer kuramı, çağdaş toplumu açıklamakta yetersiz kalmıştır; zira bu kuram, nesnelere kullanım ve değişim değeri üzerinde durmuş fakat gösterge değerini görememiştir.

Baudrillard'ın yetişme çağında liberalizmin rasyonel insan düşüncesine dayanan özne tipi ve Marksist devrimci özne tipinin idealize edilmesi asıl mesele olarak bir sorunsal teşkil etmiştir. Baudrillard ise Fransız yapısalcı ve post yapısalcı düşüncelerin de tesiriyle özne-karşıtı bir kuram üzerinde yoğunlaşmaya çalışmıştır. Baudrillard'a göre gerek liberalizm ve gerekse Marksist kuramın özünde, her ikisinin de tarihin inşasında ve dönüştürülmesinde "özne"ye başat bir rol biçmiş olmaları vardır. Baudrillard, buradan hareketle radikal bir toplum kuramı tasarlamış ve onu "özne" karşıtı bir paradigma üzerinde inşa etmeye çalışmıştır. Nesnelere dünyasını çözümlenmek için kontr-özne bir tutum benimsenmelidir. Baudrillard böylece "devrimci özne"nin çanına teorik olarak ot tıkamış olmaktadır. Radikal bir direniş siyaseti geliştirebilmek için, 'devrimci özne' sahnedeki çekilmelidir (Baudrillard, 1998b:127).

Gerek Weber'in ve gerekse Veblen'in toplum analizlerinin bir üst aşamaya vardırılması şeklinde özetlenebilecek 'gösterge değeri' hakkında Baudrillard'ın tesir altında kaldığı söylenebilir. Bir yöntem sentezi yapmak bakımından Baudrillard'ın bu sosyologlardan faydalandığı düşünülebilir. Çünkü bu düşünürler göre, bir sosyolog tüketim süreçlerini

merkeze almak ve bu süreçlerin toplumsal itibar ile ilintisini kurmak suretiyle Batı toplumunu çözümlemelidir. Bu sebeple Baudrillard'ın gösterge değerine dair söyledikleri, Weber'in toplumsal statü çözümlmeleriyle birlikte Veblen'in gösterişçi tüketim çözümlmelerini anımsattığı düşünüldüğünde, ortaya çıkan sentez şöyle formüle edilebilir: Toplumsal statüler, üretim değil tüketim ilişkilerindeki hiyerarşiye göre belirlenmektedir. Bu, gerçek anlamda bir paradigma değişimi olarak okunabilir. Buna göre artık 'devrimci özne' masalı geride kalmıştır. 'Devrimci özne', nesnelere sunduğu refah ve hazzın tesiriyle nesneleşmiştir. Daha vahimi nesneleşmesi bile ikinci dereceden bir intikal olarak kalmış, yani simüle edilmiş bir dönüşüm ortaya çıkmıştır. Artık onun nesne olmasına bile imkân kalmamıştır (Baudrillard, 2008b:163-175).

Baudrillard, sosyoloji ve iktisat ilimlerinin tüketim meselesine yönelik yaklaşım biçimlerinin temelde sorunlu olduğunu düşünmektedir. Bunlar, dogmatik yapıları dolayısıyla "tüketim toplumu"nu çözümleremezler. Ona göre nesnelere kendi sınırlarını çiğneyip geçmiş öznelerin denetiminden sıyrılmışlardır. Öznenin nesne üzerinde hükümranlığı bitmiştir. Baudrillard'ın, Descartes düşüncesinden beri Fransız felsefesini denetleyen özne felsefesine son veren bir düşünür olduğu düşünülebileceği için filozof olarak da görülmesi mümkündür. Esasen Baudrillard için sosyolojinin felsefesini yapan düşünür denilebilir (Best ve Kellner, 1996:161-162).

Baudrillard'ın, göstergebilim, psikanaliz ve Marksizmden bir sentez yapmak suretiyle bir yöntem geliştirmeye çabalaması bununla alakalıdır. Bu çabaların bir neticesi olarak Tüketim Toplumu isimli eserinden söz etmek mümkündür. Baudrillard, Batı toplumunu, büyük bir tüketim çılgınlığına duçar olmuş, tüm gizlerin, mesafelerin ve sahnelerin yok olduğu, aleniyet ve mahremiyet arasındaki ilişkinin ortadan kalktığı bir toplum düzeni olarak tanımlamıştır (Altun, 2006:242).

Baudrillard'a göre, Batı toplumunda artık yalnızca emek ve üretilen nesnelere alışveriş hadisesinin unsurları olmaktan çıkmıştır; bunun yanında ve bundan daha beteri, kültür, cinsellik, insani ilişkiler ve şahsi kâprisler de alınıp satılabilmektedir. Baudrillard için bunlar bir endişe sebebi olarak telakki edilebilir (Baudrillard, 2008b:239).

Baudrillard'a göre tüketim, Batı toplum düzeninin temeli olmuştur; tüketim, bir mit olarak görülmek durumundadır. Bu mit, hem Batı toplumunun kendisi hem de aynası

gibidir. Çağdaş toplumun hem kendi üzerine bir söz hem de kendisi ile konuşma biçimi olarak var olan bir mittir, tüketim (Baudrillard, 2008b:241).

Bu fikirlerin izleklerinden adım adım simülasyon kuramına doğru bir atılımı da beraberinde getireceği bellidir. Özne ile nesnenin arasında var olan ilişkinin imge ile gerçek arasında vuku bulan ilişki için bir çözümlene yolu açabileceğini düşünen Baudrillard'ın, "simülasyon kuramı"nı inşa etmesinde bu temanın önemli bir yeri vardır. Baudrillard'a göre nesnelere sistemini çözümlenmek, esasında imgeler sistemini çözümlenmek demektir. Çünkü ona göre tüketim sürecinde artık ruh, gölge, ikiz, yansıtılmış olma anlamında imge yoktur.

"*Üretimin Aynası*" adlı eseri sosyal, tarihi bir çözümlene çabası olarak görülebilir. Baudrillard, Rönesans sonrası Batı kültüründe, temsil sisteminin özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Çünkü Baudrillard'a göre, nesneyi ve yeni anlamlandırma sistemlerini kavramak için tarihi bir tasnif yapmak lazımdır. Baudrillard'ın bu bağlamda, sembolik değiş-tokuş düşüncesini, çözümlenmelerinin merkezine taşımaya başladığı söylenebilir. "Simülasyon kuramı"nı inşa edeceği kuramsal zeminin bu olduğu ileri sürülebilir. Baudrillard, bununla aynı zamanda, Batı modernliğinin kaynaklarını, bir açıdan da kapitalizmin var oluş şartlarını yeniden sosyolojinin teşrih masasına koymuş gözükmektedir (Baudrillard, 1998b).

Baudrillard, eleştirel antropolojinin çalışmalarından hareketle, simgesel evrende Batılı anlamda bir biriktirme sürecinin ve fayda endişesinin bulunmadığını ileri sürmektedir. Tam tersi olarak burada, "armağan", "harcama", "lüks" "israf" ve "kurban" gibi kavramlarla izah edilebilecek süreçlerin toplum hayatını biçimlendirdiği gerçeği söz konusudur. Anlam üretiminin akılcı bir temelde işleyen değer yasalarına bağlı bulunduğu Batı dünyasında aslında biriktirme ve fayda gözetilmemektedir (Baudrillard, 2005c:24).

Baudrillard'ın; Mauss, Bataille ve Lévi-Strauss'un Batı dışı toplum modelleri hakkında ileri sürdükleri düşüncelerden hareket ederek Batı toplum düzenini tenkit etmiş ve onun üstünlük ideolojileri ile kuramsal bağlamda tartışmaya girişmiş olduğu söylenebilir. Baudrillard, "*Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*" isimli eserinde bu tartışmanın hararetine dair çarpıcı sonuçlar görmek mümkündür. Batıdaki bütün sistem eleştirilerinin kusurlu

olduğunu savunan Baudrillard, bunlarla radikal bir eleştiri yapma imkânının olmadığını ileri sürmektedir (Güçlü vd., 2008:176).

Temsil sistemlerinin tarihi ve güncel karşılıklarını resmetme arzusunda olan Baudrillard'ın temel gayesi, Batı toplumunun yaşamakta olduğu “simülasyon çağı” için çözümler yapmak ve simülasyon çağını yaratan sisteme karşı radikal bir direniş siyaseti geliştirebilmektir.

Baudrillard'a göre modern Batı toplumu sembolik takasın, Mauss'un deyişiyle “armağan”ın, Bataille'in deyişiyle “potlaç”ın ortadan kalktığı toplum türünün adıdır. Bu, bir kırılma sürecidir ve modernlik varlığını bu sürece borçludur. Baudrillard, bu iki kavram ekseninde yaptığı çözümler neticesinde simülasyon çağında artık imgelerin, gösterilerin ve gösterge oyunlarının yarattığı hipergerçekliğin hayatın temel gerçeği olduğunu, üretim temelli toplum biçiminin artık ortadan kalktığını ileri sürmüştür (Altun, 2006:141).

Rönesans sonrası Batı toplumunun paradigmatik evrelerini analiz eden Baudrillard; birinci aşamada birebir kopya düzeni, ikincisinde ise “seri üretim” merkezde iken, simülasyon evreninde bir gerçekliğin değil, bir model taklidinin esas olduğunu düşünür. Baudrillard, simülasyon çağında “modada güzel ve çirkin, politikada sağ ve sol, tüm medya mesajlarına özgü doğru ve yanlış, nesnelere düzeyinde yararlı ve yararsız, tüm anlamlandırma düzeylerinde doğal ve kültürel birbirlerinin yerini alabildikleri”ni ileri sürmektedir (Baudrillard, 2002b:14). Bunun da bir yanılsama olmadığını ifade etmektedir. Simülasyon çağında artık yanılsamadan (illüzyondan) söz edebilmek de imkânsızdır, çünkü gerçek diye bir şeye rastlamak imkânsızdır (Baudrillard, 2005f:43). Baudrillard, gelinen noktayı şöyle analiz etmektedir:

“Şu anda bile bir tür soyut ve ölçülü evrende yaşadığımız, şeylerin bir tür atalet (koma) durumu içinde yaşamayı sürdürdükleri, onları yok edemediğimiz için de kendi simülasyonlarına dönüştüklerini söyleyebiliriz. Şeyler artık yapay bir sentez ve protezden başka bir şey değildir” (Baudrillard, 2005a:70).

Baudrillard'a göre, geçmişle ve gelecekle irtibatını kaybetmiş bir zaman diliminde yaşıyoruz. İbn Haldun'un, bir sistemin en güçlü ve kusursuz olduğu zaman, artık çöküş süreci yaşamaya başlayacağını ileri sürmesine paralel bir düşünce içindedir:

“...işlemsel açıdan kusursuz bir düzeye ulaşmış her sistem ortadan kaybolma aşamasına gelmiş demektir. Eğer bir sistem 'A eşittir A' ya da 'iki kere iki dört'

demeye başlamışsa bu onun hem salt bir iktidar hem de salt bir gülünçlük aşamasına, yani her an için olası bir yıkıcı eylemle karşılaşabileceği bir asamaya yaklaşmış olduğu anlamına gelir” (Baudrillard, 2005a:6).

Baudrillard’a göre, yukarıda sözü edilen her üç temsil sisteminin kendine özgü bir metafiziği vardır; birinci temsil sisteminin metafiziği varlık ve görünümlere, ikinci temsil sisteminin metafiziği enerji ve determinasyona, üçüncü temsil sisteminin metafiziği ise belirsizlik ve koda dayalıdır (Baudrillard, 2005a:89).

Simülasyon çağında belirsizlikler tarafından biçimlendirilen toplumu geleneksel kuramlarla eleştiriye tabi tutmak bu yüzden mümkün değildir. Bundan dolayı simülasyon evrenine karşı alışlagelmiş yöntem ve araçlarla geleneksel bir muhalefet tarzı geliştirmek, iktidar simülasyonunu güçlendirmekten başka bir işe yaramayacaktır. Simülasyon evreninde siyaset ve muhalefet arasındaki ilişki de sanaldır. Muhalefet de simülasyondan ibarettir; zira bu, iktidarın kendi yokluğunu, mesuliyetsizliğini ve kendi gücü hakkındaki şüpheleri gizlemeye yaramaktadır (Baudrillard, 2005e:50).

Baudrillard’a göre, simülasyon düzenine karşı geleneksel sistemlerin daha bağımsızlık kazanmış olduğu gerçeğiyle yüz yüzeyiz. Çünkü Manihaizm ve diğer büyük kültürlerin hepsi, illüzyona illüzyon, kötülüğe kötülük yoluyla direnmişlerdir. Batı kültürü ise, illüzyona gerçeklikle cevap vermeye çalışmaktadır; esasında böylece “insanın aklına gelebilecek en fantastik illüzyon”lardan birisini ortaya koymuş olmaktadır (Baudrillard, 2005b:74-75). Buradan hareketle, Baudrillard’a göre en temel illüzyon maddi dünyanın varlığıdır (Baudrillard, 1998b:22).

Baudrillard’ın Tüketim Toplumu, Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm, Simülakrlar ve Simülasyon isimli eserlerinde sistematik bir şekilde kuramlaştırdığı düşünceler, onun sosyolojisinin de temel doneleri konumundadırlar. Baudrillard sosyolojisine göre, değer yapılaşması simülasyon toplumunun eseridir. M. Jackson gibi travestiler ve transseksüeller ise bu aşamanın göstergesi olan değer fraktal aşamasını doğurmuştur. Yapay ve melez M. Jackson, Baudrillard’ın var olduğunu söylediği simülasyon evreninin gerçeklik dışı bir algısı ve zamanın ruhu/zeitgeist olan bir fenomendir (Güçlü vd., 2008:178). Baudrillard’a göre biz simülasyonların, entropinin (bir fiziksel sistemdeki mekanik işe dönüştürülmesi mümkün olmayan enerji miktarını ifade eden belli bir sistemdeki düzensizliğin bir ölçüsü) fraktal (Bir şeklin orantılı olarak küçültülmüş veya büyütülmüş modelleriyle inşa edilen örüntüleri) öznelinin,

kayıtsızlığın hâkim olduğu bir çağdayız. Transvestizmin her alanda ve her yerde yaygınlaştığı, her şeyin özgürleşip mümkünleştiği, her şeyin yapılabildiği; kültürün fraktal hale geldiği orji sonrası bir zamanda ve durumdayız (Best ve Kellner, 1996: 170-172). Bu durum, üretimin yerini almış gerçekten daha gerçek, yani hipergerçekliklerin olduğu simülasyon çağının kendisidir (Best ve Kellner, 1996: 149-150).

Baudrillard bir kökten düşünce kuramcısı ve sosyologdur. Kökten düşünce; umut taşımayan kavrayış gücü, dünyanın nesnel bir gerçeklik ve onun deşifre edilmesi yönündeki her türlü çözüme yabancı olan bir düşünce, deşifre etmeyen düşüncedir (Baudrillard, 1998b:129).

Toplumsalın sonunu ilan eden Baudrillard, bazen bir nihilist, bazen teorik bir anarşist bazen de bir maniheist olarak karşımıza çıkar. Baudrillard medya ve kitle iletişim araçlarını simülasyonun en önemli araçları olarak görmüştür. Gerçek olan, artık dünya ile doğrudan doğruya bir bağlantı içinde olmadığımızdır. O, televizyon ekranlarından bize sunulandır.

Gerçekle kurgu arasında bir değiş-tokuş olayı yaşanmıştır. Kurgu “gerçekleştirilir” ve böylelikle “gerçek” kurgusal olur. İnsanlık tam anlamıyla televizüel bir hayatın farklı dizileri konumundadır. Simülasyon düzeninin sahnesi Disneyland, Beaubourg, Amerika gibi mekânlar; olayları, Watergate skandalı, Holocaust; repertuarı, China Syndrom, Apocalypse Now gibi filmler; metinleri, Crash gibi romanlar; oyuncularını, Michael Jackson, Madonna gibi hiperyıldızlar ve Reagan, Nixon gibi siyasi tiplerdir.

Baudrillard, içinde bulunduğumuz kapitalist simülasyon düzeninden kurtulmanın sadece bir yolu olduğunu ve bununda hep birlikte intihar etmek olduğunu ileri sürer. Neo liberal iktisadi sistemin bir alternatifi bulunmadığı için, bu sistemin şişine şişine ne tarafa gideceğini, ne yapacağını bilemediğini; böylelikle bütün sistemin radikal bir belirsizlik içinde olduğunu ileri sürmüştür (Adanır, 2008:85-86). Ona göre Batı toplumu, vardığı doğrusal tarih aşamasında hiç de başarılı olamamıştır. Her şeye yeniden başlanmalıdır; bunun ön şartı, Batı toplumunun tüm sistemleriyle iflas ettiğini kabul etmektir (Best ve Kellner, 1996:167).

Deleuze ve Guattari'nin Anti-Oedipos'undan yararlanarak, bu evrenin patolojisinin şizofreni olduğunu düşünen (West, 1998:279) Baudrillard, kendi kuramının kavramlar haritasını da özgün bir biçimde inşa etmiştir. Simülasyon, yanılsama ('muhteşem yanılsama'dan-Nietzsche- mülhem), gerçeklik, sanal gerçeklik, bütünsel gerçeklik, hiper-gerçeklik, gadget, metastaz, sibernetik, viral, fraktal, ayartma, simgesel değiş tokuş, yeniden canlandırma, kendinden geçme, belirsizlik, radikal belirsizlik, nevrotik kurgulanmış bilinç, ironik başkaldırı, patafizik, simülakra, simgesel değiş tokuş, rastlantısal, ikilik, kaos, son... gibi temel kavramsallaştırma çerçevesiyle Baudrillard'ın büyüleyici bir zeka olduğu düşünülebilir. Deleuze ve Guattari gerçeğin yapmacıklaştığını söylüyorlardı; Baudrillard, gerçekliğin imajlar ve göstergeler sisi içerisinde kaybolduğunu ileri sürer (Best ve Kellner, 1996:153). Alfred Jarry (1873–1907) evreni gibi Baudrillard'ın evreni de sürpriz, tersine çevrilme, günah, müstehcenlik, şok etme ve tecavüze yönelik bir arzuyla radikalleşmiş bir evrendir (Best ve Kellner, 1996:162).

Sonuç olarak, Baudrillard sosyolojisinin Batı merkezli, Batı tandanslı ve Batıya yönelik bir çerçevede oluştuğu, geliştiği ve neticelendiği söylenebilir. Burada Baudrillard'ın analiz ve değerlendirmelerinin her zaman, her yer ve her toplum için değil, belki yalnızca modern Batı toplumu için geçerli olduğunu görmek gerekecektir. Buna ek olarak, Baudrillard sosyolojisinin hemen her insan ve çevreye, her ülke ve kültüre hitap eden bir yönü de barındırdığı düşünülebilir. Globalleşme/küreselleşme denilen olgulara hemen tüm dünyanın maruz kaldığı; Baudrillard'ın radikal eleştiri ve analizlerinin de bu düzene yönelik olduğu düşünüldüğünde, Baudrillard söyleminin evrensel karakteri daha iyi anlaşılacaktır. Bu çerçevede ele alınan Baudrillard sosyolojisinin analiz edildiği kısımdan sonra, Baudrillard'ın simülasyon kuramına bakılabilir.

2.3. Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı

Jean Baudrillard'ın 'simülasyon' kuramının ne olduğunu, hangi düşünceleri kapsadığını, ne tür analizler içerdiğini ve insana/insanlığa ne gibi teklifler getirdiğini değerlendirmeden önce, onun teşekkül ettiği toplumsal ve tarihi zeminin topografyasını çıkarmak gerekmektedir.

Simülasyon kuramı, esas itibariyle Batı tarihini bir okuma biçimi olarak görülebilir. Batı uygarlığının Rönesans, endüstri devrimi, kapitalizm ve faşizmden sonra vardığı liberal

piyasa döneminin analiz edildiği ve ortaya çıkan dönemlere özgü insan tipolojilerinin değerlendirildiği sistematik bir düşüncedir.

Jean Baudrillard'ın, daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, akademik çalışmalarının başlangıcında iktisadi sistem analizleri önemli bir yer tutmaktadır. Marksist bir perspektiften istifade edilerek yapılmış bu iktisat çözümlerinin, hem oluşumunda ve hem de sistemleşme aşamasında görülen şey, Baudrillard'ın Marksist bir ekonomi perspektifiyle yaşadığı çağı ve insanı anlamakta güçlük çekeceğini fark etmiş olmasıdır. Batı toplumunun herhangi bir meselesini ele almanın teknik bir iş olmaktan daha derin mevzular içerdiğini çok erken fark eden Baudrillard, gerek yöntem ve gerekse kavramsal çerçeve açısından Marksist kuramın dışına taşacak; böylece uğraştığı ekonomi sahasının sadece ekonomi sahasıyla sınırlandırılmayacağını da kavrayacaktır.

Jean Baudrillard, belki daha da önemlisi olmak üzere, Batı toplum yapısını veya onunla alakalı çok sınırlı da olsa bir sahayı tetkik etmenin getirdiği epistemik güçlüğü farkında olarak herhangi bir yöntem ve ekole bağlanmanın sonuçsuz bir çaba olduğunu bilmiştir. Bu cümleden olarak, Batıda sosyal bilimlerin adeta doğmalardan teşekkül eden yobaz bir ilim sahasına tekabül ettiğini ve bu alanda çalışmak için kayıtsız ve hür bir düşünme biçiminin zaruretine kendine inandıran Baudrillard, hemen her ilim sahasından kavram transferi yaparak ve düşünme biçimleri modelleyerek kendine has bir fikir üretmiştir.

Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramı, bütün bu etkenler sebebiyle; sınırları belli, çerçevesi net, önerme ve teklifleri sarıh, belli, bir veya birkaç eserle izah edilmesi imkan dahilinde olamayan bir sistematik düşüncedir. Simülasyon kuramını sağlıklı bir değerlendirmeye tabi tutmak için Batı toplumlarının geçirdiği sosyal ve iktisadi, düşünsel ve ruhi bunalımları bilmek bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Batı hayat tarzının geçirdiği tarihi ve sosyal evreleri hakiki bir değerlendirmeye tutmadan, simülasyon kuramını anlamının zor olduğu bilinmelidir. Herhangi bir tarihe ait ve herhangi bir coğrafyanın insanı da esas itibarıyla genel olarak Baudrillard düşüncesiyle, özel olarak onun simülasyon kuramıyla sağlıklı bir bağ kuramayacaktır.

İlk önce belirtmek lazım gelen hususun, Baudrillard'ın simülasyon kuramının Batı toplumlarını temel alarak vücut bulduğu gerçeğidir. Simülasyon kuramının öznesi de

nesnesi de Batı toplumlarıdır. Hatta bunu bile net bir biçimde ifade etmeyi güçleştiren faktörler mevcuttur; zira Baudrillard, simülasyon kuramının oluşumunda ve gelişiminde kullandığı enstrümanlar göz önüne alındığında, Amerika ve Kıta Avrupası arasında bir tefrik yaptığı izlenimi vermektedir.

Sözü edilen ayırımın farkında olan kimi düşünürlerin, Baudrillard düşüncesinin, aslında Kıta Avrupasının Anglo Sakson dünyaya bir cevabı (sillesi) olduğu yönünde yaptığı değerlendirmelerdir. Demek ki, simülasyon kuramının şekil ve mahiyet itibariyle anlaşılmasını kolaylaştıracak ve yararlı kılacak olan şey, onun hangi yatay ve dikey tarih/coğrafyaya ait olduğunu bilmektir.

Batının tanımlama hiyerarşisinde 3.dünya şeklinde tavsif edilen Türkiye ve benzeri ülke insanların, simülasyon kuramına dair yaklaşımlarını bu temel saikle bağlantılı olarak gözden geçirmeleri elzemdir. Aslında simülasyon kuramının ortaya koyduğu bir veri olarak denilebilir ki, bugün ne tarih ne de coğrafya olarak insanlık aynı düzlemde değildir. Mesela biz 3.dünyalılardan zaman itibariyle New Yorklular gibi 2009'da yaşadığımızı iddia edemeyiz. Bu gerçek en az bir taraf için hakikati ifade edemeyecek durumdadır. Eğer gerçekten onlar bu tarih noktasında ise, bizim orda olmadığımız söylenebilir. Zira 2009'un onlar için ifade ettiği hayatın hemen hiçbir enstrümanı bizde mevcut gözüküyor. Yok, eğer biz bu tarih noktasında bulunuyorsak, bu durumda onların 2059'da olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Sinemada meydana getirdikleri kurgusal tarihlerin çok ötelere işaret etmesi bu sebeptendir. Zamanda ve mekânda meydana gelen bu gerçek ayrılık, ya da hipergerçek ayrılık; düşüncede de göz önüne alınmalıdır. Bu sebeple simülasyon kuramının vazettiği fikirler ve çerçevesini çizmeye çalıştığı alem, Batı coğrafyası ve tarihinin tekabül ettiği bir alemden başkası değildir. Bu, Batı dışı dünyanın tamamıyla simülasyon kuramının dışında olduğu anlamına elbette gelmez. Simülasyon kuramında sözü edilen analizlerin bir kısmı, belki de çoğu küresel bir mahiyet de arz edebilir. Mesela Baudrillard'ın sözünü ettiği televizyon gerçeği, bugün tüm dünyanın muhatap olduğu bir analizdir. Fakat burada dikkat etmek gereken çok mühim bir nüans mevcuttur. Baudrillard'a göre Batı uygarlık tarihinin bu aşamasında artık 'toplumsal' denilen bir kategori fiilen tükenmiştir. Bunun yerini 'kitle' almıştır. Toplumsal ve kitle arasında şöyle bir ayırım vardır: Toplumsal, belli bir insani iradenin tezahür ettiği bir sosyal organizmadır; kitle ise, sadece irade

değil, her türlü insani histen arınık bir kalabalığın meydana getirdiği şerdir. Burada, Türkiye başta olmak üzere Şark âleminin böyle bir sosyal ve antropolojik olguya maruz kalmadığını, henüz kalmadığını belirtmek zorundayız.

Netice olarak, Batı tarihinin ve sosyal yapısının en çarpıcı okuma biçimlerinden biri olan simülasyon kuramının şekil ve mahiyetini bu bağlam çerçevesinde değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu kuramın bir insan, bir cemiyet, bir tarih, bir düşünce ve bir nesne tasviri olarak tebarüz ettiği düşünülebilir. Burada elbette sözü edilen tüm unsurların Batı uygarlığına has hususiyetler olduğu bilinmelidir. Batının insan ve cemiyet, fikir ve ahlak, kültür ve ideoloji açısından sert bir tenkidi mahiyetindeki simülasyon kuramı; önemle belirtmek lazımdır ki, Batı dışı insanın ve cemiyetin de dikkatle okumak zorunda olduğu bir fikri çerçevedir. Çünkü esasen Batı hegemonyasının kırılması için bin bir çileye göğüs germeye çalışan Şarkın, evvela onun zihniyet dökümünü iyi algılaması gerektiği açıktır. Batının zihniyet dökümü olarak ve bu dökümün esaslı bir tenkidi olarak gördüğümüz simülasyon kuramının, bu alanda çığır açıcı tespitleri olduğu düşünülebilir.

“Bir sistem gidebileceği en uç noktaya kadar giderek, doyuma ulaştığı, yani tükenmeye başladığı zaman bir tersine çevirme olayıyla karşılaşmaktadır” (Baudrillard, 2005a:169) diyen Jean Baudrillard, bu sözyle Batı uygarlığının ve onu oluşturan tüm teknik ve zihinsel enstrümanların sonunu tahmin etmek istemektedir. Bu manada bir İbn-i Haldun analojisinin izlerini burada görmek imkân dâhilindedir.

Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramını anlamak ve tetkik etmek için üç temel kavramın izah edilmesi gerekmektedir. Petit Robert Sözlüğü, bu üç kavramı mealen şöyle izah etmektedir. Bunların birincisi 'simülasyon'dur. Simülasyon; bir araç bir makine, bir sistem veya bir olguya dair işleyiş biçiminin daha iyi kavranması için, onu bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay olarak yeniden üretmektir. Bunların ikinci ise 'simüle etmek'tir. Simüle etmek, gerçek olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi göstermeye çalışmaktır. Bunların üçüncüsü ise, 'simülakr'dır. Simülakr, bir gerçeklik biçiminde algılanmak isteyen görünüm şeklinde tarif edilebilir (Adanır, 2005a).

Simülasyon kavramı, geç kapitalizmin, modernizmin içinde bulunduğu çıkmazı anlamamızı yarayabilir. Geç modernitenin iletişim, sibernetik ve sistemler alanında

geçirdiği devrimini anlatan bir kavram olarak simülasyonun ileri sürdüğü şey, bu devrimdeki gösterge sistemlerinin, gerçekliği gizlemek gayesini taşımadığı; bu sistemlerin, medyanın, politik sürecin, genetiğin ve dijital teknolojilerin model veya kodları vasıtasıyla yeni bir gerçeklik üretmek için geliştirildiğidir (Horrocks, 2000:5). Baudrillard, meseleyi şu şekilde izah etmektedir:

“Gizlemek (dissimuler), sahip olunan şeye sahip değilmiş gibi yapmak; simüle etmek ise sahip olunmayan şeye sahipmiş gibi yapmaktır. Birincisi bir varlığa (şu anda burada bulunmayan) diğeri ise bir yokluğa (şuanda burada bulunmamaya) göndermektedir. Ancak bu olay sanıldığından daha da karmaşık bir şeydir. Çünkü simüle etmek, “-miş” gibi yapmak değildir. “hastaymış gibi yapan kişi yatağa uzanıp bizi hasta olduğuna inandırmaya çalışır. Bir hastalığı simüle eden kişi ise kendinde bu hastalığa ait semptomlar görülen kişidir”(Littre). Öyleyse “-miş” gibi yapmak(feindre) ya da gizlemek (dissimuler) gerçeklik ilkesine bir zarar veremez, yani bunlarla gerçeklik arasında her zaman açık seçik, gizlenmeye çalışılan bir fark vardır. Oysa simülasyon bu “gerçekle” “sahte” ve “gerçekle” “düşsel” arasındaki farkı yok etmeye çalışmaktadır. Simüle eden kişi gerçekten hasta mıdır değil midir? Çünkü bu insan gerçek semptomlar üretmektedir. Simüle eden kişiye ne hastasın nede değilsin denebilmektedir.. hakiki bir hastalık olup olmadığı anlaşılamayan bu şey, psikolojiyle tıbbın elini kolunu bağlamaktadır. Çünkü bütün “semptomlar” üretilebiliyorsa ve bir hastalığa ait “semptom” “doğal” bir olgu olma özelliğini yitirmişse o zaman her hastalığın simüle edilebileceğini hatta edilmekte olduğunu düşünebiliriz. Ama o zaman da tıbbın bir anlamı kalmamaktadır çünkü tıp yalnızca nesnel nedenlerini belirleyebileceği “gerçek” hastalıklarla ilgilenmektedir” (Baudrillard, 2005a:15-16).

Burada gizlemek, sadece bir davranış kodu olarak algılanamaz. Çünkü simülasyon vasıtaları, var oluş gayeleri gereği elbette ki bir gerçeği gizlemek gibi bir ödevle anlamlı olabilirler. Fakat asıl mesele, bu gizlemenin bir üst boyutta bir başka gerçekliği üretme durumunda kalmasıdır. Yani benzetim, yapay olmak bakımından ne kadar gerçek dışı ise; o yapaylığın ürettiği şeyin gerçeklik olarak algılanma katsayısı o kadar artmaktadır. Simüle edilen her gerçek, o kadar gerçek hale gelir ki bir noktadan sonra gerçek gerçeğin ne olduğu ortada hükümsüz olarak kalır. Gerçek gerçek, bir atari oyununa bağımlı bir çocuk için acaba hangisidir? Atari oyunlarıyla çocukların ilişkilerinde böyle bir durumu gözlemlemek mümkündür. Evvela bir oyun (sözcüğü ilk anlamıyla, çünkü zamanla çocuk o anlamı unutacak) olarak başlayan bu ilişki zamanla zaman kavramının doğal seyrini etkilemeye başlar. Bir zaman sonra çocuk simülatif oyundan öylesine etkilenir ki kimin özne olduğu konusunda karar vermek güçleşir. Burada oyunda gizlenen gerçek sadece basit bir boyut olarak kalmaktadır. Zira o yapaylık zamanla tek gerçeklik olarak çocuğun hayatında var olacaktır. Basit bir düzenek, gerçek üreten bir mekanizmaya dönüşmektedir.

Simülasyonun kavramını bu şekilde tanımlayan Baudrillard, bundan sonra, minyatür hücreler, matrisler, bellekler ve komut modelleri tarafından, gerçeğin sonsuz sayıda yeniden üretildiği, gerçeğin artık işlemsel bir şeye dönüştürüldüğü, gerçekle ilişkimizin kesildiği, gerçeğin geri döndürülemeyeceği bir zamana, simülasyon çağına girdiğimizi söyler (Baudrillard, 2005a:16-17).

Jean Baudrillard, kuramının temel kavramı olan simülasyonu şöyle tanımlamaktadır: “Bir köken yada bir gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller arıcılığıyla türetilmesine hipergerçek yani simülasyon denilmektedir” (Baudrillard, 2005a:14).

Baudrillard’ın simülasyon kuramının ilk nüvelerini gördüğümüz eseri, ayartma/seduction kavramını tahlil ettiği “Baştan Çıkarma Üzerine/ De la seduction, isimli çalışmasıdır. Baudrillard bu eserde baştan çıkarmayı; şeytanın ve kötülüğün stratejisi olarak görülen silinmez bir alinyazısı olarak değerlendirmiştir (Baudrillard, 2005b:14). Bu izah, simülasyon kuramının ontolojik temelden hareket ederek epistemolojik bir yöntemle sosyolojiyi çözümlenmeye çalıştığını göstermektedir. Çünkü burada insanın özüne ve merkezine tam anlamıyla bir bakış fırlatılmıştır: İnsan aldanan varlıktır. İnsan hakkında en kâmil açıklama olarak tanımlayabileceğimiz Kuran’ın/İslamiyet’in insanın hikâyesini bir ‘aldanma’ hikâyesiyle başlatması göz önüne alınmalıdır. Hatta öncesinde, aldanmanın da öncesinde, bir aşk hikâyesi olduğuna bakılırsa, ayartmanın kudretinin neye taalluk ettiği daha iyi anlaşılacaktır.

Her türlü ayartmanın nihayetinde bir aldanma vukuu yaratılmak istenmesi, modelin temsil edilenden daha gerçek olmasını zorunlu kılacaktır. Bu durumda artık gerçeğe bağlı olmanın bir anlamı yoktur. Gerçeklikten bağımsız olarak üretilen şey ise hipergerçektir.

Simülasyon, çağrışım değeri olarak akla bir ‘üretim’ mistifikasyonu getirmektedir. Baudrillard’a göre simülasyon, üretimi değil yok oluşu temsil etmektedir; simülasyon düzeni teknoloji başta olmak üzere, toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel alanların hepsini ve daha fazlasını kapsamaktadır.

Görünümler, gerçekliğin egemen olduğu evrende içeriklerini yitirebilir ve müstehcen olabilirler. Mesela kitle iletişim araçları, simülasyon evresinin oluşumunda başat rol oynarlar ve içerik/anlamları nötralize ederler. Edilgen nesne, ayartmanın şeytanı gibi

durmaktadır. Simülasyon evreninin nesnesi bir tür yaşayan ölü numarası yapmaktadır (Adanır, 1997:217-220). Yapay dünyada doğal olan her şey yadsınmıştır. Yapay bir dünyanın inşası devam ederken, sanal gerçeklikle birlikte simülasyonun da en son evresine girilmiştir (Baudrillard, 2005e:31).

Batı, hem bu ayartmanın ve hem de bu yapaylığın öznesi ve nesnesi konumundadır. Oluşturulmuş, yapay gerçeklik, bütünsel gerçekliği yok etme düşüncesiyle yaşanan bu düzende Batı, hedefini aşmış, illüzyonunu yitirmiş, yönünü kaybetmiş ve kendi etrafında dönen simgeselliğini, yani model olma özelliğini kaybetmiştir. Simülasyon evreni, bu bitmişliğin gizlenmeye çalışıldığı bir için için kaynama evrenidir (Adanır, 2008:13). Simülasyon evreninde gerçekliğin evrenindeki her şeyin anlamı tersine dönmektedir.

İmgelerin her zaman ölümcül bir güce sahip olduğunu söyleyen Baudrillard, Tanrı imgesini tıpkı bir model olarak benimseyerek Tanrı'nın ilahi kimliğini yok etmeye çalışan Bizans ikonalarına gönderme yapar. Burada öldürücü bir güce sahip imgenin karşısına, gerçeğin görünen ve algılanabilen yanlarını sunarak, yeniden canlandırmanın diyalektik gücüyle çıkıldığını vurgulayan Baudrillard, "Batının, bu yeniden canlandırma olayının önemine ya da göstergenin derin bir anlama sahip olabileceğine, bir göstergenin, bir anlamın yerini alabileceğine ve bir şeylerin –bu tabii ki Tanrı'dır- bu değiş tokuşun gerçekleşmesini sağladığına bütün kalbi ve iyi niyeti ile inanmakta" (Baudrillard, 2005a:19) olan bir uygarlık olduğunu belirtir:

"Tanrı bile simüle edildikten, Tanrı'ya olan inanç, göstergelerine indirgenebildikten sonra gerisini varın siz düşünün! İşte o zaman bütün sistem yer çekimin etkisinden kurtulmuş bir kütle, devasa bir simülakra dönüşmektedir. Bu gerçek dışı bir şey değil bir simülakrdir, gönderenden yoksun ve nerede başlayıp nerede bittiğini bilmeyen, hiçbir şeyin durduramadığı bir kapalı devre içinde, gerçeğin değil yalnızca kendi kendinin yerine geçebilen bir şey" (Baudrillard, 2005a:19-20).

Batının temel stratejisinin bu nedenle caydırma imgesi üzerine kurulu olduğunu belirten Baudrillard, "her yerde bir caydırma stratejisiyle örtüşen gerçek, neogerçek ve hipergerçeği kapsayan bir stratejiyle karşılaşyoruz" (Baudrillard, 2005a:21) demektedir. Gösterge konusunda bu denli manipülatif bir tarihi arka plana sahip tek kültür, Baudrillard'a göre, Batı kültürüdür. "Bugüne kadar göstergeler konusunda hiçbir

kültür, böylesine naif, paranoyak, püriten ve terörist bir bakış açısına sahip olmamıştır. Gerçek her zaman için teröristtir” (Baudrillard: 2005a:74).

Baudrillard, çizgisel bir süreklilikle diyalektik bir kutuplaşmadan yoksun bırakılmış bir sistemde herhangi bir olay ya da eylemin nasıl ortaya çıktığını izlememizi istemektedir. Bu yapıldığı vakit, simülasyonun saptırdığı bu ortamda her türlü determinasyonun eriyip buharlaştığını; her eylemin herkesin işine yaradıktan sonra akla gelebilecek tüm alanlara bürünerek ortadan kaybolduğunu görebileceğimizi belirtir. Burada terör olgusunun diyalektikten yoksun ve gayesiz sarmalda döngüsel çevrimini hatırlamak yerinde olacaktır. Baudrillard, simülasyon mantığının egemenliğini aşağıdaki metinde şöyle dile getirmektedir:

“Örneğin İtalya’daki bombalı saldırılar kimin işidir? Aşırı sol grupların mı? Aşırı sağ provokasyonun mu, yoksa tüm aşırı uçlara mensup teröristlere karşı bir tepki oluşturabilmek amacıyla iktidardaki merkez sağcıların işi mi? Belki de güvenlik güçlerinden vazgeçilemeyeceğini göstermek isteyen bir polis senaryosudur! Bütün bunlarda bir gerçeklik payı vardır. Ortada kanıt olup olmaması ya da olguların nesnelği çalınca yorumlar yapılmasını engelleyememektedir. Bunun nedeni simülasyon mantığının her şeyi egemenliği altına almış olmasıdır. Bu mantığın bir olgular ve nedenler mantığıyla hiçbir ilişkisi yoktur. Çünkü simülasyonun en belirgin özelliği en önemsiz olguları bile kapsayan gerçeğin yerini almış modellerden oluşmasıdır. Önce modeller vardır. Bir bomba gibi yörüngeye yerleştirilen bu modeller olayın gerçek çekim merkezini oluşturmaktadırlar. Bu yüzden olguların kendilerine özgü bir rotaları yoktur. Modeller aracılığıyla olgulara ulaşılmaktadır. Tek bir olgunun tüm modellere ait olabilmesi mümkündür. Bu önceden belirlenmişlik, bu daha doğmadan önce ad koyma işlemi, bu kısa devre yaptırma eylemi, modelle olgunun birbirlerine karıştırılması (olguyla model arasında anlamsal bir fark yoktur. Negatif bir elektrik akımı da yoktur. İçin için kaynayan zıt kutuplar) vardır. Modelle olgunun birbirlerine karıştırılması her defasında çelişkili olanlar da dâhil olmak üzere bin bir türlü yorumun yapılmasına neden olmaktadır. Genelleştirilmiş bir süreçten yola çıkılarak modeller gibi değiş tokuş edilebildikleri ölçüde bir gerçekliğe kavuşabilen olgularla ilgili bu yorumların hepsi gerçektir” (Baudrillard: 2005a-34-35).

Baudrillard’a göre, burada mesele, gerçeğin çalınmış olmasıdır. Esasen gerçeğin değil, çalmanın-hırsızlığın çalındığını düşünmek daha yerinde bir tutum olarak gözükmektedir. “Gerçek hırsızlıkla, simüle edilen hırsızlık arasında hiçbir “nesnel” fark yoktur” (Baudrillard, 2005a:40).

Böyle bir simülasyon düzeyinde baskı (polis) diye bir şeyin olması söz konusu bile olamaz. “İktidar kendisine meydan okuyan bir simülasyona karşılık vermekten acizdir. Bir erdem simülasyonunu nasıl cezalandırabilirsiniz ki? Oysa bir erdem simülasyonu da en az bir suç simülasyonu kadar ciddi bir olaydır (Baudrillard, 2005a:41).

Baudrillard'a göre, hipergerçeklik ve simülasyon, insanı her türlü ilke ve amaçtan caydırabilir. Bu caydırma yeteneğini uzun süre kendisinden yararlanmış olan iktidara karşı da kullanabilmesine mani olacak bir şey de yoktur. Zaten bugüne kadar kapital her türlü gönderen sistemiyle, insancıl amaçların yok oluşuna katkıda bulunmuş değil midir? Bu fırsattan ilk önce o yararlanmamış mıdır? "Bu şekilde davranarak doğruyla yanlış, iyiyle kötü arasındaki ayrımları ortadan kaldırmıştır (Baudrillard: 2005a:43).

Baudrillard, simülasyon sisteminde muhalefetin anlamdan yoksun olduğunu, böyle bir süreçle baş edebilmek için sisteme karşı koymaya kalkışmanın anlamsız bir girişim olacağını belirtir. Ona göre, egemen sistemi "bu şekilde yok edebilmek mümkün değildir. Çünkü sistemi öldürebilecek bir şey varsa o da sistemin ölümünün engellenmesidir" (Baudrillard: 2005a:46).

Simülasyon sisteminin en temel vasıtalarından bir olarak televizyonun hayatımıza ve gerçekliğimize yaklaşımını analiz eden Baudrillard, burada televizyonu bir özne tipolojisi şeklinde ortaya koymaktadır:

"Haber sizsiniz, toplumsal sizsiniz, olay sizsiniz, bu sizin sorunuz, söz sizin, vs çünkü burada yalnızca bir daireyi andıran bir eğimden başka bir şey yoktur. Burada şiddet ya da gözetleme yoktur; yalnızca 'haber' vardır. Gizli bir şiddet, zincirleme tepki, için için kaynama-patlama ve gerçeği andıran bir şeylerin içinde devinmeye devam ettikleri uzun simülakrları vardır" (Baudrillard: 2005a:53).

Bütün tanımların kaybolmakta olduğu bir düzenden artık söz edilebilir. Tanımların kaybolduğu bir düzen, her şeyin tersine evrilebileceği bir dönemi ifade etmektedir. Mesela iktidar, bugün itibariyle bilinen tanımlarından soyutlanmıştır. İktidar, kitlelerin ellerinde bir oyuncaktan başka bir şey değildir. Baudrillard, iktidarın transformasyonunu ve simülasyonunu şöyle anlatmaktadır:

"Klasik tanımını yitiren iktidar, egemenle bağımlı konumlarının sürekli tersine döndürüldüğü bir şeye benzemiştir. Durmadan el değiştiren bir iktidar, bilgi ve söylev süreçlerin ve kutupların yerlerinin belirlenmesini olanaksızlaştırmaktadır. Örneğin psikanalitik yorumlamada yorumlayıcının sahip olduğu "iktidarın" kökeninde yorumladığı kişi vardır" (Baudrillard: 2005a:54).

Gerçeğin öldüğü yerde zıddının da ölmesi kaçınılmazdır. Hayat zıtlıklarla kaimdir, kadim söylencesinin artık geçerli olmadığı bu simülasyon evreninde özne ile nesne, etkenle edilgen arasında bir tefrik yapmanın olanaksızlığı kaçınılmazdır. Baudrillard, zıt kutupların ortadan kalktığı düzenin simülasyon düzeninin ana evresi olduğu görüşündedir:

“... iki kutupluluğun sona ermiş olduğu tüm alanlarda; örneğin politika, biyoloji, psikoloji, medya vb. alanlarda simülasyon evresine geçilmiştir. Öyleyse bu evre salt bir güdüleme evresidir ancak bu bir edilgenlik evresi değildir çünkü aktifle pasif arasında bir fark kalmamıştır” (Baudrillard, 2005a:57).

Böylesi bir sistemde yeni totemler icat etmek dışında egemen iktidarın elinde bir silah kalmamıştır. Korku, simüle edilmiş gerçekliğin ezikliğini bir nebze dindirmeye yarayabilirse, nükleer buna iyi bir cevaptır.

“Çünkü insanları korkutma politikası, bu sonsuza dek sürüp gidecek olan ve her an bir nükleer patlama olabilir olasılığı üzerine kurulmuştur. Felaketin gücünü aptalca bir şekilde göstermek yerine dur durak bilmeyen haber ağları içine homeopatik, moleküler dozlarda şırıngalamak çok daha akıllıca bir şeydir” (Baudrillard, 2005a:88).

Toplumsal, geleneksel enerjilerin tüm göndergelerine yabancı kalmış bir kitleye dönüşmüştür. Çünkü Baudrillard’a göre, her türlü toplumsallaşma biçiminin son ürünü olan kitle bir anda toplumsallığa son vermiştir. Oysa bize toplumsalın kendisi olarak yutturulmaya çalışılan kitle, tam tersine toplumsalın için için kaynayıp, ortadan kaybolduğu yerdir. Kitle, toplumsalın için için kaynadığı ve dur durak tanımayan bir simülasyon süreci tarafından yutulduğu, giderek yoğun bir görünüm arz eden bir şey (Baudrillard, 2005a-102) olarak, tüm simülasyon düzeninin göstergelerini anlamsız kılarak, diyalektik nedensizlik yaratmıştır.

Kitle, nesne stoklama gibi temelde anlamını bilmediği bir uğraşla debelenmektedir. Nesne stoklama işi, insan stoklamasına yol açıyor ve bu başlı başına bir şiddet potansiyeli barındırmaktadır. Şiddet ile stok arasında nedensel bir bağ kuran Baudrillard, kitlenin bu sorunsalın ortamı olduğunu belirtmektedir.

“Aklınıza gelebilecek her türlü stok şiddet yüklüdür. Her insan kitlesi de özgün bir şiddetle yüklüdür. Kitlenin çekim gücü ve neden olduğu tepkisizliğin giderek yoğunlaşmasından kaynaklanan bir şiddet. Bir atalet odağı olan kitle aynı zamanda yepyeni, açıklanması olanaksız ve dışa dönük şiddetten farklı bir şiddet biçiminin de merkezidir” (Baudrillard: 2005a:103).

Toplumsalın akıl almaz boyutlarda yoğunlaşmasıyla aşırı derecede düzenlenmiş bir sistem, aşırı yüklenmiş (bilgi, enformasyon, iktidar) ağıyla, tüm kılcal boşluklara kadar egemen olabilen, abartılı boyutlara varmış bir denetim sonucunda ortaya çıkan bir şiddeti (Baudrillard: 2005a:107) haber vermektedir. Düzen karşıtı her hangi bir olaya mahal vermemek adına sistematik hale getirilmiş bu denetim sistemi, tersine çevrilmiş ve şiddet üreten bir mekanizmaya dönüşmüştür. Baudrillard’a göre, bu şiddet

anlayışımızın nedeni düş gücümüzün yayılcı sistemler mantığı doğrultusunda yönlendirilmiş olmasıdır. Bu mantık belirsizliğin sürüp gitmesine yol açmakta ve şiddet de bu şemaya uygun bir şekilde üretilmektedir. Çünkü klasik belirleyicilik ve nedensellik modellerinden nöbeti devralan bu rastlantısal modeller, bildik yayılcı sistemlerden her yönde ve her şekilde genişleyen üretici ve yayılcı sistemlere geçişi simgelemektedir (Baudrillard: 2005a:107).

Bu sebeple, doğanın korunmasından söz edildiği gibi toplumsalın da kurtarılması gereken bir şey olduğu söylenebilir. Çünkü toplumsal Batının yuvasıydı. Oysa bir zamanlar toplumsal devrim demektir. Halbuki, toplumsal artık bu illüzyon gücünü yitirmiş ve arz-talep düzeninin bir parçası haline gelmiştir. Tıpkı çalışmanın kapitalin karşısında yer alan bir güç olma niteliğini yitirerek sıradan bir "iş sahibi olmaya" indirgenmiş olması yani bir mal olarak algılanmaya başlanması ve diğerleri gibi sıradan bir hizmete dönüşmüş olması gibi. Bundan böyle tıpkı toplumsal gibi çalışmanın, bir iş sahibi olmanın sağladığı coşkunun da reklamı yapılabilecektir. Reklam, bu toplumsalı biçimlendirmeye, bin bir kılığa sokarak övmeye, eksikliği her geçen gün daha derinden hissedilen bir toplumsalı inatla ve kışkırtıcı bir şekilde anımsatmaya çalışma biçiminden başka bir işlev görememektedir (Baudrillard: 2005a:130-131). Reklam, seri üretimin tüccarıdır.

“Seri halinde üretilen yapıtın yitirdiği şey, sahip olduğu “aura”, yani şu anda burada olma gibi tuhaf nitelikle, sahip olduğu estetik biçimdir ve Benjamin'e göre bu kendinden kaçılması olanaksız yeniden üretilmeye mahkûmiyet, onu politik bir biçime dönüştürecektir. Orijinal yitirilmiştir. "Asıl" yalnızca nostaljik ve retrospektif bir tarih tarafından yeniden oluşturulabilir. Benjamin'in de varlığını sinema, fotoğraf ve çağdaş kitle iletişim araçlarında saptamış olduğu bu biçimin en gelişmiş ve modern örnekleri artık aynı anda sınırsız sayıda çoğaltılabilme özelliğine sahip, orijinale gerek bile duymayan süreçlerdir. Bu olayla yalnızca kitle iletişim araçlarındaki mesajlar düzeyinde değil, bireyler düzeyindeki "klonlaştırmada"da karşılaşyoruz. Aslında yalnızca bir mesaj, bir bilgi ve mesaj deposu, enformatik bir töz olarak tasarlandığı gün vücudun başına da benzer bir şey gelmiştir” (Baudrillard: 2005a:142-143).

Baudrillard, sanayileşmenin altın çağındaki mekanik protezlerin vücut üzerinde oynayarak görünümünü değiştirebilmelerinden söz eder. Bu düzende;

“... düş gücümüzün ters bir mantıkla metabolize ettiği dışsal protezlerle birlikte bu teknolojik metabolizma vücut imgesinin bir parçası haline gelmiştir. Oysa simülasyon evreninde ulaşılmış bulunduğumuz bu geriye dönüşü olmayan nokta (dead line) yani vücudun en kuytu noktalarına, anonim ve mikro-moleküler merkeze kadar sızarak, içselleşen dolayısıyla kendinden sonraki tüm simgesel

devreleri yakarak kendini vücuda "özgü" bir model olarak dayatan protez, bütün vücutların bu modelin kusursuz bir kopyası haline gelmesine ve böylelikle vücut, vücut tarihi ve aşamalarının da sona ermesine neden olmaktadır" (Baudrillard, 2005a:144).

Batı uygarlığının insanı merkeze alarak ve Tanrı'yla hesaplaşma aşamasından sonra vardığı nokta reel ve imgesel anlamda mutlak bir iktidar olgusudur. Hümanizma denilen bu egemen zihniyetin masum gözükten bütün düşleri, nesnelere çarkları arasında yıkılıp gitmiştir. Sadece bedenen değil, zihinsel olarak da protezlerle yaşayabilen bu sistemde;

"İktidar yitirilmektedir, hatta yitirilmiştir. Çevremizde iktidar kuklalarından başka bir şey yoktur ancak mekanikleşmiş bir düzen yanılması toplumu hala yönlendirmektedir. Bunun gerisinde denetim ya da artık hiç değişmeyecek bir kodun yol açtığı, giderek büyüyen, anlaşılması olanaksız sessiz bir terör, her birimizi minicik birer terminale dönüştürmektedir" (Baudrillard, 2005a:203).

Baudrillard içinde yaşadığı düzeni temellendirmek için, simülasyon düzeninde vuku bulan olaylar ve var olan göstergelerden faydalanmıştır. 11 Eylül hadisesi, Afganistan savaşı, Dünya Kupası, Diana'nın ölümü, Irak savaşı, Matrix filmi de dâhil, birçok küresel çapta cereyan eden hadiseye değinmiş ve bunların sahte olduğunu iddia etmiştir. Baudrillard'a göre, Irak savaşı işlemsel, sinematografik bir varlığa dönüşmüş savaş imgelerinden başka bir şey değildir (Baudrillard, 2005e:117-124).

Aynı şekilde simülakrların iç içe geçtiği kusursuz model Disneyland, Beaubourg, filmler, skandallar, suikastlar onun temel simülasyon örnekleri olarak görünürler. Nükleer, simülatif bir tehdit olarak caydırma işlevi görürken, sinema simülasyon düzeninin inşa edici unsuru olarak var olmaktadır. Kültürel alış-veriş merkezi Beaubourg Batı kültürünün hiper-gerçek tapınakları arasındadır. Tüm bu unsurlarda, modellerle gerçek, gerçekle kitle iletişim araçlarının ürettiği mediumun/ortamın birbirine karıştığı-tersyüz olduğu hipergerçek bir kitle simülasyonu vardır. Gerçeklik kitle ve simülasyon düzeninde yeniden üretilen iktidar yitirilmiş, üniversite çökmüştür. Batı toplumu Baudrillard'a göre, simülasyon adlı sonsuz evren içinde bir simülakrdan ibarettir. Bu düzenden kurtulmanın yolu gözükmemektedir.

Baudrillard, simülasyon evreni olarak tarif ettiği Batı uygarlığının, bugün içinde bulunduğu düşünme ve yaşama tarzından temelde kurtulmasının bir yolu olmadığını ileri sürmüştür. Fakat en azından bu sürüp giden kaosa esaslı ve radikal bir eleştiri yöneltmek gerekmektedir. Fakat ne acıdır ki, artık bunun da mümkün olmadığını dile getiren Baudrillard, şöyle yakınmaktadır:

“Çelişkili terimlere, her alanda yer değiştirtebilen bir simülasyon çağına girmiş bulunuyoruz. Modada güzel ile çirkin, politikada sağ ve solun, yararlı ile yararsızın birbirinin yerini aldığı bir oluşum düzeniyle, bir ahlâki, estetik ve pratik değerler uygarlığına ait tüm büyük insani değer ölçütleri bize özgü bir imgeler ve göstergeler sisteminde yok olup gitmişlerdir. Her şey bulanık bir görünüm kazanmıştır” (Baudrillard, 2002:14).

Baudrillard, simülasyon düzeninin gerçekleştiği zamanları özenle vurgulamak istemektedir. Ona göre, gerçeklik ilkesinin egemen olduğu bir dünyada gerçek, düşsel adlı bir "bahaneyeye" sahiptir. Simülasyon ilkesinin belirlediği günümüz dünyasındaysa gerçek modelin kopyasından başka bir şey olamamaktadır. Paradoksal bir şekilde gerçek bizim için hakiki bir ütopya dönüşmüştür oysa bu ütopyanın gerçekleşme olasılığı sıfırdır, çünkü bu ütopya yitirdiğimiz gerçeği bir daha ancak rüyamızda görebileceğimizi söyleyen türden bir şeydir (Baudrillard, 2005a:168).

Sanal felaket koşullarında yaşamamız için 1987 Wall Street'in iflası gerçek bir felaket olmadığı (Baudrillard, 1995:29) gibi, Körfez savaşı da savaş teknolojisinin gösterisiyle sonuçlanmış televizüel bir savaştır. Mestroviç, Baudrillard'ın pornografik savaş diye isimlendirdiği Körfez Savaşının vukuunda insanların tepkisizliğine gönderme yaparak bu çağ insanını “duygu ötesi toplum” olarak nitelendirmiştir (Mestroviç, 1999:108). Baudrillard'a göre, aslında sanal bir gücün yanılması, sanal bir gerçeklik olarak üzerimize giydirilmiş; olmamış, pornografik/müstehcen, sanal bir savaş olan Körfez Savaşı hiç olmamıştır (Baudrillard, 2001:55). Postman, bu konuda şöyle demektedir:

“Medya çağı bir gösteri çağı'dır. Gösteri çağı'ysa, ideolojinin yerine kozmetiğin geçtiği, hakikatin imaja yenik düştüğü, her şeyin eğlenceli bir biçimde sunularak içeriksizleştirildiği, müthiş bir enformasyon bombardımanının insanları parçalara ayırarak tepkisizleştirdiği, hafızanın kaybolduğu, algılama ve muhakeme yeteneğinin azaldığı bir dönemdir” (Postman, 1991:28).

Savaşın müstehcen koşullarda yapıldığı bu çağda, müstehcenin estetikleşip kültür haline geldiğini söyleyen (Baudrillard, 1995:23-27) Baudrillard, aslında gerçeğin tam anlamıyla müstehcen olduğunu söylemektedir. Müstehcen gerçek, doğal algılanma duvarının tabii korunaklarını delik deşik ettiği için, artık hiper gerçek yani simülasyondur. Simülasyon çağında insan bu sebeple temel bir yanılama içindedir. Zamana ilişkin yanılama bunlardan birisidir. Baudrillard'a göre, biz aynı anda bütünüyle bir yerde bulunamayacağımız için eksiksiz var oluş ancak sanal olabilecektir. Çünkü zamanın herhangi bir noktasında, başka bir yerde değil de bu anda bulunduğumuz gerçekse, tüm olayın özetlenebileceği bu tek noktada hiçbir zaman

bulunamayacağımız için, gerçek zamanda bir şey gerçekleşemez, bu sebeple gerçek zaman yoktur (Baudrillard, 1998a:71).

Bu temel yanılısma, Batı toplumunun çizgisel ilerleme mitini kökten bloke etmiş görünmektedir. Batı, aydınlanmadan beri saldırdığı düşmanın referanslarıyla hareket etmeye mecbur bir sistemin kucağına düşmüştür. Zira eskiden ilahi akıl nasıl kendini kanıtama deneyleri yaptıysa, bugün de bilim benzer deneyleri her yerde tekrarlamaktadır. Bu anlamda Baudrillard tüm Batı toplumunu, üzerlerinde sürekli testler yapılan ve son aşamada her biri akıl (rasyonel) yoluyla açıklanabilecek refleks davranışlar gösteren birer deney hayvanına benzetmekten kaçınmamaktadır (Baudrillard, 2005a:176). Çünkü Baudrillard'a göre, simülasyonun fraktal/dağılma aşamasında Batı; Tanrı düşüncesini buharlaştırmış, gerçekliği sanaliteye tevdi etmiş, doğal dünyanın yerine yapay bir dünya inşa etmiş ve patafiziğin içine yuvarlanmıştır.

Baudrillard, bir simülasyon örneği olarak batının mikro modelini temsil eden Disneyland çözümlemesinde, Disneyland'ın maddi üretim düzeyinde üretilen gerçek ve gönderen sistemleriyle donatılmış, bütün simülakr düzenlerinin iç içe geçtiği kusursuz bir model, illüzyon ve fantazm oyunları ile donanmış, gerçeği simetrik bir şekilde yeniden üretebilmek amacıyla tasarlanmış bir caydırma /ikna makinesi olduğunu ileri sürmektedir. Burada yetişkinlerin çocuksu olmalarını sağlayan zaman ve mekân karşıtı bir evren söz konusudur. Hiper-gerçek bir uygarlığı zehirleyen ilk önemli pislik (dışkı) olarak Disneyland'ı gören Baudrillard; Disneyland'ın, insanların yaşadığı gerçek dünyadan koparılıp başka bir dünyanın içine çekildiğini belirterek, yetişkinlerin çocuk olmalarını sağlayan düzenek sayesinde aslında çocuk olmadıklarına inandırıldıklarını; böylece dışarıda süren sistemin de bu oyun dünyası gibi gerçek mi yalan mı olduğu konusunda bir belirsizliğin hüküm sürdüğü algısını dayatma amacıyla kurulmuş ideolojik bir tezgâh ve evren (Baudrillard, 2005a:26-34) olduğunu ileri sürmektedir.

Bu oyuncakta zaman geçiren insanların yaşadığı simülasyon çağında, aynı orda olduğu gibi, modada güzel ve çirkin, politikada sağ ve sol, tüm medya mesajlarına özgü doğru ve yanlış, nesnel düzeyinde yararlı ve yararsız, tüm anlamlama düzeylerinde doğal ve kültürel birbirlerinin yerini alabildiklerine inanmamak için bir neden kalmayacaktır (Baudrillard, 2002:14). Çünkü simülasyon çağında artık yanılısamadan (illüzyondan) söz edebilmek de imkansız hale gelmiştir. Zira gerçek diye bir şeye rastlamak imkânsız

olmuştur (Baudrillard, 2005a:43). Baudrillard'a göre, şu anda bile bir tür soyut ve ölçülü evrende yaşadığımız söylenebilir. Şeylerin bir tür atalet (koma) durumu içinde yaşamayı sürdürdükleri, onları yok edemediğimiz için de kendi simülakrlarına dönüştüklerini, şeylerin artık yapay bir sentez ve protezden başka bir şey olmadığını (Baudrillard, 2005c:70) belirten Baudrillard, can çekişmekte olan bir ülkeye skandal, fantazm ve simüle edilmiş ölümlerle (bunu olumsuzluk ve bunalım yönteminin kullanıldığı bir tür hormon tedavisi olarak nitelendirebiliriz.) yeniden hayat vermeye çalışan Watergate türünden bir olay ya da benzeri caydırma yöntemlerini sayıp dökmek imkân dâhilinde görünmemektedir (Baudrillard, 2005a:38). Zira gerçeğin ürettiği tarihi tehditlere karşı her zaman bir caydırma ve simülasyon oyununa başvurmuş iktidar, hem gerçek hem de bunalım üreterek yapay toplumsal, ekonomik ve politik mücadele biçimleri sunmuşsa da atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmiştir (Baudrillard, 2005a:43).

Simülasyon kuramına göre yaşadığımız dönem, artık "simülasyon yolu ile cinayetler, genelleştirilmiş simülasyon estetiği ile sözde-cinayetler dönemi" olarak adlandırılabilir. "Ölümün yeniden alegorik bir anlama sahip olması ise iktidarı cezalandırmaktan başka bir şey değildir. Çünkü bu şekilde cezalandırılmayan bir iktidar ne bir töze, ne de kendine ait bir gerçekliğe sahip olabilmektedir" (Baudrillard, 2005a:45-46).

Baudrillard, tezgâhlanmış başkan suikastlarının Batılı toplumlardaki muhalefet, 'sol' ve eleştirel söylev benzeri olumsuzlukların konumu için bir simge değeri taşıdığına inanmaktadır. Böylece iktidar, bu muhalefet simülasyonundan yararlanarak kendi yokluğu, kendi sorumsuzluğu ve kendi gücü konusundaki kuşkuları bertaraf etmeye çalışmaktadır (Baudrillard, 2005a:46).

"Bütün bunlar demokrasi simülakrı denilen şeyle birlikte ortaya çıkmışlardır. Bir başka deyişle iktidarın tanrıdan alınıp halka verilmesiyle başlamıştır. Gücünü bir yerlerden (tanrı, ulus vb.) alan iktidar yerine bir yeniden canlandırma biçimine dönüşmüş iktidarla başlamıştır" (Baudrillard, 2005a:56).

Nükleer, Baudrillard'a göre simülasyonun ulaşabileceği en üst aşamadır. Çünkü ona göre, yaşamın kılcal damarlarına kadar içten içe sızmış caydırıcı bir sistemin, korkutabilmek için o muazzam gücünü bir gösteri nesnesine dönüştürmesi zorunlu olmuştur (Baudrillard, 2005a:58). Bu yüzden insanın yaşantısını paralize eden şeyin adı atom bombası atma tehdidi olmadığını söyleyen Baudrillard, yaşamımızı kanser eden bu sistematik teröre caydırma demeyi tercih etmektedir. Caydırmayı, metastaz ya da

gerileme özelliğine sahip sistemlerde karşılaşılan, için için kaynayan-patlayan nötralize olmuş bir şiddet biçiminde izah eden Baudrillard; onun, evrensel boyuttaki proje ve arzuları yok etme özelliğine sahip bir yapı olduğunu ileri sürmektedir. “Üstelik bu caydırma oyununun kökeninde bulunan şey, gerçek bir nükleer savaş olasılığının ortadan kalkmış olması bile değildir. Çünkü bir göstergeler sisteminde gerçeğin gerçekleşme ihtimali önceden yok edilmiş durumdadır” (Baudrillard, 2005a:58).

Simülasyon kuramına göre, somut ve soyutun ortadan kalktığı, iktidar, kitleler ve tüm nesnelere sisteminin uzay boşluğunda savrulan zerrecikler gibi sağa sola nedensiz enerji yaymaları; bu boş ve anlamsız bile olmayan, anlamdan yoksun simülatif sistemde, gerçekliğin göstergesi olarak ortaya şok edici bir şiddet çıkmaktadır. Simülasyon evreni, kurulmuş dengelerin bir sonucu olarak var olan şiddeti simüle etmek için sahici bir şiddete ihtiyaç duymaktadır. Düşsel bir şiddeti önleme pahasına yaratılan nükleer denge, yarattığı caydırma simülasyonu ile bir terör kaynağı olarak belirmektedir. Nitekim “terör dengesi aslında bu dengenin yol açmış olduğu bir terörden ibarettir” (Baudrillard, 2005a:58).

Caydırmanın bir strateji olmadığını belirten Baudrillard, onun da spekülasyon para yörüngesine özgü akış süreciyle dünyadaki tüm para alım satımını denetleyen uluslararası sermayelere benzer şekilde, nükleer silahlara sahip başrol oyuncularının arasında değiş tokuş edilen ve el değiştiren bir simülasyon olduğunu ileri sürmektedir. Baudrillard, gezegen boyutlarındaki bu tezgahın, çok büyük bir ‘nesnel’ tehdit adı altında dünyamızın başına örülmeye çalışılan bu çorap ya da diğer adıyla Demoklas kılıcının, neticede, bugüne kadar hiç var olamamış maksimal bir denetleme sisteminin kurulmasına sebebiyet verdiği görüşündedir. Çünkü böyle bir denetleme sisteminin asıl amacı, bu güvenlik hipermodeli aracılığıyla bütün dünyayı bir uyduya dönüştürebilmektir. Ona göre tersine çevrilmesi imkansız denetleme tertibatlarının bulunduğu, güvenliğin en önemli şeye dönüştüğü, güvenlik normunun (savaşta dahil olmak üzere) eski yasalarla tüm şiddet olaylarının yerini almış olduğu, her yerde gelişen ve yaygınlaşan bir caydırma sistemi görülmektedir. Tarih, toplum ve politika, bu caydırma sisteminin çevresinde giderek genişleyen çölün adıdır. Baudrillard, bu maksimal denetleme ve caydırma mekanizmasının bir neticesi olarak bundan böyle hiçbir başkaldırı olayının ve hiçbir hikayenin kendi doğal macerasını izleyerek

gelişemeyeceğini söylemektedir. Bundan böyle strateji diye bir şey olmayacak, savaş tehdidi (saldırı) askerlerin elinde bir çocuk oyuncağına dönüşmüş olacaktır. Asıl tehlike ise bu programlanmış kusursuzluğun, bu maksimal güvenlik ve caydırıcılık modelinin toplumsala da sıçramış olması ve onu da yönlendirmeye başlamış olmasıdır. Zira nükleer tehlikenin gerçek sonuçları toplumsalın içindedir (Baudrillard, 2005a:59-60-61).

Jean Baudrillard, simülasyon evreninde savaşın bile saygın değerini yitirdiğini ve bir vasıtaya dönüştüğünü vurgulamaktadır. Savaş, simülasyon evreninde iki temel fonksiyon icra etmektedir. Birinci olarak, düşman üzerinde gerçek dehşeti gösterme aracı olarak sahnedir. Bu sahnede olma durumu da çift yönlüdür; gerçek dehşet ve dehşetin görünümünü elde etme olarak. Yani savaş, hem düşman üzerinde gerçek dehşeti uygulama aracı, hem de düşmanı kullanmak suretiyle aslında dehşet denen şeyin ne olduğunu anlamaya yaramaktadır. İkinci olarak ise savaşın daha esaslı bir fonksiyonuyla karşı karşıya kalırız: Bu dehşet, bir dehşet simülasyonu olarak kitlelere aktarılmaktadır. Dehşetin bir hiper gerçek olarak kitlelere aktarılması sistemin asıl amacıdır. Burada savaş gerçekte muazzam bir ölüm gösterisine dönüştürülmüş bir tertibat olarak, toplumsalın terörist bir yöntemle rasyonalize edilme sürecinde bir araç olmuştur (Baudrillard, 2005a:65).

“Çünkü günümüzde temel strateji sonsuza dek sürdürülmeye çalışılacak bir felaket simülasyonu aracılığıyla zihinsel bir terör yaratma ve caydırma düşüncesi üzerine kurulursa, bu senaryoyu gizleyebilmenin tek yolu bir felaket yaratmak, gerçek bir felaket üretmek ya da yeniden üretmektir. Zaman zaman doğa da böyle yapmaktadır. Zaman zaman Tanrı bu türden doğal felaketler yaratarak insanları içinde buldukları bu terör düzeninden geçici olarak kurtarmaktadır. İç içe yaşadığımız terörizm de zaten böyle yapmakta ve bu gizli güvenlik saldırısına karşı gerçek, elle tutulabilen somut bir şiddete başvurmaktadır. Terörizmin ne yapmaya çalıştığını zaten bu yüzden anlayamıyoruz” (Baudrillard, 2005a:88).

Savaşın saygınlığını yitirdiğinin en temel göstergelerinden birisi Vietnam savaşıydı. Fakat simülasyon çağında böyle bir şeyin gerçekten olup olmadığını söylemek elbet zorlaşmaktadır. “Vietnam savaşı denilen şey hiçbir zaman gerçekleşmemiştir” (Baudrillard, 2005a:90). Savaşın ve her şeyin anlamını kaybettiği bu süreç, “kısırdöngüleşmiş bir simülasyon süreci, yani hiper gerçek bir süreçtir. Anlam ve iletişim hiper gerçekleşmiştir. Gerçeğe bir son veren şey, gerçekten daha da gerçek gibi” görünebilir (Baudrillard, 2005a:117-118).

Baudrillard simülasyon kuramında hayvanlara özel ve ayrı bir ayırmaktadır. Simülasyon düzeninde tüm varlıkların ontik ve epistemik değerlerinden sıyrıldığı düşünüldüğünde, insanların ve kitlenin hayvanlara bakışı da önem kazanmış olmaktadır. Batı toplumlarında hayvanlara karşı geliştirilen ilgi ve onlarla kurulan ilişkiler düzeneği birçok açıdan analiz edilebilir. Baudrillard, batılı toplumların hayvan tasavvuru ve normları için ilgi çekici betimlemeler yapmaktadır:

“Hayvanları aşağıladığımızı gösteren en belirgin işaret kendilerine karşı beslediğimiz duygulardır. Onları ne kadar seviyorsak, o kadar aşağılıyoruz demektir. Hayvanlar sorumsuz ve insanlık dışı bir yaşama mahkûm edilip aşağılandıkları oranda, insan sevgisi ve şefkatiyle ödüllendirilmektedirler. Tıpkı masumluk ve çocukluğa mahkûm edilerek sevgi ve şefkat gösterilen çocuklar gibi. Duygusallık, hayvanlığın en alt boyutlara indirgenmiş biçimidir. Bu ırkçı olarak nitelenebilecek türden bir acıma duygusudur ve biz hayvanlara bile bu türden bir duygusallık yüklemeye çalışıyoruz” (Baudrillard, 2005a:182).

Batı toplumlarının hayvan tasavvuru ve buna ilişkin geliştirdikleri davranış düzeneği dikkatle incelendiğinde, Baudrillard'ın sözünü ettiği aşağılama ve simülatif/ırkçı şefkatin sadece hayvanlara değil aslında insanlara da dönük olduğu görülecektir. Başta izah edilen toplumsal ve kitle kavramları da göz önüne alınarak okunduğunda, mesela Le Monde gazetesinin "Toplum" başlığı altında yayımladığı yazılara dair Baudrillard değerlendirmeleri yukarıda yapılan analogiyi destekleyen sosyolojik çözümler okunabilir.

“Le Monde gazetesinin "Toplum" başlığı altında yayımladığı yazılara dikkat edecek olursanız paradoksal bir şekilde göçmenler, suçlular, kadınlar, vs. türünden şeylerle karşılaşsınız. Bütün bunlar toplumsallaştıramayan unsurlardır. Patolojik özellikler taşıyan hastalar gibi bunların da "toplumsal" özellikler gösteren hastalar oldukları söylenebilir. Bunlar, "toplumsalın" her şeyi kapsamıyla birlikte yalıtıma çalıştığı grupçuklar, emilmesi gereken keseciklerdir. Toplumsalın ulaşabildiği nihai noktada "artık" olarak nitelendirilen bu gruplar toplumsalın hukuki yapısı içine çekilerek, genişletilmiş bir toplumsallık anlayışı içinde kendilerine bir yer aramak ve bulmak zorunda kalmaktadırlar. Zaten toplumsal adlı makine de bu artıklar sayesinde kendinden söz ettirebilmekte ve böylelikle yeni bir enerji kaynağına sahip olabilmektedir. Her şey toplumsal tarafından emilerek toplumsallaştırıldığında neler olmaktadır? Bu aşamaya gelindiğinde toplumsal adlı makine durmakta ve toplumsal dinamik denilen şey tersine dönmekte ve toplumsal sistemin tamamı bu yöntem sayesinde bir artığa dönüştürülebilmektedir. Geliştikçe bünyesinde bulunan ya da çevresini saran tüm kalıntılardan arınan toplumsal sonunda bir kalıntıya dönüşmektedir. Kalıntıların oluşturduğu bir kategoriye "Toplum" olarak nitelendiren bir toplumsalın aslında kendinin bir kalıntı olarak nitelendirilmiş olduğu söylenebilir” (Baudrillard, 2005a:193).

Aynı düzeneğin tarih ve arkeolojiyi okuma sistematığı ve zihniyeti de pek farklı görünmemektedir. Ramses'in mumyasına gösterilen ilgi ile bir gerçek bulabilme arayışı arasında duygusal bir ilişkinin var olduğu ileri sürülebilir. Başkasına ait ama gerçek bir şey, simülasyon evreni için çok değerlidir. Bunun, beraberinde bir güç transferi meydana getirmek gayesi olduğu da iddia edilebilir.

Simülasyon kuramının temel nesnelere birisi televizyondur. Jean Baudrillard, simülasyon evreninde ona özel bir ayırmaktadır. Televizyonu Holocaust'tan daha beter bir vasıta olarak değerlendirmektedir. Çünkü o, soğuk bir iletişim aracı olarak dünyaya unutmaya, caydırıcılık ve yok etme duygusu yayan ve bunu esir kamplarındakinden çok daha sistemli bir şekilde yapabilen bir araçtır (Baudrillard, 2005a:78).

Televizyonda bir dizi şeklinde gösterilen Holocaust yapımı hakkında değerlendirmede bulunan Baudrillard, burada katliam olayının tersine çevrildiğini, için için kaynatılmakta olduğunu, hiçbir yankı bırakmadan emilmesinin sağlandığını ve Auschwitz adlı kara deliğin yerini televizyon adlı kara deliğin aldığını ileri sürmektedir. Ona göre bu, bizzat filmin kendisi katliamın başka bir kılığa, bu kez bir yok etme 'kampı' değil, bir 'caydırma' aracı (medium) kılığına sokularak sürdürülmesinden başka bir şey değildir (Baudrillard, 2005a:79).

Baudrillard televizyon ve nükleer tehlikeyi benzer simülasyon araçları olarak tasnif etmektedir. Mesela "Coppola, kimseden çekinmeden helikopter pilotunun başına bir hafif süvari alayı şapkasını geçirebilmekte ve Wagner müziği eşliğinde ona bir Vietnam köyünü bombalatabilmektedir" (Baudrillard, 2005a:90). Çünkü 'sıcak', negantropik ve haber kavramlarının gerisinde; her ikisinin de soğuk sistemlere özgü caydırıcı bir güç olduklarını düşünmektedir. Zira "nükleer tehlike olayında da sözde bir patlama riski olasılığıyla sıcak bir felaket ya da evrenselleştirilmeye çalışılan bir caydırma sistemi gizlenmeye çalışılmaktadır" (Baudrillard, 2005a:83).

Baudrillard, günümüzde var olan temel sorunun karşılıklı meydan okuma oyununun iyi değerlendirilmesinden ibaret olduğunu söylemektedir. Ona göre, anlama meydan okuyan sessiz kitleler, iletişim araçlarının sundukları anlamla, araçların çekiciliğine meydan okumaktadırlar. Bu sebeple anlamı diriltmek beyhude bir çabadır ve anlamı diriltmeye yönelik tüm marjinal ve alternatif çabalar önemsiz girişimler olarak kalmaya mahkum olacaklardır. İletişim araçlarının ürettikleri tüm mesajları yanıtsız bırakıp,

emerek ya da mesajları kendince dönüştürerek, iletişim araçlarına karşı başarıyla direnen kitlelerden söz eden (Baudrillard, 2005a:122) Baudrillard, Mogadiscio Stammheim olayının çözümlemesini şöyle yapmaktadır:

“İletişim araçları bir yandan politik nedenlerle terörizm ve korku sömürsü yapılmasını ahlaki açıdan mahkûm ettirmeye çalışırken, diğer yandan da açıklanması olanaksız bir mantığa dayanarak terörist eylemin sahip olduğu o hayvani çekiciliğini sunarak insanları büyülemeye çalışmışlar ve bu yüzden de bir teröriste benzemişlerdir. Bu, çözümü olanaksız bir ahlaki sorundur (bkz. Umberto Eco: terörizmden söz etmemek ya da iletişim araçlarının yararlı kullanımından söz edebilmek mümkün müdür?) İletişim araçlarının yararlı kullanımı diye bir şey olamaz. İletişim araçları anlamla yanılığın birlikte sırtlayıp götürmekte ve bunları diledikleri şekilde kullanmaktadırlar” (Baudrillard, 2005a:122-123).

Simülasyon düzenin büyüdü camı televizyon, hem teknik hem de mistik anlamda reklâmın eseri olarak vardır. Reklam, simülasyon düzeninin en gelişmiş propaganda biçimi olarak görülebilir. Baudrillard’a göre propaganda aşamalarını izleyerek oldukça uzun sayılabilecek bir süre sonunda propagandanın nasıl her şeyi birbirine dönüştürebildiğini gözlemlemek mümkündür. Her şeyi yüzeyselleştirebilen, her şeyi reklâm malzemesi haline getirebilen propagandanın mutlak bir kombinezonlar düzenine dönüşmüş olduğunu çözebiliriz. Reklam ve propagandanın Ekim Devrimi ve 1929 Ekonomik Bunalımı’yla birlikte önem kazandığı düşünüldüğünde, her ikisinin de kitlesel fikir ya da mal üretimi kökenli oldukları görülebilir. Her ikisi başlangıçta ayrı şeyken zaman içinde birbirlerine meyleden iki kitlesel dil yetisi olarak tebarüz ettiler (Baudrillard, 2005a:127).

Reklamın, kamusal alana ait her şeye karşı duyarsız kalındığını gösteren, paradoksal bir aşağılama aynası olduğunu (Baudrillard, 2005a:131) söyleyen Baudrillard, reklam göstergelerine benzediğimizi ve bizim de sayısal açıdan çoğaldıkça gücümüzü yitirdiğimizi ileri sürmektedir. Söz konusu analojiyi daha da ileri götüren Baudrillard, tepkisizlik denilen şeyin elinden kurtulamadığımızı, anlamsızlaştığımızı, inanılmaz şekilde çoğalarak, ışığın geçmesine bazen izin verip bazen vermediğimizi, bir şeylerin yörüngesine girip, bir şeyler tarafından yönlendirildiğimizi, bir şeylerin uydusu olup kendi kendimizi arşivlediğimizi düşünmektedir (Baudrillard, 2005a:132).

Bu trajik durumun temel araçlarından biri olarak reklâm, aynı haber gibi anlamlı yoğunlaşmalara son vererek, tepkisizliği hızlandırmaktadır. Tüm anlam ve saçmalık

oyunlarının bikkınlık veren yinelenme sürecine bakıldığında, aynı durumla, iletişimin tüm düzenek ve yöntemlerinde de karşılaşılabılırsiniz (ilişki kurma işlevi yani “beni duyuyor musunuz?” “Beni izliyor musunuz?” “konuşsana ya!” gibi) (Baudrillard, 2005a:133).

Simülasyon kuramı Batılı toplumların, yani kitlenin sosyolojik açıdan detaylı sistematik tenkitleri şeklinde yapısal bir çerçeve sunmaktadır. Burada temel olarak hem simülasyon düzenekleri, işlev ve özleri vurgulanmakta, hem de bu sistemin dışına çıkışın bir yolunun olup olmadığı analiz edilmektedir. Simülasyon sisteminde her şeyin bir simülakr işlevi gördüğünü düşünen Baudrillard, değer simülakrıyla kapital ve iktidar adlı hayaletin belirlediği bir dünyada, değer ve ticari mal yasasına boyun eğmiş bir dünyadakinden çok daha güçsüz ve donanımsız olduğumuzu söylemektedir. Kendi ölümünü kendisi hazırlayan sistem bu sorumluluğu kitlenin elinden alarak, onun yaşamını adayabileceği bir amacını da elinden almış olmaktadır. Bu sistemin son kurnazlığıdır. Her türlü olumsuzluğu emip yok ederek, kendi ölüm simülakrıyla kitleyi ayakta tutmaya çalışma numarası, ancak daha üst düzeyde bir kurnazlıkla aşılabılır. Baudrillard, sistemin insanları içine kapatmış olduğu simülasyon stratejisi ve ölüm adlı bu açmazdan, ancak “simülakrlara ait düşsel bir bilim” sayesinde kurtulabileceğini söylemektedir (Baudrillard, 2005a:205).

Baudrillard’a göre Batı toplumu, dünyayla birlikte canlı canlı lanetlenmiş bir simülasyon, hatta lanetlenmişden bile beter bir duyarsız caydırma evreni içine düşmüştür. Bu noktada nihilizm ise yıkım yerine açıklaması kolay olmayan bir simülasyon ve caydırma yöntemiyle bir gerçekliğe kavuşmuştur (Baudrillard, 2005a:211). Bu toplumda ve dünyada diyalektik ve eleştiri alanları artık bomboş olduğunu söyleyen Baudrillard, artık böyle alanların olmadığını dile getirmektedir. Bundan böyle bir anlam terapisi ya da anlam destekli bir terapi de olmayacaktır. Çünkü bundan böyle terapi de genel duyarsızlık sürecinin bir parçası olmaya mahkumdur. Çözümleme sahnesiyse belirsiz, rastlantısal bir şeye dönüşmüştür. Bu manada kuramların boşlukta yüzdüğünü (Baudrillard, 2005a:212) belirten Baudrillard, tıkanma noktasına gelmiş bu dünyanın mahkûm olduğu tepkisizliğe artık yazgı demeyi yeğlemektedir (Baudrillard, 2005a:213).

Ona göre sistemi başarısızlığa uğratabilecek tek şey terörizmdir. Çekilen bir söylevin ironik bir gülümsemeyle sıfırlanması, kölenin yadsınmayı yadsıyan o bir anlık tavriyla efendisinin gücünü sıfırlayıp keyfini kaçırmaması gibi; terörizm de her şeyi tersine çevirdiği sırada, alttakinin bıraktığı izleri silerek onu sıfırlandırmaktadır. Bir sistem, egemenliğini ne ölçüde dayatıyorsa, insanların düş gücü de onun karşı karşıya kaldığı başarısızlıklardan o ölçüde etkilenmektedir. Bu nedenle Batı toplumlarında sisteme karşı en ufak bir meydan okuma sanki zincirleme bir çöküş izlenimi bırakmaktadır. Düş gücünü harekete geçirebilen tek şeyin sadece terörizm olduğunu belirten Baudrillard, kendi nihilizminin mahiyetini açıklarken de cesurdur;

“Egemenliğini kabul ettirmiş sistemlerde nihilist olma, bu şiddet yüklü ve alaycı çizgiyi sistemin kaldırabileceği en uç noktaya kadar götürerek, sistemi, bu meydan okuma eylemine, ölme eylemiyle yanıt vermeye zorlamak anlamına geliyorsa o zaman, tıpkı bu işi silaha sarılarak yapan başkaları gibi, ben de kuramsal düzeyde bir terörist ve nihilist olduğumu söyleyebilirim. Bugün başvurabileceğimiz tek silah hakikat değil, kuramsal bir şiddettir. Oysa bu da bir ütopyadır. Gerçek bir radikallikten söz edebilmek mümkün olsaydı o zaman nihilist olmak işe yarayabilirdi. Ölüm, buna teröristin ölümünü de katabilirsiniz, hala bir anlama sahip olsaydı o zaman terörist olmak bir işe yarayabilirdi” (Baudrillard, 2005a:216).

Bolonya Garı, Münih Oktoberfest'deki ölüm olaylarına karşı herkes duyarsız kalmıştı. Zaten terörizmin de sistemle kendine rağmen suç ortaklığı yaptığı nokta burasıdır. Bu politik anlamda bir suç ortaklığı değildir. İnsanların olaylara karşı duyarsızlaşma sürecini hızlandırarak sistemle suç ortaklığı yapmaktadır. Bundan böyle gerek fantazmatik gerekse politik bir ölüm olayının yeniden canlandırılabilmesi, sahneye konulabileceği törensel ya da şiddet yüklü bir sahneden söz edebilmek olanaksızdır. Bunu sisteme özgü o öteki nihilizm ya da terörizmin zaferi olarak kabul edebilirsiniz. Simülasyon sisteminde olaylara bir gerçeklik gücü kazandırabilecek bir sahne ya da minimal bir illüzyon olayından söz edebilmek olanaksızdır. Şili, Biafra, boat people, Bolonya ya da Polonya kimin umurundadır? Bütün bunlar bir televizyon ekranı üzerinde yok olup giden görüntülerden başka bir şey değildirler. Sonuç vermeyen olaylar (ve sonuç vermeyen kuramlar) çağında yaşıyoruz. Anlamı kurtarabilmek mümkün değildir. Baudrillard, böylesini daha sağlıklı bulduğunu çünkü anlamın da ölümlü bir şey olduğunu söyler (Baudrillard, 2005a:216-217).

Sonuç olarak, Jean Baudrillard'ın, bütün bu çözümleme çalışmalarının neticesinde vardığı noktada temel bir umutsuzluk ve karamsarlığa mahkûm olduğu söylenebilir. Her

ne kadar bu türden bir mahkumiyetin simülasyon kuramında/çağında/düzeneginde bir anlamı olmasa da; yani bir gerçekliği olmasa da, onun bir his belirtisi olarak görülmesi imkan dahilindedir. Jean Baudrillard kuramının nihai noktası nihilizmden de öte bir karamsarlıkla bitiyorsa, belki de hisseden insandan söz etmek mümkündür, denebilir. Fakat Baudrillard'ın, bu büyük umutsuzluk kuşağında bile radikal bir eleştiri ahlakını bir kenara itmediğini görmek mümkündür. Baudrillard, simülasyon kuramında ruhunun ve sosyolojisinin röntgenini çektiği Batı toplumuna, içinde buldukları lanetli sistemden nasıl kurtulacaklarına ilişkin izahlar vermekten geri kalmaz. Bu her bakımdan çok zordur.

Çünkü sistem her radikal enerji kıpırtısını, nihilizm de dâhil, anında bünyesine sisteme yararlı olabilecek bir biçimde katmayı başarabilecek bir yapı arz etmektedir. Şeyler bu noktada içinden çıkılmaz bir hal almaktadırlar. Çünkü bu etkili radikal nihilizme, sistem, nötralize edici bir nihilizmle karşılık vermektedir. Sistem de nihilisttir, çünkü kendisini yadsıyanlar da dâhil olmak üzere herkesi bir umursamazlık ve aldırmaçlık sürecine sokabilmektedir. Bu sistemde ölümün yokluğu bütün boyutlarıyla hissedilmektedir. Bu bağlamda bundan sonraki bölümde, simülasyon kuramının uygulama alanları ve göstergeleri çerçevesinde terör olgusu analiz edilecektir.

BÖLÜM 3: SİMÜLASYON KURAMI BAĞLAMINDA TERÖR

3.1. Simülatif Terörü Besleyen Tanım ve Olgu Alanları

Simülatif teröre geçmeden önce, onu besleyen tanım ve olgu alanlarını irdelemek gerekmektedir. Çünkü simülatif terör düşüncesi, temelde bir simülasyon kuramına, çağımızın bir simülasyon çağı olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu sebeple çağımızın bu karakterini belirginleştiren temel sosyolojik zemini irdelemek gerekmektedir. Meseleye bu açıdan bakıldığında; medyanın, propaganda kültürünün, bir kültür haline gelen terörün tarihselliğinin, manipülasyon olgusunun, terörist profilin ve bütün bu kavramsal bileşkenin bir sonucu olarak meydana gelen terör efsanesinin sosyolojik bir temele dayandığı var sayılabilir. Simülatif terör kavramının bir temele oturtulması bağlamında, zamanımızı şekillendiren bu odluların analiz edilmeleri gerekmektedir. Bütün bu sosyolojik olgular, terörün kazandığı yeni karakterin oluşumunda başat faktörler olduğu düşünülerek tetkik edilecektir. Bunlar; çağımızı, iletişim biçimlerimizi ve zihniyet yapımızın oluşumunu temelde etkiledikleri için içinde olduğumuzu var saydığımız simülasyon çağının da temel doneleri durumundadır. Dolayısıyla bunları izah etmeden hem kavramsal hem de olgusal olarak “simülatif terör”ü ortaya koymak eksik bir tanımlama olarak kalacaktır.

Medya, modern sonrası insanın temel kimliğidir. Medya söz konusu olduğunda, eski hatıraların tesiriyle bir “ihtiyaç”tan söz etmek artık imkânsızdır. Bugün medya çağımız insanının temel yaşam zemini konumundadır. Medyanın karakteri ise çok kompleks bir konu olarak öne çıkmaktadır. Her türlü medya aracına, günümüz dünyasında bir silah veya mektep işlevi kazandırılabilir. Bu sebeple medya simülasyon düzenini temel figürü olarak öne çıkmaktadır.

Propaganda, medyanın karakterine dair bir sistemi ifade etmektedir. Bir propaganda, karakteri icabı farklı tarafların varlığını zorunlu kılmaktadır. Propagandanın da kendi içinde bir karakter sistematiği kazandığı düşünüldüğünde, simülasyon düzenini daha iyi anlamak mümkün gözükmemektedir. Teröre yönelen klasik eleştirilerden biri, belki de en önemlisi, onun eylemleri vasıtasıyla kendi propagandasını yaptığıdır. Bu, tamamen yanlış bir çıkış noktasıdır. Bizzat bu eleştiri, terörün eylem yoluyla yaptığı propagandadan daha yıkıcıdır. Çünkü gerçekte terörist eylem, medya tarafından piyasa

sürülmektedir. Bu sebeple simülatif terörü algılamak için propagandayı çözümlenmek gerekmektedir.

Medyanın karakteri üzerinden sosyal hayatımıza işleyen bir virüs de manipülasyon olgusudur. Aslında bütün bir medya veya medya gereçleri dünyası bir manipülasyondan başka bir şey değildir. Teknik, maddenin manipülasyonudur. Bu tanımlama aşırı veya amacı aşan bir ifade gibi düşünülebilir. Fakat modern Batı uygarlığının temel karakteri itibariyle maddeyle ilişkisinde böyle bir ilişki görünmektedir. Dünyanın bugün doğal afetler sebebiyle yıkılacak hale gelmesinin sebebi bu manipülasyon olayıdır. Medya manipülasyonu ise, daha profesyonel, daha uzmanlık gerektiren bir süreci ifade etmektedir. Arşivleme, her hile için büyük bir sermayedir. Bugün medyanın manipülatif karakteri anlaşılmadan simülasyon düzeni ve simülatif terör anlaşılabilir.

Bütün bir terör olgusuna bakıldığı vakit, önümüzde kocaman bir tarih, büyük bir strateji dehası ve yıkıcı anılar durmaktadır. Terör belki de artık bir kültür olarak sosyal bilimlerde tetkik edilmeye hak kazanmış görünmektedir. Dolayısıyla terör kültürü dediğimiz olguyu anlamadan bir simülatif terör kavramına ulaşamıyoruz.

Simülatif terörün gösterge alanlarından biri olarak da terörist profil çözümlemesi yapılabilir. Çünkü simülatif terör kavramsallaştırmasına ulaşmak için seçilen tüm alanlar, terör denen olguyu dışında cereyan eden olgular olarak görülebilir. Burada içten bir örneklem almak suretiyle, terörün yapısal simülatif karakterine bir yolculuk yapılması hedeflenmiştir. Terörist profil; bütün sayıklamalar, tartışmalar geçip gittikten sonra geriye kalan resim olarak da görülmelidir. Bu resmi iyi görmek, analiz etmek, onun üzerinde cereyan eden tartışmaları izlemek, göreceli duruşunu tetkik etmek gerekmektedir. Terörist profil, bağımsız bir alan olarak simülatif terör düşüncesine ulaşmak için zengin veriler sağlayabilir.

Simülatif terör olgusunu tanımlamak için terörizm efsanesi dediğimiz bir analiz de yapmak gerekmektedir. Terörizm efsanesi kavramsallaştırmasının bize şu bakımdan faydası olabilir: terör olgusunu anlamak, onu hem dıştan hem de içten analiz etmeyi gerektirmektedir. Mesela bir uzi suikast silahının terörizmle hiçbir ilişkisi olamaz. Dolayısıyla bunu, silah sanayini, orda dönen dolapları analiz etmek terörü dışardan analiz etmek demektir. Mesela bir teröristin portresini analiz etmek veya bir terör eyleminin tasarılarını tartışmak da onu içten analiz etmek demektir. Bir de terör

olgusunu ne dıştan ne de içten olarak tanımlayabileceğimiz fakat onu fazlasıyla ilgilendiren faktörler vardır. Terör efsanesi böyle bir şey olarak düşünülebilir. Modern dünya ve onun egemenleri, her türlü hukuksuzluğu, nasıl ve ne şekilde yapılacağını da göstermek suretiyle insanlığa öğretiler. Dolayısıyla onlar, hukuksuzluğu da en iyi bilen ve tanıyanlar oldular. Sorun şu ki bütün tanımlama mekanizması (üniversite, medya vs.) da onların elindedir. Bu vasıtalarla dünya egemenleri bu hukuksuzlukları hep başkalarına yamayacak bir dil geliştirdiler. Mesela işgaller oldu dünyada ve kimse ağzını açmadı; ama işgallere karşı çıkanlar mahkûm edildiler. Dünya sisteminin lortları, yapmış oldukları büyük hukuksuzlukların hiç anlaşılmasında için bu hukuksuzlukları örnek almak suretiyle böylesi hukuksuzluklar yapan küçük grupları efsaneleştirdiler, etiketlediler, ambalajladılar. Öyle ki, terörist devletler, gruplar, cemaatler, fertler şeklinde listeler yaptılar. Her yıl terörist devlet, terörist örgüt diye, terörist adam diye fişler yayımladılar. Uzun zaman bu numaranın tuttuğu düşünülebilir. Ne zamanki bizzat dünya sisteminin içinden birileri “kral çıplak” dedi, o zaman söyledikleri ve yaptıkları her şey tartışmaya açıldı. Bu tartışmanın terörizmin meşruiyetine varacak noktaya da onların sayesinde geldi. Dolayısıyla bu uyduruk efsaneleri analiz etmeden çağımızda terörün kazandığı yeni karakteri algılamak imkânsız hale gelmiştir. Terörizm efsanesi, ev reisinin yalanları olarak görülebilir.

Sonuç olarak bütün bu sosyolojik temellerden hareketle “simülatif terör” dediğimiz olgunun izahına varmak hedeflenmiştir. Yukarıdaki tanım ve olgu alanlarının “simülatif terör”ün anlaşılması bağlamında bir zihni donanım sağlaması bakımından önemli doneler olduğu değerlendirilmektedir.

3.1.1. Terör ve Medya

Medya endüstrisinin aynı zamanda bir savaş dönemi/sonrası endüstrisi olması dikkat çeken bir husustur. Marshall McLuhan 1960’lı yıllarda kimsenin düşünemediği bir hipotezle medya hadisesine yaklaşmıştır. Bu fikir, Baudrillard’ın simülasyon kuramına paralel bir biçimde zamanla kitle iletişim araçları üzerine yapılan konuşmaların ortak sloganı haline gelmiştir; the medium is the message; iletişim aracı iletinin kendisidir, şeklinde formüle edilebilecek bu düşünceye temel olması muhtemel bir değerlendirmenin Lazar tarafından dile getirildiğini düşünmek mümkündür:

“İkinci Dünya Savaşı’nda, iletişime ilişkin araştırmalarda patlama yaşanmıştır. İncelemelerin çoğu, -propagandanın etkileri, iknainın başarısı ve diğer konularda-savaş esnasında gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra İkinci Dünya Savaşı boyunca, başı radyo çekmek üzere, medyanın kamu nezdindeki kullanıma müsait gclicli rolü ortaya çıkarılmıştır. Böylece, medya ile ilgili araştırmalar yoğunluk kazanmıştır. İlkini, işlevselcilik, pozitivizm, nicel yöntem üzerindeki bir yol karakterize etmektedir. Eleştirel okul mensupları ise iletişimsel eylemi yeniden ele alarak onun toplumsal içeriğini çözümlenmeye girişmişlerdir. Bu yönelimin etrafında yer alan araştırmacılara göre, tüm toplumu kuşatan bir kurama sahip olamadıka iletişim bir anlam ifade etmez” (Lazar, 2008:9).

Gökçe ve Demiray ise, varmış oldukları yargıya bir rezerv koymak kaydıyla, medyanın ve medya araçlarının toplum hayatındaki kuşatıcılığını değerlendirdikleri aşağıdaki metinde, onun gclicn kabullendikleri görülmektedir:

“Medyanın ve özellikle de televizyonun gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu, sosyal yaşamın tüm alanlarına nüfuz ettiği bir gerçektir. Başka bir anlatımla, medya sosyal yaşamı olanaklı kılan en önemli bir araç ve böylece toplumsal uzlaşının oluşumu ve korunmanın temel aracı konumuna gelmiştir” (Gökçe ve Demiray, 2004:1).

Var olmanın medyada görünmek anlamına geldiği simülasyon düzeninde, medyanın var oluş gerçekliğini kendine göre inşa ettiğini düşünen Gökçe ve Demiray, medya gerçekliğinin yapay semboller üzerine inşa olmuş bir dil üzerinden gerçekleştiğini ifade etmektedirler:

“Medyada yer almayan hiçbir olay gerçek değildir mantığından hareketle medyada görünme önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Medya kendi bakış açısından önem atfettiği olay ve olgulara dikkat ve ilgisini yoğunlaştırmakta, böylece aynı zamanda olayların ve eylemlerin inşa edilmesi, üretilmesi ve sunulmasının temel kural, lclic ve yöntemlerini belirlemektedir. Gerçekliğin yerini medya, özellikle de televizyonda temsil edilen ve onun aracılığıyla sunulan imajların, görüntülerin aldığı aktörlerin ve grupların bu sürece ayak uydurmaya çalıştığı günümüzde, medyanın işleyiş mantığı, olay ve eylemlerin inşa edilmesi, üretilmesi ve sunulması mantığı üzerinde egemenlik kurmakta, sembolik eylemlerin ve yapay olayların inşa edilme sürecine etkin olarak katılmaktadır” (Gökçe ve Demiray, 2004:2-3).

Medyada var olmak biçiminin temel bir paradigma olarak benimsenmesi, araç ile öznenin değiş tokuşu anlamını da beraberinde getirmektedir. Gökçe ve Demiray’a göre, sözü edilen paradigmanın en temel sonucu, öznelerin araçların araçları olmasıdır. Medyada görünmek için var olan gerçeklikten başka ve onun ötesinde bir kurgu gerçeklik kazanmak gerekmektedir. Medyaya bir bakıma görünmenin bir kefaret gerektirdiği bu düzen, yapay ve sanal her türlü algılamanın tipik bir simülasyonu olarak görülebilir:

“Medyanın sosyal yaşamın da elde ettiği bu merkezi rol ve konum, aktörlerin ve grupların medya da yer alma mücadelesinde şiddetli bir rekabet yaşanmasına yol açmıştır. Bu bağlamda aktörler, gruplar medya sahnesine çıkma ya da medya arenasına girebilmesi için iletilerini medya mantığına uygun, formüle etmek olaylarını medyanın algılama ve elem kurallarına uygun planlamak ve uygulamak zorundadırlar” (Gökçe ve Demiray, 2004:2).

Her insan gibi teröristlerin ve terörist grupların da söz konusu paradigmanın geçerli olduğu bir çağda yaşadıkları bir gerçektir. Bunun bilincinde olarak terör gruplarının medyanın bu işlevsel sistematığını iyi analiz ettikleri açıktır. Gökçe ve Demiray, teröristlerin bu medya düzenine en hızlı adapte olan mobil kümeler olduklarını söylemektedirler:

“Günümüzde teröristlerin de medyanın işleyiş mantığını çok iyi kavradıkları ve eylemlerini sahneye koyma stratejilerine uygun gerçekleştirdikleri söylenebilir. Teröristlerin en önemli hedefleri ve stratejileri, gerçekleştirdikleri eylemlere kamusal dikkatin ve ilginin çekilmesi, uyanık tutulması ve böylece sistem ve toplum tarafından tanınmaları, varlıklarının kabul edilmesinin sağlanmasıdır. ...teröristler, eylemlerini bilinçli bir biçimde medyanın kural, ölçüt ve yöntemlerinden faydalanarak planlamakta ve medyanın işleyiş mantığına uygun bir biçimde düzenlemektedirler. Medyanın kendi işleyiş mantığına uygun biçimde düzenlenen terörist eylemlerini tüm ayrıntılarıyla en ince detayına kadar en geniş şekilde verirken teröristlerin kendilerini sahnelemelerine olanak sunduğu böylece terörist gösterinin eylem arenasına dönüştü” (Gökçe ve Demiray, 2004:3).

Davies de tersten bir okumayla, medyanın artık her olayın terörizmle bağlantısı olduğunu düşündüğünü ve haber değeri olan bir olay olduğunda, onu yayınlamak halkın duyduğu korkunun daha da yayılmasını sağladığını (Davies, 2006:274) ileri sürmektedir.

Her faal öznenin medyaya yaklaşım biçiminin özentsinden devletin de nasibini alması beklenebilir. Devlet propagandasının taktiklerinden biri olarak, devletin mesajlarının basın aracılığıyla ve haber kisvesi altında istenilen yere ulaştırılmasından (Chomsky, 1991:180) söz eden Chomsky, buna örnek olarak, Sandinista'nın Salvadorlu gerillalara yardım yaptığı yolundaki iddiaları söz konusu etmektedir. Basın bu iddiayı sanki ispatlanmış bir gerçek gibi halka sunmuş, sonuçta iddiaları destekleyecek bir tek kanıt bile bulunamamıştır (Chomsky, 1991:27). Chomsky'e göre gerçekleri saklamak, olabildiğince çarpıtmak, basını bir güzel yoğurup istenilen tarzda biçimlendirerek halkı uyutmasını sağlamak, terör kültürüyle yoğrulmuş sistemlerin sıradan faaliyetleri (Chomsky, 1991:55) olarak görülmelidir. Chomsky'in Amerikan basını üzerinden yaptığı analizler hemen tüm basın ekolojisi için emsal niteliktedir:

“Basın da bu kervana dâhildir. Yapılan zulmü hoşgörü ile karşılamakta, işini kolaylaştırmak için türlü bahaneler icad etmektedir. Çiftliklerinde öldürülen köylülerin saldırı amacıyla silahlanmış olduklarını ileri sürmekte, kendilerini savunmak için bu yola başvurmuş olabileceklerinden bir ihtimal olarak bile söz etmemektedir. İsrail söz konusu olduğunda yorumların rengi değişmektedir. Bu insanların savunma için silah kuşandıkları ileri sürülmekte, her seferinde haklı olduklarını kanıtlamanın bir yolu bulunmaktadır” (Chomsky, 1991:88-89).

Medya söz konusu olduğunda bütün kavramların yeniden tanımlanması zarureti doğmaktadır. Simülasyon kuramında ayrıcalıklı bir yer tutan ‘gerçek’ de böyle bir kavramdır. Medyanın ve medya araçlarının hâkim olduğu bir dünyada artık iki tür gerçeklikten söz etmek gerektiği düşünülebilir. Birincisi, talep edilen gerçeklik, ikincisi ise var olan, yani medyanın gerçeği. Bu tasnifin ortaya çıkardığı sonuç açık gözükmektedir: Gerçek artık yoktur. Talep edilen gerçeklik, medya gerçekliği tarafından rehin alınmıştır. Rehin alma işleminin terörist bir eylem kategorisine girdiği söylenebilir. Yüksel, bu rehin alma kurgusunu şöyle analiz etmektedir:

”Medyanın sunduğu gerçek her boyutu ile sorunlu bir gerçektir. Dolayısı ile terör olaylarında da medyanın yalnızca gerçeği yansıtması en başta yapısal niteliği dolayısı ile sorunludur. O halde medyanın sunum tekniklerinden de hareketle terör olaylarını basitleştirdiği, kişileştirdiği, sembolleştirdiği, olayları belirli boyutlan ile çerçeveleyerek ve bazı boyutlarını öne çıkararak ve bazı boyutlarını isteyerek ya da istemeyerek görmezden gelerek sunduğu, kimi zaman ilgi çekmek adına ayrıntılarla oyalandığı, kimi zaman kimi boyutlarını marjinalleştirmeye çalıştığı, olayları bir bütünün parçalan olmaktan çok birbirlerinden bağımsız ya da farklı konularmış gibi sunduğu, anlam haritalarını dağıttığı, kimi zaman da içerik kompozisyonunu tamamlamak adına kimi haberleri tercih ettiği ve böyle bir kurgusal gerçeği yansıttığı söylenebilmektedir” (Yüksel, 2004:51).

Enformasyon ya da duygu yoğun habercilik anlayışının devamı ile medya içeriklerine dönük mevcut tartışmaları aşmanın mümkün görünmediğini belirten Yüksel, hafızası olmayan, verileri anlık duygulanımlara neden olan, düşünce üretmeye katkısı olmayan, kolay anlaşılma ve kolay tüketilme kaygısıyla tasarlanan medya içeriklerinin, sorunları doğru teşhis etmekten ve onları çözmekten uzak görüldüğünü ifade etmiştir (Yüksel, 2004:53-54).

11 Eylül sonrasında dünyanın yaşadığı gelişmeler ve meydana gelen değişimler çerçevesinde terör eylemlerini analiz eden Gökçe ve Demiray, terör eylemlerinin trajik

ve korkunç boyutunu değerlendirmektedirler. Onlara göre, bizzat olayların kendisinin trajikliği ve korkunçluğu kadar, bu saldırının yarattığı sonuçların da terör gibi vahim olabileceğidir. Onlar, medyanın da bu gelişmelere karşı eleştirel duruş ve tutum geliştirme yerine resmi söylemler doğrultusunda bir gerçeklik kurgulayarak, adeta bu gelişmelere meşruiyet kazandırdığı düşüncesine dayandığını ileri sürmektedirler (Gökçe ve Demiray, 2004:ix).

Yine Gökçe ve Demiray'ın değerlendirmesine göre, terör görüntüleri televizyon aracılığıyla tüm dünyaya bilinçsiz bir biçimde tüm çıplaklığıyla aktarılmıştır. Olup biteni algılamakta zorlanan dehşet içerisindeki izleyiciler için görüntüler üzerinden yorumlamalar yapılmıştır. Fakat aynı görüntülerin defaten değişik perspektiflerden değişik ölçeklerle gösterilmesi terör görüntülerinin görüntü terörüne dönüşmesine yol açmıştır(Gökçe ve Demiray, 2004:4).

Medyanın kalıplaşmış algılama ve işleme biçiminin, eş deyişle medyanın işleyiş mantığının, medya personelinin yapısından değil, medyanın yapısından kaynaklandığı (Gökçe ve Demiray, 2004:5) ileri sürülebilir. Sezgin'in de belirttiği gibi, haberin seçiminde temel ölçütlerden ikisi güncellik ve olayın anlamı olduğu bir gerçektir. Bu sebeple olayın genellenebilir bir ilintisi kurulmalıdır. Haberle alakalı üçüncü ölçüt de ilgidir. Olayının anlamı ve güncelliği ile birlikte doğurduğu sonuçların hedef kitleyi ilgilendiren bir nitelikte olması sağlanmalıdır.

“Şiddet ve terör, bu bağlamda görselleşen haber yönelimi için önemli bir kaynak durumundadır. Bu yönelim hatta kitle iletişim araçlarının şiddet ve terörü destekleyen birer kaynak olarak gösterilmelerine bile yol açmıştır. Örneğin Gazeteci Okay Gönensin, Körfez Savaşı'na ilişkin yaptığı bir değerlendirmede Amerikan CBS televizyonu sunucularından Dan Rather'in şu sözlerine yer vererek ilginç bir değerlendirme yapmaktadır. " 'Washington'daki Potomaca nehrinden Irak'taki Dicle nehrine kadar her yerde savaş davulları çalınmaktadır.' Savaş davullarının yayılmasına önderlik eden dört TV kuruluşu CNN, NBC, CBS, ABC den her biri bölgeye yüzer kişiden fazla eleman göndermiştir. Amerikan otoritelerinden gelebilecek sansür girişimleri yüzünden Suudi Arabistan ve Amerika arasında haberleşme amacıyla 700 özel telefon hattı kiralanmıştır. İletişim uyduları zaten bu şirketlerin emrindedir ve gözden uzak sakin yerlerde portatif uydu antenleri kurulmuştur. Kısacası savaş için her şey hazırdır ve bu kadar yatırım yapan TV şirketlerinin savaşın çıkmasını isteyecekleri de tabidir” (Sezgin, 2004:11-12).

Lippmann'dan, içinde yaşadığımız çevre ile ilgili bildiklerimizin çoğunun bize doğrudan deneyimlerimizle değil de; dolaylı yollarla, örneğin kitle iletişim araçları

aracılığıyla geldiğini ve bunların yalnızca bir görüntüden ya da anlam haritasından ibaret olduğunu, aktaran Yüksel, (Yüksel, 2004:19) medyanın suçu kişiselleştirdiğinde suça karşı kullanılacak şiddeti de meşrulaştırmış olduğunu ileri sürmektedir. Böylelikle suçun toplumsal nedenleri bütünüyle görmezden gelinmiş, suç olgusu okuyucu ya da izleyicinin yaşamından uzaklaştırılmış olmaktadır. Suçun, başkalarının yaşamlarına ait seyirlik bir alana dönüştürüldüğünü belirte Yüksel, suç işleyen kişilerin sapkın davranışlı kişiler olarak tamamlandığını ve suçun ardındaki nedenlerin, suça iten nedenlerin ve haberin arka plan bilgisinin sorgulanmadığından (Yüksel, 2004:29-30) söz etmektedir. Medyanın tekniklerinden bir diğeri ise farklı fikirlerin yada muhalif görüşlerin marjinalleştirilmesi olduğuna değinen Yüksel, propaganda teknikleri arasında sayılan “Ad Takma” tekniğine de uygun biçimde, medyanın muhalif görüşlere olumsuz anlamlar çağrıştıracak adlar takarak, bunların marjinal görümünü sağladığını ifade etmektedir. İslamcı, bölücü, ikinci cumhuriyetçi gibi tanımlamalar bu çerçevede değerlendirilebilir (Yüksel, 2004:30). Kimi zaman da haber içeriklerindeki kimi boyut ya da konuların önemsenmediğinden söz eden Yüksel, Chomsky’nin bu duruma, “medyanın standart çarpma yöntemlerinden biri” (Yüksel, 2004:31) adını verdiğini söyler. Genel olarak da medyanın iktidar sahibi kişi ve kurumların anlamlarını, dünya görüşlerini sunarken, diğer yandan da bu görüşleri doğallaştırıldığını ve var olan iktidar yapısına meşruiyet kazandırdığını ileri süren Yüksel, haber üretim süreci, haber dili, grameri, anlatsal özellikleri, seçilen sözcükleri ve yazım formatı ile gerçeğin yeniden inşa edildiğini ileri sürmektedir. Bu inşaa ise ideolojiden ayrı görülemez (Yüksel, 2004:37).

Medya ile terör olayları arasındaki ilişkinin aşağıdaki etkenlerden birkaçı veya tümü ile ilgili olduğunun iddia edildiğini belirten Fidan, söz konusu maddeleri şöyle sıralamaktadır:

- “1. Devletin gücünü azaltan, şiddeti uyandırıcı uç görüşler için bir platform meydana getirmektedir.
2. Hayret verici terör olaylarının rapor edilmesi diğer kişi ve grupların da bu rapor edilen olayları benimsemesini sağlayan bir etki uyandırmaktadır.
3. Devam etmekte olan bir olayın medyada yer alması etkili polis operasyonlarına mani olur, polis ve yardımcı personelin hayatlarını tehlikeye sokabilir.
4. Devam etmekte olan bir olayın medyada yer alması otoritelerin karar vermelerini sınırlayarak onların baskı altına girmelerine yol açar.

5. Terör olaylarının medyada çok sayıda muhabir tarafından ele alınması teröristlerin güç duygularını daha da artırarak olayların sonuçlarında ciddi problemler meydana getirebilir.

6. Terörist ve anti-terörist operasyonlarındaki detaylar, soğumuş gruplara taktiksel, stratejik ve teknik bilgi tedarik edeceğinden, gelecekte olabilecek olayların çözümünde daha zor çözümler getirecektir.

7. Haber kaynağı bulma yarışı terör olaylarının duygusal yönü üzerinde kanunsuz bir vurgu oluşturabilir. Ve bu da kamuoyunu aydınlatmaktan çok halkı şiddet yönünde eğlendirmek olur.

8. Terör olaylarındaki rapor etme ve bazı haber toplama yolları (bir olay sırasında teröristle telefon bağlantısı kurma gibi) muhabirleri katılımcı yapar ve terör olaylarında medyanın objektif olarak gözleme ve rapor etme özelliğini yok eder” (Fidan, 2004:71-72).

Terörizmin esas olarak duyuruma ihtiyaç duyduğunu ileri süren Orhon’a göre, teröristleri, kendilerince bir sorunun olduğunu öngörerek ona dikkat çekmek istediklerini belirtir. Özellikle, eylemin meydana geldiği anda kurgulanmadan yayına girmiş görüntülerin etkisi, istenilen duyurumun bir parçası olarak görülebilir. Eylemlerin kendisini değil, sonucunda ortaya çıkan tartışmaların doğuracağı neyin neden olduğu sorgulamalarının gündemde yer almasını beklerler. Orhon’a göre, eylemleri kabul edilecek olmasa da bakış açılarının değerlendirmeler içerisine girmesini sağlamak da terörün varoluş koşullarını hazırlamaktadır. Terörizmin kendisine düşman veya hedef olarak gördüğüne ne tür zararlar verdiğinin, verebileceğinin sergilenmesini istediğini belirtir (Orhon, 2004:174).

Orhon’a göre izleyici, teknik olarak pasif bir perspektiften ibarettir. “Tanık olduğum terörist eylemin kendisi mi? Yoksa tele-terörizmin kendisi mi?” Görsel kodlarla, eklemeler, kurgulamalar ile zenginleştirilmiş terör eyleminin kendisinin artık çok daha farklı bir boyutta izleyicinin karşısına çıktığını ileri süren Orhon, tele-terörde, gerçekte bir kere meydana gelmiş olan olayın, izleyicinin karşısında sınırsız sayıda, hem de görsel olarak daha da zenginleştirilmiş olarak çıktığını belirtmektedir. Burada habercilik yapan televizyon kanallarını da göz önüne alırsak, kimi zaman birbirine geçmiş, kimi zaman da özgün haliyle yer alan görselleştirilmiş olaylara tanıklık ettiğimizi belirten Orhon, bunların doğrudan görselleştirilen olaylar, görsellerle üretilmiş haberler, tepkilerin yer aldığı görüntülerden oluşan haberler olduğuna dikkat çekmektedir (Orhon, 2004:177-178).

Terörü bir tür görsel oyuna benzeten Orhon, medyanın bu oyunun sergilendiği alan olarak algılanması gerektiğini belirtmektedir. William Shakspeare'in "dünya bir sahnedir ve tüm insanlar da yer alan oyuncular" düşüncesinden hareketle böyle bir analogi yaptığını belirten Orhon, görsel olarak hazırlanmış haberlerin bir sahne ve bizlerin de ister izleyen veya izlenen olarak; ister farkında olarak veya farkında olmadan bu sahnenin oyuncuları olarak yer aldığımızı ileri sürmektedir. (Orhon, 2004:178). Görüntülerin olayları yansıtmının yanında ne kadar etkili birer silah olarak yer alabileceğini; bir görüntünün elde edilmesinde olaya ilişkin olarak seçilen ölçeğin, açının, kameranın merceğinin ne olacağının tespiti gibi görsel belirleyiciler olarak tanımlanabilecek değişkenlerin ne kadar önem kazandığını vurgulayan Orhon, görüntünün yarattığı terörün çok boyutluluğuna göndermelerde bulunmaktadır (Orhon, 2004:184).

Terör, 11 Eylül'de dünyanın ve süper gücün simgesel temsili olan World Trade Center, 15 ve 20 Kasım'da ise Neve Şalom ve Israel Sinagogları ile HSBC Banka Binası ve İngiliz Başkonsoloslugu'nu hedef almıştı. Bu hedeflere bakıldığında medyanın yer aldığı düzlemi anlamak mümkün görünmektedir. Bu hedefler zaten yoğun ilgiyi kendiliğinden garanti etmektedirler. Başkaca ek unsurlara ihtiyaç yoktur. Saldırıların hedef seçimi ve oluşumunun, haber değeri açısından bir çoğunu kümülatif olarak bünyesinde barındırdığı ileri sürülebilir. Dolayısıyla medyanın bu olaya kilitlenmesini olağan karşılamak yerindedir. Ayrıca bu olaylar medyanın ve özellikle de televizyonun ihtiyacı olan ve çok zor şartlarda elde edilebilecek malzemeler de ihtiva etmektedir. Buna ek olarak olayın sanki bir "film gibi" cereyan etmesi, seyredenler açısından bakılınca bu olaylar sanki aslında gerçekte olmamış, bir film stüdyosunda üretilen bir 'science fiction'ı anımsattığı düşünülebilir. Kaya ve Seraslan, bu olguya şöyle bir yaklaşımda bulunmuşlardır:

“Günümüzde kitle iletişim araçları olayları ve olguları dolayısıyla da dünyayı tanımlayan bir işleyiş içine girmiştir (Noelle - Neumann, 1980). Bu da kitle iletişim aracı dışında haber ve bilgi alma gibi olanak ve koşullar bulunmayan bireyler için dünyayı o kitle iletişim aracının gözünden görmek, onun anladığı gibi anlamak ve hatta onun davranmasını istediği gibi davranmak anlamına gelmektedir.kişi, kurum, kuruluş ve toplumlar da kitle iletişim araçlarının sunduğu gibi algılanacak ve anlaşılacaktır” (Kaya ve Seraslan, 2004a:306-307).

15 ve 20 Kasım' da İstanbul' da ardı ardına meydana olaylar ile ilgili 'neden' sorusunun İsrail gazetelerinde "geleneksel" bir yaklaşımla "Yahudi karşıtlığı" şeklinde işlenmiştir.

İsrail gazeteleri, meydana gelen olayların amacının İsrail siyasi İktidarı veya devletine karşı değil, Yahudilik ve Yahudilere karşı yapılmış olduğunda ısrar etmişlerdir (Kaya ve Seraslan, 2004b:368).

İsrail medyasınca, bu terör eyleminin asıl amacının 'Yahudileri öldürmek' olduğunun altı çizildikten sonra, bir diğer amacının da "aynı zamanda Türkiye'yi, köklü bir modernizm ve Batı karşıtı görüş açısına sahip kökten dinci İslamcı Orta Doğu' ya doğru bir kez daha itecek siyasi bir girdap yaratmak" olduğu ifade edilmiştir. Özetle İsrail gazeteleri, olayların amacını kendince yorumlamış; İsrail, İsrail siyasi iktidarı veya İsrail Devleti değil Yahudilik ve Yahudilerin bu terör eyleminin hedefi seçildiğini söylemişlerdir. Bütün hadise, Yahudi düşmanlığı perspektifinde ele alınmıştır (Kaya ve Seraslan, 2004b:369).

Bütün bu değerlendirmelerin ışığında, medyanın vuku bulan bir gerçekle olan ilgisinin çok başka faktörlerin tesirinde cereyan ettiği ileri sürülebilir. Terör, bütün bu travmatik yapıyı kendi açısından değerlendiren bir perspektif kazanmıştır. Asıl önemli olan böylesi olayların her gün cereyan ettiği bir dünyada terörün alacağı/almış olduğu biçimdir. Bu noktadan sonra teröre terör demenin izafi bir söylemden öteye geçemeyeceği düşünülebilir. Bu da terörün simülatif karakterini belirleyen temel olgulardan sayılabilir.

21 Kasım 2003 tarihli The Guardian gazetesinde, Polly Toynbee imzasıyla "Blair'in kara günü" başlıklı bir yorumda, herkesin olayların görünen nedenleri ile ilgilendiği, ancak hiç kimsenin "asıl küresel nedenlerle" ilgilenmediğini ileri sürmekteydi (Kaya ve Seraslan, 2004a:327). Burada olayın görünür nedeninin medya kaynaklı bir mistifikasyon olduğu belirtilmelidir. Yani aslında olayın görünür şekli olarak değerlendirilen şey de tartışmalıdır. Yine The Independent'in 21 Kasım 2003 tarihli sayısında, "Teröristler ve çarpık İdeolojilerinin Gerçek Doğası" başlığıyla yayımlanan başmakalede, saldırılarda Türkiye'nin hedef seçilmiş olması değerlendirilmiştir. Buna göre, bu olay, aslında El Kaide'nin Batı ile savaştığı kadar İslam'la da savaştığını gösteren bir hadisedir. Böylece terörün çarpık İslamcı ideolojisinin gerçek yüzü görünmüş olmaktadır (Kaya ve Seraslan, 2004a:329).

Sonuç olarak, her medya öznesinin kendine ait bir gerçeklik algısı olduğu sonucuna varılabilir. Bu algı katmanlarının şiddeti ve terörü de çarpık bir biçimde ifade edeceği

düşünülebilir. Terörün bugün için belirsiz, sanal ve simülatif bir olgu olmasının insanlık durumuyla köklü bir ilişkisi olduğu ileri sürülebilir. Medyayı şeytanlaştırmanın bir işe yarayamayacağını da bilmek gerekir. Çünkü modern sonrası zamanlarda hakikatin sesinin bile ancak medya sayesinde çıkabildiğini görmek lazımdır. Simülasyon kuramı bağlamında terör ve medyanın ele alındığı bu kısımdan sonra terör ve propaganda olgusuna da kısaca değinmek gerekmektedir.

3.1.2. Terör ve Propaganda

Terör ve propaganda'yı birbirinden ayırmak temelde imkânsız hale gelmiştir. Terörün kendisi bizzat bir propaganda olmak durumunu ifade ederken; propaganda da terörün oluşumunda ve gelişiminde ciddi bir tesire sahiptir.

Günümüz terörizminin temel aldığı "fiili propaganda" kavramı ilk olarak 19.Yüzyılda İtalyan cumhuriyetçi Carlo Pisacane tarafından ortaya atıldığını belirten Smith, bunların şiddeti, toplumun algılamasını etkilemede tek güvenilir katalizör olarak gördüklerini belirtir. Çünkü şiddet ilk olarak insanların dikkatini çeker, sonra da peşinden sürükler (Smith, 2006:33). Dolayısıyla tekil eylem açısından hiç bir amaç olmaksızın, sadece propaganda merkezli bir terör biçiminin varlından söz etmiş olmaktadır.

I. ve II. Dünya savaşlarında kullanılan silahlar, telafisi mümkün olmayan maddi ve manevi kayıplara sebebiyet vermiştir. Bu noktadan sonra, silahlı tehditlerin yerini psikolojik tehditler almış (Alkan, 2000:157), bu da psikolojik bir alt yapının terör organlarınınca değerlendirilmesini beraberinde getirmiştir. Eskiden ateşli silahlar insanların fiziki bütünlüğünü tehdit ederken, bugün psikolojik silahların ise sadece insanların fiziki bütünlüğünü değil, bir toplumu toplum yapan ekonomik, politik askeri ve kültürel tüm değerleri ile fertlerin zihnini, kalbini ve ruhunu tehdit etmekte olduğu ileri sürülebilir (Alkan, 2000:157). Propagandanın teröre zemin hazırlamak bakımından taşıdığı öneme dikkat çeken Alkan, psikolojik harekât faaliyetlerinin, aynı zamanda sağlıktaki koruyucu hekimliğin başka bir alandaki uygulama şekli olduğuna dikkat çekmiştir (Alkan, 2000:172). Demek ki sağlıklı bir terör faaliyeti için propaganda koruyucu bir işlev görmektedir.

Bal, demokratik sistemleri gelişmiş ve kurumsal bazda sağlıklı işleyen ülkelerin terörle mücadelede iki önemli yaklaşım benimsediklerini söylemektedir: Birinci yöntem

olarak, terörün manipüle edeceği alanları kapatmak ve propaganda aracı olarak kullanacağı yapısal eksiklikleri ortadan kaldırmaktır. Bal'a göre ikinci yöntem ise, birinci yaklaşım metotlarına rağmen, hala terörde ısrar edenlere karşı, alanında uzmanlaşmış terörle mücadele güvenlik güçleri kurarak güvenlik önlemlerini arttırmaktır. Özellikle soğuk savaş döneminde devrimci Marksist örgütlenmelere karşı mücadele eden Batı demokrasilerinin yaptıklarını bu manada değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar, Marksist örgütlerin kendi yönetimlerine yönelik getirdikleri eleştirilerin konusu olan alanlarda düzenlemeler yapmayı bir strateji olarak (Bal, 2000:70) benimsemişlerdir.

Sonuç olarak, propagandanın terörün reklâmı olduğu düşünülebilir. Fakat günümüzde klasik politik propaganda yöntemlerinin çok ciddi değişimler geçirdiği düşünüldüğünde, terör propagandasının farkı ortaya çıkmaktadır. Terörün, teknik olarak eylemle propaganda yapmayı benimsediği düşünülebilir. Terörün medya olgusu tarafından okunma biçiminin günümüzde aldığı biçim değerlendirildiğinde, esasen terörün kendi propagandası için ekstra bir çaba sarf etmesinin bir anlamı olmadığı söylenebilir. Zaten bu yüzden terörün en yakın arkadaşı olarak medyayı görmekteyiz.

3.1.3. Terör Kültürü

Simülatif terörün geçirdiği evrelerin önemli kavşaklarından biride Chomsky'nin ortaya attığı terör kültürü sorunsalıdır. Çünkü simülatif terörün anlaşılması sosyal algılarımıza sızmış operasyonel durumlarla yakından alakalıdır. Yani dünyanın jandarmalığına soyunan egemen güçlerin tüm alanlarda yürüttükleri operasyonlarla oluşturdukları bilinç düzeyi terörün algılanma zeminini hazırlamaktadır. Şimdi terör kültürünün bu çerçevede simülatif teröre kaynaklık edecek şekilde analiz edilmesinde fayda vardır.

Terör, marjinal bir olgu olma düzeyinden yaygın ve nesnel bir boyuta doğru evirilerek terörizm olgusu biçiminde tezahür etmiştir. Bu yayılma ve sirayet günümüzde kimi entelektüellerin de belirttiği gibi artık bir "kült" olma özelliği taşıyan bir boyut kazanmıştır.

Özellikle Chomsky'in Amerika (dünya sisteminin patronu) Birleşik Devletleri üzerinden terörizmin bir kültürel boyut halini aldığı şeklindeki tenkitlerini göz önüne aldığımızda, bugün artık bir terör kültüründen söz edilebileceğini varsaymak mümkün

gözükmektedir. Bugün de onlar “Winston Churchill'in 1943 senesinde meslektaşı Joseph Stalin'e ifade ettiği şu görüşlerine büyük ölçüde itibar göstermektedirler:

"Dünyanın yönetimi tatmin olmuş uluslara teslim edilmelidir. Bu uluslar kendileri için şu anda sahip olduklarından daha fazlasını istemezler. Dünyanın yönetiminin aç ulusların elinde' olması durumunda her an için tehlike vardır. Oysa bizim gibi zengin ulusların daha fazlasını istemesi için herhangi bir sebep yoktur. Savaş, ancak kendi yollarında yollarına devam eden, ihtiras sahibi olmayan insanların sayesinde önlenbilir. Gücümüz bizi diğerlerinin üzerinde bir mevkie yerleştirmiştir. Bizler kendi evinde huzur içinde yaşamını sürdüren zengin insanlar gibiyiz. Meziyetlerimizin ve çalışkanlığımızın bir sonucu olan bu durumun keyfini çıkarırken çocukların salgın hastalıklardan kırılmasına engel olmak için verilen savaşları, kıtlığa karşı verilen mücadeleleri, fukaralara ev temin etme girişimlerini, kadınları kölelikten kurtarma uğraşlarını ve nasibine düşenle mutlu olmayan bu yoksul ulusların diğer benzeri çabalarını alay yüklü tebessümlerle izlemek gibi bir hakkımızın mevcut bulunduğunu ifade etmek isterim.(Chomsky, 1991:24-25).

“Terör kültürü” şeklinde kavramsallaştırılabilecek bu olgu, terörizmin yasal-hukuki organizmalarla doğrudan ilişkisine bir gönderme niteliği arz etmektedir. Aynı biçimde Hüseyin'in Ortadoğu için sorduğu soru da tam bu olguyla alakalı gözükmektedir.

“Bir devletin, izlediği siyasetin bir gereği olarak terör olaylarına bizzat bulaşıp bulaşmayacağından emin olmalıyız. Devlet terörizminin muhtelif formları vardır. Dolaysız, dolaylısı mevcuttur. Burada şu önemli soruyu sormak gerekir: Devlet terörizmi politik terörizme vücut verir mi ve aksi de doğru mudur? Bu soru, özellikle devlet terörizmine yabancı olunmayan Orta Doğu için son derece önemli bir sorudur. Orta Doğu'da terörizm, devletin doğasının ve kurumlarının tabii bir sonucu gibidir ve doğuşu, devletin doğuşuyla birliktedir”(Hüseyin, 1990:23).

Bu çerçevede terör kültürünün bir operasyon sorunu olduğu gündeme gelmektedir:

“Roosevelt konuşma özgürlüğünü, ibadet özgürlüğünü, korkusuzca yapma özgürlüğünü ve nihayet asgari ihtiyaçların baskısından azade olarak yasama özgürlüğünü Dört Özgürlük olarak tüm dünyaya ilan etmiş,..Besinci Özgürlük" de nedir diye soracak olursanız... Besinci özgürlük; soyma, sömürme ve hüküm altına alma ve sonuç alabilmek için her türlü güce başvurma özgürlüğüdür...“ABD'nin dünya genelinde sahnelediği her türlü eylemin yönünün Besinci Özgürlük tarafından tayin edildiğine şahit olmaktadır. Dört Özgürlük besincisi ile çelişmediği sürece var olabilmektedir, aksi takdirde bir kenara fırlatıp atılıvermektedir”(Chomsky, 1991:8).

Harvard Üniversitesi Uluslar arası İlişkiler Merkezi Direktörü Samuel Huntington şöyle demektedir:

"Bir başka ülkenin işlerine karışmayı veya işi daha ileri götürüp askeri müdahalede bulunmayı sanki Sovyetler Birliği'ne karşı verilen bir mücadeleymiş gibi satabilirsiniz. Bu, Truman Doktrininden bu yana ABD'nin izleye geldiği stratejidir" (Chomsky, 1991:9).

Her ne kadar Chomsky, bu değerlendirmelerinde modern bir süreçten söz ediyormuş gibi gözükse de aslında bu tutumun tarihi bilinçaltını deşifre eden analizler yapmaktan da geri durmamıştır. “Hıristiyanlığı dünyanın dört bir köşesine yayacağız diye yollara dökülen, karşılaştıkları zenginlikleri gözü kararıp altı yüz senedir sömüren, kan döken, yakıp-yıkan "beyaz insan sürüleri"nden söz etmektedir (Chomsky, 1991:10).

Modern ulus devletlerin jakoben karakteri sebebiyle idare ettikleri insanlarla aralarında çıkan ihtilaflarda takındığı tutum, en baştan beri gayri meşru bir sistemin inşa olmasına sebebiyet vermekteydi. “Halk ile devletin görüşlerinin çelişmesi halinde işler el altından ama gene halkın iyiliği için yürütülür, “halka rağmen ama halk için” diye özetlenebilecek eylemler gerçekleştirilir” (Chomsky, 1991:15). İşin asıl vahim tarafı halkın bu illüzyonun farkında olması, dolayısıyla sistemin bu illüzyona bir de manipülasyon ilave etmek ihtiyaı hissetmiş olmasıdır. Chomsky, bu konuda Amerika'nın genel duruşunu şöyle analiz etmektedir:

“Amerikan halkı, Amerikan yönetimini yabancı ülkelere saldırmaktan menediyordu. Bu durum seçkinlerin pek hoşuna gitmiyordu. Fırıldağı perde gerisinden çevirmek ise beraberinde yığınla problem getirmekteydi. şiddete doğrudan doğruya başvurmak daha verimli olmaktaydı. Dolambaçlı yollar aynı derecede verimli değildi” (Chomsky, 1991:15).

“Halkın gösterdiği tepki, sergilediği muhalefet devlet terörünün 1980'li yıllarda yeraltına kaçmasına sebebiyet verdi”(Chomsky, 1991:16). “Yeraltı” teriminin üzerinde durmak gerekecektir. Chomsky'in sözünü ettiği sistemin özünü kavramak için gerçekten de yeraltına, metroya bakmalıdır. Nasıl Amerikan sisteminin kılcal damarlarını orada müşahede edebiliyorsak; terörizmin bir kültür boyutu kazanmasında dünya sisteminin günahlarını da ancak bu manevra değişiminde görmek mümkün olacaktır. Chomsky, terörün bir kültürel olguya gelip dayanmasında günahı olanları ve metotlarını şöyle izah etmektedir:

“Mademki biz Nikaragua'ya karşı savaş ilan ettik ve El Salvador'da terörist bir devlet kurdurup işler hale getirdik, yleyse Nikaragua dehşeti kendine rehber edinmiş tek partili bir diktatörlük olmalıdır. Öyle değilse bile dünyanın öyle bilip ona göre de hareket etmesi sağlanmalıdır. Yönetime karşı mücadele veren gerillalar daha önce de diktatör Somoza'ya karşı kahramanca mücadele etmişlerdir, şimdi de Sovyet emperyalizminin iş başına getirip bir kukla gibi kullandığı Ortega'ya karşı mücadele vermekteler. Gerçek bu değilse bile bir yolu bulunup sanki gerekmişesine dünya kamuoyuna böylece yutturulmalıdır” (Chomsky, 1991:18).

Buna, "Tarihin, işe nasıl geliyorsa öyle yoğrulması ve mevcut sahnenin amaca uygun bir tarzda tanzimi işi" (Chomsky, 1991:18) demek mümkündür. Chomsky, terör kültürünün oluşumunda 'zor' kullanma seçeneğinin hep masada tutulmasının etkisi olduğunu düşünmektedir.

"Washington, sahibi olduğu askeri güç ve peydahlayabildiği tedhiş itibariyle hiç kimseyle kıyas kabul etmez bir konumdaydı. İşini bu yoldan ve gözüne kestirdiği ülkelerin zengin seçkinlerinin aracılığıyla yürütülüyordu. Hal böyle olunca sonuç alabilmek için diplomatik yollara başvurmak yerine zora müracaat ediyordu" (Chomsky, 1991:20).

"Saldırganlık ve hâsıl ettiği neticelerin kabul görüp hayranlık uyandırabilmesi ancak kültür terörizmi ile mümkün olabilir" (Chomsky, 1991:21).

"Bu amaçlara ulaşabilmek için dikkatler arzu edilir noktalara çekilerek gerçekler gözlerden kaçırılabilir, gerçeklerle bağdaşmayan yorumlarla zihinler bulandırılabilir, meseleler bütünüyle çarpıtılabilir, kabulü mümkün olmayan gerçekler zorla zihinlere yerleştirilebilir. Mucize mertebesinde bir dönüşüm geçirdiğimiz, yolumuzun yönünü bütünüyle değiştirdiğimiz ileri sürülerek geçmişin çok gerilerde kaldığı, konu harici olduğu iddia edilmektedir. Oysa geçmişte sahnelenen düzenbazlıkları var kılan kurumsal yapılar ve planlama sistemleri bir tek tuğlası bile eksilmemiş olarak günümüzde de varlıklarını ve işlevlerini sürdürmektedirler. Ne halkın ve ne de entellektüellerin olup bitenlerden büyük ölçüde haberi yoktur. Yönümüzün değişmiş olduğu, geçmişin geçmişte kaldığı iddiası, geçmişin pisliklerini gizlemek için kullanılan tekniklerden biridir ve terör kültüründe önemli bir yere sahiptir" (Chomsky, 1991:23).

İdeolojik sistem içerisinde muhaverenin seyrettiği düzey son derece önemlidir. Amerikan türü demokrasinin karakteristiklerinden söz eden Chomsky, bunlardan birinin, tecrit edilmiş bireylerin, devletin ve özel sektörün konsantre olmuş gücünü tek başına karşılamaya mahkum edilmiş olması olarak açıklamaktadır. Kendisini düşünmesini veya anlamlı politik aksiyonlar içerisinde yer almasını sağlayacak organize olmuş kurumların yardımından yoksun bırakılan birey, sistemin tasarruflarını sorgulamada pasif davranacaktır, belki de ilgilenmeyecektir. Chomsky'e göre, insanların özgürce düşünmelerine, düşündüklerini dillendirmelerine engel olmak için bir 'laf çamuru" inşa edilmiştir. Hoşa gitmeyenler "Marksist", "radikal", "putperest" olmakla hemen suçlanmaktadır fakat bu terimler gerçek manalarını yitirmişler, özel mülkiyetin varlığını korumanın silahları haline dönüştürülmüşlerdir (Chomsky, 1991:30-31).

Terör kültürünün oluşumunda tarihi bir boyutun rol aldığını belirtmek gerekmektedir. Amerikan düzlemi üzerinden ele alınan analizler ve örnekler, bugünkü mevcut hal ile

söz konusu dramatik tarih arasında adeta diyalektik bir ilişki varmış hissi uyandırmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, sistemin Sovyet bloğunun layüsel (otoriter ve totaliter yapısı) telakki edilmiş olması hasebiyle hemen hiç tenkit edilmemiş olmasıdır. Kendisinin tenkit edilmesine asla cevaz vermeyen Sovyet sistemi, tenkide layık görülmeyecek bir çürüme neticesinde tarih sahnesinden çekilmiştir. Amerikan sistemi ise Windows yazılım programlarına benzer biçimde, hem gelen tenkitleri vakumlayarak kitlenin gazını almış, hem de geri dönütlerden yola çıkarak daha kusursuz bir mekanizma ve işleyiş tarzı elde etmiştir. Ortaya kusursuz bir terör kültürünün çıktığını söyleyebiliriz. Bizzat bu kültürün rekabetçi bir terör piyasası yapısını inşa ettiği bir gerçektir.

Chomsky, terör kültürünün oluşumunda çok önemli bir unsur olan soğuk savaş stratejisini eleştirmektedir. Mesela CIA ve Sovyet ajanlarının tüm dünyada dehşet ve terör tohumları ektiğini belirtmektedir. Ona göre, Sovyet ajanlar sebebiyet verdikleri dehşetin devlet tedhişine hizmet vermenin bir aracı olduğunu söyleyerek kendilerini mazur gösterebilirler. Fakat ABD gibi demokrasinin ve özgürlüklerin havariliğini yapan bir ülkenin ajanları için böylesi bir mazeretin de söz konusu edilemeyeceğini (Chomsky, 1991:57) ifade eden Chomsky, El Salvador'da devlet terörü estirildiğini, nice insanın canından edildiğini belirtmektedir. Ona göre, İnsan haklarının en vazgeçilmez olanlarını savunmak isteyen insanlar katledilmiş, sosyal reform talepleri geri plana itilmiş, demokrasiye hayat hakkı tanınmamıştır. Ancak Başpiskopos Romero, Başkan Carter'a ricada bulunarak cunta yönetimine silah vermemesini istemiştir. Chomsky, bu din adamının, hareketinin cezasını ABD tarafından desteklenen güvenlik güçleri tarafından katledilmek suretiyle ödediğini belirtmektedir (Chomsky, 1991:34).

Terörün kültürel bir olgu olmasında süper güçlerin rolünü irdeleyen Chomsky, hemen her dönemden ve her liderden örnekler vermekten imtina etmemiştir. Mesela ona göre, Reagan yönetimi iş başına geldiği günden itibaren Nikaragua'nın önünde sonunda bir Sovyet uydusu olmasını kaçınılmaz kılacak bir politika izlemiştir. Nikaragua'nın gelişmesi ve yeniden yapılanmasına engel olmak için ne mümkünse yapılmış, ilişkileri geliştirmek için sergilediği her türlü teşebbüs akim bırakılmıştır. Onların iç işlerine karışılmış, düzenini bozmak için çaba sarf edilmiş ve Chomsky'e göre bütün bunlar,

ABD'nin yutmayı kararlaştırdığı her ülkeye karşı uygulaya geldiği ve artık standartlaşmış bir politikadır (Chomsky, 1991:36).

Chomsky'e göre, bölgede bulunan diğer ülkeler de ABD'nin aktif politikasından nasiplerine düşeni almışlardır. Buna başka bir örnekte Guatemala'dır. Buradaki mezalim seviyesi, alışlagelmiş olanın çok çok üzerlerinde seyretmiştir. 1954 senesinde Guatemala'da demokrasinin Washington'un katkılarıyla devrilmesinden sonra ülke istikrar yüzü görememiştir. Honduras ise, ABD tarafından yönlendirilen uluslararası terör için bir üs haline getirilmişti. Kosta Rika ekonomisi ve peşinden demokratik yönetimi çökertilmiş, bu ülke de diğerleri gibi, ABD'nin bölge ülkeleri için çizdiği çerçevenin içerisine çekilmiştir.

Chomsky'e göre, Reagan yönetimi, Orta Amerika'da şahit olduğumuz katliamların bir numaralı sorumlusudur. Reagan döneminde El Salvador'da katledilenlerin sayısı 50000'i aşmıştır. Bu sayı Guatemala'da 100000'i bulmuştur. Nikaragua'da bu konuda yeterince başarılı olunamadığını belirten Chomsky, Reagan yönetiminin 1986 senesine kadar ancak 11000 kişiyi katledebildiğini söylemektedir.

“El Salvador ve Guatemala'da sivil halka saldıran terörist güçler bu ülkelerin ordularıdır. Üstelik bu insanlar öldürülmeden önce işkence görmüşlerdir. Kiminin ırzına geçilmiştir. Kimi kayıptır, cesedi bile bulunabilmiş değildir. Burada amaç, halkı sindirmek, olabildiğince pasifize etmektir. 1982 senesinde İsrail Lübnan'a saldırmış, 20000 civarında insanı öldürmüştür. Katliamda ABD'den aldığı desteğin büyük payı olmuştur. Öldürülenlerin çoğu sivildir. Her sene uluslararası terörizm, açlık, salgın hastalıklar ve kötü çalışma koşulları yüzünden nice insan hayatını kaybetmektedir” (Chomsky, 1991:37-38).

Reagan Doktrini çerçevesinde beynelmilel bir terör şebekesinin el altından inşa olunmasının sebebi gene ülke halkından gelecek tepkilerden doğan korkudan kaynaklandığını belirten Chomsky, terör kültürünün birinci prensibinin en hayati gerçeklerin saklanması temeline dayandığını söylemektedir (Chomsky, 1991:51).

Reagan Doktrini'nin çizdiği yolda Birleşik Devletler beynelmilel terörizmin tarihinde bütünüyle yeni sayılabilecek bir şey peydahlamıştır. Chomsky'e göre bu, saçından tırnağına kadar silahla donatılmış, çarpışmayı değil terörü hedef olarak seçmiş, arkasına aldığı süper gücün donanımı ile ve gereksinim duyduğu anda yanında bulunduğu koruyucu gücü altında savaş alanında faal bir ordudur. Bu ordu, hücumlarını "küçük yumuşak hedeflere yöneltmiş, kurbanın yarasını sürekli taze tutup, kan kaybını fasılasız

kılarak baş kaldırmasını, sosyal reformların gerçekleşmesini talep etmesini imkânsız kılmayı amaçlayan bir ordudur. Bir tür terörist yapılanma olarak nitelenebilecek bu ordu, El Salvador'da halk ayaklanmasını kanlı bir şekilde bastırarak kendinden bekleneni yerine getirmiştir. Guatemala'da da paralı askerlerden oluşan yabancı ordular aracılığıyla benzeri bir duruma ulaşılmıştır (Chomsky, 1991:52).

ABD'nin geleneksel caydırıcılık fonksiyonunu sürdürdüğünü belirten Chomsky, onun bir nükleer şemsiye oluşturduğunu ve bu suretle uluslararası arenada sürdürdüğü baskı, saldırı, terör politikasına karşı bir caydırıcı güç meydana getirdiğini belirtmektedir (Chomsky, 1991:53). Uluslar arası hukuk uzmanı Thomas Franck, "ABD'nin özgürlüğü koruma özgürlüğüne sürekli olarak sahip bulunmasının gerekliliği"ne işaret etmekteydi" (Chomsky, 1991:82). Chomsky, sistemin kendi terörünü örtbas çabasını şöyle değerlendirmektedir:

"Terörizm ve 'Modern Devlet' konulu bir konuşmada Shultz ne ABD ve ne de İsrail tarafından sahnelenen terör eylemlerinden tek bir kelime bile etmedi. Kendi yaptıklarının yanında devde kulak mesabesinde kalan terör eylemlerinden uzun uzun söz etti. Böylece Orwelyen ilkesine harfiyen riayet etmiş oluyordu: Kendilerinin yaptıklarının süttten yeni çıkmış şimşir kaşık, kendilerine yapılanların ise terörist eylemler olduğunu savunmaktaydı. İsrail'in ve ABD'nin bu cümleden olmak üzere yaptıkları övgüyle karşılanmaktaydı" (Chomsky, 1991:74).

Seçkinlerin çıkarlarına zarar verilmesi halinde bir bardak suda fırtınalar koparılmaktadır, diyen Chomsky, fukaralar söz konusu olduğunda tüm ağızların taş kesmekte olduğunu ifade etmektedir (Chomsky, 1991:84). Chomsky, sistemin bir entelektüel olarak, sorumlu davranmakta ve tüm bu felaketlerin aslında ortak bir bilinç veya toplu günahahtan kaynaklandığını söylemektedir:

"Geleneksel kurbanlarımız dün yaşanan korkunç olayları bugün de bir eksiksiz yaşamaktadırlar. Biz onların sırtlarındaki kamburlarıyızdır ve onlar bu-beladan hala kurtulabilmiş değildiler. Üstelik bir de bizim medeni, gayrisinin vahşi olduğu yolundaki iddialarımızı dinlemek mecburiyetin dedirler. İşlenen her türlü cinayet ne denli vahşiyane ve ne kadar 'barbarca' olursa olsun, bizim entelektüel kültürümüzün boyacı dükkânında süslenip püslenip gelinlik kız görüntüsü kazanabilmektedir" (Chomsky, 1991:87).

Chomsky, süper güçlerin ve yandaşlarının sebep olduğu bütün felaketlerin bir benzerinin asla onlara karşı yapılamayacağını ifade ederek, sistemin tüm unsurlarını oluşan bu terör kültüründe bir empatiye davet etmektedir. Ona göre, George Orwell'in Doğruculuk Bakanlığı bir mana ifade etmelidir.

“Dışişleri Bakanlığı'nın askeri-ekonomik amaçlı olarak tanzim edilmiş bulunan çiftliklere saldırmanın meşru olduğunu ifade eden teorisi, bu tarzda düzenlenmemiş ama saldırıların hedefi olmaktan da kurtulamamış bulunan İsrail kibutzlarına teşmil edilirse ne tür bir sonuç elde edilebilir” (Chomsky, 1991:88).

ABD uluslararası terörizmi yalnızca Orta Amerika ile sınırlı değildir. Chomsky'ye göre, 1986 senesinin en büyük terör eylemi ABD'nin Libya'yı bombalamasıdır. Batılı kaynaklara göre 100 kadar insan bu saldırıda hayatını kaybetmiştir. Saldırı için ileri sürülen bahanenin uydurma olduğunu (Chomsky, 1991:92) söyleyen Chomsky, bugün Irak'ta vuku bulan korkunç manzaranın yukarıda zikredilen hadiseler için bir dejavu olduğunu ifade etmektedir. Birleşik Devletlerin diktatörlere niçin bu kadar sık arka çıktığını, bu işin arkasındaki sırrın ne olduğunu anlayabilmek (Chomsky, 1991:115) için siyasi teolojinin en efsunlu kavramı olan “demokrasi”ye göz atmak gerekecektir.

“Bu arada siyasi teolojinin hemen her terimi gibi demokrasi teriminin de iki manasının olduğu gerçeğinden haberdar olmak iktiza eder. Bunlardan biri sözlük manasıdır, diğeri ise yapılanlara gerekçe icad etmek amacıyla demokrasi terimine giydirilmiş bulunan bir manadır. Bu ikinci manasına teknik manası diyebiliriz. Teknik manada bir yerde demokrasi olması demek, o yerde ABD'li yatırımcıların çıkarlarının emniyet altında olması demektir. Sermayenin yarımından emin olmadığı yerde teknik manada demokrasi mevcut değildir. ABD'nde demokrasinin olması demek, iş dünyasının kontrolü altında bulunan siyasi ve ideolojik bir sistemin mevcut olması demektir; malumunuz olduğu üzere bu arzu çok yıllar önce hayata geçirilmiştir ve halen de ömrünü sürdürmektedir. Üçüncü Dünya ülkelerinde demokrasiden söz edilebilmesi, ABD'li yatırımcılar tarafından münasip görülmüş yollardan kalkınmayı hedef olarak seçmiş bulunan lokal oligarşinin ve benzeri elemanların medyayı ve politik sistemi bütünüyle kontrolleri altına geçirmiş olmalarıyla mümkündür. Bu ülkelerde halk gerekirse şiddet yoluyla dışlanmakta, ABD ile göbekten bağ kurmuş silahlı kuvvetler bu neticenin alınmasında önemli görevler üstlenmektedir: Hizmeti karşılığında da gönölünce at oynatabilmenin keyfini sürmektedir” (Chomsky, 1991:148-149).

Birleşik Devletler ile Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki ilişkilerin karakteristik özelliklerine değinen Chomsky, ABD'nin Üçüncü Dünya ülkeleri ile kıyaslanamayacak kadar askeri açıdan güçlü olduğunu, fakat politik açıdan güçsüz olduğunu söylemektedir. Bu durum ABD'nin sürekli olarak başını ağrıta gelmiştir. Sonuçlarından biri, "popüler organizasyonların" güç kullanarak yok edilmesi suretiyle etkinliğinin giderilmesi şeklinde tezahür etmektedir. Bir başka sonucu ise, diplomasinin geri plana itilmesidir. Chomsky'ye göre, gerçekler kabul edilmemektedir ve ideolojik kurumlar bunları olduklarının tam zıttı bir görüntüyle kamuoyuna aksettirmeyi kendilerine iş edinmişlerdir (Chomsky, 1991:153).

Yukarıdaki analizin beraberinde düşünüldüğünde periferi ülkelerinde (sadece Müslüman coğrafyada değil) meydana gelen askeri darbeleri anlamak daha da kolay hale gelmektedir. Askeri darbelerin, milletten neşet etmiş siyasi organizasyonları sürekli olarak inkitaya uğratmasıyla, söz konusu darbeci çevrelerin katı-dogmatik seküler ideolojik söylemleri tekrarlayıp durması arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Dünya sisteminin gizli operasyonların da ötesinde devletlerin ve milletlerin hayatına bizzat müdahale ederek yarattığı karmaşa, daha doğrusu terör, sözünü ettiğimiz bir sürecin devamı ve sonucudur. İran, Nikaragua, Latin Amerika ülkeleri, El Salvador'da yapılan tüm "operasyonlar" bu kültürün oluşmasında rol oynamışlardır. Aynı biçimde Uzak Doğu'nun iki ülkesi, Endonezya ve Tayland'da da söz konusudur;

"1950'li yıllarda Endonezya ile ABD arasındaki ilişkiler bozuldu. CIA, vuku bulan bir işgal girişimini ve darbe teşebbüsünü destekledi. Sukarno rejimini devirme amacına matuf bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra ABD silah sevkiyatına devam etti. 1965 senesinin sonuna doğru Amerika yanlısı General Suharto, bir askeri darbe girişiminde bulundu. Yüz binlerce insan öldürüldü. Bunların büyük bir kısmı topraksız köylülerdi. Endonezya'nın halka dayalı tek organizasyonu olan Endonezya Komünist Partisi lağvedildi. Böylece Endonezya'nın kapıları özgür Dünyanın önünde ardına kadar açılmış oldu. ABD, Avrupa, Kanada, Japon şirketlerinin sömürüsüne karşı korunmasız hale getirildi. Endonezyalı soysuz generallerin insafına koca ülkenin kaderi terk edildi" (Chomsky, 1991:215).

Hakeza, "Tayland'da demokrasinin gelişmesi, ABD'yi üsleri keyfince kullanma özgürlüğünden mahrum bırakabilirdi. Tayland'a yapılan ekonomik yardımlar derhal kesildi. ABD'nin eliyle besleyip büyüttüğü Tayland güvenlik güçlerine yapılan yardımlar olağanüstü derecede artırıldı. 1976 senesinde bir hükümet darbesi yapıldı, demokratik yönetim ebedi istirahatgahına çekildi, silahlı güçler iş başına geldi. ABD'nin de Tayland'da bulunan üsleri için bir endişe duymasına mahal kalmadı" (Chomsky, 1991:216).

Chomsky, Brezilya örneğinde de aynı politik yöntemin kullanıldığını belirtmektedir:

"Pentagon kaynaklarına göre yapılan bir askeri darbe ile Brezilya'nın solcu devlet başkanı Joao Goulart'ın iş başından uzaklaştırılmasında, yerel komutanlar üzerindeki ABD nüfuzu birinci derecede önemli bir rol oynamıştır. Kennedy'nin ve diğer liberallerin alkışları arasında işkence, baskı ve yabancı yatırımcılara kar sağlama esasına dayalı bir Milli Güvenlik Devleti kurulmuştur. Aynı oyun birkaç sene sonra Şili'de sahnelenmiştir" (Chomsky, 1991:217).

Chomsky, Batının çevre ülkelerin politik sistemlerine olan ilgisinin tamamen bir menfaat düzleminde ilerlediğini ileri sürmektedir. Bu anlamda yararlı bir diktatör, ancak kurtarılamayacak hale gelmişse gözden çıkarılabilmektedir. Chomsky'ye göre, diktatörleri daha fazla iş başında tutabilmenin imkânsız hale gelmesiyle birlikte, Batı'nın ayrıntı kabarmakta, demokrasi aşığı kesilmektedir (Chomsky, 1991:218). Teröre maruz

birakılan bu ülkelerin buna paralel olarak kara propagandaya da maruz bırakıldığını söyleyen Chomsky, bu ülkelerin tecrit edilmek suretiyle uçlara savrulduğunu belirtmektedir.

“Başarıyla yürütülen propaganda kampanyasının en önemli öğelerinden biri, tüm ulusların teröristlerle olan ilişkilerini kesmeleri ve bu suretle izole edilmelerini sağlama yolunda yapılan çağrıdır. Çağrı sahipleri arasında Reagan, Shultz ve yakın arkadaşları da bulunmaktadır. Sözü geçen şahısların terörizm ile olan ilişkilerinin hiç de meçhul olmamasına karşın bu davranışlarının, gülünç kaçmamasının, dünya genelinde alay konusu olmamasının sebebi, Amerikan kültürünün arz küre üzerinde tesis etmiş bulunduğu hükümleridir. ABD, bu aracı da uzun süre başarıyla kullanmıştır” (Chomsky, 1991:222-223).

Tarihin, tahayyülü bile mümkün olmayan tedhiş cehennemlerinin çukuruna beşeriyetin nasıl kolayca kayabildiğinin örnekleriyle dolu olduğunu söyleyen Chomsky; Almanya'nın Hitler'in iş başına geldiği günlerde medeniyetin bilimin ve kültürün zirvesinde olduğuna dikkat çekmektedir (Chomsky, 1991:288). Böyle bir ülkede, böyle bir cinayet makinesinin çıkmasını bazı sebeplere bağlayan Chomsky, buna temel sebep olarak, vicdan sahibi entelektüellerin suskunluğunu gösterir.

“Toplumun genelinde tedhiş yanlılarının oranının çok daha düşük olduğu hususu su götürmez bir gerçektir. Nazi liderleri, Nazi basınının "Yahudilerin dünya genelinde işleye geldikleri cinayetlere karşı bir savunma hareketi" olarak nitelediği eylemlerini gerçekleştirebilmek için halkın desteğini arkalarına almak gibi bir gereksinimi duymuş değildiler. "İnsanlığın tamamını Yahudi zulmünden azade kılmak," "Bünyesinde yer etmiş bulunan Yahudi mikrobu temizlemek için Alman milletini harekete geçirmek," "Yaşamaya izin verilemeyecek mikrobu temizlemek" için Almanların onayını almak gerekmemiştir. Hitler'e yapacaklarını yapması için halkın pasif davranması, ilgisizliği, gerçekleri görme hususunda gösterdiği ilgisizliği kişisel kazançlarını ön planda tutma bencilliği, en büyüğün kendileri olduğu yolundaki iddiaları peşinen kabul etme eğilimi kafi gelmiş, bir süre sonra kapıyı çalacak olan tehlikeyi kimse sezinleyememiştir. Naziler tarafından işlenen cinayetlerle bizim burada inceleye geldiklerimizin kıyaslanabilmesi bile mümkün değildir. Hitler, bu sahanın tartışmasız en büyüğüdür. Yalnız... Hitler'in yaptıkları karşısında pasif kalmayı tercih edenlerden günümüzde işlenen cinayetlere seyirci kalan bizlerin farklı olduğunu düşünüyorsak, işte o zaman gafletliyiz demektir. Bizim içinde bulunduğumuz ve Hitler dönemiyle kıyasladığımızda kendimizi şanslı addettiğimiz terör ortamında devlet, düne kıyasla, vatandaşlarını güç kullanarak kontrol altında tutma işinde daha az özgürdür, bu nedenle daha ustaca hazırlanmış yöntemlerle hak bildiği hedefe doğru ilerlemek durumundadır. Bağrımızda yetiştirdiğimiz terörizm kültürü güçlü bir yapıya sahiptir. Arz ettiği tehlikelerin anlaşılmasına meydan vermeyecek silahlarla mücehhezdir. Sosyal yaşamın, ekonominin ve politik kurumların bünyesine nüfuz etmiş durumdadır. Entelektüel kültürün, hatta sokaktaki vatandaşın dünya görüşünün bir parçası haline gelmiştir” (Chomsky, 1991:289-290).

Sonuç olarak, terörizmin bir kültür hadisesi olmasında süper güçlerin sorumlu olduğu ileri sürülebilir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı ertesinde kurulan düzen ve Filistin sorununun burada ayrı ve özel bir yeri vardır. Filistin sorunu bağlamında ortaya çıkan ama esas itibariyle İsrail'in 1948'te doğuşundan sonra hız kazanan bir terör kültürü oluştuğu da bir gerçektir. Dünya sisteminin, Kıta Avrupa'nın bağrında büyük bir problem teşkil eden "Yahudi sorunu" veya "the other" sorununu bu biçimde hallettiği tarihten bu yana tüm Ortadoğu adeta bir kan gölüne dönmüş ve bu kadim topraklar uzun zaman alışık olduğu barış ve huzurunu yitirmiştir. Dünya sisteminin İsrail'i layüsel ilan etmesi sebebiyle her muhalif reaksiyon daha da radikalleşmiş ve içinden çıkılmaz bir terör kültürü ortaya çıkmıştır. Öyle ki Leibowitz, "İsrail'in Lübnan'daki siyasetini Yahudi-Nazi politikası olarak adlandırmaktaydı" (Garaudy, 1999:6). Simülasyon kuramı bağlamında ele alınan terör kültürünün kapsamlı analizinden sonra, bu kültürün oluşumunda etkin bir faktör olduğu düşünülen 'manipülasyon' olgusuna bakmak gerekecektir.

3.1.4. Terör ve Manipülasyon

Manipülasyon kavramının; hile, hileli yönlendirme, hileyle yönlendirme, güdüm, güdümlenme... gibi anlamlarını göz önüne aldığımızda, bu kavramın bir şiddet unsuruyla bileşiminden oluşabilecek tehdidin ne denli büyük olacağı açıktır. Herhangi bir terör eylemi veya terörizm olgusunun bizzat kendisi bir manipülasyon mantığına dayanmaktadır. Zira terör, nasıl tanımlanırsa tanımlansın bir şiddet görünümüyle var olmaktadır. Şiddet; insanın ve tabiatın/nesnenin var oluşuna yöneldiği zaman "düşünce" uzaklaşır. İnsanın çok yönlü sağduyu algıları ve algılamaları kısa devre yapar. Böyle bir durumda, nedensellik ortadan kalkar ve insanlar, olaylar ve olgular arasındaki mantiki bağlar ile değil, sanal/illüzyonik bir iletişimsizlik sarmalıyla baş başa kalırlar. İnsanın ontolojik ve kültürel değerlerinin somutlaştığı alan dil ve kavramlar hep başka gönderenlere atıf yapmak durumunda kalırlar. Bu da, insanın tabii dille yaptığı sağduyu iletişim kanallarına kısa devre yaptırmak suretiyle bir "anlam" cehennemi meydana getirir. Sonuç, sembolik ve simgesel bir iletişim biçiminin hüküm sürdüğü bir "anlamsızlık" coğrafyasının baş edemediği bir şiddetin hükümranlığıdır.

Terör kavramı ve tanımı bölümünün sonunda da belirtildiği gibi, herhangi bir terör eylemi veya terörizm olgusunun bizzat kendisinin bir manipülasyon mantığına

dayandığı vurgulandı; zira şiddet, evvela doğduğu coğrafi ve tarihi gerçekleri örtmekle bir başarı kazanmış olmaktadır. Dünyanın herhangi bir coğrafyasında vuku bulan bir şiddet hadisesinin sebep ve neticesini konuşmak, onun üzerinde düşünmek, gerçekleşmiş şiddet eyleminden daha önemli olmaktan peşinen çıkmış olmaktadır. Hamas'ın İsrail kasabalarına fırlattığı birkaç teneke borunun (İsrail, bunlara füze demeyi tercih ediyor) Gazze'deki insanlık trajedisine gerekçe kılınmasını bu bağlamda düşünebiliriz. Bu hadise, bütün kavram ve değerlerin kısa devre yaptığı hadisedir. Ne Hamas bu el yapımı borularla İsrail'in devasa askeri organizasyonunu tehdit edip Filistin'in özgürlüğünü elde edebilir; ne de İsrail bunu bahane ederek gerçekleştirdiği savaş suçlarının nefsi müdafaa olduğuna kimseyi inandırabilir. Manipülasyon tam anlamıyla buradadır. Zalimlerin ve mazlumların üzerinde ittifak ettikleri yalana manipülasyon demek mümkün görünmektedir. Manipülasyonun başarısızlığı söz konusu bile olamaz. Çünkü o, doğru söyleyen yalancıdır; bir paradoksun eseridir. İnsan aklına ve ruhuna kısa devre yaptıran terör ve manipülasyon, insanın en belirleyici özelliği olan “yargı” ve yargılama gücünü elinden alır; onu kitle iletişim vasıtalarına, konunun uzmanlarına ve sanal/simülatif bir belirsiz iradeye tevdi eder. İnsanın terör denen bela karşısındaki temel acizliği buradan başlamakta ve burada bitmektedir. George, manipülasyonu şöyle değerlendirmektedir:

“Terörbilimin, ülke halkının hizaya sokulmasına katkıda bulunabileceği bir başka yol da korku salmaktır. Yurttaşlar, teröristlerin dünyalarını gerçekten “binlerce parçaya bölerek” çökertme tehlikesi yarattığına inandırabilirlerse, o zaman siyasal önderlerinin istemlerine teslim olmaya, bu istemler doğrultusunda biçimlenmeye daha yatkın olacaklardır. Demokrasi ancak bundan sonra yeniden “etkili biçimde işleyebilecek”tir” (George, 1999:135).

Umberto Eco'ya göre, imin temel özelliği yalan söylemek için kullanılabilmesidir. Dolayısıyla im olan ne varsa yalan söylemekte kullanılabilir (çünkü yalan söylemeye yarayan ne varsa, doğru koşullarda, doğruyu söylemek için de kullanılabilir). Platon ile Nietzsche'nin ünlü paradokslarını burada hatırlatmak gerekmektedir: “Yalnızca doğruyu bilen yalan söyleyebilir” ve “Yalnızca bilinçle, bile isteye yalan söyleme gücünü taşıyan ozan doğruyu söyleme gücünü taşır” (Alpkaya ve Kavas, 1993a).

Meşru ve yasal organizasyonların, örneğin devletin veya resmi olan her iletişim kanalının manipülasyona teröristlerden daha yatkın ve yakın olmalarının sebebi budur. Bu nedenle en hayati meselelerde bu yasal organizmaların yalan üzerinden bir

manipülasyon meydana getirdiğini görmek şaşırtıcı olmamaktadır. Dün Salvador'da bugün Irak'ta gerçekleşen budur. Chomsky, "Bunlardan biri Sandinista'nın Salvadorlu gerillalara yardım yaptığı yolundaki iddialardır. Basın bu iddiayı sanki ispatlanmış bir gerçek gibi halka sunmuştur. Sonuçta iddiaları destekleyecek bir tek kanıt bile bulunamamıştır" (Chomsky, 1991:27) demektedir. Davies, sistemin teröre yaklaşımında gösterdiği argümanların pekâlâ sisteme karşı argümanlar olarak da kullanılabileceğini belirtmektedir:

"Amerikan devleti, terörizmi "önceden planlanan, politik hedefleri olan, genelde belli bir grubu etkilemek için yarı ulusal gruplar tarafından askeri olmayan hedeflere karşı gerçekleştirilen şiddet amaçlı eylemler" olarak tanımlar. Fakat bu tanım, tanıma harfi harfine uyan operasyonları bizzat gerçekleştirmiş olan Amerikan devletine karşı da kullanılabilir. Amerika bunları yasal askeri operasyonlar olarak değerlendirse de olay, diğerleri, özellikle bu harekâtlara maruz kalanlar tarafından 'devlet sponsorluğunda terörizm' olarak değerlendirebilir" (Davies, 2006:38).

Aynı şekilde, "Filistin çatışması sadece Bin Laden ve onun yardımcılarına hizmet ediyor, gerçekte onlar, Filistin Halkı'nın kaderi ile ilgilenmiyor, bunu sadece İslamcı sebepleri birleştirme yönünde kışkırtma ve bir fikri telkin etme yönünde istismar ediyorlar (Ganor, 2006:22) diyen Ganor, Davies'in sözünü ettiği paradoksu tamamlamaktadır.

Bu fikir doğru veya yanlış olabilir; ama Batının İsrail'i savunma stratejisi de aynı gerekçelerle yapılmaktadır. İsrail saldırganlığına sessiz kalmanın Amerika için olmasa bile Avrupa için çok derinlerde kalmış bir yaradan kaynaklandığını bilmek zor değil. Bu sebeptendir ki gerek savaş stratejileri ve gerekse terörle mücadele stratejileri açısından başkalaşmanın başladığı söylenebilir.

Çünkü Doğu-Batı yüzleşmesinin bitmesi ile geleneksel Clausewitz savaşlarının bundan sonra muhtemelen yer almayacağı görülmektedir. Devletler ve örgütlü, kurumsallaşmış ordular arasındaki savaşlar neredeyse ortadan kaybolmuş ve milis devlet dışı aktörler başlatılan savaşlarla yer değiştirmiştir (Tıby, 2006:195). Bu saatten sonra aslında teröre de savaş açılmayacağını söylemek imkân dâhilindedir: "Terör savaşı açılmaz. Çünkü görünmeyen, devlet olmayan aktörlere savaş açılmaz" (Tıby, 2006:204). Manipülasyon karakteri teşkil eden bir terör kültürünün aslında başka zorlu süreçler de yol açtığı görülmektedir. Zira terörün bir şekilde ele alınmasını sağlayan tanımlama veya

mücadele konseptinde kullanılan dil, bazı sosyal bilimcilerin dikkatlerini buraya yoğunlaştırmasına sebep olmuştur:

“Bugün yeryüzünde bir hortlak kol geziyor, “terörizm” hortlağı. Eski Dünyanın, ama özellikle de Yeni Dünyanın tüm düzenleyici güçleri bu hortlağı kovmak için kutsal bir işbirliği içindeler: ...yeryüzünün tüm uluslarının katıldığı BM örgütü ile bütün ülkelerin bu örgüte üye olamayan yurttaşları... Terörle savaşmak için yasa yapmayan ya da karar almayan ülke nerede var? Başka devletleri “terör”ü desteklemekle suçlamayan devlet nerede görülmüş?

Bu olgudan iki sonuç çıkıyor:

I. “Terörizm” çoktan beri kendiliğinden bir güç olarak tanınmıştır.

II. Bu güç adına konuşan birileri olmadığına, “terörist”lerin görüşlerini, amaçlarını, ortalıktaki “terörizm” söylentisini başkalarının karşılması, onunla başkalarının yüz yüze gelmesi, yüzleşmesi gerekir. Belki böylece yüzü tutmayan “terörizm” kendini ele verir, hortlağın çarşafı sıyrılır” (Alpkaya ve Kavas, 1993a).

Terör ve dil olgusunu da bu bağlamda değerlendirmek mümkün görünmektedir. Kimin kime ne isim verdiği, hangi sıfatla nitelediği, hangi değer ölçüleriyle fiillerini değerlendirdiği; yani dil evreninde kendini ve ötekini nasıl ifade ettiğinin de manipülasyonun oluşumunda birinci derece rol oynadığı görülmektedir. Karşıt özneler arasında şiddetten çok önce dil ve iletişim evreninde başlayan bu savaşın seyri, reel şiddetin mahiyetini belirleyen bir karakter arz etmektedir. Kurulu sistemlerin dil evreniyle kurulu sistemlere muhalefet eden yapıların dil evreni bu bakımdan belirgin farklılıklar arz etmesine rağmen; bu iki farklı dil evreninin aynı gayelerle hareket ettiği ve sistemleştikleri göz ardı edilmektedir. Mesela kurulu sistemler terör hadiselerine dair tüm literatürlerini negatif, mahkûm edici ve indirgemeci bir lisan ve görsellikle oluşturuyorken; muhalefet ettiğini iddia eden ve bunun için teröre başvurmaktan çekinmeyen organizmaların da aynı şekilde negatif, mahkûm edici ve indirgemeci bir dil evreni/iletişim evreni oluşturduğu görülmektedir. Çarpışan sistemler arasında hem geometrik hem de aritmetik bir karşılıklık tesis olmuş görünmektedir. Buna misilleme denemez, misalle açıklanacak bir olgudur bu. En haklı pozisyonda olanların düşmanlarının ahlak ve vasıtalarına iltica ettiği garip bir simülasyon evreni söz konusudur. Herkesin düşmanını örnek / misal aldığı paradoksal bir evren söz konusudur. Herman ve O’Sullivan, sözü edilen olgunun analitik çözümlemesine dair dikkat çeken yaklaşımlar göstermişlerdir:

“Batı’nın terörizm yaftasını batı’nın Birincil şiddetini üzerinden alıp bu birincil şiddetin kurbanlarına ve daha küçük teröristlere yamama ihtiyacına yönelik

anlambilimsel düzenlemelerin bir dizi biçimi vardır. Bunlardan biri, terörizmi hükümetlere meydan okurken zora başvuran devlet dışı faaliyetlerle sınırlayarak (bazı istisnalar dışında) hükümeti alışıldık kıdemli terörist sıfatından kurtarmaktadır. Bu yeniden tanımlama, güçlüyü, teröristi az çok dilediğince adlandırma olanağı veren, anlamı belirsiz sözcük kullan bir sistem içerisinde örgüt olarak vardır” (Herman ve O’sullivan, 1999:66).

Terör ve dil olgusu arasındaki manipülatif ilişkinin Alpkaya ve Kavas’ın makalelerinde sarıh bir şekilde ortaya konulduğunu görüyoruz:

“Terimlerimizi, ister Hegel gibi bir düzene, bireşime varmak üzere eytişen savlar/karşısavlar gibi düşünelim, ister Derrida gibi yeniden yeniden sökülmesi gereken egemenlik ilişkisi içindeki yapı taşları diye tasarlayalım. İster Foucault’ya uyararak söylem alanındaki değerlerine bakalım, ister Orwell’in yeni dilindeki gibi bizim için evetlenmiş, ötekiler için değillenmiş kılıklarıyla kuralım. İster yalnızca mantıksal karşıolulum yasalarına dökelim, dolayısıyla ister giderek aşma yolunu, ister yapı çözme tutumunu, ister söylemin düzenini saptama yöntemini; ister sözcükleri dilden kovma siyasasını, ister mantıksal ilişkilerini tanıtlamayı yeğleyelim, hep ikişer ikişer, ikili ikili ele alıyoruz. “Devlet” ile “terörizm”, “insan hakları” ile “terörizm”, “demokrasi” ile “terörizm”, “birlik” ile “bölünme”, “kuruculuk” ile “yıkıcılık”, “adalet” ile “terörizm”, “güvenlik” ile “savaş”, “bura” ile “öte” bir ayrıklık iminin çevresinde tüm söylemimizi örüyor, bizi sıralanmış kümelerle, bunlar üzerinde işleyen yeğleme ilk savlarına, saltık yeğleme yöneticilerine, saptanmış “seçenekler”e bağlıyor. Belirli bir tam durumdaki yerimizi belirliyor, bir “tutum”a zorluyor bizi”(Alpkaya ve Kavas, 1993b).

Terör ile ilgili kavramları nasıl çözümlersek çözümleyelim hep bir karşılaştırma ikiliği ile ele alıp bunlar arasında bir seçim yapmaya zorlandığımızı ifade eden Alpkaya ve Kavas devamla terör olgusunun dil oyunları içerisindeki durumunu şöylele ortay koyuyorlar;

“Kurulu dil oyunları içinde “söz açmazlık” ile “örtmece”ye de başvursak, terimlerden birisiyle ötekini “aşmaya” da çalışsak, bastırılmış olanı baskın olandan sıyırmaya da girişsek, genel geçer söylemin baskısını çözmeye ya da yalnızca bastırıcı niteliğini göstermeye de uğraşsak hep ikiz terimleri tanımak, tam durum konusunda bir “anlayış” a varabilmek için kendimizi bu terimlerle tanımlamak, bu yüzden de bir “kanıtlama yükümlülüğü”nü üstlenmek zorundayız. Böylece “saltık özgürlük” anlamına gelen “terör”ün nasıl “devlet” aracılığıyla ortadan kaldırıldığını ortaya koymayı amaçlayan Hegel’den, Reagan yönetiminin dış siyasasının temel kaygısının “insan hakları” yerine “terörizm” olacağını açıklayan ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig’e, “terörizm”in “Batı demokrasileri”ne özgü bir sorun olduğunu öne süren Laqueur ile Wilkinson’dan Batı kaynaklı “devlet terörü”nü tanıtlamaya girişen Chomsky’nin, Herman’ın, A. George’un karşısavlarına, “terörizm” karşısında “şahince” bir tutumun mu benimseneceğini yoksa “güvercinlik”ten mi yola çıkılacağını tartışanlardan “yargısız infaz”lara karşı “insan hakları”nı savunanlara varasıya dil oyununun bütün konuşan öznelere sıralanmış kümelerin ikiliğine, çağcıl konuşma evreninin bu dört başı bayındır çerçevesine gönderiyor “söylemin öğrencilerini”. Öyleyse, en iyi koşullarda, “terörizm” sözcüğü çevresindeki dil oyununun yalnızca işleyiş kurallarını saptayabiliyor bu söylem alanlarına ilk ayak basan (dilini dokunduran) kişi; oysa dil oyununun bütün görünümleri, işleyen bütün “hısımlıklar” “kuruluş kurallarını”,

bu söylemlerin varlık koşullarını saydam olmayan bir söz bağlamının içine kapatıyor. Ama dil oyununun kuruluş kurallarını örten sıralanmış kümelerin ikiliği, bütünüyle göz önüne alındığında, söylemin bütün bileşenleri tek bir küme içinde görüldüğünde, bunların bir arada var oluş koşullarını da ele verebilir; çünkü çağcıl konuşma evreninin ürettiği hortlak çarşafın bütününe altındadır ya da çarşafın bütünüdür. Hortlakla yüzleşebilmek için, kendisini parça parça üretmeyen dokumayı orasından burasından didiklemeyi ya da onarmayı bir yana bırakmak, bütünüyle sıyırmayı denemek gerekir. Bir ya da iki söylem durumuna şöyle göz atmak hortlağın yapısını anımsamamıza yetecektir” (Alpkaya ve Kavas, 1993b).

Sonuç olarak, bugün yeryüzünde meydana gelen terörist faaliyetlerin oluşumu, gelişimi ve arka planına bakıldığında; terör olaylarının aktarılma süreci ve tartışılması bağlamına bakıldığında, manipülasyonun burada çok etkin bir işlev gördüğü ileri sürülebilir. Kitle iletişim düzeni ve sibernetik olgunun zaten manipüle karakterde olduğu simülasyon çağında, gerçek bir terör olayı vuku bulsa bile, üzerinde yapılacak makyajlama çalışmaları, haber ve yorumlarla manipülatif bir karakter aldığı görülmektedir. Öylesine gerçeğin sıradan ve rastlantısal bir düzenekte manipüle edilebildiği bir sistemde, aslında gerçek hiçbir olayın veya olgunun gerçek biçimde tartışılmadığı söylenebilir. Burada terörün ve kötülüğün zaferi gibi görünen olgu, sistemin manipülatif karakterinden beslenmektedir. Bir magazin yıldızının aşk hayatı üzerine yapılan dedikoduların bir benzeri, terör ve terör olayıyla ilgili olarak da yapılabilmektedir. Burada meydana gelen duygusal ve makyajlama özenle belirtilmelidir. Mesela gece gündüz insanların özel hayatıyla gırgır geçmek suretiyle hayatını kazanan bir medya, haber saatinde çok müteessir bir ruh haline bürünebilmekte, bir şehit haberi üzerinden ilgili ilgisiz binlerce stoklanmış arşiv göndereniyle insanları etkileyebilmektedir. Haberlerden sonra ise, bizzat kendisi terör karakteri taşıyan kötü yapımların eseri olan bir diziyle yayım programına devam etmektedir. Manipülasyonla medya arasında çok sıkı bir irtibatın olduğu var sayılabilir. Buradan, manipülatif düzlemde cereyan eden terör olgusunun en nemli göstergesi olarak terörist profilin nasıl görüldüğüne dair bir analize geçilebilir.

3.1.5. Terörist Profilin Okunuşu

Terörizmin yeryüzünü kasıp kavurduğu bir yüz yılı geride bıraktıktan ve özellikle 11 Eylül olayından sonra terörist profil üzerine çokça düşünüldüğü ve tetkikler yapıldığı muhakkaktır. Güçlü terörist yapılanmaların bir lider kültürünü peşinden getirdiği bilinen bir gerçektir. Dünyada terörist, terörist bir yapılanma olarak etiketlenen birçok lider

veya örgüt sonradan saygın insanlar, kurumlar olarak beynelmilel camiada birer aktör haline geldikleri de göz ardı edilemez. Bugün İsrail devletinin birçok büyük devlet adamı 1948 öncesinde kanlı eylemler düzenleyen terör örgütlerinin liderleri veya üyeleri olarak nam salmışlardı. Yaser Arafat da aynı şekilde bir zamanlar terörist profil kapsamında değerlendirilen bir liderdi. Cenazesinde hemen dünyanın bütün saygın liderleri hazır bulunmaktan imtina etmemişlerdi.

Bu bir bakımdan bizim ülkemizdeki askeri darbelerin hikâyesine benzemektedir. Başarılı darbelerin liderleri cumhurbaşkanı olabilirken, başarısız darbe girişiminde bulunanlar idam edilmişlerdir. Küresel ölçekteki sol terör örgütlerinin lider ve üye kadrosunun entelektüel çapı ayrıca dikkat çeken bir husustur. Dünya çapında ismi bilinen birçok terör örgütü lideri veya etkin üyesinin, aynı zamanda birer fikir ve düşünce potansiyeline sahip oldukları, eser yayımladıkları da bir gerçektir. Sol hareketlerin iki kanatlı yapısı ve birinin teori diğerinin eylem olarak kategorize edilmiş olmasını dikkate aldığımızda bu gerçek daha rahat görülebilir. Tophoven, bu noktaya dikkat çekmektedir:

“19.ve 20.yy.ın başındaki gerillaların komutası genellikle ‘halktan kişilerin’ elindeydi.(Mina, Empecinado, Andreas Hofer, Zapata, Boer’lerin Liderleri IMRO). Az gelişmiş ülkelerde bunlar ananevi olarak kabile reisleri veya dini liderlerdi. Son zamanlarda ise komuta git gide genç aydınların eline geçmektedir” (Tophoven, 1993:134).

Amaç burada iyi terörist / kötü terörist imajınasyondan söz etmek değil, bilimsel bir tetkik olarak terörist biyografinin önemini vurgulamaktır. Çünkü sistem tarafından marjinalize edilen veya edilmiş her hareket lider kültüyle anılmak gibi bir kaderle yüzleşmek zorundadır. Bu aynı zamanda bir kolaycılık da sağlamaktadır.

Bilinmeyen, bildirilmek istenmeyen bir lanetin tüm unsurlarını teker teker ele almak zahmetli olduğu için, mesela bir terör örgütünün lideri üzerinden tüm o hareketi lanetlemek daha cazip görünmektedir. Terside geçerlidir. Muhalifler bütün bir sistemi lanetlemek mümkün olmayacağı için zamane lideri şeytanlaştırmak suretiyle kime karşı ve neden haklı savaş yaptıklarını daha rahat ifade etmektedirler. Bunun tipik bir putçuluk doğurmadığı söylenemez. Giderek, sembolleşen bir dil ve iletişim yaratılmış olacak, böylece analiz ve bilgiden yoksun her türlü manipülasyon alanına ardına kadar kapılar açılmış olacaktır.

Bu sebeple terörist profilin analizi ciddi bir ehemmiyet kesbetmektedir. Edebi kültür bakımından ülkemizin zayıf ve cılız bir literatüre sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Bunun iki temel sebebi var: Birincisi, geleneksel anlamda ferdin tevazu sahibi olması gerektiğine olan inançtır. Buna göre fert, ferdin hayatı, kısaca biyografisi anlamsızdır. Çünkü faydası ne olursa olsun bir enaniet alanına sahip olacağı için biyografi, bir biçimde kibir olarak görülmüştür.

Modern dönemde bu anlamdaki haklı hassasiyetlerin yitirilmiş olması da bir atılım ya da zenginliğe sebep olamamıştır. İkincisi ise, modernleşme sonrası ve Cumhuriyet döneminde benimsenen lider kültürüdür. Buna göre lider, şef veya önder dışındaki herkes bir bakıma zaten görülmeye şayan varlıklar değildir. Ya da söz konusu lider kültü sayesinde politik önderler öylesine görünür kılınmıştır ki, ferdin kendini ifade etmesi olanaksız hale gelmiştir. Buna rağmen sivri bir fert olmuşsa genel olarak ademe mahkum edilmek suretiyle unutturulmuştur. Sözü edilen süreç kültürel ve düşünsel bir sorun olarak hala tesirini sürdürse de son zamanlarda bu anlayışın yarattığı çoraklığı aşmanın lüzumu görülmek istenmektedir. Fakat bu kültürel bagaj, enteresan bir biçimde başka alanlarda da karşımıza çıkmakta ve herkesi şaşırtmaktadır.

Burada özellikle ülkemizde yaygın bir alışkanlık haline gelmiş bulunan profil karartmadan veya çarpıtmasından söz etmek gerekmektedir. Bilindiği üzere ülkemiz uzun yıllardır bir terör tehdidi ile yaşamak durumunda kalmıştır. Yine bilinen bir şey var ki hangi terörle, nasıl bir terörle, kimlerle...mücadele edildiğinin de yeterince bilinmemesidir. Bunu en bariz misalini terör profilinde görmek mümkün gözükmemektedir. Kitle iletişim kanallarının insanları ve kitleleri sadece haberdar etmek değil, aynı zamanda onları hemen her mesele hakkında argümente ettiği bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığı vakit başta kitle iletişim vasıtaları olmak üzere, resmi ve gayri resmi tüm unsurlar çarpık bir terörist profil veya eksik bir terörist profil resmetmeye özen göstermektedirler. Burada teknik olarak hangi kelime ve kavramlarla onları ne biçimde ifade ettikleri, isimlendirdikleri, sıfatlandırdıkları hiç önemli değildir. Yıllardır çiziktirilen terörist profilin gerçekte ne derece örtüşüp örtüşmediği de önemli değildir. Burada önemli olan ortaya çıkan profilin imaj-anlam boyutudur. Yani tüm bilinenler silindikten, unutulduktan sonra kitlenin kafasında varlığını koruyan terörist profil imajıdır.

Bu profilin ana teması ‘cehalet’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Resmi veya gayri resmi tüm unsurlar, terörist denen şeyin cahil ve dolayısıyla bundan ötürü kandırılmış olduğunu / olabileceğini söylemektedir. Dolayısıyla terörist denen adam aslında acınacak adamdır. Cahil, bilgisiz, okul-mektep görmemiş bir tipoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çok tehlikeli bir imaj yaratma biçimidir. İnsanlar teröristin yaydığı şiddet ve cinayetten kâfi miktarda nefret ve korku kanıksaması edindikten veya bununla beraber bir acıma ve ‘ne yapsın’ hissine kapılmaktadırlar. Asıl büyük tehlike ise gerçekliğinin olamamasıdır. Kitleler, yalan bir imajlama sonucu hayatlarına kastedecek şahısları tanımaktan bile mahrum bırakılmış olmaktadır. Bu tutumun kültürel hayata bir katkısı elbette vardır. Anonim bazı sloganlar gibi: “Her şeyin başı eğitim azizim!” George, bu tutumun sakıncalarından söz etmektedir:

“Üstelik - teröristlik sanki kişinin genlerinden geliyormuş gibi (bunun Şii genleri ile ilgili olduğunun ortaya çıkarılması an meselesidir.) – canlı türü olarak terörist eğretilmesi, Buckley’in üzerinde yoğunlaştığı şiddet eylemlerinin tüm tarihsel ya da toplumsal bağlamını tamamen yadsıdığı de gözden kaçırılmamalı. Buckley’in anladığı anlamda terörizm kuduz hastalığı gibiyse, bu durumda teröristlerin elbette itlaf edilmesi gerekecektir” (George, 1999:137).

Oysa gerçek pek de böyle değildir. Mesela toplumumuzda en çok bilinen birkaç tipolojik profile bakmakta yarar var: PKK’nın kurucu lideri Abdullah Öcalan, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi talebesiydi. Bu mektebin, geçmişte ve bugün ülkemizi yöneten veya idare eden birçok devlet adamını mezun ettiği bilinmektedir. Yine THKO terör örgütünün kurucusu Deniz Gezmiş, İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencisiydi. Mesela Hizbullah terör örgütünün kurucusu Hüseyin Velioğlu, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunuydu. Örneğin THKP/C terör örgütünün kurucusu Mahir Çayan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunuydu.

Teröroloji uzmanlarının sözü edilen profil analizleri de bu yöne doğru kayış göstermektedir:

“...sorunun kökeninde çok fazla eğitimin yatıyor olabileceği yollu bir ima bile var; çünkü “son on yılda, liberal demokrasilerdeki, siyasal amaçlı terörizmin büyük bölümü yüksek öğrenimin sağladığı ‘üstünlükler’den nasibini almış, refah içinde yüzen orta sınıf evlerinde yetişme...şımarık zengin çocuklarınca yürütülmüştür” (George, 1999:133).

Hatta bu konuda sözü edilen uzmanların radikal tavsiyeleri de belirmeye başlamıştır:

“Toplumun ayak uyduramayacağı özlemler yaratır olduk ... gençler, yeteneklerine ve beklentilerine uygun işler bulamıyorsa, demek ki yalnızca, alt üst edici toplumsal sonuçlar ile düş kırıklığı yaratıyoruz. Eğitim olanaklarını, toplumun, eğitimin gücüyle baş edebileceği şekilde... dağıtmak zorundayız... İnsanların bir kez daha hadlerini bilecek şekilde eğitilmeleri gerekiyor” (George, 1999:134).

Sonuç olarak, modernite olgusuyla terör olgusu arasında diyalektik bir bağ var mıdır? Bu soruya sahici bir cevap vermek gerekmektedir. Bu dünyada terörist profil modeli olarak tavsif edilen insanların cehaletle bir alakası olmadığı bir gerçektir. Bu durum; bilinen, reklâm edilmiş, lider olanlarla da sınırlı bir hal değildir. Cahil insanlar propaganda yapamazlar, siber tehdit olamazlar, gelişmiş mekanik silahlar kullanmazlar, coğrafyayı stratejik bir biçimde kullanamazlar; en önemlisi sistemli, düzenli ve güçlü olduğunu iddia eden ordularla yıllarca savaşamazlar. Burada modernitenin ve öğrenilmiş reflekslerin kötü tesirini fark etmek gerekir. Modern mekteplerden sadece aydınlanmış kafa çıkmaz; en iyi terörist, en iyi hırsız, en iyi katil, en iyi düzenbaz modern mekteplerden çıkmıştır. Terörist profil, tetkik edilmeyi beklemektedir. Bu bağlamda, terörün günümüzde gerçek anlamıyla ‘çağdaş’ insanın eseri olduğu ileri sürülebilir. Buradan, çağdaş dünyanın kendi eliyle ürettiği ve artık kültürel bir kod haline gelen terör efsanesine bakmakta yarar vardır.

3.1.6. Teröre Yeni Yaklaşımlar: Terörizm Efsanesi

Batının büyük günahları yanında büyük entelektüellerinin varlığı da bir gerçektir. Batının büyük ve gelişkin tenkitçi kafasının evvela içe dönük işlediği de bir gerçektir. Bu cümleden olarak kimi Batılı entelektüellerin terörizm konusunda kendi demokrasilerine çok sert ve onlar açısından katlanılmaz tenkitler yönelttiklerini görmekteyiz. Özellikle Chomsky, Herman, O’sullivan ve George gibi entelektüeller, terörizm konusunda başta Amerika ve İsrail olmak üzere, Batı sistemini sarsacak tenkitler yöneltmişlerdir. Öyle ki, ‘terörizm efsanesi’ isimli eserler bile kaleme almışlardır. Dünya sisteminin girdiği çıkmaz yolun terör basamağındaki saplantılarını tenkit girişimi olarak nitelenebilecek bu çalışmalar, dünya üzerinde vuku bulan tartışmaları da bir bakıma taşıma işlevi görmektedirler. Sözü edilen entelektüellerin temel paradigmasına göre bugün özellikle soğuk savaş dönemiyle beraber, terörizmin marjinal bir olgu olmadığı; yaygın olup, başta Amerika, Sovyetler ve İsrail olmak üzere, hemen tüm devletlerin kullandığı sistematik bir faaliyet olduğudur. Dünya sisteminin terör veya terörizm olarak yaftaladığı tüm eylemler ve faaliyetler, bu büyük terörün

yanında devede kulak kalmaktadır. Yine bu düşünörlere göre, sistemin sözünü ettiği Şey gerçekte bir kurgu, bir efsane olduğudur.

Chomsky'e göre, terörizmin incelenmesinde tutulacak iki yol vardır. Konuyu ciddiye alan doğru bir yaklaşım ya da terörizm kavramının bir güç dizgesinin hizmetinde kullanılacak bir silah olduğunu kurgulayan propagandacı yaklaşım. Doğru yaklaşım yolunu tutarsak, neyin terörizm olduğunu belirlemekle işe koyulacağımızı belirten Chomsky, görüñünün örneklerini –ciddiysek belli başlıları üzerinde yoğunlaşarak araştırır, nedenler, çareler saptamaya çalışmamız gerektiğini belirtmektedir. Buna göre, propagandacı yaklaşımın farklı bir yol buyurduğunu ileri sürer. Terörizmin sorumlusunun resmen belirlenmiş belli bir düşman olduğu savından yola çıkılırsa, terörist eylemleri, ancak bu eylemlerin (kabul edilebilir olsun ya da olmasın) istenen kaynağa yüklenebildiği durumlarda, 'Terörist' diye niteleneceğini; yoksa bunların görmezden gelineceğini, örtbas edileceğini ya da 'misilleme', 'özsavunu' diye adlandırılacağını ifade etmektedir. Chomsky'e göre, propagandacı yaklaşımın genel olarak hükümetlerce, bir de totaliter devletlerdeki hükümet aygıtlarınca benimsenmesi pek şaşırtıcı değildir. Asıl ilgi çekici olanı, en ince ayrıntısına dek belgelendiği gibi, aynı durumun Batılı sanayi demokrasilerindeki iletişim araçları ile bilim çevreleri içinde büyük oranda geçerli olmasıdır (Chomsky, 1999:7).

Chomsky, kendi ülkesinin bu efsanede benzersiz olduğu konusunda ısrarlıdır. "Dünya da çok sayıda terörist devlet var ama uluslar arası terörizme resmen hem de rakiplerini utandıracak ölçüde bağlılığıyla Birleşik Devletler apayrı bir yer tutuyor" (Chomsky, 1999:12).

Bazı devletlerin yurt dışında şiddet eylemleri gerçekleştirerek için tek tek teröristler ya da suçlular görevlendirdiğini belirten Chomsky, ancak Reagan döneminde ABD'nin daha da ileri gittiğini ifade eder. Buna göre, yanı özel bir uluslar arası terörist ağının yanı sıra, bir de bu ağın terörist eylemlerini parasal yönden desteklemek, uygulamaya koymak üzere yanaşma, paralı asker devletler – Tayvan, Güney Kore, İsrail, Suudi Arabistan ile diğerleri- safının kurulduğunu belirtmektedir (Chomsky , 1999:12).

Chomsky'e göre, ülkelerin birbirlerinin iç işlerine terör veya başka bir yolla karışmalarının yazılmamış bir raconu vardır: "Büyük bir gücün daha küçük bir ulusun içişlerine genellikle karışmaması gerektiği" doğru olmakla birlikte, " bir başka büyük

devlet bu kuralı daha önce delmişse” ilke çürür”(Chomsky, 1999:17). Eğer büyük bir devlet, mesela Amerika lüzum addedip bir müdahalede bulunacaksa, buna zaten diyecek yoktur. En fazla buna kontra terör denilebilir. Fakat Chomsky buna da razı görünmemektedir.

“Eski CIA yöneticisi Stansfield Turner’ın 1985 Nisanında Kongrede verdiği ifadede belirttiği gibi, Kontra savaşı kolaylıkla “devlet destekli terörizm” sayılabilir. Ama bunun doğrudan doğruya saldırganlık diye adlandırılması gerektiği de öne sürülebilir” (Chomsky, 1999:21).

Soğuk savaş döneminde bloklar/blokajlar üzerinde inşa edilmiş bir siyasa dünyaya hâkimdi. Her büyük güç kendi mahallesinden sorumlu birer kabadayı timsaliydi. Sömürge sonrası varılan anlaşmalara göre oluşturulan bu sanal bloklaşmalar neticesinde herkes kendi kulübünün görgü ve adabına riayet etmekle mükellefti. Mesela Türkiye, 1946’da durup dururken demokrasiye geçiş denemesi yapmıştır. Mahallenin kurallarına göre hareket etmek lüzumu periferi ülkelerinde daima bir askeri darbe biçiminde kendini göstermiştir. Modern ulus devlet yapılanmasının mantık örgüsüne ters bir biçimde, ulusların orduları adeta sistemin lejyonerleri vazifesi görmüşlerdir. 27 Mayıs askeri darbesinden sonra Amerika’nın 2 ay ülkemizin memur maaşlarını ödediği bilinmektedir. Ortadoğu ve Latin Amerika ülkelerinde daha trajik sahneler yaşandığı bilinmektedir. Sovyet bloğu, zaten kızıldunun çizmeleri altında her an ezilme tehlikesiyle kaimdi. “ABD yanaşması devletlerde ... sivil halka saldıran başlıca terörist güç bizzat ordu ile devletin diğer güvenlik güçleridir” (Chomsky, 1999:22). “Yanaşma devletlerdeki terör, katillere yardım akışını tehlikeye düşürecek denli apaçık duruma gelmediği sürece üzerinde durmaya bile değmez” (Chomsky,1999:23). “Tüm bunların kendi uluslararası paralı asker devletler ağının yardımıyla Washington’ca desteklenen ya da doğrudan doğruya Washington’ca örgütlenen uluslar arası terörizm olduğunu özellikle ayırdına varalım” (Chomsky,1999:23).

Bütün bu hadiseler soğuk savaşla beraber aslında örtülü bir şiddetin bizzat dünya sistemi tarafından periferiye dayatıldığını göstermektedir. Bu şekilde cereyan eden bir şiddetin kamufle edilebilmesi için terörizm efsanesinin yaratılması gerekiyordu. Belki şunu bile söylemek mümkün olabilir. Merkez, periferideki yandaşlarının daha fazla şiddet yöntemleri uygulamasına rıza göstermiştir. Ancak bu şekilde kendisine ses çıkaracak kimse kalmayacaktır. “Bu saldırılarda binlerce insan öldü, yüz binlercesi evinden yurdundan oldu. Bunların pek azı biliniyor çünkü olan bitenler hiç ilgi

çekmiyordu; aynı yıllarda FKÖ'nün İsrail'e düzenlediği, barbarca olmakla birlikte İsrail'inkilerle karşılaştırılmayacak kadar küçük ölçekte saldırılar büyük öfkeler yarattı, manşetlerden inmedi. Sonraları Lübnan'da gazeteci olarak bulunan ABC muhabiri Charles Glass, "Amerikalı köşe yazarlarının Güney Lübnanlıların içinde bulunduğu koşullarla hemen hiç ilgilenmedikleri" ni ayırmadı. "İsrail'i tehdit eden, uçağı kaçırıp elçilik basan dehşetli terörist öykülerinin yanında, İsrail'in düzenlediği baskınların, köylerin bombalanmasının, Güney Lübnan'dan yavaş yavaş ayrılarak Beyrut'un eteklerindeki giderek büyüyen varoşlara göç edenlerin esamisi okunmuyordu." İsrail ölüm mangaları, 1982 İsrail işgalinden sonra güney Lübnan'da eylemlere giriştiğinde bile bu tutumun hemen hiç değişmediğini belirterek sürdürüyor sözlerini Glass (Chomsky,1999:28). Chomsky, devamla, "1976'da Suriye ABD'nin onayıyla Lübnan'a girdi, daha büyük ölçekte kısımların yürütülmesine aracı oldu. Bu kısımların en büyüğü, İsrail yapımı silahlarla donanmış Suriye destekli Hıristiyan güçlerince binlerce insanın öldürdüğü Tel El-Zatir'deki Filistin sığınmacı kampında gerçekleşti" (Chomsky, 1999:29) demektedir.

Chomsky'e göre, Ortadoğu'daki ilk uçak kaçırma olayı da yine bu ölçünün dışına düşmektedir. İsrail'in "Şam'da tutulan hükümlülerimizin salıverilmesini sağlamak için rehinelere edinmek" amacıyla 1954 yılında Suriye hava yollarına ait sivil bir jet uçağını kaçırmayı bu bağlamda önemlidir. Başbakan Moşe Şaret, eylem sonrasında "eylemimizin uluslararası uygulamalar tarihinde bir örneğinin daha olmadığını ABD Dışişleri Bakanlığı'nca olgular ışığında doğruladığı" değerlendirmesi yapmıştır (Chomsky, 1999:31).

Chomsky'nin belirttiğine bakılırsa, bir Hindistan ziyareti sırasında Adalet Bakanı Edwin Meese, terör eylemlerinin bir ABD terörist eğitim kampından kaynaklandığını yarım ağızla kabul etmiştir. Ona göre Amerika, tek bir teröristin bile Libya ile herhangi bir bağlantısının olmadığını bilse de, Kaddafi'yi ortadan kaldırılması gereken "çılgın bir köpek" olarak görmektedir (Chomsky, 1999:32).

Chomsky, bütün bu sistematik ve yapısal şiddet sarmalını bir yarışmaya benzeterek, derece alanları açıklamıştır: "...uluslararası terörizm eylemleri ödülünü Birleşik Devletler kazanmış görünüyor. ABD'nin yanaşma devleti İsrail ise burun farkıyla ikinci" (Chomsky, 1999:33). 1986 yılının başlıca münferit terör eylemi- bu saldırıyı da

saldırganlık sınıflamasına koymadığımızı varsayarak- ABD'nin Libya'yı bombalaması olarak analiz eden Chomsky, zekice sahnelenen bu kitle iletişimi gösterisi olarak bu olayı değerlendirmiştir. Ona göre bu; tarihte, televizyonun en çok izlendiği saatlere, yayın kuruluşlarının ulusal haber izlencelerine başladığı dakikalara göre tarifelenmiş ilk bombalama harekâtıydı. Bu elverişli düzenleme sunucuya Tripoli'ye anında bağlanma olanağı veriyor, böylece izleyiciler, heyecan uyandıran olayları canlı izleyebiliyordu. Görkemli biçimde işlenmiş bu televizyon oyununun bir sonraki sahnesinde, harekâtın “gelecek saldırılar karşısında bir öz savunusu” olduğunu ve on gün önce Batı Berlin'deki bir diskoda meydana gelen Libya'nın sorumlu tutulduğu bir patlamaya ölçülü bir karşılık oluşturduğunu dile getiren bir dizi canlı bağlantı ile Beyaz Saray açıklaması ekrana getirilmiştir. Ona göre, iletişim araçları eldeki kanıtların böyle bir suçlamada bulunmaya yetmeyecek denli sudan olduğunu bal gibi biliyordu ama Reagan'ın terörizm karşısında geliştirdiği, siyasal yelpazenin her yanında yankı bulan karalı tutumuna dönük genel yaltaklanma hali içinde, olgular göz ardı edilmiştir. ABD'nin suçlamalarını çürüten can alıcı bilgilerin o gün bu gündür hasıraltı edildiğini belirten Chomsky, sonradan suçlamaların temelsiz olduğunu sessiz sedasız itiraf edildiğini ama söz konusu suçlamaları uluorta dillendirme tutumunun yine de sürdürüldüğünü, bu gecikmiş kabulden çıkan sonuçların ise asla ortaya konmadığını ifade etmektedir (Chomsky, 1999:33-34).

Dünya üzerinde böylesine sistematik bir hal almış şiddetin elbette bir öğreticiliği olmak gerektir. Zulme ve haksızlığa uğrayan veya uğradığını düşünenlerin bir kısmının, adeta sitemin de yardım ve teşvikiyle harekete geçtiklerini belirten Chomsky, meşru, gayri meşru; legal, illegal... kavramlarının tümünden birbirine karışıp gittiğini ifade etmektedir. Terörizm ile meşru direniş arasındaki sınırı ele alan Chomsky, kimileyin ulusalcı grupların eylemlerini terörizm diye tanımlamaya hazır olduklarını, saygın kimi siyasal önderlerin ise ulusal dava adına gerçekleştirilen terör eylemlerini kınamaya yanaşmadığını belirtmektedir. Ona göre, şimdiki tartışmaya tıpatıp uyan bir örnek, devletleşmeden önceki Siyonist harekettir. Devletleşmeden sonra Filistinlere karşı ideolojik bir silah olarak işleyen 1980'lerin terörizm endüstrisinin anayurdun İsrail olduğunu belirten Chomsky, bu yurtluğun sonradan ABD'ye aktarılmış (Chomsky, 1999:35) olduğunu ifade etmektedir.

“Devletleşmeden önceki Siyonist hareket sivil Araplara, İngilizlere, Yahudilere karşı kapsamlı bir terör yürütmüş, üstelik BM arabulucusu Folke Bernadotte’yi de öldürmüştür. (Bernadotte’nin katilleri devlet kurulduktan sonra korunmuştur.) 1943’te bugünün başbakanı İzak Şamir o dönem başında bulunduğu terör örgütünün (lehi) yayın organı için “terör” başlıklı bir yazı yazmış, yazısında “terör ‘fobisi’ ile terör karşıtı zıvalıkları yalın, apaçık savlarla çürütmeye” niyetlenmişti. “Ne Yahudi ahlakı ne de Yahudi geleneği, terörü bir savaş aracı olmaktan alıkoymak için kullanılabilir” diyordu. “Ulusal savaşım söz konusu olduğunda hiçbir ahlaki duraksama tanımıyoruz, her şey bir yana, bize göre terör, siyasal savaşım bugünkü koşullara uyan bir parçasıdır, görevi de büyüktür: işgalciye karşı savaşımızı, bu ülkenin kapısından girememiş talihsiz din kardeşlerimiz de dâhil bütün dünyanın duyduğu biçimde en açık dille gösteriyor” (Chomsky, 1999:35-36).

Chomsky, bütün menfaat ve manipülasyon karakterli sistemik tutumların, terörün algılanması bağlamında güçler arasında bir rekabet olgusuna dönüştüğünden söz etmektedir:

“... olağan örüntü, baskıcı düzenlerle işgalci ordulara karşı yürütülen eylemlerin, bunlar şiddet içermediğinde bile, eylemcilerce direniş, yöneticilerce terörizm diye görülmesidir. İşgal altındaki Avrupa’da ya da Afganistan’da Batı demokrasilerinin direniş diye gördüklerine, Naziler ile SSCB terör –gerçekte, dıştan aşılana terör, dolayısıyla, uluslar arası terörizm- damgasını vurmuştur. Birleşik Devletler ise kendi saldırılarından en çok nasibini alan Güney Vietnamlılar karşısında aynı tutumu göstermiştir” (Chomsky, 1999:37).

Batının ilmi gelişim tarihinin pratikal yönü daima dikkat çekici olmuştur. Bu sebeple batının tüm kavramları ve kavramsallaştırmaları reel, rasyonel, acil, pratik ve bir soruna karşılık üretmek amacına matuftur. Terör bilimi de bu şekilde ortaya çıkmıştır. Terör, batının başına bela olunca onun bilimini yapmak lüzumu belirlemiştir. Çünkü görünen o ki yaratılan terör endüstrisinin sosyolojisini ve epistemolojisini de yapmak gerekecektir. Batının bütün bilim/ ilim kompartımanları nasıl ve neden var olmuşlarsa, terör bilimi/terör endüstrisi bilimi de bu sebeple var olmuşlardır.

“Terörizmi Batı’nın amaçları doğrultusunda kullanmak için, bir terörizm örnekçesi geliştirmek ve olguları Batı’nın gereksinmelerine getirmeyi iş edinmiş bir yığın enstitü, düşünce merkezli ve bunlara bağlı uzmanın ortaya çıkmasıydı. Bilgilendirmeye ve bakış açısına yönelik bir çıktısının üretimi ve satışı gelişip belirli kişi ve kuruluşlar öbeği içerisinde yer aldığına göre, bu iktisadi anlamda bir kültür “endüstrisi” olarak görülebilir” (Herman ve O’Sullivan, 1999:50).

Herman ve O’Sullivan’a göre, terörizm endüstrisi, hükümet görevlilerini ve organlarını gerek hükümete bağlı gerek yarı özel düşünce merkezlerini, çözümlemecileri, bir de özel güvenlik şirketlerini kapsamaktadır. Bu, birleşik devletler, İsrail, Büyük Britanya, daha az ölçüde de Kanada, Almanya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Tayvan ve “özgür dünya”nın diğer üyelerindeki ve bu ülkeler arasındaki resmi ve özel destekçiler,

enstitüler, uzmanlar arasındaki sıkı bağları ile çok uluslu bir endüstridir (Herman ve O'sullivan, 1999:52).

Herman ve O'sullivan'ın yaptıkları değerlendirmelere göre, son yirmi otuz yılda birincil terörün ana kaynağı olmasına karşın Batı, terörün sorumluluğunu terör kurbanlarının üzerine yıkmakta oldukça başarılı olmuştur. Bu, amaçlarına hizmet eden bir örnekçe ve anlam bilim oluşturarak ve terörizm endüstrisiyle Batı'daki kitle iletişim araçlarının bunları Batılı, hatta terör kurbanı halklara dayatabilmesi sayesinde sağlanmıştır (Herman ve O'sullivan, 1999:55). Bu düşünürler, Reagan yönetiminin, Arjantin, Şili, Guatemala ve Güney Afrika ile hızla daha sıcak ilişkiler kurdukça, bu devletlerin önderlerinin "terörist" değil, yalnızca "insan hakları" denen şeyi çiğneyen kimseler oldukları algısının yerleştiğine dikkat çekmektedirler (Herman ve O'sullivan, 1999:66).

Batı'nın terörizm endüstrisinin ve basının neden devlet terörünü es geçip dağınık terörün üzerinde durmak zorunda olduğu açıktır; devlet terörünün boyutları devasadır ve bunun başlıca failleri, batı ile batı yandaşlarıdır (Herman ve O'sullivan, 1999, 68). Herman ve O'Sullivan, teröristleri birbirlerinden çıkarlara göre ayırmaya yardımcı olan bir başka anlambilimsel aygıtın da, "uluslararası terörizm" kavramı olduğunu ifade etmektedirler. CIA'nin 1980'de yaptığı bir tanımında, uluslararası terörizminden "yabancı bir hükümetin ya da örgütün desteği ile yürütülen ve/veya yabancı uluslara, kurumlara ya da hükümetlere yönelik terörizm" olarak söz edilmiştir (Herman ve O'sullivan, 1999:68).

Herman ve O'Sullivan, yapısal/kurumsal bir durum arz eden terör endüstrisini şöyle analiz etmektedirler:

"Terörizm endüstrisi, "terörizm" denen konuda bilgi, çözümlene ve görüşler üretir bunları işler ve dağıtılmak üzere paketler. Bu endüstri öncelikle, konuşmalarda, basın toplantılarında, demeçlerde, toplantılarda, raporlarda ve görüşmelerde terörist faaliyetlerle ilgili "siyasa"yı belirleyen, resmi görüşleri ve seçilen olguları ortaya koyan devlet organlarıyla görevlilerinden oluşan bir kamu sektörünü içermektedir. Aynı zamanda, düşünce merkezleri ve araştırma enstitüleri ile tehlike çözümlenmesinin, kişi ve mülk güvenliği ile ilgilenen ve korumasının ticaretini yapan güvenlik şirketlerini ve ilgili bir öbek terör "uzmanı"ndan oluşan özel bir sektörü de kapsamaktadır. Hükümetlerin, terörizm endüstrisinde doğrudan ve dolaylı olarak başat bir yeri vardır. Doğrudan siyasaı saptar, uygular ve bu siyasaı halka açıklayarak onların gözünde haklı görünmesini sağlar" (Herman ve O'sullivan, 1999:74-75).

Terörizm, siyasal çıkarın belirgin bir alanı haline gelince, bu “holdinglerde bu alana girerek terörle ilgilenen uzmanlar beslediler ve söz konusu uzmanların etkinliklerini desteklediler” (Herman ve O’sullivan, 1999:80). “Bu uzmanların “terör enflasyonu”nda belli çıkarları vardır, çünkü işleri müşterilerinin korunmasını gerektirecek oranda terörizmin varlığına dayalıdır” (Herman ve O’sullivan, 1999:90). “Batı iletişim araçları, birincil terörizmin tanıklıklarını düzenli biçimde hasıraltı etmekte böylece kurbanların verdiği karşılıkların güya kışkırtılmış ve anlaşılmaz kötülükler gibi görünmesine neden olmaktadır” (Herman ve O’sullivan 1999:97). Bu nedenle, “Teröristler, terörizm endüstrisinin terörist diye adlandırdığı kimselerdir; bu adlandırma, Batılı bir propaganda çizgisine ve siyasal gündeme uygun biçimde gerçekleşir ve iletişim araçları da bir fino gibi bunun ardı sıra gider” (Herman ve O’sullivan, 1999:97). “Hızla gelişen terör bilim dalı “terörizmin bilimi” içindeki tartışmaların çoğu işte böyle bir zemin kaydırma amacına hizmet etmektedir. Burada zengin, belli başlı uluslararası terör ve şiddet eylemlerindeki sorumluluğun yerli yerine konmasıdır” (George, 1999:105).

George, terör endüstrisinin kendi bilimsel çerçevesini ve hizmet sektörünü ne şekilde yarattığını aşağıda analiz etmektedir:

“Akademisyenler çalışmalarını nesnellik, bağımsızlık, bilginlik gibi süslü ifadelerle bezemeye alışkın oldukları için onların bu alandaki katkıları Batı’nın kötü güçlere karşı liberal değerlerin yılmaz savunucusu olduğu görüşünün etkinliğini ve saygınlığını sağlama almada özellikle işe yarar. 1972’de [Kuzey İrlanda’da] ilk kez çok sayıda şüphelinin toplanması işi öylesine beceriksizce yürütüldü ki bu durum teröristlerin elinde önemli bir propaganda silahı haline geldi. Terör bilim, düşünsel açıdan iflas etmiş olmasa bile kısırdır, çünkü terör bilimcilerce işe koşulan “terörizm” kurgusu gerçek dünya üzerine dürüst bir bilinmezliğe karşılık diye değil, ideolojik baskılara karşılık diye geliştirildi. Seçilen konulara odaklanma (“Arap terörizmi”), es geçme (ABD Terörizmi) ve yanlış betimleme “harekât hatası”na karşılık “düpedüz kanlı cinayet”. Böylece söz konusu varsayımlar, soruların sorulduğu, yanıtların verildiği ve siyasetin belirlendiği çerçevenin bir parçası haline gelir” (George, 1999).

Sonuç olarak, farkında olunsun veya olunmasın, insanlığın çok uzun zamandan beridir bir terörizm efsanesiyle yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Bu efsane, yine de tam anlamıyla modernidir. Hatta postmodern olduğu da söylenebilir. Zira varlığı efsane haline getirmek her anlamda bir endüstri gerektirmektedir. Batı, bu anlamda da endüstriyel bir merkezdir. Terör ve terörizmin bütün tarihi, kavramsal ve analitik çözümlerinden sonra, onun simülatif karakterini de analiz edebilmek için simülasyon perspektifi çerçevesinde terör ve terörizmin simülatif karakteri bağlamında bir sosyolojik

değerlendirme yapmak mümkün olabilecektir. Simülatif terörün sosyolojik temellerini değerlendirmek gerekmektedir.

3.2. Simülatif Terör

3.2.1. Simülatif Terörün Sosyolojik Temelleri

Terör ve terörizm, günümüz dünyasında giderek bilimsel ciddiyetle incelenmeye başlanılan sosyal olgular olarak öne çıkmaktadır. Sosyolojinin, henüz kapsamlı olarak terör olgusunu ele aldığı söylenemez. Esasen, söz konusu olgunun kitlelere yönelik yıkıcılığı ve yayılma biçimi göz önüne alındığında, sosyoloji biliminde özel olarak incelenmesi gereken bir saha olarak teşekkül etmesi zorunluluk olarak görünmektedir. Terörün her ilim ve akademi çevresi için farklı ve öznel değerlendirmeleri de beraberinde getirdiği bir gerçektir. Bu gerçek, aynı zamanda terörün çok farklı boyutlarda inşa olan bir sosyal olgu olarak görünmesine de sebebiyet vermektedir.

Batı dünyasında terör öznesi olarak belli bir tipolojik model; otantik, Batı dışı, belli bir dine mensup, uygarlık karşıtı bir tipolojik model olarak gündemi işgal ederken/geri kalan dünyadaki terör öznesi modellemesi farklılık arz etmektedir. Batı dışı dünyada terör öznesi olarak modernitenin tüm görünümüleriyle beraber ve eski sömürgecilik döneminden kalma bir beyaz adam tipolojisi öne çıkmaktadır. Bu sığ imgesel göndermelerin sebebi, terör, terörizm, terörist ve terör olgusu hakkında aslında nesnel bir mutabakatın olmamasıdır. Bu olguların henüz incelenme aşamasında ortaya çıkan sübjektivizm, meselenin bir bilim olarak incelenmesinin önündeki en büyük sorun olarak durmaktadır. Buradan, meseleye tamamen nesnel bir yaklaşımda bulunulabilse bile, terörün olgusal anlamda farklı kategorilerde ele alınmasının sebeplerini de görmelidir. Terörün yoksulluk, din, sömürgeciliğe isyan, küreselleşme, uygarlığı kıskanmak ve daha birçok reel olguya dayanılarak izah edilmesinin önüne geçilememektedir.

Simülasyon kuramı bağlamında terör olgusunu analiz etmeye çalışırken, terörün simülatif boyutuyla ele alınması durumunda, herhangi bir uygarlık veya klişeleşmiş kavram ve yöntemle bağlı olmaksızın nesnel bir çözümlemede bulunulabileceği amaçlanmıştır. Bu cümleden olarak, terörün değerlendirilmesinde merkez ve periferide ortaya çıkan farklılıkların fraktal bir karakter arz ettiği belirtilmelidir. Simülasyon

kuramı, meseleyi hem sosyolojik, hem de bilinç ve bilinçaltı düzlemleriyle ele alması bakımından ayrı ve özel bir yere sahip olmaktadır. Bu anlamda Batı dünyasının simülasyon kuramında sözü edilen bütün simülasyon göstergelerinin bir alanı olduğu düşünülürse, meseleyi öncelikle o bağlamda ele almanın lüzumu daha da önem kazanmaktadır.

Batı 'kusursuz cinayet'ini işlerken; işe gerçekliğin tamamen kusursuz bir versiyonunu hazırlamakla başlamış, sonra bu gerçekliğin tarihte yer almış olduğuna işaret eden bütün izleklerini temizlemiş, nihayetinde de bir tarihsel özne olarak ürettiği gerçeklikten de geri çekilmiştir. Bakteriler, virüsler, meydana gelen felaketler, Batının kusurlu tarafının görülebilmesi için birer delil ve simüle edilen dünyamızda, onlardan kalan son imzalar olacaktır. Batının bir zamanlar var olduğu belki böylece anlaşılacaktır.

Batının, topyekûn insanlık tarafından en sarıh bilinen yüzü olarak globalleşme sürecinin veya küreselleşme denilen olgunun; hudut tanımayan yayılmacılığı ile kendi imha şartlarını hazırladığı söylenebilir. Zira o da eski sömürgecilik olgusuna benzer biçimde, olağanüstü bir şiddet üzerine kuruludur. Aydınlanmanın son noktası olarak görülen globalleşme, her şeyi pazarlık edilebilir, parası ödenebilir, bir değişim değerine indirgemek suretiyle, tarihte belki de ilk defa olmak üzere, özne ve nesne ayrımını ortadan kaldırmıştır. Böylece sadece Batı dünyasında değil, tüm dünyada yapısal; ontolojik ve epistemolojik bir kriz merkeze çöreklenmiş durumdadır. Parasal olmayan her tekilin ortadan kaldırıldığı, daha da vahimi yok muamelesi gördüğü bir sistemde 'temsil', temel bir kriz unsuru olarak belirecektir. Bütün temsil sistemlerinin ve öznelerinin birer kukla haline dönüştüğü simülasyon çağında, şiddetin bir gerçeklik olarak sürpriz yapması beklenebilir. Dünya sisteminin terör denen olguyla bir türlü iletişim kuramamasının temelinde, bir düşünce bir gerçeğin diyalogu yatmaktadır. Temsil edilemeyen enerji; temsil edici kurumların, yapıların, sistemlerin simülasyonlarına savaş açmaktadır. Bu, ne kelimenin etimolojik anlamıyla ve ne de klasik tanımıyla bir savaştır. Savaşın anlamını da nötralize eden bir savaştır. Anlamsız ve nedensizdir. Zira çıktığı zemin ve onu doğuran sosyolojik yapı anlamsız ve nedensizdir. Bu yüzden Batı uygarlığının bir neticesi olarak içinde bulunulan simülasyon çağında, terörün bir tebliğ olduğu düşünülebilir. Gerçi Simülasyon çağında her nesnenin ve öznenin olduğu gibi, kelimelerin de bir imge fiyatı ve piyasası olduğu düşünüldüğünde, belki de 'tebliğ'

terimi yakışıklı görülmeyebilir. Ancak buradaki eylem; her şeyin maddeyle, bedensel hazlarla fiyatlandırıldığı bir dünyada kendi bedenini ortadan kaldırarak bu simülasyon düzenine meydan okuyan bireyin gerçeğe masum bir çağrısı olması bakımından bir ‘tebliğ’ sayılabilir.

Terörizm Batı uygarlığının iletişim, sibernetik ve bilişim sistemlerinin insanı işgal ettiği, başka bir direniş yolunun imkânsız gözüktüğü anda ortaya çıkmıştır. Global ile evrensel arasındaki radikal ayrımı nötralize eden Batı sistemi, klasik değerlerinin dayandığı mantaliteyi çizgisel tarihi gelişiminin tüm evrelerine teşmil etme kurnazlığı veya yanılığısı içindedir. Genel olarak Batı uygarlığı, Rönesans, aydınlanma, sanayileşme ve moderniteyi pazarlarken dayanıldığı var sayılan evrensel temelin; iletişim, sibernetik ve bilişim sistemlerinin anlamdan yoksun ve anlam öldürücü bir düzenle, kontrol edilemez yayılcılığına globalleşme kılıfını uydurabileceği yanılığısı içindedir. Globalleşme, evrenselin dayandığı mistik temelden tamamen yoksun olduğu için, pazarda müşterisi bol olsa da, bereketi hayır getirmemektedir. Zira parayla her şeyi satın almak imkân dâhilindeyse, neden nükleer alınmasın? Daha çapraz bir soru da sorulabilir: Para edecekse, Bologna tren istasyonu neden bombalanmasın? Öznelerin olmadığı bir dünya, zaten terörize edilmiş bir dünyadır. Batının tüm iyi niyetli çabaları da buna dâhildir. İnsan hakları, bugün globalleşme sürecinin meşrulaştırma aracı olmaktan öte bir işlev görememektedir. Taşkesen, Amerika’nın Demokrasi ve İnsan Hakları gibi insanlığın menfaatine görünen konuları, uluslar arası kurum ve kuruluşları, kendi menfaatlerinin yaygınlaştırılmasında nasıl araçsallaştırdığını, bunu başaramadığı durumlarda da kendi kurallarını koyup bunları nasıl hiçe saydığını aşağıdaki şekilde ifade edip ardından bunların hiçte azımsanamayacak kadar çok örneklerini ortaya koymaktadır.

“Amerika kendini dünya’nın efendisi ve patronu görüyor. Bunun aksini savunanları ise modern anlamda ve çok teknik olarak cezalandırıyor. Kafasına koyduğu eylemi meşruiyet kazansın diye önce Demokrasi, İnsan Hakları ve Birleşmiş Milletler kararlarına uydurmaya zorlar, aksi sonuçlarda ise kendi istediği şablonun kalıbına uydurur” (Taşkesen, 2008:144).

Farklı olana karşı bir silah olarak kullanılan insan hakları simülasyonu, öncelikle kendi kurgucu ve senaristlerini inandıramamaktadır. Dolayısıyla insan hakları veya

demokrasi, Batı dışı bir insanın zihninde gerçeklikten daha ziyade imajinatif yapısıyla var olmaktadır; o da, tehdit ve şantajla getirilen bir demokrasi! Bir gerçek veya kavram imajinatif değeriyle algılandığı an, ortada bir sabotaj, bir tedhiş var demektir. Algılamada bir tedhişin vuku bulması, insanları tabii olarak bile bir direniş refleksine mecbur bırakmaktadır. Sistem ise, kendisine direnen, yoluna çıkan her şeyi terörizm olarak görmek konusunda zaten patolojik bir davranış içindedir.

Jean Baudrillard'ın 'için için kaynama' dediği toplumsalın enerji sıkışması buradan kaynaklanmaktadır. Ontolojik sapma, var oluşu tehdit edecek boyutlara varmıştır. Nükleer, ontolojik sapmanın en güzel resmi olarak Batının duvarlarını süslemeyi hak etmektedir. Toplumsaldan kitleye evrilişin hikâyesi ise, Baudrillard'ın orijinal analizlerinin yanında, daha temel bir hadisede gizlidir: Batı uygarlığı, bütün insanlık tarihinin en yapılamaz şeyini başarmıştır. Epistemolojik evrenini sonsuz derecede genişlettikçe, ontolojik evrenini o derece çöplüğe çevirmiştir. Felsefenin ölümü budur. Batı, tarihte neden var olduğunu unutmuş bir uygarlık inşa etmiştir. Bu yüzden her olay veya olgu temel bir sorunsala gönderme yapacak derecede ve şiddette seyretmektedir. Bu zemin, gerçek anlamıyla bir tanımlama hak ediyorsa, o tanım terörizmdir (Baudrillard, 1991:49-50).

Toplumsal terimi, bu nedenle artık Baudrillard gibi felaketi gören düşünürler için anlamsız bir sosyolojik vesika olmuştur. Çünkü bütün söylevlerde evrensel bir kandırmaca işlevi gören "toplumsal", hiçbir şeyi çözemediği gibi hiçbir şeyi belirli de kılammaktadır. Toplumsal, eğer varsa, anlama kendi anlamını yok etme ile son veren bir yapıdır. Buna toplumsal denemez; bu olsa olsa kitle olabilir. Kitleler ise, anlamlı ve özgür bir toplumsal şekil değildir. Bu nedenle hiçbir güç kitleleri ele geçirip kullanamayacaktır. Kitleleri ele geçirmek düşüncesinden vazgeçmek, yapılması gereken ilk iştir fakat siberetik ve iletişim sistemlerinin temel var oluş sebepleri ve formları bu düşünceyi beğenmemektedirler. Kitle, medya, simülasyon, terörizm yeni sosyolojinin çerçevesi olarak görülebilir (Baudrillard, 1991:56).

Batı uygarlığının vardığı noktada, kitlenin sessiz devriminin sesleri duyulabilir. Sessiz yığınlar olarak görülebilecek kitle, sosyolojik bir bütünlük ya da gerçekliğe sahip değildir. Kitle, Baudrillard'ın deyimiyle bir gölge, dipsiz bir çukur, bir emme biçimi; akışkan, devingen, aşırı uyumlu bir hiper toplum olarak değerlendirilebilir. İktidarın

felaketi bu kitleden olacaktır. Her türlü iktidarın, her türlü gönderenin, her türlü mesajın çarpıp parçalanacağı ve sosyal olarak nitelenemeyecek bir organizmanın kitle olduğu varsayılabilir. Bu yüzden Batının her mirası gibi devrim düşüncesi de eskimiştir. Kitle, devrimin iflas ettiği çukur olarak görülebilir. Kitlenin hayatında, toplumsala tekabül edecek işaretler bile yoktur. Kitle iletişim araçları ve haberler, görünüşte “toplumsal” üretirler; ama toplumsal ilişkilerle toplumsalın kendisini derinlemesine nötralize etmekten başka bir işlev görmedikleri söylenebilir (Baudrillard, 1991:52).

Bu aşamada kitlelerin devriminden söz edilebilir. Bu devrim, eleştirici ve dışa doğru patlayan değil, içten kendi kendine güdümlenen kör bir devrimdir. Bu yüzden canlı, kanlı ve neşeli bir devrim de değildir; tepkisiz, hareketsiz, sessiz ve kendi örtüsüne kapanan, bütün sözü ele geçirme ve bilinçlenme biçimlerine ters düşen bir devrimdir. Onun bir anlamı olduğu söylenemez ve onun bize söyleyebilecek bir şeyi yoktur. Toplumsalın ölümünün son perdesinin oynandığı bir bağlamda kitleyle ilişki kurabilen tek olayın terörizm olduğu ileri sürülebilir Hâlbuki kitlelerden terörizm kadar kopuk bir şey de yoktur. İktidarın onları karşı karşıya getirmek istemesi manidardır fakat boşunadır (Baudrillard, 1991:46).

Yukarıda çerçevesi çizilmeye çalışılan tarihi ve sosyolojik zeminden anlamsız, anlamlandırılmayan bir şiddetin/terörün fişkırdığı söylenebilir. Bu, sistemin doğal felaketidir. Artık bir depremle bir uçak kaçırma hadisesi arasında teknik dışında bir fark kalmamıştır. Anlama meydan okuyan terörist eylem, doğal felaketlerle aynı anlama gelebilmektedir. Esasen, böylesi bir dünyada teknolojik aksaklıklar ile doğal felaketler arasında da bir fark kalmamıştır. Her ikisinde de görülebilecek olan öznesiz ve radikal yıkım olasılığı, düş ile gerçeğin yakınlaşmasından/katışmasından başka bir şey ifade etmemektedir. Mesela, 1977 yılında New York'ta kaosa yol açan elektrik arızası bir grup terörist tarafından gerçekleştirilmiş olsaydı, sonuçta değişen hiçbir şey olmayacaktı (Baudrillard, 1991:50).

Baudrillard'a göre, terörizm sadece bir şiddete başvurma kararı değildir; belki de o, her yerdeki toplumsallığın normallığı içinde tersine dönen, saçma ve denetlenemez bir dönüşümdür. İletişim araçları, kitlenin dijital korteksi vazifesi gören kanser hücreleri gibi, onun bütün algılama alt yapısını tahrip etmişlerdir. Bu yüzden kitle iletişim araçlarının yararlı kullanımı diye bir şey olamaz. İletişim araçları anlamla yanılıgyı

birlikte sırtlayıp götürmekte ve bunları diledikleri şekilde kullanmaktadırlar (Baudrillard, 2005a:123).

Modern sonrası dönemde başta Batı uygarlığı olmak üzere, hemen tüm dünyada iktisat ve ekonomi ile alakalı temel yanılsama söz konusu olmuştur. Bu döneme kadar; insanların ihtiyaçları ile üretim sistemi arasında eksik veya fazla, makul veya aşırı, bir şekilde ilişkilendirme söz konusuydu. Fakat modern sonrası dönemde, 1960'lardan sonra bu temel insanlık paradigması, yerini tamamen 'tüketim' denilen ve pek çok bakımdan kaotik özellikler taşıyan bir paradigmaya bırakmıştır. Kaotik, çünkü tüketime ilişkin herhangi bir bilimsel veya kadim kökenden yoksun olan bu paradigma, tüketilen nesnelerin bizzat kendileri vasıtasıyla meşrulaşmakta ve bir belirsizliğe yol almaktadır. Bu, tarihte hiç görülmediği şekliyle bir 'stok' anarşizmine sebebiyet vermiştir. Nesne stoku olarak adlandırılacak bu yığılma, insan başta olmak üzere, her türlü enerji stokunu tetikleyen tuhaf ve korkutucu bir olguya dönüşmüştür. Çünkü her türlü stokun şiddetle yüklü olması gibi, her insan kitlesi de özgün bir şiddetle yüklüdür. Kitlenin çekim gücü ve neden olduğu tepkisizliğin giderek yoğunlaşmasından kaynaklanan bir şiddettir bu. Bir âtalet odağı olan kitle, aynı zamanda yepyeni, açıklanması olanaksız ve dışa dönük şiddetten farklı bir şiddet biçiminin de merkezidir. Eğer nesne stoklama işi insan stoklamasını doğuruyorsa nesne stokunun yol açtığı gizli şiddetin insanlarda bunun tersi sayılabilecek bir şiddet türüne zemin hazırladığı söylenebilir (Baudrillard: 2005a:103). Baudrillard, terörize edilmiş bir yaşam biçimi olarak tasarlanmış uygarlığı şu cümlelerle çözümlemektedir: "Sterilize edilmiş bir kültürü kitlesel düzeyde öğrenmeleri istendiğinde, kitle bu meydan okumaya, bir süre sonra vahşi bir güdümlenme biçimine dönüşen, yıkıcı bir akın akın saldırma eylemiyle karşılık vermektedir" (Baudrillard: 2005a-104).

Terörizm, tam anlamıyla simülasyon düzenine ait bir olgudur. Simülasyon düzenine ait olmasını ise, simülasyon düzeninin bir diğer unsuru, habere borçludur. Bu nedenle aslında terörizmin haberle aynı şey olduğu düşünülebilir. Bir anlam ve bir temsil edilme düzenine ait değıllerdir; daha çok mitlere benzedikleri söylenebilir. Haberin ve şiddete dayalı terörizmin en önemli özelliğı her türlü nitelik ve belirlilikten nefret etmeleridir. Çünkü belirsizlik ve niteliksizlik onların yaşam alanlarını genişletmekte, sürekliliklerini sağlamaktadır. Veciz bir ifadeyle "kurt puslu havayı sever".

Baudrillard, İstanbul Bilgi Üniversitesi'ndeki yaptığı hitapta, küreselleşme ve Amerikan işgallerinden söz açarak asıl terörün bunlar olduğunu, Amerika'nın terörizmle mücadele stratejisi bahanesiyle geliştirdiği güvenlik saplantısına dayalı stratejinin, terör üreten bir yapının kaynağı olduğunu söylemektedir. Böylece suç işlenmeden bir takım aktörleri suçlu ilan eden mevcut dünya düzeni ve Amerika'yı asıl suçlular olarak nitelemektedir. Simülasyon evreninin ve araçlarının egemen merkezini temsil ettiği düşünülen Amerika'nın, sanal suça gerçek ceza öngören terör stratejisiyle, aslında teröre kaynaklık eden bir yapı inşa ettiği söylenebilir (Radikal Gazetesi, 2004).

Terörü içselleştiren Amerika'nın günümüzde başvurduğu caydırma yöntemi, soğuk savaşla ilgisi olmayan, dengesini yitirmiş bir terör üzerine oturmaktadır. Artık (böylesi bir ortamda) iktidarlar açısından kendi halkları potansiyel terörist kabul edilmeye başlanmıştır. Amerika, Irak işgaliyle dünya kamuoyunu hiçe saymış, Amerika'nın reel politik uygulaması karşısında uluslararası toplumun hiçbir kıymeti harbiyesi kalmamıştır. Böylesi bir egemenlik biçimi, ölçü kavramından yoksun, vahşî (ki bu doğal değil, teknik bir vahşiliktir) bir iktidar üretmektedir. Böyle bir toplumun, tarihsiz, hafızasız ilkel toplumlara benzediği söylenebilir. Bütün bunlar, Amerika açısından zafer değil, Amerika'nın kaçınılmaz sonunu haber veren işaretler olarak da görülebilir (Kaplan, 2004:10).

Simülasyon düzeninde, sanal iktidarın herhangi bir stratejisi dışa dönük görülse bile, asıl yıkıcı ve tesir alanının içe dönük bir yönü olduğu gözden kaçırılmaz. Nitekim "Savaş gerçekte muazzam bir ölüm gösterisine dönüştürülmüş bir tertibat olarak, toplumsalın terörist bir yöntemle rasyonalize edilme sürecinde bir araç olmuştur" (Baudrillard, 2005a:65).

"Çünkü günümüzde temel strateji sonsuza dek sürdürülmeye çalışılacak bir felaket simülasyonu aracılığıyla zihinsel bir terör yaratma ve caydırma düşüncesi üzerine kurulursa, bu senaryoyu gizleyebilmenin tek yolu bir felaket yaratmak, gerçek bir felaket üretmek ya da yeniden üretmektir. Zaman zaman doğa da böyle yapmaktadır. Zaman zaman Tanrı, bu türden doğal felaketler yaratarak insanları içinde buldukları bu terör düzeninden geçici olarak kurtarmaktadır. İç içe yaşadığımız terörizm de zaten böyle yapmakta ve bu gizli güvenlik saldırısına karşı gerçek, elle tutulabilen somut bir şiddete başvurmaktadır. Terörizmin ne yapmaya çalıştığını zaten bu yüzden anlayamıyoruz" (Baudrillard, 2005a:88).

Sonuç olarak, terör ve terörizmin artık bir sosyoloji sahası olarak müstakil bir çerçevede ele alınması gerektiği düşünülebilir. Çünkü simülatif terör belli bir tarihi, sosyal ve

politik mediumun ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Terör siyasal bilimlerin konusu olacak şekilde siyasal yapıyı ve siyasetçiyi değil, tüm toplumu / kitleleri hedef almaya başlamıştır. Bu noktadan sonra terörle ilgili meselelerin siyasal güvenlik konseptinde ele alınması, sadece eksik bir tetkik olmayacak, onun anlaşılması önünde bir engel de oluşturacaktır. Bütün bu kavramsal ve sosyolojik temellendirmelerin ışığında simülatif terör analizine geçilebilir.

3.2.2. Simülatif Terör

Baudrillard, simülatif terörün sosyolojik temelleri bağlamında çözümlemeler yaptığı “L’esprit du terrorisme” (Terörün Ruhü) isimli kitabı ve “Power Inferno” adlı eserinde meselenin kökenlerini analiz etmektedir. Burada Baudrillard’ın üzerinde durduğu asıl husus; terörizm, anarşizm, nihilizm ya da her türlü fanatizmin, geleneksel tarihin bir ürünü olmadığı hususudur. Terörü anlamak ve terörizmi nötralize etmek için strateji geliştiren sistemlerin tersine, öncelikle küreselleşmenin çağdaş ortağının terörizm olduğunu ve bu mantığı kavramak için de küreselleşmenin tikel ve evrensel ile olan ilişkisini incelemek gerektiğini belirtmektedir (Altun, 2006:177). Burada, modern sonrası insanın içinde bulunduğu durumla, karşılaştığı olgu arasında bir korelasyon mevcuttur. “Her şeye sahip olan insan kendi kendisinden nasıl yararlanması gerektiğini bilememektedir. İnternete, ekrana, sanal teknolojinin olanaklarını içine gömülmesiyle bu soruna son vermek istemiştir” (Baudrillard, 2005d:8).

Bir siyaset aracı olarak beliren terörizmin modern bir olgu karakteri taşıdığı söylenebilir. Kapitalizmin kuşatması sonucunda ulus devletler dünyasının demir perdeli denetimine ve modernleşme kuramı bağlamında beliren neo-sömürgecilik stratejisine bir tepki olarak ortaya çıkan terörizm olgusunun, bugün bu temellendirmelerle de anlamayacağı ortadadır. Klasik terör olgusunun, eşkıyalık ve komando eylemlerinin ekonomik ya da savaşa dayalı “amaçları” olduğu varsayılabilir. Küreselleşme yolunda küresel bir aktör olarak bütün hayatı tehdit eden terör, kitleleri sindirme, yönlendirme aracı olmanın ötesinde işlevler görmektedir.

Simülatif terörün en belirli özelliği ise belirsizliğidir. Burada terörizmin ne bir amacı ne de belli bir düşmanı vardır. Terörizmin siyasi bir objesi, son noktası da yoktur. Bugün simülasyon düzeninde terör kadar gerçek ve absürt başka bir olguyu görmek de mümkün görünmemektedir. Bunun sebebi, içinde bulunduğumuz doğal hayatın terörize

karakteridir. İçinde bulunduğumuz hayat temelde bir ekrandan ibarettir. “Ekrandaki görüntünün içine sanki yaşamın içine girercesine dalıyoruz. Yaşantımızın üstüne bir tür digital tulum gibi geçiriyoruz (Baudrillard 2005e:74). Baudrillard’a göre “ İnsanlık Tanrının şanına değil ölümüne yakışır bir dünya oluşturmuştur. İnsanlığın bu dünyanın devamını el birliğiyle sürdürmekten başka bir çözümü de yok gibidir” (Baudrillard, 2005e: 146).

Baudrillard’ın “Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu”nda da vurguladığı gibi kitle, medya/haber ve terörizm arasında ki ilişki, için için kaynayan egemen süreci tasvir etmektedir (Baudrillard, 1991:41). Çandar’ın “Faust Paktı” deyimi, bu üçlü arasındaki ilişkiyi tanımlamak için kullanılabilir (Çandar,2009). Zira anlam, haberle nötralize edilip ortadan kaldırılmak suretiyle epistemik bir olgu olmaktan çıkarılmaktadır. Anlamı haberle yok etmek suretiyle toplumsala kısa devre yaptıran kitle iletişim araçları, yarattıkları ucubeyle baş başa kalmaktadırlar: Kitle! Bu nedenle artık bir hakikatimizin olup olmadığı sorunuyla karşı karşıyayız. “Dünyaya özgü hakikatten söz etmek şaka yapmak ya da komik bir hikâye anlatmak gibidir... Hakikat defterini kapatmış bulunuyoruz” (Baudrillard, 2005e:212).

Haberler kitlenin enerjisini nötralize etmezler, bilakis büyüyen bir kitle meydana getirme işlevi görürler. Batı modernliğinin zaten en belirgin özelliği olan kitle, toplumsalı emen girdaptır. Tepkisizliğe ve güncel güce sahip olan kitle, sosyolojik bir gerçekliğe de tekabül etmemektedir. O sadece bütün yitirilmiş gönderenlerin devrik simülasyonları olan, Tanrı düşüncesinin yerine imgesini benimsemiş, toplumsalı yansıtmaktan aciz olan, anlamın yerine gösteri isteyen, kültürü, bilgiyi, gücü ve toplumsalı emip yok eden, toplumsalın içinde kaybolduğu bir kara delik olarak belirmektedir. Kitle terimi, Baudrillard’a göre kavram bile olamayan lümpen-analitik bir kavramdır.

“Baudrillard, kitle iletişimin her yerde olduğu bir çağda aslında insanların davranışlarının birbirine girmesi ve medya imgelerinden oluşan yeni bir gerçeklik yaratıldığını öne sürmektedir. Hipergerçeklik anlamlarını başka imgelerden alan ve bu nedenle “dış bir gerçeklikte temelleri olmayan imgeler olan benzetiler tarafından inşa edilir. Örneğin Silk Cut” sigaralarının ünlü reklâm serisinde sigaradan hiç söz edilmez, yalnızca uzun bir seri olarak çıkmış eski reklâmlardan söz edilir. Bu gün hiçbir siyasi lider, televizyon da düzeli olarak çıkmazsa seçimleri kazanamaz; çoğu izleyicinin bildiği "kişi" aslında liderin televizyondaki imgesidir” (Giddens, 2004:460).

Simülasyon evreninde siyaset ve muhalefet arasındaki ilişki ile terör ve kitle arasındaki ilişki dikkat çekicidir. Simülasyon evreninde siyaset ve muhalefet arasındaki ilişki aslında sanal bir duruma tekabül etmektedir. Muhalefetin simülasyonu, iyi analiz edildiği vakit, iktidarın kendi yokluğunu, mesuliyetsizliğini ve kendi gücü hakkındaki şüpheleri gizlemesine yardımcı olmaktan başka bir işlev görmemektedir (Baudrillard, 2005a:50). Terör, esas itibarıyla bir muhalefet simülasyonu yarattığı veya o türden bir algılama biçimine sebebiyet verdiği zaman hakiki tedhişini ortaya koymuş olmaktadır. Çünkü böylece sanal iktidarın, algılanmış sanal düzlemi kısa devre yapmakta ve iktidar bir şiddet gösterisi sistemiyle gerçeğe dönme imkânı elde etmiş olmaktadır. Böylece terör gerçek bir muhalifin hiçbir zaman olamayacağı bir tarih oyununun gölge oyuncusu olarak işlev görmektedir. Kitlenin her şeyi emip yok eden tepkisizlik sistematiği sanal ve nedensiz bir şiddet vakasıyla bir anda yön değiştirebilmektedir. Paradoksal olarak terör, kitlenin sürüp giden hayatında en anlamlı olay olma özelliğini hep korumaktadır. Toplum ve siyaset bundan böyle tarih sahnesinden hüznle çekilmiş mazi özneler olarak hatırlanacaktır.

Baudrillard'a göre, bu soğuk dünyada toplumsalın tiyatrosuna da politikanın tiyatrosuna da artık yer yoktur. Toplum ve politika, modernliğin iki yaşlı çocuğu olarak emekliye sevk edilmişlerdir. Mevcut politik bir sistemden söz edilebilir; ama bu, kendisine yönelen her şeyi bünyesinde eritmekte olan bir yapıdır ve bariz özelliği anlamsızlığıdır (Baudrillard, 2005f:4). Toplumsalın ve politiğin simüle edilebildiği böyle bir zamanda ne bir direniş ve ne de bir mücadele uğraşı anlamlı olacaktır. Simülasyon düzeninde yapılacak en orijinal isyan, direniş veya muhalif mücadele; sistem tarafından en beğenilen tiyatro olarak ödüllendirilecek ve aktüelin çöplüğüne fırlatılacaktır. Sistemin bu muameleyi yapamayacağı tek adres terördür. Bu sebeple terör, simülatif düzlemde manipülasyona en açık alan olarak belirmektedir. Sistem, terörü nötralize edebilecek bir araç bulamadığı için onu en yakın dostunun veya bir düşmanın kucağına bırakma çabasında olacaktır. İşte bu nokta, simülatif terörün başladığı noktadır.

Baudrillard'ın 'simgesel karmaşa' dediği önerme burada pek tutarlı görünmemektedir. Tesadüfler ve belirsizlikler temelinde işleyen koda karşı saldırganın tek yolu "simgesel karmaşa" yaratmaktır (Baudrillard, 2008a:6) diyen Baudrillard'ın simülatif terör olarak nitelendirdiğimiz esas olgunun bu 'kucağa bırakma' hadisesinden esas olarak Batı dışı

dünyanın etkilendiğini göz önüne almadığı söylenebilir. Yukarıda da değinildiği gibi, teknik bir terör ihracından söz eden Baudrillard da, egemen sistemin periferiye terör uyguladığını cesurca belirtmektedir. Fakat burada, meselenin çözümleme biçiminde bir merkez-periferi dualitesi belirginlik kazanmaktadır. Baudrillard, merkezin periferiye terör ihraç etmesi gerçeğini bile kendi yaşadığı uygarlığın simülatif düzlemini çözümlemeye yardımcı bir veri olarak kullanmaktadır. Sosyoloji çalışmalarının başından beri 'özne'den özenle kaçınmış olan Baudrillard, bir bakıma bir özne-nesne zihniyetiyle meseleye yaklaşmış olmaktadır. Simülatif terör, bütün yapısal kategorileriyle terörize edilmiş Batı uygarlık sisteminin içe dönük nötralizasyonu ve dışa dönük olarak uyguladığı şiddet ve istikrarsızlığı ifade etmektedir. Bütün bunlara rağmen merkezden yayılan virüsler, biyolojik hastalıklar ve kıyamet senaryoları sözü edilen nötralizasyonun başarısı konusunda şüpheler doğurmaktadır. Dışa dönük şiddet ise mikro kitlelerin oluşumunu hızlandırmakta, geleneksel bütün yapılanmaları parçalamakta ve ortaya tasarlanandan çok ötede bir şiddet zemini çıkmaktadır. Sadece simüle edilen tarafla nötralizasyon işlevi gören terör olgusunda, zamanla bu işlevlerinin ötesinde görünümler arz edebilir. 11 Eylül benzeri hadiseler, belki de bu yüzden Baudrillard için 'gerçek' olarak nitelendirilmiştir. Simülasyon çağında bir şeylerin 'gerçek' olabilme olasılığı varsa, buna da mani olmak için sisteme güç transferi yapılması düşünülmektedir. Her şeyin sinematografik düzeyde var olabildiği bir çağda, terör gibi reytingi daima yüksek bir olgunun buradan nemalanacağı açıktır. Dolayısıyla simülatif terörün ve olgusunun ancak yavaş yavaş platolarda sahnelenmesini normal karşılamak gerekmektedir. Çünkü oralarda hayatın tüm unsurları sineleşmiş haldedir.

"Bir de hayatın kendisi sinematografik oldu; varoluş "sineleşti". Bu, özellikle Amerika'da hissedilen bir durum. Amerika'da kent, banliyö ve çöller, filmleri arasında bir ayrım yok. Bu biraz Hollanda'daki müzelerde bulunan sanat yapıtlarıyla kentlerin örtüşmesine benziyor. İkisi arasında bir tür büyüme geçişim var. Hayat her yerde bir tür Universal Studios haline geliyor" (Ada, 2006).

Simülatif terörün, ne bir çağrısı ve mesajı, ne de bir ideali ve gayesi vardır. Onun, herhangi iki şeyi konuşurmak, diriltmek ya da harekete geçirmek gibi bir amacı yoktur. Onun devrimci uzantıları olduğu da söylenemez. Simülatif terör, sessiz sedasız yığınlara saldırmaktan başka bir amaç gönderenine sahip değildir. Toplumsal soyutlama adlı büyü, simülatif terör adlı büyü tarafından alt edilmeye, yok edilmeye çalışılmaktadır. Çünkü simülatif terör, toplumsal soyutlama adlı büyüden daha büyük, daha anonim,

daha nedensiz ve daha geçici bir karaktere sahiptir. Kitlelerin körü körüne, saçma ve temsili imkânsız karakteri; terörizmin körü körüne giriştiği saçma ve temsili imkânsız eylemle eşdeğerli olabilen tek olgu olarak belirlemektedir. Bu manada, temsil edici olmayan tek eylem biçiminin terörizm; temsil edilemeyen tek gerçeğin kitleler olduğu düşünülebilir. Hem terörizm ve hem de kitle, her türlü temsil sisteminin yadsınmasında en üst noktaya ulaşmış bulunan olgular olarak mevcuttur. Simülatif terör ile kitleler arasındaki güçlü ilişkinin tarihsel kökenini daha önce var olan sistemlerde bulmak mümkün değildir. Temsil edilme, halk, meclis, işçi sınıfı, parti, marjinaler, cemaatler, gettolar, grupçuklar... Bütün bunlar, toplumsal soyutlama denen büyüün simülatif dekorları olarak vardılar. Burada toplumsal dağılma ve toplumsalın dağıtılması ile politik olanın emilmesi ve yok edilmesi söz konusudur. Bütün temsil etme sistemlerinin içten bir şiddetli patlaması ile karşı karşıya gelindiği düşünülebilir. Kitle nötralizasyonunun veya için için kaynayan sistemlerin yarattığı baskının faili ne devlet ne de başka bir şeydir. Bu sebepten simülatif terörün amacı devletin veya başka bir erkin baskısına son vermek değildir. Anlamın ve her şeyin ve herkesin emilip yok edildiği bir görünmez baskı düzeninde simülatif terör, temsil edici olamayacaklarını hisseden bütün enerjilerin bir patlaması olarak ortaya çıkmaktadır.

“Yaşadığımız dönemi nefes alınamaz hale getiren de bunun ta kendisi. Sistem yanılıcı bir olumsuzluk üretiyor ve bunlar gösteri ürünleri ile entegre vaziyette. Sistem böylece tüm gerçek alternatiflerin üzerine sürgü çekiyor. Artık bu dünyayı düşünmek için sistem dışı bir nokta, muhalif bir işlev yok, sadece sisteme büyülenmiş biçimde katılım var. Ancak unutmayın ki, mükemmeliyete yaklaştıkça, onu tamamen yok edecek bir kazaya da yaklaşmış olur. Bu asla gerçekleşmemiş bir tür olumlu ironi. Kuşkusuz 11 Eylül buna katkıda bulunuyor. Terörizm asla bir alternatif güç değildir. Terörizm Batı'nın gücünün kendi üzerine neredeyse intihar biçimde geri dönmesi metaforundan ibarettir. Zamanında bunu söylemişim ve kabul görmemişti. Ama buna karşı ne nihilist ne de karamsar olmaya gerek yok. Sistem, sanal, hayali, Matrix... Tüm bunlar belki de tarihin çöplüğüne gömülecekler. Geri dönüşlülük, meydan okuma ve cazibe ise yok edilemez” (Lancelin, 2003).

Simülatif terörün anonim düşman konsepti bu zemin üzerinde bina edilmiştir. Burada düşman anonim, birbirlerine benzeyen, her yerde ve her zaman var olan bir tür evrensel düzendir; en masum insana kadar herkes şiddeti hak etmiş olarak var sayılmıştır. Simülatif terör, anonim düşman konseptine binaen, herkesi her yerde ve her zaman vurabileceği için mutlak bir belirsizlik, mutlak bir nötralizasyon atmosferine sahiptir; bu sebeple de çözülemeyen orijinal bir tarafı vardır. Sistemin mutlak vurduymazlık

paradigmasına en radikal cevap, simülatif terörün körü körüne giriştiği dövüştür. Simülatif terörün kurbanları bile yoktur. Kurbanlar, evrenselleşmiş, soyut bir toplumsallaşma sürecinin, toplumsalın en son ürünü olarak düşünülebilirler. Bu insanlar, bir bakıma var oldukları için, orada, o an oldukları için, orada o an olmamayı beceremedikleri için simülatif terörün kurbanı olmuşlardır.

Kitlelerin simülatif teröre adadığı kurbanlar, en son teknoloji ürünü iletişim sistemleri tarafından yine kitlelere törenle ambalajlanıp satılmaktadırlar. Bir cafcıflı reklâmın aniden kesilmesi, kitleyi zaten tedirgin edip şok etmeye kifayet ederken; kurbanların trajedileri canlı bağlantılar sayesinde sofrı başındaki insanlara ikram edilmekte ve geçilip gidilmektedir. Umberto Eco'nun, terörizmden söz etmemek ya da kitle iletişim araçlarının yararlı kullanımından söz etmenin mümkün olup olmadığı sorusunu, kitle iletişim araçları ile terörizm arasındaki "Faust Paktı" bağlamında ele alabiliriz..

Baudrillard'ın naklettiğine göre, Mogadiscio Stammheim olayında iletişim araçları bir yandan politik nedenlerle terörizm ve korku sömürüsü yapılmasını ahlaki açıdan mahkûm ettirmeye çalışırken, diğeryandan da açıklanması olanaksız bir mantığa dayanarak terörist eylemin sahip olduğu o hayvani çekiciliğini sunarak, insanları büyülemeye çalışmışlar ve bu yüzden de bir teröriste benzemişlerdir. Ona göre bu, çözümü olanaksız bir ahlaki sorundur. İletişim araçlarının yararlı kullanımı diye bir şeyi kabul etmeyen Baudrillard, iletişim araçlarının anlamla yanılığyı birlikte sırtlayıp götürdüklerini ve bunları diledikleri şekilde kullandıklarını söylemektedir (Baudrillard, 2005a:122-123).

Simülatif terör, bir tedhiş veya şiddet vakıasıyla tarif edilemez. Simülatif terör, bir yerin bombalanması, şok edici bir suikast, ikiz kulelerin vurulması, bir intihar eylemi veya Gazze'nin bombalanması değildir. Simülatif terör, klasik bir terör hadisenin an'da kitlelere servis edilmesi ve arşivlenip stoklanması, yeri geldiğinde hedef seçilen kitleler aleyhine kullanılmasıdır. Bir vakıanın hemen, anında, zaman ve mekân olarak farklı düzlemlerde yaşayan insanlara iletilmiş olması gerçeğın ve anlamın ölümü demektir. Çünkü anındalık, izleyici ile vakıanın var oluş şartlarını, tüm fizik ve metafizik kuralları alt üst ederek, bir anda aynı düzlemde birleştirmiş olmaktadır. Bu durumda reklâmla trajedi arasındaki gerçeklik mesafesini hangi düş gücü kapatabilecektir?

Haber denen yanılısama, klasik hikâyede bilinen tüm kurgulama stratejilerini dönüştürmek suretiyle, bilince önce kısa devre yaptırmakta, sonra da onu arşivlemektedir. Demek ki simülatif terör, bir terörist eylemin kendisi değildir; simülatif terör, bir terörist eylemden sonra, o eylemin tüm katmanlarının önceden belirlenmiş her türlü menfaat, saldırı veya kehanetle beraber paketlenip servis edilmesidir. Simülatif terör, düşünceye saldıran terördür. Bir olay, binlerce gönderen sistemiyle beraber servis edildiği vakit, bir olgu biçiminde algılanabilir. İnsanlar olayı canlı olarak izleseler bile o olayın aslını asla öğrenemeyeceklerdir. Simülatif terör, insanların asla aslını bilemeyecekleri bir şiddetin teşhiri olarak şöhret kazanmaktadır. Ortada sistemden kaynaklanan tam anlamıyla lanetli bir drama oynanmaktadır. Canlı yayınlarla izlenen bir terör saldırısı, insanları ne bilgi ne de bilinç olarak zerre kadar tatmin etmemektedir. Günümüz dünyasında her terör olayının orijinal, beklenmedik, sürpriz olmasının sebebi bu tatminsizliktir. İnsanlar, bir felaket daha istemektedirler; çünkü “acaba bu sefer gerçeği yakalayabilir miyim?” derdindediler. Her orijinal terör olayının ardında, “bu eylem kimin işine yaradı?” parodisi, simülatif terörün ruhudur, epistemolojisidir. Çünkü burada açıkça veya örtülü olarak söylenen şey şudur: bu hadisenin bir önemi yok, arkasında kim var? Siz ona bakın! Bundan böyle gerçekten ne terörizm ne de terörist olacaktır. Terör de terörizm de tarihe karışmıştır. Günümüz dünyasında her türlü terör eylemi veya terörist eylem, sistemin devasa çarkları karşısında cılızlaşan bir korkaklar güruhunun şımarıklığı olarak görülecektir. Hiç kimse terörü ve teröristi ciddiye alacak halde değildir.

Terör ve terörist, simülasyon düzeninde sadece marka değeri taşıyan birer palyaço olarak var olabilirler. Bugün her türlü şiddet kaynağı, sadece sessiz sedasız yığınlara saldırdığı için değil, hem teknik olarak hem de sistemin bizatihi oyuncağı oldukları için saygınlığını yitirmiştir. Bugün ne ölümün ne de öldürmenin bir saygınlığı vardır. Bunlar simülasyon düzeneğinde, iletişim araçlarının sadece bir öğünlük gıdası kadar kıymetli olabilirler. Saygınlığını yitirmiş bir insanlık terör ve teröristten korkacak halde değildir. Simülatif terör, gerek ulusal gerek uluslar arası manada sadece bir planın bozulması için işe yaramaktadırlar. Bugün terörün, terörist de dâhil olmak üzere, hiçbir insana ve hiçbir varlığa bir fayda sağlayamayacağı bir zaman dilimi gelmiş çatmıştır. Klasik terörün hedefleri, gayeleri, yaptırımları vardı. Simülatif terörün satın alınamayacağı düzlem

yoktur. Bu manda simülatif terör, simülasyon çağında bir ticaret malıdır. Karmaşık, spekülâtif, değerden yoksun, belirsiz bir borsa!

Baudrillard, bu borsanın ve bu piyasanın ruhunu şöyle analiz etmektedir:

“İktidar yitirilmektedir, hatta yitirilmiştir. Çevremizde iktidar kuklalarından başka bir şey yoktur ancak mekanikleşmiş bir düzen yanılması toplumu hala yönlendirmektedir. Bunun gerisinde denetim ya da artık hiç değişmeyecek bir kodun yol açtığı, giderek büyüyen, anlaşılması olanaksız sessiz bir terör, her birimizi minicik birer terminale dönüştürmektedir” (Baudrillard, 2005a:203).

Baudrillard, 11 Eylül’de ikiz Kuleler’e yapılan saldırıları gerçekleştirenlerin sistemin silahlarını devralarak ortaya bir terör gösterisi çıkardıklarını söylemektedir. Olay grevi artık son bulmuştur diyen Baudrillard bunu, daha önce gerçek bir olayın artık olmadığını, olamayacağını söylediği için demiştir. Böylece terörün ruhunun Batı dünyasını büyük bir tehditle karşı karşıya bıraktığını, Batının hiçbir sistematik mücadele yöntemi ile bu terörle başa çıkamayacağını söylemiştir. Baudrillard’a göre 11 Eylül, Amerika’nın dünyadan yalıtılmış ve kimsenin rahatsız edemeyeceği bir dünya gücü olma durumuna son vermiştir (Altun, 2006:271).

“Oyunun kuralları değişiyor, ancak bu kuralı dayatan biz değiliz. Bu bizim kültürümüzün yazgısıdır. Başka kültürler, başka metafizik düşünceler bu gelişmeden bizim kadar etkilenmemişlerdir. Çünkü onların dünyayı ele geçirme gibi bir hırsları, amaçları olmadığı için onu bu şekilde çözümlenmeye kalkışmamışlardır. Bütün postulatlar bizim başımızın altından çıktığından, bunun felaketi andıran sonuçlarına katlanacak ilk sistemin bizimkisi olmasında bir tuhaflık yoktur” (Baudrillard, 2005c:66).

Baudrillard, çizgisel bir süreklilikle diyalektik bir kutuplaşmadan yoksun bırakılmış bir sistemde herhangi bir olay ya da eylemin nasıl ortaya çıktığını izlememizi istemektedir. Bu yapıldığı vakit, simülasyonun saptırdığı bu ortamda her türlü determinasyonun eriyip buharlaştığını; her eylemin herkesin işine yaradıktan sonra akla gelebilecek tüm alanlara bürünerek ortadan kaybolduğunu göreceğimizi belirtir. Burada terör olgusunun diyalektikten yoksun ve gagesiz sarmalda döngüsel çevrimini hatırlamak yerinde olacaktır. Kitleler; anlam, politika, temsil edilme, tarih ve ideolojinin içinden uyurgezer bir halde ve hepsini yadsıyarak üstelik bütün radikal eleştirilerin yapmak istediklerini yaparak geçtiklerinde bir son tasavvuru bile imkânsız olacaktır. Evrenselin sınırlarına ulaşmış ve yayılabileceği bütün alanları tüketerek için için kaynayan süreci denetleyememenin sonucunda patlayan bir süreç tarafından yıkılan ilkel toplumlar gibi,

Batı da bu patlayan süreci denetleyememe ve ona egemen olamama sonucunda yavaş yavaş yok olacaktır. Böylece simülatif terör gündemden düşebilecektir.

Sonuç olarak, her türlü olguya has olmak üzere model gerçekliklerin hükümlerinde olduğu bu simülasyon çağında terörün de bütün göstergeleriyle simülatif bir olguya dönüştüğü ileri sürülebilir. Öztürk'ün de belirttiği gibi, bir hayalet ateşli silahlarla karşılık veren umutsuz savaşçılara benziyoruz. Zira son birkaç asırdır tesis ettiğimiz bütün kavramsallaştırmalar, meselelerimizi anlamamıza yardımcı olmak yerine onları daha da anlaşılmasız süreçlere mahkûm etmektedirler (Öztürk, 2008:9). Terör kavramı da artık karşı karşıya olduğumuz sorunu anlamamıza, açıklamamamıza yardımcı olmuyor. Bu nedenle “simülatif terör” adlandırması ile bir anlamlandırma ve açıklama çabasına yöneliyoruz.

Sosyal olguları analitik bağlamda ele alan bütün kuramların belli tarihi ve sosyal şartların bir ürünü olarak ortaya çıktığı, daha önceki bölümlerde belirtilmişti. Bu anlamda, her kuramın algılayan özne tarafından bir oto-adaptasyona tabi tutulması zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Cemil Meriç'in de eserlerinde ısrarla üzerinde durduğu gibi, Batının kavramsal çerçevelerinin yaşadığımız hayat şartlarına göre tefsir edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple Batı dışı dünyanın tam anlamıyla bir simülasyon olgusuyla açıklanmasının güçlüğünü burada belirtmek gerekmektedir. Simülasyon araçlarının bu dünyayı da tesir altında bıraktığı bir gerçek olsa da, bulunulan zemin itibarıyla bu iki dünya arasında bir irtifa farkının olduğu göz önüne alınmalıdır. Bilgiye taalluk eden her nesnenin bir mistifikasyon malzemesi olduğunu (Doğan, 2009:33) kavradığımızda, simülasyon kuramının da dayandığı temel konsept bağlamında, daha açık bir zihne sahip olunabileceği bir gerçektir. Bu durumda bir sağduyu stratejisi ve kuramsal çerçevesi inşa etmek gerekebilir. Her ne kadar “Batı dünyasında felsefe ve bilim alanında sağduyudan söz etmek entelektüel bir istihza konusu olup bön realizm veya yığın bilgeliği diye değerlendirilse de” (Açıköz, 2006:32) epistemik her tetkikin sağduyu merkezli olarak Şark dünyasında tekemmül ettiğini görmek lazımdır.

Buradan hareketle, bizim terör olgusunu simülasyon kuramı çerçevesinde analiz ettikten sonra özellikle kendi sorun alanlarımıza yarar sağlayacak bir analiz yöntemi geliştirmemiz beklenebilir. Dolayısıyla simülasyon kuramı ve simülatif terör olgusunun tam anlamıyla yeryüzünün tümünü kapsayan bir analizden ziyade Batı merkezli bir

okuma çerçevesi taşıdığını belirtmek yerinde olacaktır. Genel anlamda bir sağduyu algılama alanına sahip olduğunu düşündüğümüz bir Şark dünyasının, daha genel bir ifadeyle, hayatı mitler üzerinden okumaya alışkın olan bu insanların ‘çocukça’ bir tarafının daima diri kaldığı belirtilmelidir. Bu da, Batı dışı dünyanın ve elbette ülkemizin maruz aldığı tehlike ve tehditleri okuma biçiminde bir farklılık yaratmaktadır. Bu genel durumu analiz eden Öztürk, bugün insan ile bilgi arasında yeni bir ilişki biçiminin var olduğunu belirterek şöyle demektedir:

“İnsan şey’e özünden ve işlevinden farklı anlamlar yükleyebilmekte, bu yüklemelliği ya verili olan bilgiyi ya da kodlanmış olan bilgiyi tahrip ederek gerçekleştirmektedir. Bu süreci daha da ileri götürerek, kurgusal yeni bir tipolojik çevresel formasyon oluşturabilmektedir. Bu yolla kendisini ve doğasını yeniden yaratabilmektedir” (Öztürk, 2008:267).

Öztürk’ün İmajoloji veya İmajist bilgi dediği bu kurama göre, bir olayın ve bir olgunun öznel tarafından algılanma biçimi, her insan tarafından sonsuz kombinezonda cereyan etmekte, bir gerçeğin bir insandan tüm insanlık kümesine kadar farklı basamaklarda algılanması söz konusu olmaktadır. Buna göre total tüm teoriler ve pratikler işlevsiz kalmaya bir bakıma mahkûm görünmektedirler. Örneğin, 11 Eylül olayının simülatif karakteri Baudrillard tarafından belirtilmiştir; fakat bu olayın okuma biçimi her insan için farklı bir karakter ortaya çıkarmıştır. İmajist bilgi kuramına göre asıl önemli nokta, tek bir olayın bile tek bir insan öznesi tarafından sayısız okuma düzleminde cereyan ettiği gerçeğidir. Mesela ben bu olayı bir Müslüman olarak okuyabilmenin yanında bir Türk olarak da okumaktayım. Bir erkek olarak okumanın yanında bir ideolojiye göre de okumaktayım. O anki ruh halinin bile söz konusu okumaya zemin teşkil ettiği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Burada bütün bu algı kaynaklarının biresimi neticesinde bir kanaatin oluştuğu gerçeği söz konudur. Öztürk’ün İmajoloji’nin tümünde belirttiği gibi, ortaya çıkan bu bilgi nüvesi, Baudrillard’ın tersine, ampirik ve kavramsal bilgi alanlarına kapalı olarak işlememektedir. Tüm bilgilenme süreçlerine açık olarak işleyen bu olgu, insanın da temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kuramın ışığında simülasyon kuramını ve simülatif terörü analiz ettiğimiz vakit, ortaya çarpıcı bir sonuç çıkmaktadır: Batı dünyası, mutlak bireyselleşme olgusu altında öznelin ölümüne varmışken, geri kalan dünya cemiyet olgusunu henüz yitirmemiş olmakla ferdin sınırlamasına kapı aralamış ve bu da öznenin devamına sebebiyet vermiştir. Baudrillard, simülasyon düzeninde, var olan olay ve olguları total bir değerlendirmeye tabi tutarken

nesnelerin hakimiyet alanının genişlemesine binaen bunu yapmaktadır. Ancak ortaya ne çıkarsa çıksın, sorulması gereken soru şudur: İnsanın özü değişmiş midir? Bu soruya Batı dışındaki dünya için gerçek bir kanıtı dayanarak evet denemeyeceğinden, Baudrillard'ın sözünü ettiği tüm olguların insanın okuma alanına açık olduğunu görmek zorundayız. Terörü bu bağlamda okuduğumuz vakit, onun bir İmajist yönünün olması kaçınılmaz görünmektedir. Bu durumda cemiyet ve fert bağlamında yapılacak hakiki analizlerle terörü yeniden bir İmajist perspektifle okumak da mümkün görünmektedir.

Sonuç olarak, terör denen olgunun simülatif bir düzlemde cereyan ettiği ileri sürülebilir. İnsanlık tarihi boyunca var olmuş şiddet sorunsalının, modern dönemle beraber daha organize bir yapıda görünüm arz ettiğini görmekteyiz. Ulus devlet paradigmasının imparatorluklardan farklı bir düzlemde yeni ve yıkıcı bir insan anlayışı oluşturması sebebiyle toprak / ülke hâkimiyetinin bir egemenlik paradigması biçiminde tezahür ettiği düşünüldüğünde; devletlerinde bu organik yapıda rol aldığı görülmüştür. Dolayısıyla modern dönemde terör, tarihi seyrinde dayandığı gerekçelerinin tam aksine olarak, haksızlığa uğrayanların uyguladığı bir şiddet olmaktan çıkmış; bizzat güçlülerin, güç merkezlerinin bir oyun alanına dönüşmüştür.

Siber teknolojik patlama, bu paradigmayı da alt üst etmiş; sanalite üzerinden yürüyen bir hayat kodlaması meydana getirmiştir. Modern sonrası bu yeni paradigma çerçevesinde ulus devlet sistemleri ve blokların çözülmesi söz konusu olmuş, uluslar arası sermaye grupları ve bürokratik kastlar, ellerindeki şiddet üreten teknikleri kârlı yatırımlara dönüştürmüşlerdir. Bütün bu karmaşık sistemde, anlamın ve değerinin öldüğü bir çağa gelip dayanmış durumdayız. Kimin, kimliklerin, aidiyetlerin, mensubiyetlerin sanal bir çerçevede ve pazarlık edilebildiği bu çağda, yalnızca şiddet sahici bir anlama sahip olabilmektedir. Fakat bu şiddet, amaçsız, kesinlikle bir plan veya zafer arzulamayan, hedefi ve yeri mobilize olan oynak bir karakterdedir. Bu şiddet, ihale almak usulüyle, dünyanın hangi noktasında ve hangi hedefe dönük olursa olsun eylemini gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle şiddetin veya terörün de bir saygınlığı kalmamıştır. Kimse aslında olan bitene bir anlam verememektedir. Bir terör eyleminin üstlenilmesi, bu çağda en zor olan şey haline gelmiştir. Çünkü olayı üstlenmek de bir inandırıcılık gerektirmektedir. Bu insanlığın inandırıcılığını öldüren bir simülasyon

çağında yaşamaktayız. Şiddet ve terör, bu simülatif dünyanın en yetkin ve somut göstergeleri olarak karşımızdadırlar.

Modern sonrası dünyada terör, klasik ve modern karakterini yitirmiştir; uğradığı mutasyonla artık terör simülatiftir. Bu nedenle artık o da bir oyun alanıdır. Simülatif terör, siberetik düzlemde çocukların oyun alanlarına bile nüfuz eden bir canavara dönüşmüştür. Siber âlemde terör haberi sanılan her gösterge düzlemine binlerce korkutucu yorumun gençlerce yapılması bundandır. Bir çocuk, hiçbir zaman göremeyeceği bir yerde vuku bulan bir terör hadisesine birkaç vuruşluk yorumla taraf olabilmektedir. Bu, sadece silahların değil, her türlü siber tekniğin terörize edildiği bir kaosu simgelemektedir. Bu, simülatif terördür.

SONUÇ

Simülasyon kuramı bağlamında terör olgusunun analiz edildiği bu çalışmada, yapılan çözümlmelerin ışığında elde edilen bulguları şu şekilde mütalaa etmek mümkündür: ‘Terör’, genelde, okunmuş-lanetlenmiş kelimeler kategorisinde mütalaa edilebilir. Bu sebeple teröre dair farklı yaklaşımlar öneren bir çalışma yapmak, evvela psikolojik barikatları aşmayı zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışmada terör ile alakalı tanımlamalar ve terörün kavramsal zemini analiz edilerek tarihi seyir içinde geçirdiği dönüşümler ele alınmak suretiyle, terörün çok boyutlu tanımlamalarının akademi ve ilim camiasında ne şekilde tezahür ettiği irdelenmiştir. Tarihi vakıa olarak terörün nasıl bir seyir izlediği, sebep ve sonuçları ile mercek altına alınmış, buradan küreselleşme denilen olgunun tesiriyle terörün marjinal bir olgu olmaktan sıyrılarak yaygın bir olgu haline geldiği sonucuna varılmıştır. Artık terör olgusu kitlesel bir karakter almış, bu yüzden de siyaset biliminden ziyade sosyolojinin sınırları içinde başat bir alan olarak yer edinmeye başlamıştır. Çünkü terör, klasik egemen paradigmayı değil, sıradan bireyin zihniyet zeminini hedef almaktadır. Bu manada terör evrilmiş, kendine öncülük eden eşkıyalıkla birleşerek, siber formda yeniden bir varlık sahasına kavuşmuştur.

Jean Baudrillard’ın hayatı, içinde yaşamış olduğu sosyo-kültürel çevrenin ona tesirleri ve ortaya koyduğu özgün sosyoloji incelenerek, Jean Baudrillard’ın fikri hususiyetleri, sosyolojisinin temel kavramsal alt yapısı ve ortaya çıkan sosyolojisi kritik edilmiştir. Bununla beraber Jean Baudrillard’ın sosyolojisinde özel ve özgün bir yeri olmak bakımından ayrı bir yere sahip olan “simülasyon” kuramı ele alınmıştır. Simülasyon kuramının bir bakıma deney alanı olan Batı modelli toplumların hayat ve zihniyet bakış açılarının da kritik edildiği bu bölümde, simülasyon kuramının terör olgusunu izah biçimleri ele alınmıştır. Ayrıca, bu kuram çerçevesinde Jean Baudrillard’ın genel olarak terör hakkında ve özel olarak da kimi terör vakıaları hakkında serdettiği fikir ve görüşler ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

“Simülasyon kuramı bağlamında terör olgusu” umumi hususiyetleriyle ele alınmıştır. Bu cümleden olarak, kavramın oluşum ve gelişim sürecinde yok olan anlam bağlamında terör kavramının bizzat kendisinin sözünü ettiği olguyu izahtan uzak olduğu, yine

simülasyon kuramı çerçevesinde analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin epistemik temellendirmesini yapmak için İmajoloji bilgi disiplini çerçevesinde bir kavram analizi yapılmış, dil göstergeleri ve söylem sorunsalı çerçevesinde terör olgusu ve terimi arasındaki bağ ele alınmıştır. Buradan ‘terörün izahtan ve anlamdan kaçışı’ şeklinde tanımlanabilecek bir olguyla karşılaştığımızı ve bunun tezahürlerinin çok farklı görüngüler şeklinde ortaya çıktığı, bunun da İmajist değer dediğimiz, hedef davranışların yozlaşmasıyla neticelendiği ileri sürülmüştür. Bu sebeple kötülüğü/terörü reddetmenin kaçınılmaz bir paradoksla kötülüğü/terörü besleyen bir zihni ve pratik alanı inşa ettiği değerlendirilmiştir. Aynı şekilde olguların var oluş sebeplerini haklı gerekçelere bağlamak suretiyle teröre mesafeli yaklaşan ve hatta failine ve sonucuna göre tavır takınan zihniyet ve çevrelerin, aynı şekilde paradoksal bir biçimde sözünü ettikleri haklı gerekçelerin yozlaşmasını da beraberinde getirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Öbür taraftan tarafsız ve nötr bakışlar altında seyreden bu acıklı dramaturginin izah edilirken ve çözümlenirken ontik bir zeminden yoksun olmaları sebebiyle sadece bir söylem değeri kazandığı ve terör denen olgunun yarattığı komplikasyonu daha da içinden çıkılmaz bir sürece çevirdiği değerlendirilmiştir.

Eskiden kalma bilinçaltı kodlarımızın peşimizi bırakmadığını Psikanaliz, bu “ayartmanın” geleceğimizi şekillendiren en güçlü çizgi olduğunu ise İmajoloji (bkz. Öztürk, 2008) bize öğretmiştir. Terörle alakalı literatürün akademi, medya ve resmi kurumların tümüne yayılan bir genişliğe sahip olduğu dikkate alındığında; bunların elde edilmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesinin emek isteyen bir süreç olduğu takdir edilecektir.

Bu bulguların verilerine dayanarak bir sonuç analizi yapmak gerekirse, bir bilim adamının daha işin başında kötü tablolar çizmemesi gerektiği ileri sürülebilir. Ama terör söz konusu olduğu zaman belki insanlığın içinde bulunduğu vahameti ancak bilim adamları layıkıyla takdir edebilirler. İnsanlığın, dediğimiz zaman hakikaten büyük bir laf etmiş olduğumuz görülüyor. Bırakalım insanlığı, bugün ferdin o kadar kompleks ve içinden çıkılmaz meseleleri var ki içtimai sorunlar bile belki bunların gölgeleriyle hissedilmektedir. Yani Baudrillard’ın “simgesel değiş-tokuş” teorisinden hareketle söyleyecek olursak, ferdin içinde bulunduğu çıkılmaz dehlizler, cemiyetin – insanlığın

yuvarlandığı bataklığın da veri tabanı olarak görülebilir. Teröre ve terör hadisesine bu açıdan baktığımızda, rahip McLuhan'ın deyimiyle “küresel köy”ün başına bela olan bu terör belasının müsebbibinin insan dışındaki varlıklar değil; bizzat köyün sakinleri olduğu görünmektedir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların teorik bir katkı yapması öngörülmektedir. Her ülkenin bir yana, her politik muhitin tuttuğu bir terör takımının varlığı herkesçe bilinmektedir. İnsan denen meçhulün yapısı ve kapasitesi göz önüne alındığı vakit belki bu normal da karşılanabilir. Oysa burada “politik muhit” demek suretiyle sadece fraktal bir betimleme yapılmak istenmiştir. Çünkü bırakın politik muhiti, hatta muhit de fazla, bugün orta asırların hayat şartlarında yaşayan bir köylü, evinin damında, sattığı öküzle satın almış olduğu uydu anteni sayesinde dünya üzerinde herhangi bir terör takımını tutmak zorunda bırakılmıştır. Bu modernitenin paradoksudur. Bir şey, bir sistem en olgun olduğu bir zamanda defolu ürünler çıkarmıştır. İşin daha da vahim bir tarafı var ve bu dikkatlerden kaçmamaktadır: Siber sistem her defolu ürününü pazarlayabilecek bir pazarlama kabiliyetine sahiptir. Bu şu demektir: Bugün dünya üzerinde sadece bir terör olgusu ve terör hadisesi yoktur; aynı zamanda, bir terör simülasyonu vardır. Yani üretilen ve tüketilen bir meta metaforuyla karşı karşıya olduğumuz söylenebilir. Bu meta metaforu, öznenen nesneye, oradan tüm gösterge alanlarına ve en önemlisi dil alanını da içine alan devasa büyüklükte sarmal bir sanal alana yayılmaktadır.

İnsan hayatının, insanın var oluşunun başı ve sonu bilinmeyen ihtiraslara pazarlandığı böyle bir dünya belki de ilk defa görülmüştür. İnsanın, yaptıklarını teşhir etmeye teşne bir yapıda olduğu bilinen bir şeydir. Batı âleminin, bu olguyu müstehcenlik derecesine vardiği herkesin malumudur. Aslında gerçeği konuşmak gerekirse, bütün bilim nosyonunun temelinde de bu vardır. Bilim denen kilisenin yegâne teolojisi nesneye hâkim olma güdüsü olduğu görülmektedir. Kartezyen felsefe insan, eşya ve bilgi arasında bir bağ kurmayı değil; öznenin geri kalan her şeye hâkim olmasını sağlamaya dönük bir düşünme biçimidir. Bu sebeple ilim insanla alakalı her meseleyi en ince detayına kadar araştırmayı bir gaye olarak görmüştür. Bu araştırma ve tetkik olgusunu ulvi bir aşama olarak değerlendirmek gibi alıştırılmış bir ahlak anlayışımızın olmadığı da söylenemez. Bu sebeple terör olgusu özellikle kitle iletişim(sizlik) gereçleri

vasıtasıyla tüm yeryüzüne tesir etmeye başlar başlamaz birçok ilim çevresinden de buna dönük tetkik ve araştırmalar yoğunlaşarak artmıştır. Felsefeden sosyolojiye, askeri sınaî kurumsal yapılardan psikolojiye kadar hemen her çevreden insan terör üzerine söylemler geliştirmekte ve ona dair bir şeyler söylemektedir. Bu cümleden olarak, özellikle kitle iletişim ve medya kuramcılarının yanı sıra sosyologların da teröre ilişkin kayda değer çalışmalar yaptıkları görülmüştür.

Elde edilen sonuçların simülatif terörün teorisiyle ilgili olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Tarihe “11 Eylül” olarak geçen hadise, dünyanın ve insanlığın “terör ” hakkındaki bütün argümanlarını baştan aşağıya değiştirmekle kalmamış, sonrasında üretilecek her argümanı da peşinen esir almıştır. Bu olaydan sonra Terör ile ilgili çok şey yazılmış ve söylenmiştir. Bu enformasyon bombardımanında söylenenleri, yaşanan olayları anlamak ve anlamlandırmak oldukça güçleşmiştir. Bütün bu olayları ve yorumları bir bütün olarak anlamamıza yardım edecek teorik bir çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır. İşte Jean Baudrillard’ın “Simülasyon” kuramı bu anlamda önemli ölçüde işimize yarayacaktır.

Kitle zihni, tüketim, medya ve kitle iletişim araçları, modern siyasi ve ideolojik akımlara dair çarpıcı eleştirileri ile tanınmış, Simülasyon kuramını oluşturmuş, Fransız sosyal bilimci Jean Baudrillard, Soğuk Savaş döneminin veya Pax-American’ın eleştirel analizini yapmış başlıca muhalif düşünürlerdendir. Birinci Körfez Savaşı üzerine yaptığı açıklamalarla, Körfez Savaşı’nın oluşumunu ve etkilerini entelektüel bir açıdan farklı bir şekilde yorumlamış, bu sebeple Simülasyon kuramı, Anglo-Saksonların Kara Avrupa’ına dayattıkları düzene yöneltilen felsefi bir itiraz olarak da görülmüştür.

Baudrillard’a göre simülasyon, gerçeğin tüm göstergelerine sahip olmakla birlikte gerçek olmayandır. Simülasyon gerçek olmadığı gibi “-mı” gibi yapmak da değildir. Çünkü “-mı” gibi olanı, gerçekle karşılaştırarak ayırt edebiliriz. Simülasyon evreninde gerçek ile sahte yoktur, gerçek’in tüm göstergelerine sahip sahte veya sahte bir gerçeklik, yani Simülasyon vardır. Simülasyon evreninde her şey, bilinen anlamlarını kaybetmiş, her şeyin içeriği boşaltılmıştır (Baudrillard, 2005a:15-16).

Baudrillard, China Sendromu’nda bir film ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi ele alarak politik bir sistem analizi yapmıştır (Baudrillard, 2005a:82) . Filimde, nükleer bir santralde başlayan sızıntının yol açacağı büyük bir patlamanın son anda bir müdahaleyle

önlenmesi teması işlenmektedir. Film daha gösterime girmeden Harrisburg'daki nükleer santralde benzeri bir sızıntı yaşanmış ve aynı filmdeki gibi, büyük bir patlama riski son anda önlenmiştir. Baudrillard, bu film ile yaşanan gerçek olayı şöyle değerlendirmiştir: Herkesin bildiğinin aksine film, Harrisburg'un bir prototipi değildir. Yani Harrisburg gerçek, film ise simülakr değildir; her ikisi de simülakr'dır. Bilakis Harrisburg olayının kendisi bizzat filmin bir sonucu gibidir. Yani film ne kadar kurguysa "gerçek"te yaşanan nükleer sızıntının ve patlamanın son anda önlenmesinin de bir kurgu, simülasyon olduğu söylenebilir. Baudrillard, nükleer bir felaket simülasyonunun her zaman için gerçek felaket kadar etkili ve caydırıcı olduğunu söylemiştir. Sıcak patlamaların gerçekleşmemesi için, patlama tehdidini sürekli canlı tutmak amacıyla, kurgusal kazaların veya patlama girişimlerinin sistem tarafından sürekli devreye sokulduğunu vurgulamıştır. Sistem, kitleleri ancak bu şekilde kontrol altında tutabilmektedir. Bu simülasyon evrenindeki bir oyun olarak görülebilir. Terör beynelmilel arenada bu sebeple stratejik bir aktör olarak kıymetlendirilmektedir. Gerçeği yok edecek bir oyun oynamaya başladığımızda, sahteyi de buharlaştırmış olursunuz. Bunun teknik bakımdan "değer"in ölümü olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Değerin ölümü vuku bulduğunda, insan bilinçaltının ve klonlanmış olduğu kültürün bilinçaltı kodlarıyla harekete geçen meşru bir terörist olabilir: Hatta gelip Kudüs'ü başkent ilan edebilir ve Bağdat'ı da işgal edebilir. O zaman rasyonel tüm düşünme biçimlerinin geride kaldığı sonsuz bir hızda yol alınan ve gidilen yerin bilinmediği bir yolculuk başlar insan için. Bu korkunç gidişin en rasyonel eleştirisi ne yazık ki terör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bir trajedyayı anımsatmaktadır.

Klasik terör belirli amaçlar çerçevesinde şiddeti örgütleyen ve belirli hedefleri olan bir eylemdir. Simülatif terörün ise öznesi ve nesnesi yoktur. Yapanı olmadığı gibi yöneldiği somut bir hedefi de yoktur. Bu nedenle terör artık toplumsal bir oyun alanıdır. Tüm toplumu hedef alır; ancak hiç kimseye yönelik değildir. Birileri hedef tahtası olmuştur; ancak bunların hiçbiri gerçekten hedef değildir. Çünkü medyası vardır.

Bir Orfeus sendromuyla karşı karşıyayız. Nefsine hâkim olamayıp başını geriye çeviren ve sevgilisi Eridikya'nın cehenneme gitmesine sebep olan Orfeus gibi, kitleler de güven içinde olmak için edindikleri her türlü kitle iletişim nesnesi tarafından bitmez tükenmez bir korku ve tehdit söylemi-psikolojisiyle karşılaşmaktadırlar. Korkuyu gidermek ve

emin bir dünyada yaşamak gibi içkin bir hissi mücehhez olan insan, “terör” denen olgunun yarattığı sendromlar ve bu sendromları besleyen hipergerçek iletişim teknolojilerinin kompromilerine maruz kalmaktan ancak sanal bir evrene kaçmak suretiyle kurtulabileceğini sanmaktadır; oysa hakikatte sanal bir evren artık yoktur ve sanal evren denen şeyin gerçeğin rüyaları olduğunu bilmekte fayda var. Psikanaliz ileriye görmekle övünebilir.

İşin daha vahimi, insanın Eridikya’sını cehennemden korumak için başını geriye doğru çevirmemek gibi bir şansının kalmadığıdır. Hem baş, hem geri, hem çevirim... artık üzerinde uzlaşamayan bir zihniyet ve uzamın gösterenleridirler. Her kavram ve olgunun simetrisini yitirdiği ve sarmal bir biçimde asimetrisiyle bir ayna işlevi ve değiş-tokuşu yaşadığı çağımızda, “asimetrik tehdit” demenin manası da kalmamıştır.

Terör, zihinleri ve olguları; hayatın bütün aktörlerini kullanmak suretiyle karartmaktadır. Bu büyük işlev ve fonksiyonel devrim aynı zamanda bir çekicilik ve cazibe merkezinin de hayatiyet kazandığını göstermektedir. Buradan hareketle, esas olarak “terör”ün; kurumsallaşmış yeryüzü aktörlerinin emniyet merkezli kodlama ve modlamalarının dışında, epistemik ve ontik temellerinden hareket etmek suretiyle İmajist bilgi disiplini çerçevesinde analiz edilerek onun bir simülasyon alanı olduğu tespit edilmiştir.

Beynelmielel arenada başat bir meşguliyet alanı olan ve üzerinde en fazla laf edilen kavramlardan biri ve belki de birincisi olan terör, güvenlik konseptlerinin çok ötesinde bir anlam işleve sahip bir olgu biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, bizzat bu güvenlik konseptlerinin var oluş süreçleriyle terör denen canavarın varlığı arasında diyalektik bir ilişki kurulmasını zorunlu gören fikirlere rastlamaktayız.

Burada esas itibariyle vakıaların teknik analizinin çok ötesinde, vakıaların kitlelere ve erk merkezlerine uyguladığı basıncın hayatımızda beliren tezahürlerinin tahammül edilemez boyutlara ulaşmasının sebep ve neticeleri irdelenmiştir. Bu bağlamda terör vakıalarının ve terör denen vakıanın tarih içinde geçirdiği evrim ve dönüşüm irdelenerek onun bugün ulaştığı olduğu aşamada simülatif bir çehresi olduğu vurgulanmıştır. Sosyal bilimlerin de diğer bütün disiplinler gibi pratikten sonra ve onu takiben oluştuğu bir gerçektir. Hakikat ve hayat daima teorinin; düşünce, daima realitenin önündedir. Post modern anlatıların ve anlatım tekniğinin de tesiriyle akıp

giden hayatı kavramlara ve kavramsallaştırmalara tabi tutmada sosyal bilimlerin nasıl zorluklar çektiği bir gerçektir. Meseleleri izah edebilmek her zamankinden daha güç olmuştur.

Elde edilen sonuçların terörün simülatif karakterini anlamaya dönük bir katkı olarak değerlendirildiği bu çalışmada, özellikle modern sonrası dönemde hayatın ve dünyanın aldığı şekil itibariyle, peşinden gelecek her teoriyi test etme şansı tanımadan ademe mahkûm ettiği de ayrıca vurgulanmalıdır. Simülasyon düzeninde teori, hayatın kendisine yetişemeyecek hale gelmiştir. Buna gerek bireysel gerekse felsefi anlamda idealizmin ölümü demek de mümkündür. Nedensiz ve neticesiz bir terörün yeryüzünü esir aldığı bu zamanda, bu olguyu açıklamak için çok emek sarf edildiği ve kimi muvaffakiyetlerin de sağlandığı muhakkaktır. Fakat esas olarak insanın içinde bulunduğu bu terör çıkmazından evvela zihni olarak bir çıkışın olup olmadığı bütün sosyal bilimlerin sahici sorusu olarak karşımızdadır. Bu noktada Baudrillard bir kez daha önem kazanmaktadır. Terör, hemen her beynelmilel mesele gibi Batı kaynaklı bir sosyal komplikasyondur. Çünkü sosyal bir mesele olan terör, 11 Eylül'le beraber Batının marifetiyle bir bilgi meselesine, oradan bir bilinç meselesine ve oradan da bir bilinçaltı meseleye dönüşmüştür. Dönüştürülmüştür, demiyoruz; zira artık hepimize mal olan bir süreç söz konusu olduğu için, dönüşmüştür. Ve Kafka'nın böceği, artık bizi de korkutmaktadır.

Bütün bu analizlerin ortaya çıkardığı bulgular ve bu bulguların meydana getirdiği sonuç bağlamında bazı önerilerde bulunmak mümkün görünmektedir.

Birinci olarak, terör ve terörizmin insan merkezli bir olgu olarak ele alınması gerekliliği vardır. İnsan çok yönlü yaratılmış, sonsuz kombinezonda cereyan eden bir bilgi ve davranış öznesi olarak ele alınmalıdır. Terör olgusunu değerlendirirken, bu eylemin köklerini onu gerçekleştiren insanın yaratılmışlığı içinde aramalıyız. Belki de ilk önce insanın 'yaratılmış' olduğu teorisinin sahici bir karşılık bulması gerekmektedir.

İkinci olarak, her olay ve olgunun insan eseri karakteri göz önüne alınarak, insanın çok yönlü doğasına bir saygı perspektifi geliştirilmelidir. Tarihin, coğrafyanın, kültürün etki alanına açık bırakılmış insan, doğası ve yetileriyle esaslı bir saygıyı hak etmektedir. Bunun ihlal edilebileceği tüm alanlarda bir karmaşanın yaşanacağı bilinmelidir.

Üçüncü olarak, terör ile tarihin ilişkisi sarahate kavuşturulmalıdır. Aydınlanma çağından bu yana Batı merkezli bir tarih tasavvurunun dünyayı yönlendirdiği dikkate alınmalıdır. Batı dışı dünyaya demokrasi, insan hakları, ve özgürlük götürme projesinin teröre nasıl kaynaklık ettiği fark edilmelidir. Batı uygarlığının gelinen noktada terörize edilmiş bir düşünle daha fazla ileri gidemeyeceği görülmelidir.

Dördüncü olarak, terör ile nesnenin bağlamı açıklığa kavuşturulmalıdır. Batı uygarlığının nedensiz ve gayesiz bir paradigma neticesinde şekillenen ekonomi-politiğin bir sonucu olarak yaygınlaşan eşya ve teknik, nötr durumda olsa da bir tehdit yaratmaktadır. Baudrillard'ın televizyonu nükleer tehditten daha tehlikeli bulduğunu burada anımsatmak gerekir.

Beşinci olarak, insan özünün temel donelerinde bir farklılığın olup olmaması konusu açıklığa kavuşturulmalıdır. Eğer insan aynı zamanda kültürel bakımdan klonlanmış bir varlık ise, terörizm kültürünün ne anlama geldiğini daha iyi anlayabiliriz. Hayatını ve zihniyet dünyasını merkez ve periferi ikilemiyle teşekkül etmiş egemen bir uygarlığın yaydığı şiddeti daha iyi analiz etmek mümkün olabilir.

Altıncı olarak, teknik bakımdan terör olgusunun yaşadığı transformasyonu fark etmek gerekmektedir. Terörün bugün binlerce değişken beraberinde hareket ettiğini, kendine ait bir zihniyet ve gerçek algılamasına sahip olmadığını bilmek gerekir. Bugün herhangi bir terör olayının diyalektik analizi ve bir sonuç betimlemesi yapılamaz. Tamamen anlamsızlığa bürünmüş, kitleye saldıran ve gayesiz bir şiddetle muhatabız. Burada esas olan, bu anlamsız şiddet potansiyelinin bazı mahfillerce ele geçirilmiş olmasının yarattığı zihinsel ve moral şiddettir. Özelde, Türkiye'de vuku bulmuş ve halen bulan terörü bu bakış açısıyla yeniden okumak gerekmektedir.

Yedinci olarak, terörün yukarıda sözü edilen simülatif karakterinin sadece terörle değil, hayatın tüm alanlarıyla ilgili bir durum olduğunu fark etmek gerekmektedir. Bu uygarlık düzlemiyle herkesin bir biçimde terörize edildiğini, yine herkeslerin bizzat kendi tarafından terörize edildiğini bilmek gerekmektedir.

Sekizinci olarak, terör ile güvenlik arasında meydana getirilen sanal bağımlılığın bir tezgâh olduğunun kavranılması gerekmektedir. Özellikle Batı dışı dünyada moderniteden tevarüs etmiş davranış kalıplarının hegemonyasıyla hareket etmekten

sakınıldığı takdirde birçok problemin rahatça çözümlenebileceği görülmelidir. Türkiye’de vuku bulan terör olaylarıyla çözüm paketlerinin karşılaştırması yapıldığında, bu analizin daha iyi anlaşılabilmesi mümkündür.

Bir terör olayı, zihni bir dayanağa, bir yaşanmışlık tecrübesinin moraline yaslandığı vakit, yıkıcı etkiler yapabilmektedir. Bir ülkenin tarihinde, bırakın bir cumhurbaşkanı veya başbakanı, bir kaymakam bile bakmakla yükümlü olduğu insanlardan birinin evine bir gece dahi misafir olarak kalmamışsa, bölünme stratejilerini tartışmanın bir önemi kalmamış demektir. Burada simülatif terörün temeline hem gönderme yapan hem de temelden sarsan bir teori gizlidir. Simülatif terör, olayların sanal düzlemde gerçekleştiğini var saymaktaysa, sanal çözümlere başvurmanın bir değeri olabilir demektir. Sanal çözümler imgesel ağırlık bakımından etkilidirler. Mesela ismi değiştirilmiş bir köyde, köylülere onların bildiği isimle hitap etmek, algılanma düzleminde her türlü askeri operasyondan daha fazla tesir edebilir. Diğer yandan, simülatif terörün verilerinin tutmadığı bir ülke de olabilir. Mesela Fransa’da bir terör hadisesinin bitirilmesinde, samimiyet bir faktör olarak öne çıkmayabilir. Ama samimiyet, Türkiye gibi bir ülkede sahici bir faktör olarak görülebilir. Meselenin paradoks tarafı, samimi olmadan samimiyetin gösterilemeyecek olmasıdır. Bu nedenle simülatif terörde ‘samimiyet’le ilgili bir konsepte rastlayamayız. Çünkü Batı uygarlığının yarattığı insan istese de artık samimi olamayacak durumdadır. Türkiye gibi ülkelerde ise insanların hala samimi olabilme ihtimali mevcuttur.

Burada başka bir açıdan şöyle de denebilir: Batı uygarlığında ve Doğu medeniyetinde samimiyet olgusunun da aynı düzleme tekabül edemediği söylenebilir. Batı bir samimiyet gösterisi olarak nesnel bir karşılık öngörürken, Doğu, imajinatif ve aşkın bir karşılığı önemseyebilir. Mesela Batıda teröre bulaşmış insanlarla anlaşmak, yasal veya hukuki bir kazancı önermekle sağlanabilir. Ama Doğuda, onların özlediği bir gerçeğin sözel ifadesi veya onların hayatına yön veren bir değere yapılan bir atıf ya da bir beraber bulunma davranışı daha fazla önemsenebilir. Bu toplumların, insanların algı düzlemini etkileyen faktörlerin keşfi gerekmektedir. Samimiyet, terörü bertaraf edebilir. Ama simülasyon çağında samimi olmak görevi kime verilecektir acaba?

KAYNAKLAR

- AÇIKÖZ, Mustafa (2006), *Tevhidi Kozmik Holizm, Şüphe Ve Eski Uygarlıklar*, Elis Yay, Ankara.
- ADA, Serhan (2006), "Jean Baudrillard ile Söyleşi", Tarih: 28 Aralık 2006, Çev: Gül Keskin, <http://www.arkitera.com/h13491-serhan-adanin-jean-baudrillard-ile-soylesisi.html>, 02.09.2009
- ADANIR, Oğuz (1997), *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış "Kuramsal Deneme"*, Kitap I-II (Birlikte İlk Baskı), Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- ADANIR, Oğuz (2008), *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar Ve Söyleyişiler*, Hayal Et Kitap, İstanbul.
- AKBULUT, İlhan (1988), *Devlet Terörizmi ve Ülke Bölücülüğü*, Boğaziçi Yayınları İstanbul.
- AKMARAL, Kemal (2004), *Anti-Teröristin El Kitabı*, Bilge Karınca Yay, İstanbul.
- ALKAN, Necati (2000), *Psikolojik Harekat, Terörizm ve Polis*, TEMÜH Yayınları, Ankara.
- ALPKAYA, Faruk ve L. Kavas, (1993a), "'Terör" ya da "Mülkün Temeli" Üzerine (I)", *Birikim Dergisi*, Sayı 55, s. 10-20, Birikim Yayınları, İstanbul.
- ALPKAYA, Faruk ve L. Kavas, (1993b), "'Terör" ya da "Mülkün Temeli" Üzerine (II)", *Birikim Dergisi*, Sayı 56, s. 33-44, Birikim Yayınları, İstanbul.
- ALTUĞ, Yılmaz (1989), *Terörizm: Dünü, Bugünü, Yarını*, T.C. İç İşleri Bakanlığı, Ankara.
- ALTUN, Fahrettin (2006) *M. McLuhan Ve J. Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü (1992), "Terör", Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, Ankara.

- ARIBOĞAN, Deniz Ülke (2006), “Terörizme Karşı Kurumlararası Koordinasyon Ve İş Birliği İmkânları”, *Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği Sempozyumu* (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.125-136.
- ATICI, Bünyamin ve Çetin Gümüş (2009), *Sanal Ortamda Gerçek Tehditler: Siber Terör*, www.firat.edu.tr/perweb/personel/yayinlar/fua_81/81_18335.doc 24.07.2009
- AYDIN, M. Akif (2003), “Terör ve Hukuk”, “*Türkiye’de Terörizm, Dünyü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*” Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.35-40.
- BAL, İhsan (2003), “Liberal Ve Gelişme Sürecindeki Demokratik Sistemlerde Terörizm Sorununa Çözüm Önerileri”, “*Türkiye’de Terörizm, Dünyü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*” Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.69-82.
- BAŞARAN, Melih (2004), “Jean Baudrillard”, *Felsefe Ansiklopedisi*, Editör: Ahmet Cevizci, Cilt:2, Edim Yayınları, İstanbul, s.197-203.
- BAŞEREN, Sertaç (2006), “Kavramsal Olarak Terörizm; Tarihi Ve Hukuki Boyutları İle”, “*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara. s.7-18.
- BAŞEREN, Sertaç (2002), “Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm”, *Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı* (20-24 Mayıs 2002), T.C. Merkez Bankası Yayınları, Ankara.
- BAŞEREN, Sertaç (2002), “Terörizm; Kavramsal Bir Değerlendirme”, Editörler: Ümit Özdağ- Osman Öztürk, *Terör İncelemeleri*, Asam Yayınları, Ankara.
- BAUDRİLLARD, Jean (2009), *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2008a), *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

- BAUDRİLLARD, Jean (2008b), *Tüketim Toplumu*, Çev. Hazal Deliçaylı-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2006a), *Kusursuz Cinayet*, Çev. Necmettin Sevil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2006b), *Amerika*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005a), "*Simülakrlar ve Simülasyon*", Çev. Oğuz Adanır, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005b), *Baştan Çıkarma Üzerine*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005c), *Anahtar Sözcükler*, Çev. Oğuz Adanır-Leyla Yıldırım, Paragraf Yayınevi, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005d), *Bir Parçadan Diğetine, François l'Yvonnet ile Söyleyişi*, Çev. Yaşar Avunç, İnkılâp Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005e), *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, Çev. Oğuz Adanır, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2005f), *İmkânsız Takas*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2002a), *Çaresiz Stratejiler*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2002b), *Cool Anılar III- IV (1990-2000)*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (2001), *Tam Ekran* Çev. Bahadır Gülmez, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (1999), *Siyah 'An'lar / Cool Memories I- II, (1980-1990)*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- BAUDRİLLARD, Jean (1998a), *Foucault'yu Unutmak*, Çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- BAUDRİLLARD, Jean (1998b), *Üretimin Aynası*, Çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- BAUDRİLLARD, Jean (1995), *Kötülüğün Şeffaflığı, Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, Çev. Emel Bora-Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (1991), *Sessiz Yiğınların Gölgesinde Ya Da Toplumsalın Sonu*, Çev. Oğuz Adanır, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAUDRİLLARD, Jean (1988), *Metinler ve Söyleşiler*, Çev. Oğuz Adanır, Ajans Tümer, İzmir.
- BEST, Steven ve Douglas Kellner (1996), *Postmodern Teori*, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BEŞE, Erhan (2002), *Terörizm, Avrupa Birliğı ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986), "Terör", Milliyet Armağanı C.22, s.11444.
- CAŞIN, M. Hakkı (2008), *Uluslararası Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- CERRAH, Celalettin (2006), "Terörizme Karşı Şehirlerde Sürdürülebilir Güvenlik Tedbirleri", "Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliğı" Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara. s.99-106.
- CHOMSKY, Noam (1991), *A.B.D Terörü, Terörizm Kültürü*, Çev. Taha Cevdet, Pınar Yayınları, İstanbul.
- CHOMSKY, Noam vd. (1999), *Terörizm Efsanesi*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- ÇANDAR, Cengiz (2009), "Türklere ve Kürtlere: Akıl, Sağduyu, Serinkanlılık..."
<http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalYazarYazisi&Date=16.12.2009&ArticleID=969496> ,18.12.2009

- ÇİTLİOĞLU, Ercan (2006), “Küresel Alanda Terör Örgütlerinin Gelecekte Mümkün Görülen İşbirliği Ve Güçbirliği Yöntemleri Üzerinde Bir Değerlendirme” “Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara. s.243-248.
- DAVIES, Barry (2006), “Terörizm” *Ortadoğu’da Şiddet Dünyada Terör*, Çev. Pınar Bulut, Truva yay, İstanbul.
- DENKER, M. Sami (1997), *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- DİKEN, Bülent ve TAŞKALE, Ali Rıza (2006), “Sözü Ele Geçirmek”, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=6119 15.06.2009
- DİNÇYÜREK, Ahmet (2004), “Uluslararası Terör, Türkiye Ve Dünya Siyaseti: 11 Eylül ve İstanbul’a İkiz Terör Saldırıları”, Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya. s.385-398.
- DOĞAN, D. Mehmet (2001), “Terör”, *Büyük Türkçe Sözlük*, Vadi Yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Mehmet (2009), “Bir Homo Ludens Olarak Coşkun”, *Değirmen Dergisi*, s.33, Sakarya.
- ERKAL, Mustafa E. (2003), “Etniklik ve Terör” “Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler” Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.129-138.
- ERTEN, Yavuz ve Cahit Ardalı (1996), “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, *Cogito*, Üç Aylık Düşünce Dergisi, Sayı:6-7, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.143-164.
- FINJING, Fang (2006), “Radikal Dini Terörizm Faaliyetleri Ve Mücadele Yöntemleri”, “Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara.s.151-160.
- FİDAN, Mehmet (2004), “Terör ve Medya”, Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya. s.59-81.

- GANE, Mike (2008), *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, Çev: Ali Utku-Serhat Toker, De Ki Yayınları, Ankara.
- GANOR, Boaz (2006), “Soğuk Savaş Döneminden Geçiş Ve Terörizm” “*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara. s.19-32.
- GEORGE, Alexander (1999). *Terörizm Efsanesi*, Çev. Bahadır Sina Şener, Ayraç Yayınevi, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2004), *Sosyoloji*, Yayına Hazırlayan: Cemal Güzel, Hüseyin Özel Ayraç Yayınevi, Ankara.
- GÖÇER Orhan (2005), “Uluslararası Terörün Soğuk Savaş Sonrası ve Gelecekteki Durumu”, *Kara Kuvvetleri Dergisi*, Yıl 4, Sayı 14. İstanbul.
- GÖKÇE, Orhan ve Uğur DEMİRAY (2004), “Medya-Terör İlişkisi Ya Da İkilemi”, Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya. s.1-6.
- GARAUDY, Roger (1999), *İsrail, Terör ve Mitler*, Pınar Yayınları, İstanbul.
- GÜÇLÜ, Abdalbaki, Erkan Uzun vd. (2008), “Jean Baudrillard”, *Felsefe Sözlüğü*, Bilim Sanat Yayınları, Ankara, s.174-180.
- GÜN, Ö. Rengin (2000), “Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 2, Sayı:4, s.79-93.
- GÜNDÜZ, Mustafa (1996), *Basın ve Terör*, İzmir Saray Kitabevi, İzmir.
- GÜRSES Emin (2001), *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi: IRA, ETA, PKK*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki (2003), “Terör ve Hukuk”, *Türkiyede Terörizm, Dünyü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler*, Bildiriler, Ankara 10-11 Mayıs 2000, Türk Tarih Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.41-52.

- HERMAN, Edward S. ve Gerry O'SULLIVAN, (1999), "İdeoloji ve Kültür Endüstrisi Olarak Terörizm", N. Chomsky, *Terörizm Efsanesi*, Çev: Bahadır Sina Şener, Ayraç Yayınevi, İstanbul. s.7-50.
- HORROCKS, Christopher (2000), *Baudrillard ve Milenyum*, Çev: Kaan H. Ökten, Everest Yay, İstanbul.
- HÜSEYİN, Asaf (1990), *Ortadoğuda Devlet ve Terör*, Pınar Yayınları, İstanbul.
- KAPLAN, Yusuf (2007), "Baudrillard'ın Ölümü", *Yeni Şafak*, 09 Mart 2007, s. 10.
- KAPLAN, Yusuf (2004) "İnsana Ne Olduğunu" Hatırlatan Bir Düşünür: Baudrillard (2)", *Yeni Şafak*, 05 Mayıs 2004, s. 10.
- KARAOSMANOĞLU, Ali L. (2006), "Küresel Terörizmin Ulaştığı Boyutlar Çerçevesinde Edinilen Tecrübeler", "*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*" Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.75-90.
- KARACAN, İsmet (1984), "Terörizm: Kavram ve Yapısı", *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu* (17-18 Nisan 1984), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- KAYA A.Yalçın ve Meral SERASLAN (2004a), "İstanbul Terör Saldırılarının İngiliz Basınına Yansıması", Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya. s.305-342.
- KAYA A.Yalçın ve Meral SERASLAN (2004b), "İstanbul Terör Saldırılarının İsrail Medyasına Yansıması; Olayların Algılanması Ve Konulaştırılması İle İlgili Bir Analiz", Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya. s.363-382.
- KONGAR, Emre (2003), *Küresel Terör ve Türkiye, Küresellesme, 11 Eylül*, Remzi Yayınevi, İstanbul.
- LANCELIN, Aude (2003), "Baudrillard ile Matrix Üstüne", *Nouvel Observateur*'den Çeviren: Mustafa Alkan, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=94734&17.09.2009>.

- LAQUEUR, Walter (2002), "Terörizmin Yorumlanması", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Hazırlayan: Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- LAZAR, Judith (2008), İletişim Bilimi, Çev: Cengiz Anık, Felsefe Ekibi İnternet Dergisi, Sayı:9 Yıl:2008 Vadi Yayınları
http://www.felsefeekibi.com/dergi9/s9_y13.html , 19.11.2009
- MAZARI, Shireen (2006), "Terörizmin Geleceği Ve Ortak Nitelikleri", "*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*" Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.207-234.
- MESTROVIĆ, Stjepan G. (1999), *Duygu Ötesi Toplum*, Çev: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- NÁJERA, David (2006), "Ayrılcı Terörizm Faaliyetleri ve Mücadele Yöntemleri", "*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*" Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.143-150.
- OCAK, Ahmet Yaşar (2003), "Merkez - Çevre İlişkileri Çerçevesinde Türkiye'de Laiklik, İslam Ve Terör", "*Türkiye'de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*" Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.21-30.
- ORHON, Nezih (2004), "Terörün Anlamı Ve Görselleştirilmiş Terör, Terörün Görsel Sunumu", Editörler: Orhan Gökçe - Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya, s.163-186.
- ORTAYLI, İlber (2003), "Terör ve Aydınlar", "*Türkiye'de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*" Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.83-88.
- ORTAYLI, İlber (2002), *Dünyada ve Türkiye'de Tarihte Terör*, Türkiye'de ve Dünyada Terör Konferansı (20-24 Mayıs), T.C. Merkez Bankası. Ankara.
- Oxford Ansiklopedik Sözlük (1990), "Terör", Sabah Armağanı, C.4, s. 1728.

- ÖKTEM, Emre (2004), “Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, İstanbul, Yıl:3, Sayı:5, s.133-147.
- ÖZCAN, Mehmet (2003), “Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Terörün Etkisi”, *“Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler”* Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.139-156.
- ÖZDİKER, Cengiz (2003), “Türkiye’de Medya ve Terör”, *“Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler”* Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.89-122.
- ÖZKÖK, Hilmi (2006), “Genelkurmay Başkanı Sayın Orgeneral Hilmi Özkök’ün Açılış Konuşmaları” *“Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği”* Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- ÖZTÜRK, Ali (2008), *İmajoloji*, Edim Yayınları, İstanbul.
- POSTMAN, Neil (1991), *Televizyon Öldüren Eğlence*, Çev:Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Radikal Gazetesi (2004), “Baudrillard: Suçlu iktidar”, Kültür-Sanat, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=115084> 27.11.2009.
- RUSTEMOVA, Saadat (2006), *Küresel Terörizm*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- S. AYDIN, Mehmet (2003), “Şiddet ve Terör”, *“Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler”* Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.31-34.
- SELÇUK, Mualla(2003), “Barış Ve İstikrar İçin Din Eğitimi” *“Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler”* Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.9-20.

- SEYDİ, Süleyman (2003), “Batı'nın 'İslami Teröre' Yaklaşımı” www.stradigma.com, Aylık Strateji Ve Analiz E-Dergisi, Eylül 2003, Sayı:8. http://www.stradigma.com/turkce/eylul2003/09_2003_01.pdf 24.10.2009.
- SEZGİN, Suat (2004), “Haber ve Terör”, Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya, s.9-18.
- SMİTH, Michael (2006), “Yeni Dönemin Terörizme Etkileri Ve Terörizmin Ulaştığı Boyutlar”, “*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara. s.33-56.
- ŞENOCAK, Hasan Emre (2006), *Avrupa Terör Örgütleri Ve Ülke Uygulamaları*, Platin Yayınları, Ankara.
- TAVAS, Tamer (2002), “Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri”, Editörler: Ümit Özdağ-Öztürk Osman, *Terör İncelemeleri*, ASAM Yayınları, Ankara.
- TAŞKESEN, Abdullah (2008), *Ortadoğu'daki ABD*, Değişim Yayınları, İstanbul.
- TAŞTAN, Mehmet (2009), “Terör ve Terör Suçları”, www.yayin.adalet.gov.tr/33.../MEHMET%20TAŞTAN.htm, 15.03.2009.
- Terörle Mücadele Kanunu, “*Terör Tanımı*” Madde 1- (Değişik fıkra: 15/07/2003 - 4928 S.K./20. md.) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/809.html> 11.09.2009.
- THACHUK, Kimberley (2006), “Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele”, “*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s. 57-74.
- TIBI, Bassam (2006), “Siyasi Terörizm Faaliyetleri Ve Mücadele Yöntemleri”, “*Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*” Sempozyumu (Ankara, 23-24 Mart 2006) Ankara Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.161-206.
- TOFFLER, Alvin (1992), *Yeni Güçler, Yeni Şoklar*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- TOPAL, Ahmet Hamdi (2004), “*Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma*”, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- TOPHOVEN, Rolf (1993), *Günümüzde Gerilla Ve Terörizm, Şiddet Yolu İle Politika*, Çev. Eşref Bengi Özbilen, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- TORUN, Şahin (2007), “Baudrillard'ı Anla(Ma)Mak”, *Türk Edebiyatı*, Sayı:403, Mayıs 2007, s. 65.
- TUNA, Korkut (2003), “Sosyal Yapı ve Terör”, “*Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*” Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.123-128.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2005), *Türkçe Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1996), *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- WEST, David (1998), *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*, Çev: Ahmet Cevizci, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- YALÇINER, Serhan (2006), “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü Ve Terörizmle Mücadele”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2 Sayı 4.
- YAYLA, Atilla (1990), “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, *A.Ü.S.B.F. Dergisi* Cilt:XLV, Ocak-Aralık, Ankara.
- YEDİYILMAZ, Bahaeddin (2003), “Kültür Ve Terörizm”, “*Türkiye’de Terörizm, Dünü, Bugünü, Gelişimi Ve Alınması Gereken Tedbirler*” Bildiriler (Ankara 10-11 Mayıs 2000) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.1-8.
- YÜKSEL, Erkan (2004), “Medya Gerçeği, Gerçek Yaşam Ve Terör Haberciliği”, Editörler: Orhan Gökçe-Uğur Demiray, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitapevi, Konya, s.19-58.
- ZAFER, Hamide (1999), *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul.
- ZAFER, Hamide (1998), *Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

1977 Gümüşhane doğumlu Rıdvan ŞİMŞEK, Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde tamamlamıştır. 1999 yılında Sakarya'da Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde göreve başlamış çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yapmıştır. Adapazarı Öğretmen Lokali Müdürlüğü'nde idareci olarak görevine devam etmektedir.